

BÁCSMEGYEI NAPLÓ

XXIV. évfolyam

Subotica, KEDD, 1923 december 25.

348. szám

Megjelenik minden reggel, ünnep után és hétfőn délben

TELEFON SZÁM: Kiadóhivatal 8-58, Szerkesztőség 5-10

Előfizetési ár negyedévre 135 dinár

SZERKESZTŐSÉG: Kralja Alexandra-utca 4 szám alatt

Kiadóhivatal: Kralja Alexandra-utca 1 (Leibach-palota)

Árva lélek, árva szó

Irta: Dettre János

Mi Atyánk, Uristen, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod...

Mert a te akaratod: a béke. Béke a határokon és béke a szivekben. A Földön a jóakaratu emberek békessége: a magasságos Isten dicsősége. Legyen békéje a vívódó vágyaknak, legyen békéje a küzdő értelemnek, — ne kelljen tömlőce falán dörömbölni a gondolatnak, ne kelljen szívünk vérrel melengetni az igazságot s ne kelljen izmokat szagatni s könnyt hullatni a jogaink teljesüléseért.

Ánde beteljesülés nélkül nincs béke. A cél előtt csak összerokadni lehet, de megnyugvással, a lélek békéjével lemondani nem. Az a kéz, amelyik nem a jól végzett munka után tette le a fegyvert, de amelyikből kicsavartan hullott ki, sem tétlen nem marad, sem engedelmes robotosa a rávasalt igaznak. Rabszolgasorba dönthetik a harcost, de engedelmességre nem törhették akaratát. Láncot csak a kezekre lehet kovácsolni, a lelkeket csak a szeretet rózsaláncával lehet lekötözni.

Nem lázadó szellem, nem Ahasvérus-nyugtalanlás, nem korbácsoló békétlenség imádkozik most az Egek Urához, hogy segítsen bennünket, árva magyarokat a lélek békességéhez, az isteni akarat beteljesüléséhez; nem az elfáradt harcos magábaroggyanása keresi a fohászok szavait, nem a letört gőg mormolja a térdrekényszerítő alázat esdeklését. Nekünk nem harc kell, de béke; nem küzdelem, de megnyugvás. Nem rombolni akarunk, de építeni; nem átkozódni, de áldani; nem akarunk konkolyt vetni, buzát szeretnénk aratni.

Ha lehet békéért harcolni, ha lehet rendért lázadni, ha lehet nyugalomért nyugtalankodni, mi a béke harcosai, a rend lázadói, a nyugalom békétlenjei vagyunk. Vállalunk mindent becsülettel és hűséggel, aminek vállalására és teljesítésére a történelem, a sors fátumos parancsa kötelez. De az nem lázadás és nem hűtlenség, ha magyarok akarunk maradni.

Tegyük szívünkre a kezünket, hogy magunk előtt is őszintén bevallhassuk: se gondolat, se terv, se segítő szándék nem járta meg az elszakadt magyarság útját. Hol keressük, kinél keressük azt a magyar lelket, ami a történelem kohójában formálódott ki, amit szenvedések érleltek, megpróbál-

latások kizoztak, reménykedések melengettek s amihez csak a nemes materiát hoztuk magunkkal az ezersztendős kultúrközösségből.

Ma már tudjuk, amit a régi hazában magyar léleknek hívtak, az csak hüvelye, drapériája, szentségtartója volt ennek a léleknek. Politikusok frázisokba takarták, publicisták vezércikk papirosába rejtették, történetírók meghamisították, minden társadalmi osztály csak a maga útját világította meg főlragyogó fényével. Piros kocmaszta- asztalok pállott gőzében, fehér asztalok bankettjeinek frázisaiban, zöld tanácskozó asztalok kenetteljes fogadkozásaiban veszett el, hullott szét, takarózott el a magyar lélek. Piros asztal, fehér asztal, zöld asztal — ez volt legtragikusabb magyar trikolor. Hazugságvéggyűrűk fonódtak rá, egymás sarkába lépő nemzedékek elszáradt frázisainak avarja borult föléje, mióta a meótsi ingoványoktól az ingoványos jelenig eljutottunk. Mint Grál kelyhe, csak néha-néha tündöklött föl szikrázó fénye. Tinódi országuttra kiveri rigmusaiban, Csokonai Vitéz Mihály boros lelke mélyén, Berzsenyi ódon komorságában, a magyar Pimodánba eltántorgó Katona József mutatványos fátumában, a Bolyaiak sötétlő zsenijében, Petőfi halhatatlanságában, Ady vízióiban ragyogott föl az igazi magyar lélek. Ez a lélek kergette lázadásba Kupát, ez egyenesítette ki a kasszát Dózsa György kezében, ezt a lelket hurcolta magával Rodostóba a nagyságos fejedelem íródeákja, a kuruc dalokban ez a lélek jaidult fel, a földhöz kötött földnélküli jobbágy ezeréves szenvedésében ez a lélek zokogott, szenvedett, lázadozott, sínylődött, éhezett, fázott és teremtette meg a szépség örök csodáit.

És most az új utakon, az új rögökön, a fejünket lecsüggesztő új gondok között hol keressük, kinél találjuk meg, hol fénylik föl, hazugságok hínárján s a szitaiva temető fővényen hol ragyog át: a magyar lélek? Ki fért hozzá közel, ki szólhatott hozzá, kinek nyilatkozott meg? Kinek panasz kodott, ki előtt takarta föl sebeit, kinek gyónta meg bűneit, kinek fülébe suttogta kívánságát, kinek szívére bizta gondjait — a magyar lélek? Ki járt a vérnyomok után, ki szedte össze a jajok töviseit s a vágyak virégszirmát? Ki halligatta ki az öregek beszédét s a fiatalok fogadkozásait? Ki vette

kezébe a szent edényt, amiben — mint kehelyben Jézus véré — vágyakból, fájdalomkból, le nem törölt verejtékből, el nem sirt könnyekből, a lelkesedés borából, a keserűség epéjéből, a reménykedések harmatából, az emlékezés olajából, az öröm mézéből s a bánat ecetjéből összeerjedve őrizzük a magyar lelket.

Senki sincs, aki szólván elmondhatja: szavában a magyar lélek szólal meg. A magyar lelket, ezt az elásott kincset, elvesztett talizmánt ezután kell még megtalálnunk. Keressük egyre s keressük hasztalan. Keressük földesurak kuriáin, könyvtárszobák homályában, hangos tanácskozó asztalok posztóján, korcsmaasztalok borgőzében, keressük búbos kemencék mesemondó csöndjében, szüretke hangosságában, imádságok szárnyaló fohászában keressük a toll nyomán, friss barázdák hantja alatt, szőke buza- táblák között s szegény ember tarisznyájában a hamuban sült pogácsa mellett — jaj, hol keressük még, Atyámfiai?! Csak szónoklatok repedt kongását, írások fáradt lamentációit, programok harcos kijelentéseit, beszámoló és ígéretek „pengő ércét és zengő cimbalját” halljuk, de a magyar lélek szavát nem. Minden hivatkozás csak eltakarja, minden hívás csak eltávolítja.

És keressük a szív békéjében és — jaj — ott sem találjuk.

Pedig itt akarjuk s itt fogjuk megtalálni. Nem teljesült még a Miatyánk fohásza, ha a szív békéjében nincs otthona a magyar léleknek.

Othontalan árvaságban tengődik valahol még ez a lélek. Nem látjuk, de érezzük örök jelenlétét, kezünkbe nem vehetjük, föl nem mutathatjuk, mint miséző pap az oltáriszentséget, de oltalmazhatjuk szívünk melegével s fajszeretetünk pajzsával megvédhetjük.

Minden magyar szóba széttördezve él s várja az idők teljesítését a magyar lélek. Magyar szóban, magyar dalban, magyar imádságban, magyar köszöntésben széthullatva él s várja annak az időnek teljességét, amikor az új hazában is meglesz a magyar szó régi becsülete. Ma csak sirkeresztjeit találjuk meg a magyar szónak. Minden beszögezett iskolakapu, becsukott könyvtár, szétszéledt magyar egyesület, elnémult színpad szomorú fejfája a magyar szónak.

Aki meg akarja adni a lélek békességét, az legelőször annak az irtózatosságnak vessen véget, mely a gondolatot s a szót teszi egymás ellenségévé. Hazug minden szó, mely levetkőzi magáról

a gondolat ruháját s idegen köntöst ölt magára.

Ki tudná azt elmondani, ki tudná zenébe költeni, vagy színekbe álmodni, hogy mi minden nekünk az elárvult magyar szó. A hitünk fátyla, reményeink lampionja, vágyunk bora, kétségeink között vigasztalónk, tétovázásainkban utjelzőnk, fájdalmaink elsimitója. Ha magyar „Adjon Isten-re magyar „Fogadj Isten” felel, két lélek kapcsolódik össze, két tekintet simul össze, két kéz fonódik egymásba. Az édes anyánk drága, puha szava ez, első dadogásaink rátalálásainak boldog ujjongása, a szent szó, amivel először mondtuk ki, hogy: kenyér, először rebegettük, hogy: édes anyám s amit töretlenül és meg nem fakulva akarunk átadni a gyerekeinknek is. Gazdagodhatunk más nyelvek szokincseivel, — gazdagodjunk is — de minden más nyelv csak ruha lesz a lelkünkön, talán védő, talán melegítő adó, talán jól szabott ruha —, de az anyanyelvünk a husunkhoz nőtt bőr. A természet ruhája, nem szabó szabta ránk.

Nekünk tragikus és örök elvégezettséggel kell a magyar szó. A magyar lélek bölcsője ő, puha ágya, termő anyaföldje, védőpalástja, kiolthatatlan örök lángolása. A magyar nyelv hősi küzdelmének legendás idői tértek most hozzánk vissza. Falusi korcsmák ivóiban, legényegyletek összerótt színpadán hangzik föl újra a magyar szó, csenevész-könyvek betüiben kél újra életre. Mégis magyar szó az, magyar szívben születő, magyar szívhez simuló. Az árva magyar lélek árva magyar szava. A Kazinczyak csodákat teremtő szeretete, a Dérynek örökégből lelkesedése, a Pázmány Péterek mézcsurgató szavai kellenének nekünk, hogy a magyar szó ritka ünnepeiből a magyar lélek dolgos köznapjait is termőn, virágzóan, kalászokkal összeborulóan tudjuk életre hívni.

Minden föl fölhangzó magyar szó egy-egy fölguyított gyertya Karácsony szent fáján. Mindegyikünk lelkesedése, hacsak egyetlen gyertyát fog fölguyítani, mindannyiunk lélekzete hacsak egy pislákoló lángot fog föléleszteni, — fényárba borítjuk vele a szent fát, a kivágott, kidöntött, megtépedett erdőből kihúrcolt, cserépbe ültetett — de örökösd — fenyőt, fájdalmas, tragikus, de immár békét sugárzó szimbólumát fajtánknak és sorsunknak. A karácsonyfa békéje legyen a miénk ötékre. A karácsonyfa békéje legyen a magyar szó békéje, legyen a magyar lélek békéje.

... miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is.

Másfélévi börtönre ítélték Bécsben

a suboticiai nagytrafik tulajdonosát
Hamiskártyázással elkövetett csalásban mondták ki bűnösnek

Nagy feltűnést keltett szeptemberben Szuboticán az a hír, hogy a bécsi rendőrség letartóztatta Todorovics Milivojt, a suboticiai nagytrafik tulajdonosát, akit azzal vádoltak, hogy Herzl Emil nevű barátjával Karlsbadban és Bécsben kártyacsatákat követtek el és több embert kifosztottak. Todorovics azóta vizsgálati fogságban volt és ügyét — mint Bécsből jelentik — most tárgyalta a bécsi törvényszék, amely Todorovics Milivojt másfélévi börtönre ítélte.

A Szuboticán közismert Todorovics Milivojrról már itt is feltűnő volt, hogy nagyszabású kártyacsatáiban állandóan nyert. Lassankint egész vagyont kitevő összegeket nyert össze. Szuboticán az utolsó időben már nem is mert senki leülni Todorovicsossal a kártyasztalhoz és ezért inkább Todorovics pazarul berendezett Szegedi-uti villájában folyt néha egész éjszakák át a játék, amelynek résztvevői inkább idegen emberekből kerültek ki. Todorovics a nyáron el távozott Szuboticáról és egy mint minden évben, az idén is világfürdőbe utazott. Visszajövet Bécsben is töltött pár hetet, ahol a bécsi rendőrség június 28-án anonim feljelentésből értesült arról, hogy egy Herzl Emil nevű hamiskártyás tartózkodik Bécsben, aki már a múlt évben is mintegy négyszázmillió koronával károsította meg áldozatait. A rendőrség megállapította, hogy Herzl Emil 39 éves zimonyi születésű állítólagos kereskedő csakugyan Bécsben tartózkodott, azonban időközben Todorovics Milivojjal, a suboticiai nagytrafik egyik társtulajdonosával együtt Karlsbadba utazott.

Augusztus végéig azonban Herzl és Todorovics pokert és makaót játszottak és állandóan nyertek, még pedig — a feljelentés szerint — a következő módon: Mindig csak az egyik játszott, a másik pihent.

Játék közben azonban a pihenő mint-

egy szórakozottságból vagy idegességéből felvette a másik kártyacsomót és megkeverte s a partie végeztével átadta a játékosoknak. Valójában azonban ennél a manipulációnál a kártyákat úgy szortírozta, hogy mindig a társának kellett nyerni. A nagykereskedő ezen az estén hatmillió korona készpénzt vesztett és Todorovicsnak még egy ötmillióról szóló bont is adott. A bécsi gyáros pedig egy este hatvankét millió koronát vesztett. Szeptember elsején hasonló nyereséggel végződött Todorovicsék egy kártyacsatája egy másik bécsi nagykereskedő lakásán. A gyáros röviddel a nagy kártyavesztés után öngyilkosságot kísérelt meg. A nagykereskedő pedig azt a kártyacsomagot, amellyel Todorovicsék-kal játszottak, beszolgáltatta a rendőrségnek, ahol megállapították,

hogy a kártyacsomagban majdnem valamennyi kilences kártya a sarkán kőrönvonalással meg volt jelölve, a legtöbb „ász” a sarok alig észrevehető begörbítésével volt megjelölve. A bécsi rendőrség a főljelentések folytán Todorovicsot és Herzlt letartóztatta és átadta az ügyészségnek.

Ebben az ügyben most ítélték a bécsi törvényszék, amely Todorovics Milivojt másfélévi börtönre ítélte. Az ítéletet már három héttel ezelőtt hozta meg a bécsi törvényszék, azonban feltűnő, hogy eddig Suboticán még nem tudnak róla semmit. A tárgyalás folyamán Todorovics tanukkal akarta igazolni védekezését, a bíróság azonban nem rendelte el a tanuk kihallgatását. Todorovics az ítélet ellen felebbezést jelentett be.

Szerb színházak a magyar uralom alatt

A szabadkai, ujvidéki, zombori és nagybecskereki magyar színházakban mindig volt szerb színi szízon — Magyar hatóságok és a magyar közönség támogatták a szerb előadásokat

Emlékeznek-e ma a vajdasági szerbek arra, hogy milyen fejlett színházi életük volt a Vajdaságban a magyar impérium alatt? Visszagondolnak-e arra, hogy a régi Szabadkán, Ujvidéken, Nagybecskerekben és a többi szerblakta vajdasági városban a magyar színház az év egy részében mindig rendelkezésükre állt a szerb színészeknek? Ezzükbe jut-e, hogy majdnem fél-századra visszamenőleg szabad volt Thália templomában a szerb szó és a magyar közönség is támogatta a szláv színészetet?

Itt már csak az öregek emlékeznek a vajdasági szláv színjátszás első időszakára, írott adat is alig áll már rendelkezésre a ma már történelmi jelentőségű kultúrfejlődés útjaira nézve, ezért nagyon nehéz rekonstruálni a vajdasági szerb színészet fejlődését és a pontos adatok híján egyelőre inkább csak vázlatát lehet adni ennek a kisebbségi kü-

delemben is nagyjelentőségű kultúrtörékvésnek.

Mi most megelégszünk néhány kiragadott adat lerögztetésével, mert ez is döntő érv és bizonyíték — ha ugyan egyáltalán van szükség erre — a kisebbségbe jutott magyarság színházhoz való joga mellett.

Az első színelőadások a »Fekete Sas«-ban

A vajdasági szerb színészet talán csak egy-két évtizeddel fiatalabb, mint a magyar. Az első rendszeres magyar színelőadásokat Szabadkán például 1818 telén rendezték az akkori új gimnázium nagytermében. Onnan azonban hamar kitiltotta a színészeket a helytartóság, mire a Schule-féle kávéházban, majd később a »Fekete Sas«-hoz címzett vendéglőben rendezték a magyar színelőadásokat. Itt már tartottak néhány szerb előadást is. 1854-ben készült azután el a szabadkai városi színház, amelyet 1854 december

16-án nyitott meg Latabár Endre színigazgató. Alig néhány évvel később — a hatvanas években — már állandó hajlékra talált a városi színházban a szerb színészet is és ugyanekkor történnék az első komoly kísérletek a szerb kisebbség részéről külön színházi szízon létesítésére a többi vajdasági városban is, elsősorban Ujvidéken.

Az uttörők

A vajdasági szerb színjátszás kezdetéről alig maradtak részletes és pontos feljegyzések. A legelső, aki a Vajdaságban szerb színelőadások rendezésével kísérletezett, Vuics Joakim bajai szerb író volt, aki főképpen Kotzebue akkor nagyon divatos darabjait fordította szerbre és azokat először Baján hozta színre. Vele együtt az uttörők nehéz munkáját végezte az ujvidéki Janakovic Emánuel is, aki sokáig élt Szabadkán is és itt is halt meg. Alattuk azonban a szerb színészet még csak gyerekecipőkben járt és óriási anyagi nehézségekkel, valamint a közönség közönyével küzdtek. Akkor még nem voltak megfelelő vajdasági szláv színészek sem és ezek a vándor-társulatok, amelyek egy-egy betanult darabbal végigjárták a vajdasági városokat, bizony többet koplaltak, mint amennyi tapsban részüik volt. Nem sokkal több szerencsével próbálkozott később Ruzics színigazgató sem, aki pedig kiváló színészi kvalitásokkal rendelkezett. A vajdasági szláv színészet csak később, a kilencvenes években, indult virágzásnak.

A vajdasági szerb színészet fénykora

A vajdasági szláv színészet fénykora 1890-ben kezdődik és Hadzsics Antal nevével van összekötve. Hadzsics Antal vajdasági szerb létere tekintélyes magyar író is korábban, tagja a Kisfaludy Társaságnak és nagy összeköttetései vannak. Így sikerült neki egy a magyar kormány, mint az egyes vajdasági ha-

Döbling

Írta: Juhász Gyula

A magyar gróf kora reggel óta rendületlenül sakkozott a bécsi diákkal. Egyik játszmát a másik után nyerte meg, viharos gyorsasággal, s szilaj lendülettel, azzal a makacs szívósággal, a mely csak nagy mániákusok tulajdonsága.

Ott ült öblös károsszékekben, hatalmas lomlokán a ráncok ideges táncot jártak, bozontos szemöldöke meg-megrándult, nagy, szürke szemei, mint hideg, éles török járták át a diákokat, aki egyre-másra adta föl állásait.

A gróf ősz szakállá zilálta szürkült a sárga és fekete mezőny fölött, mint valami ólmos, téli felhő a hargmező fölött.

Napsütötte kezével lázasan tologatta a bábokat és finom ujjával időnkint ott babrált az ébenfüvolán, amely az asztalkán mindig mellette feküdt. A játszma ismét a grófnak kedvezett, a diák bábu halomra heverték szerteszejjel.

— Ez a lipcei csata — ismételte mámoros hangon a gróf, — igen, ez a lipcei csata. Aki még tegnap a világ ura volt, az ma vert seregével fut. De azért több dolog van a földön és égen, kedves Metternich herceg, amiket a ti állambölcsességtek, álmodni se képes!

— A gróf ur megint győzött, — mondotta a diák és fáradtan söpörte össze a sárga figurákat.

— Ellenkezőleg, én mindig csak veszték, ha győzni látszom is. Au contraire, édes barátom! Nincs a teremtésben vesztes, csak én! De játszunk tovább! Még egy tét hátra van!

A diák föllépett a bábokat és várta, hogy a gróf induljon. De a gróf nem indult. Mereven nézett maga elé, üres, törött tekintettel, mintegy a szemébe és

a sakkasztalról hirtelen a földre söpörte a sárgákat és a feketéket.

— Nincs tovább! Most jut eszembe, hogy vége mindennek. Hiszen én az utolsó tétet is elvesztettem már! A házamat és az üdvösségemet. Menjen, menjen, édes barátom és mondja meg ellenségeimnek, hogy szegény Szepl gróf nagyon fázik!

A diák föllépett, mélyen meghajolt és szólt:

— Parancsára, gróf ur, megyek!

A magyar gróf azonban váratlanul ki-egyesedett, keményen megragadta a diák vállát, merően a szemébe nézett és szokatlanul erélyesen rákiáltott:

— Maradjon, fiatal barátom! Ohó, azért még nincsen veszve Lengyelország!

Nem vagyok ám én olyan bolond, mint ők gondolják. Szegény Széchenyi beteg, de a világ is az! Egy kis melakór az egész, semmi más, Hamletnek is volt belőle elég! Kizökkent a világ, de az orvosok majd csak meggyógyítják! Ez a Görgey azonban, magunk közt szólva, talán a legnagyobb beteg mindnyájunk között. Nem tetszik nekem. Olyan reménytelen aca van, mintha Byron tanulta volna az ómekortán helyett.

A nagy sárga ház társalgójában a kora decemberi alkonyat árnyai borongtak. Ez volt az az óra, amikor a betegek nyugtalanodni kezdtek, mint ahogy a ház hőmérséklete is ilyenkor szokott emelkedni. Egy hosszú, sovány férfi, himlős arcán sebek forradásával, az ablak jégvirágos üvegére nyomta homlokát és kitekintett a hamuszínű égre, amelyen varjucapat keringett. Látszott, hogy nagyon messze néz, túl a sárga kerítésen, a vasrácson. Idegesen dobolt az ablakon, toporzékolat és alig hallhatóan suitogta:

— A varsói harangokat akarom... A varsói harangokat kell felrevernem... Két ápoló összenézett.

— A lengyel már megint nyugtalan.

Egy másik beteg hirtelen fölugrott a sarokból, ahol eddig gubbasztott órákon keresztül és az ápolók felé rohant lelkesedve. Sötét karbonári köpenye úgy lengett utána, mint tépelt zászló a viharban.

— A barrikádokra, aki él! Bécsben kitört a forradalom!

A magyar gróf fájdalmas mosollyal nézte a szegény dühöngőt, alát szelid erőszakkal fogott le egy markos cseh ápoló és gyöngéd eréllyel valami altatót itatott meg vele.

— Szegény bolond, — dühnyögte szakállába a gróf és elgondolgozva nézett körül. — Különb, ki tudja? Mindnyájan bolondok vagyunk. Örült világ ez, siralmas téboly az egész!

Majd ismét leült a nagy, puha karosszékre, szinte belesüppedt és a diáktól kérdezte:

— Micsoda esztendőben is vagyunk, édes barátom? Különös kérdés, ugy-e, de tudja, mióta itt vagyok, nem nézem a kalendáriumot.

— Negyvenkilenc, december — válaszolt a bécsi diák látszólag közömbös hangon és egy fekete futárt állított ki a sárga kockára.

— Negyvenkilenc, december, — ismételte a gróf, — hiszen akkor már annak több, mint egy éve.

De nem mondta ki, hogy mire gondol. Meggyújtották a lámpákat, az egyik sarokban egy sötét fenyőfa állott, a magyar felvidékről, teleaggatva aranyos láncokkal, színes gyertyákkal, pirossal, fehérrel és zölddel. A gróf karácsony-fája. A társalgó óriás kandallója körül lármásan, izgatottan, csoportokba verődve álltak a betegek, a szent este fényességében, a téboly éjszakájában.

A parkkonasz fái körül különös zene hangja szűrődött föl az emeletre. A gróf fölkelte a karosszékből és lenézett a mélységbe. A hold éppen akkor bukkant ki egy óriás hófelhő mögül és sirkerti

világánál egy férfi állott a parkban, csapzott, hollófeke hajjal, fénytelen tekintettel és hegedült, hegedült szilaj elkeseredéssel, mint valami örült cigány, aki szerenádót ad halott kedvese ablaka alatt.

A muzsikájában volt valami a Rákóczi-induló néhány üteméből, a Marseillaise pár foszlányából és egy régesrég altató nótából, amelyet pástortüzek mellett, a pusztán egy öreg dajka énekelt valamikor.

— Ki ez a szerencsétlen? — kérdezte a gróf a diáktól és valami régen nem érzett forrásság öntötte el a szívét és a szeméit.

— A szegény Niembach, a költő, — válaszolt fájdalmasan a bécsi diák. — Platonra haragszik, mert az találta föl az eszményi szerelmet és nagyon boldogtalan, mert Csatádon született és nincsen hazája sehol!

— Mert nincsen hazája sehol? — ismételte megint a magyar gróf. — Az nem is a legrosszabb sors e földön, kedves barátom, de jaj annak, akinek van hazája és mégis....

A hegedűs tovább jajveszékelt, zokogott és elcsuklott a decemberi éjszakában. A hosszú, szikár lengyel és a sötét, vad karbonári úgy üvöltözték, mint a kivert farkasok a főtetegben, bomlott, sirt, dühöngött az egész nagy sárga ház. Görgey doktor sietve jött az emeletre a segédorvosával és szinte táncstallannal állott a szörnyű zürzavarban. Egy piromániás, aki gyufát esent valahonnan, sorra kezdte gyújtogatni a magyar karácsonyfa gyertyáit. A gróf összefonta karjait, némán és mereven bámult a színes lángokba, szemében ismét kigyulladt a régi tűz, hatalmas homloka fényelt, a Rákóczi-induló egyre szilajabban hömpölygött és a park úrcsa hegedűse a holdfényben egyre fájdalmasabban kiabálta:

— Nincsen hazám sehol!

Írók támogatását megszerezni és az addig szerény keretek között mozgó vajdasági szláv színházat fellendíteni. **Hadzsics** hegyes érzékkel, mint magyar író, igyekezett a magyar közönséggel is szóban és írásban megismertetni és rokonszenvenné tenni a szláv színházat, ami nagyrészt sikerül is neki. Az ő igazgatósága alatt már rendszeres szláv színházak vannak, amelyek Szabadkán például május végétől kezdve másiél-két hónapig, Ujvidéken három hónapig tartanak évente. Társulatát is ügyesen szervezi: tagjai közül a legnépszerűbbek **Ruzics**, a kitűnő drámai színész; **Dobrinovics** komikus, akit a magyar közönség is szeretett és akinek tragikus haláláról ép a napokban számoltak be a lapok; **Markovics** énekes, **Markovicsné**, **Lukics** és mások. **Hadzsicsnak** a kevésszámú szerb közönség miatt a főtörekvése oda irányult, hogy a **bunyevecokat** megnyerje a színházi közönség számára, amit szívós munkával sikerült is elérnie, főképen azért, hogy elsősorban a bunyevecok izléseinek megfelelő népszínműveket játszott, de bemutatott magyar darabokat is szerb fordításban és rendezett operaelőadásokat is. Leginkább azonban a **szerb népeletet színpadra vivő eredeti szerb darabokat** játszott és alighanem ennek köszönhető, hogy az utolsó években a szabadkai és zombori szezon például szüccitell végződött. A szerb színházaknak ez a néhány éves virágzása **Hadzsics** Antal halálával megszűnt és a Vajdaságban a szerb színház még maig — a megváltozott viszonyok között — sem tudott megismosodni.

A hatóságok kedveztek a szerb színházaknak

A vajdasági szerb színházat a magyar hatóság mindenkor támogatta. Szabadkán a **Hadzsics-féle** színház részére a város ingyen bocsátolta rendelkezésére a színházat, a díszletet és a világítást, ami a költségek tetemes részének elengedését jelentette. Ezenkívül úgy Szabadkán, mint a többi vajdasági városban, külön szerb színházi bizottságok alakultak és ezek gondoskodtak a néhány hónapos szezon anyagi fentartásáról. Szabadkán **Radics Joco** és **Vuics Boldizsár** földbirtokosok — mindketten meghaltak már — voltak a színházi bizottság vezetői és a bunyevecokat **Mandics Mijo**, a mostani városi könyvtáros képviselte a bizottságban.

Ujvidéken még erősebb társadalmi támogatásban részesült a szerb színház és a **Dungyarszki-család** a magyar impérium alatt építette a szerb színházat hajlékát az új színházat, amelyben még ma is folynak az előadások. Figyelemre méltó, hogy ez a színház már a magyar uralom alatt is szerb felirattal viselt a homlokzatán.

A szerb színészek szívesen látott vendégek voltak mindenkor az előkelőbb vajdasági szerb családoknál, sőt néhány bunyevec-háznál is. Szabadkán különösen **Radics Joco** és **Vuics Boldizsár** áldozott sokat anyagilag a szerb színház fentartásáért és a szerb színészek mindig számíthattak támogatásra e két család részéről.

A magyar közönség se vonta azonban meg támogatását a szerb színésztől és a magyar közönség egyrésze gyakran látogatta a szerb színház előadásait, amelyek megtartása körül sohasem fejlődött izléstelen botrány.

*

Vázlatosan talán elég is ennyit feljegyezni a vajdasági szláv színház fejlődéséről. Azóta nagyot változtak a körülmények, a szerb kisebbségekből államalkotó nemzet lett, a magyarság pedig kisebbségi

szorba került. Öt éve éli már a magyarság a nemzeti kisebbségek küzdelmes, szenvedésekkel teli életét és még ma se támadhatott fel a Vajdaságban a magyar színház. A magyar színházért folyó jogos küzdelemben jó tanulság lehetne a magyar impérium alatti vajdasági szerb színház fejlődése. A közönség magyar urak tanulhatnak a vajdasági szerb önzetlen áldozatkészségéből, amellyel kulturájuk és

nyelvük ápolásáról egy pillanatra se feledkeztek meg, a kormányhatóságoknak pedig, amelyek ma elgáncsolják a magyar színház megnyitását, emlékezniük kellene arra, hogy néhány évvel ezelőtt még a szerb kisebbség küzdött ugyanazokért a jogokért, mint most a magyarság és nem volt semmi akadály annak, hogy a magyarországi szerb nemzet színházában gyönyörködhesse.

Bethlen visszaérkezett Budapestre

Nyilvánosságra hozzák a párisi tárgyalások jegyzőkönyveit

Budapestről jelentik: Vasárnap délután három órakor érkezett meg gróf **Bethlen** István miniszterelnök a keleti pályaudvaron **Kállay** Tibor pénzügyminiszter, **Walkó** Lajos kereskedelmi miniszter és **Popovics** Sándor társaságában.

Bethlen még Párisban fogadta a magyar lapok tudósítóit és előtűnt nyilatkozatában a leglényegesebb az, hogy a kölcsön feltételei között egy sincs olyan, amely Magyarország szuverenitását sértene, vagy belügyeibe beavatkozást jelentene. Kijelentette a miniszterelnök azt is, hogy a Népszövetség elvégezte a legelső munkát, amennyiben az ugynevezett első és második jegyzőkönyv szövegét véglegesen megállapította.

Budapestben jól értesült helyen a következőket mondták **Bethlen** párisi tárgyalásainak eredményeiről:

— A nehézségek a kölcsön utjából elhárítottaknak tekinthetők. A miniszterelnök utja ismét jelentős lépést eredményezett. *Politikai feltételekről* szó sincs, azok már régen el-

vannak intézve. Az ugynevezett *politikai jegyzőkönyvre* vonatkozóan Magyarországnak is, a kisantantnak is volt tervezete, erre nézve kompromisszum jött létre. *Ez a jegyzőkönyv különben egészen rövid és mindössze néhány kijelentést tartalmaz.* Ebben a nagyhatalmak és Magyarország részéről egybehangzó kijelentés van Magyarország függetlenségének biztosításáról, a trianoni szerződés végrehajtásának garantálásáról és arról, hogy a kölcsön utjából minden akadályt elhárítanak. A miniszterelnök egyébként a jegyzőkönyvet magával hozza és a közvéleménynek alkalma lesz, hogy egy-két napon belül ennek egész szövegét megismerje.

Politikai körökben feszült érdeklődéssel várják különösen a *politikai jegyzőkönyv* közzétételét, mert az a hír van elterjedve, hogy ez az egészen rövid és mindössze néhány kijelentést tartalmazó jegyzőkönyv sokkal érdekesebb és jelentősebb, mint ahogyan azt a hivatalos nyilatkozatok feltűntetik.

A centralista Pribicsevics harcot kezd a decentralizációért

Küszöb előtt a kormány rekonstrukciója — Radics István újabb sikerei Londonban?

Beogradból jelentik: A karácsonyi ünnepek miatt beállott politikai szélcsend ellenére is élénken foglalkoznak a politikai körök, az aktuális politikai kérdésekkel, különösen a demokráta párt bomlási folyamatával, amely napról-napra újabb fázisokba lép. **Lukinics Edo** lemondását még mindig nem erősítették meg sőt a párt vezetőségéhez közelálló **Pravda** cáfolni igyekszik.

Általános vélemény szerint a most megindult bomlási folyamat nem tartható vissza. **Pribicsevics** vezetése alatt álló csoport véglegesen ki akar válni a pártból, melyben jelenleg a szerbiai demokráta dominálnak. Ma már **Pribicsevics** is, akt nemrégén még a centralista álláspontért harcolt az elégedetlenkedők táborához tartozik, akik a decentralizációval akarják a belső békét megkötni. Ez a mozgalom szoros összefüggésben áll **Boskovics** **Dusan** akciójával, aki külön vajdasági demokráta pártot akar alapítani, ez a törekvése azonban eddig még csak a vajdasági pártitkárságig jutott el. Nincs kizárva az sem, hogy a demokráta frakciók a köztársasági ideológiát is be fogják iktatni fegyvertárukba.

Pasics szabad keze

A kormánykörök legélénkebben a kormány rekonstrukciójának a kérdése foglalkoztatja. A kormány ugyan az erre vonatkozó híreket cáfolja és azok terjeszté-

sével a radikális párt miniszter-aspiráns tagjai gyanúsítja, azonban ennek ellenére is az elterjedt hírek hitelre találtak politikai körökben.

A kormány rekonstrukcióját a parlamenti szünet alatti időre várják és annak bekövetkezését biztosra is veszik, annál is inkább, mert **Pasics** miniszterelnök a legutóbbi clubülésen szabad kezet kapott.

A másik kérdés, ami a kormány körökben foglalkoztatja, állandó parlamenti többség biztosítása. A kormány már is közeledést keres a horvát politikai körökkel és egyelőre a horvát **Zajednica** jobb oldali elemeivel igyekszik kapcsolatot szerezni. A radikális párt számít arra, hogy már a horvát intelligencia és gazdasági körök is belefáradtak a Beograd elleni passzív rezisztenciába, ami súlyos károkat okozott a horvát iparnak.

Ezen kívül a radikális párt horvátországi csoportjait is újja akarja szervezni és ennek a törekvésnek első etapja a Zagrebben megindított **Odjek** (Visszhang) című radikális párti hetilap.

Radics beszámolója londoni akciójáról

A klerikálisok bizonytalan magatartása és a kormánypárttal folytatott tanácskozásaik miatt nagy idegesség uralkodik **Radics** párti körökben és a pártvezérek gyakran folytatnak egymás közt tanácskozásokat.

Radics továbbra is beszámoló Zagrebba küldött leveleiben londoni sikereiről. Egyik levelében arról is, hogy legutóbb az SHS. királyság londoni követe is érintkezést keresett vele, ő azonban a követet elutasította kérésével.

Radicsnak ezt a híresztelést a beogradi külügyi sajtóiroda érelyesen cáfolja.

Huszonöt év

A Bácsmegeyi Napló ezzel a lapszámmal a huszonnegyedik karácsonyt köszönti s a jövő héttel belép a huszonötödik évfolyamába.

Huszonöt év óta hirdeti magyar szóval és magyar szíjjel a megértést, a kultúra megbecsülését s ad nap-nap után friss, megbízható, jó ujságot. Mennyi eszme, mennyi energia, mennyi álom és mennyi lobogó lelkesedés e majdnem egy emberöltőn át leirt betűkben és mennyi harc, mennyi küzdelem az ostobaság, a rosszakarat s az irigység ellen.

De ma a béke ünnepén mégis megbékélt szívvel gondolunk a múltra és reménykedő hittel a jövőre. Kicsinyes támadások ma már nem érnek fel hozzánk s nem tudják megingatni azt a pozíciót, amit a Bácsmegeyi Napló a szívekben elfoglal.

Gondoskodjék csak mindenki néhány pillanatra s gondolja meg van-e a jugoszláviai magyarságnak még egy olyan erőssége, mint a Bácsmegeyi Napló, amely tisztességgel, tudással, méltósággal, szíjjel és hittel küzd a magyar igazságért: az egyforma jogért, egyenlő elbánásért s a lelkek harmoniájáért. A Bácsmegeyi Napló erősíti, bátorítja és ébren tartja a magyar lelket s megbecsülést szerez a magyarság iránt, azok előtt is, akiknek még mindig a szívük vagy az érdekeik a hangulatuk, vagy az ambíciójuk azt parancsolja, hogy üldözik az itt dolgozó, élni akaró magyarságot. Csak gonosz emberek ellenségei a magyaroknak és csak a hitványok tör a Bácsmegeyi Napló ellen. A huszonöt éves múlt azt bizonyítja, hogy a Bácsmegeyi Napló él és szeretetet, megbecsülést élvez s azok, akik elene törtek, oly hitványul buktak el, mint aminő hitványok voltak az eszközeik.

Ma hálával és meghatottsággal köszönjük az olvasók tizezreinek, akik mellénk álltak s mellettünk vannak s kérjük őket tegyék lehetővé becsülettel vállalt munkánk folytatását, serkentő érdeklődésüket őrizték meg a Bácsmegeyi Napló számára. Azzal a kéréssel fordulunk azokhoz, akik kívánják, hogy egy becsületos ujság informálja őket az ország és a világ eseményeiről, a kiknek vigaszt, hitet ad, a mi hitünk és ambíciánk, hogy fizessenek elő a Bácsmegeyi Naplóra és igyekezzenek minél több olvasót szerezni ennek az ujságnak.

A Bácsmegeyi Napló mindennap, tehát hetenként hétszer jelenik meg. Előfizetési ára havonként mégis csak 45 dinár. Minden előfizető s mindenki, aki példányonként is veszi a lapot, ingyen megkapja a Bácsmegeyi Napló az újév folyamán megjelenő jubiláris almanachját.

Minden előfizető erősít és bátorít bennünket s lehetővé teszi, hogy a modern ujságtechnika fokozott eszközeivel tudjunk jó és érdekes lapot csinálni.

A Bácsmegeyi Napló szerkesztősége és kiadóhivatala

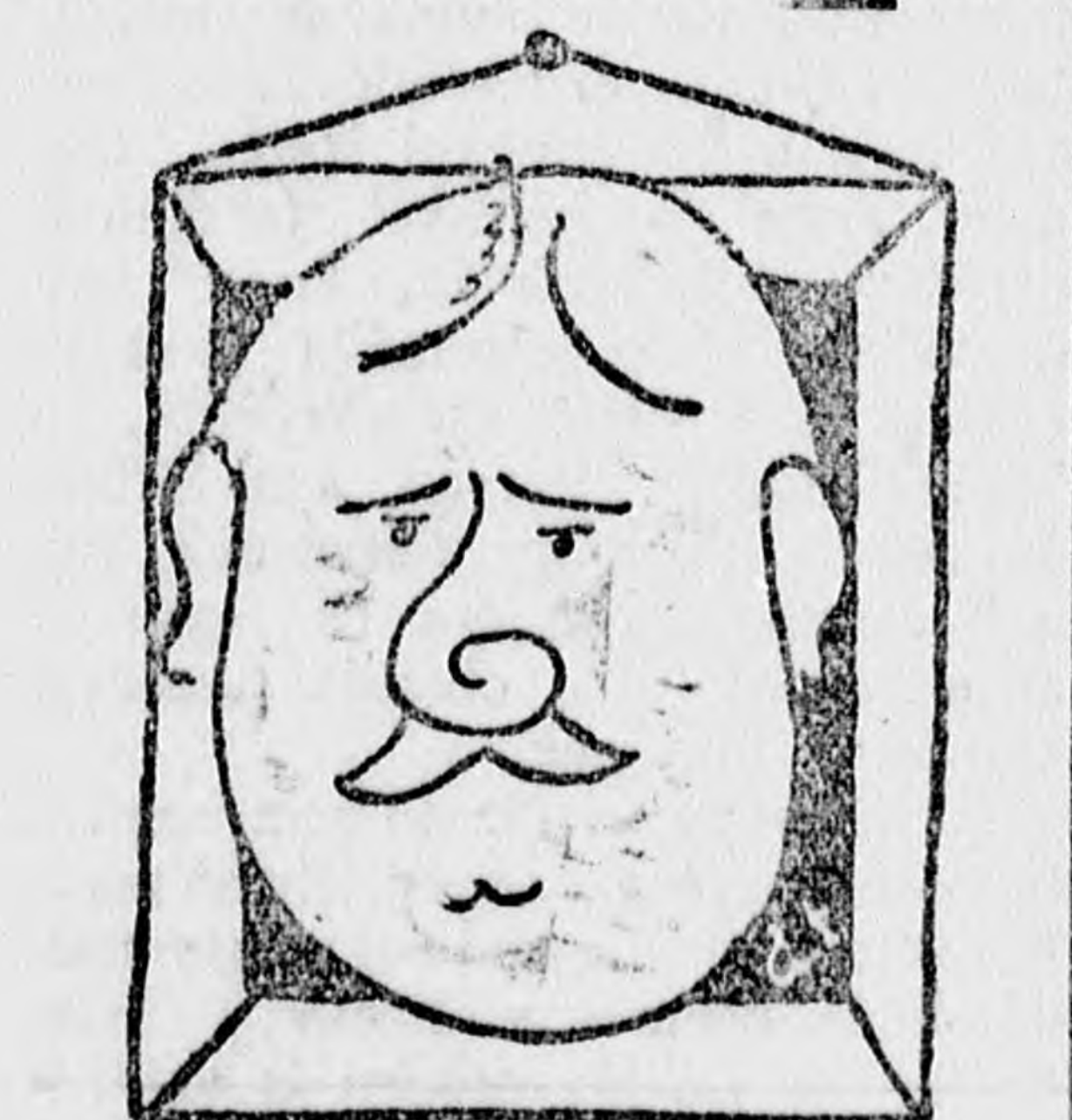
CIRKUSZ

Jaj, ne világosítsanak föl!

Tisztelt szerkesztő bácsi, ne tessék haragudni hogy molesztálok jelen soraimmal de nagy gölesztbe vagyok és ilyenkor a felnőttek is a laphoz szoknak fordulni hogy a közvélemény segítségét kérik nahát eztet kérem én is legyen szives szerkesztő bácsi betenni az újságba hogy a papám fel akar engem világosítani és már tegnap hozza is fogott hogy aszongya na te gazember mit gondolsz ki hozza a karácsonyfát de persze én azt feleltem hogy a szent angyal és a papám erre röhögni kezdett és aztat mondta szép kis angyal a berger fűszeres de én ezt a kijelentést szerencsére nem értettem meg mert micsoda marhaság az hogy a berger bácsi fűszeres hozza a karácsonyfát, a mikor mindenki tudja, hogy azt angyal hozza sajátkezűleg márpedig a berger bácsi fűszeres nem egy angyal ámbár a mamám a múltkor azt mondta neki a szalonban amikor a papa nem volt ott hogy samu te egy angyal vagy de eztet másképp kell érteni mert vannak olyan angyalok is akik nem karácsonyfát hoznak hanem fülbevalót hoznak és a berger bácsi fűszeres samu ezek közé az angyalok közé tartozik viszont neki a papa tartozik tizenhétezer dinárral de ez nem tartozik ide mert most arról van szó hogy én nem akarom magam fölvilágosítani hagyni és micsoda disznóság hogy ilyen merényletet akarnak elkövetni az idealizmusom ellen és okvetlenül tessék nyilvánosságra hozni tisztelt szerkesztő bácsi hogy én egy naiv vagyok és egy igazi romlatlan kedély ami ritkaság a mai világban amikor valamennyi osztálytársam vagyis iskolai növendékek slusszokat csinálnak a börzén és a Glattfelder már kontremembe van bár igaz hogy ő már negyedikes és egyszer már fizetéképtelenséget is jelentett be én azonban azt se tudom hogy mi az a kontremem úgyhogy direkt örvendetes jelenség vagyok a romlott közállapotok és egyéb feneketlen züllöttségek közepette és rólam el lehet mondani hogy vannak

rágalom és én nagyon félek hogy az idén már nem fogom kiparizolni tudni ezt a támadást mert a múlt évben még segített benne a mamám és mondta nagyképiúnek hogy jenu lassz in ruhe azt a gyereket varum villiszt du elvenni tole azt a kis örömet csak hadd higyeje hogy a Jézuska hozza a krisztindlit és én zajosan helyeselttem ezt az értelmes felfogást mivel így beszél egy értelmes anya aki a jobb körökhöz számít és a művelt középosztályt sikerrel elvégezte de ez tavaly volt és az értelmes anya az idén megváltoztatta nézetét és nem lép közbe sőt hagyja hogy célzásokat tegyenek jelenlétemben arra hogy sokba fognak kerülni a karácsonyi ajándékok meg hogy a papának ugyis kevés a pénze mintha bizony a Jézuskát érdekelné a rossz konjunktura és engem sem érdekel éppen eleget mondtam a papának hogy ne játsszon a pesti tőzsdén vagy legalább is ne spekuláljon hossza de ő nem fogadott szót és most föl akar engem világosítani hogy nincs Jézuska mintha én nem tudnám mire megy az egész ma ja arra megy ki hogy ha fel leszek

világosítva akkor nem lesz muszáj neki megvenni az ólomkatonákat amiket kértem sem pedig a kis autóbilt és a képeskönyveket sem hanem én is meleg Harisnyákat fogok kapni mint a lajos aki már három évvel ezelőtt fel hagyta magát világosítani mert egy közönséges pali és azóta csupa vacak hasznos ajándékokat kap ezért tessék leközölni a szerkesztőségi hírlapba hogy én nem engedem magam ilyen könnyen huszonyolcra venni sokkal inkább vagyok sem hogy beszopjam ezt a tészttát és ha már a papám mindenáron fel akar világosítani akkor ne a jézuskáról világosítson fel hanem arról hogy hogyan lesz a kisbaba akkor legalább föl fogok mulatni mert én már azt is tudom hogy hogyan nem lesz vagyishogy nagyon kérem a tisztelt újságszerkesztő bácsit arra hogy legyen szives és karolja fel érdekeimet.

világosítva akkor nem lesz muszáj neki megvenni az ólomkatonákat amiket kértem sem pedig a kis autóbilt és a képeskönyveket sem hanem én is meleg Harisnyákat fogok kapni mint a lajos aki már három évvel ezelőtt fel hagyta magát világosítani mert egy közönséges pali és azóta csupa vacak hasznos ajándékokat kap ezért tessék leközölni a szerkesztőségi hírlapba hogy én nem engedem magam ilyen könnyen huszonyolcra venni sokkal inkább vagyok sem hogy beszopjam ezt a tészttát és ha már a papám mindenáron fel akar világosítani akkor ne a jézuskáról világosítson fel hanem arról hogy hogyan lesz a kisbaba akkor legalább föl fogok mulatni mert én már azt is tudom hogy hogyan nem lesz vagyishogy nagyon kérem a tisztelt újságszerkesztő bácsit arra hogy legyen szives és karolja fel érdekeimet.

világosítva akkor nem lesz muszáj neki megvenni az ólomkatonákat amiket kértem sem pedig a kis autóbilt és a képeskönyveket sem hanem én is meleg Harisnyákat fogok kapni mint a lajos aki már három évvel ezelőtt fel hagyta magát világosítani mert egy közönséges pali és azóta csupa vacak hasznos ajándékokat kap ezért tessék leközölni a szerkesztőségi hírlapba hogy én nem engedem magam ilyen könnyen huszonyolcra venni sokkal inkább vagyok sem hogy beszopjam ezt a tészttát és ha már a papám mindenáron fel akar világosítani akkor ne a jézuskáról világosítson fel hanem arról hogy hogyan lesz a kisbaba akkor legalább föl fogok mulatni mert én már azt is tudom hogy hogyan nem lesz vagyishogy nagyon kérem a tisztelt újságszerkesztő bácsit arra hogy legyen szives és karolja fel érdekeimet.

A magyar király-puccs vádlottai visszautasítják az amnesztiát

Azért hívták vissza IV. Károlyt, mert az ébredők Horthyt akarták kikiáltani királynak

Budapestről jelentik: Legutóbb többször volt szó már arról, hogy a magyar királypuccs vádlottjai újvire amnesztiában részesülnek.

A királyper vádlottai azonban visszautasítják az amnesztiát. A vádlott politikusok közül most ketten nyilatkoztak egy budapesti lap munkatársára előtt erről a kérdéstről: Gratz Gusztáv és gróf Andrássy Gyula. Gratz Gusztáv hosszú nyilatkozatban kijelenti, hogy ma is úgy cselekszik, mint két évvel ezelőtt, majd többek közt a következőket mondja:

— Ami az amnesztiát illeti, az ebben talán szabad nekünk v. doltaknak is tiltakoznunk. Az amnesztia szónak megvan az a mellékeze, hogy az valamely tényleg elkövetett bűncselekmény megbocsátását jelenti. Akkor már sokkal szivesebben lát

az ügy teljes letárgyalását.

A király visszatérési kísérleteiért és a velük kapcsolatos fájdalmas eseményekért is azokat terheli a felelősség, akiknek titkos szervezkedéséről és különböző machinációikról azóta, hogy ellenzékbe szorultak és kivált az Ulain-ügy és a bombamerényletek körüli eljárással kapcsolatban most már sok részlet a nyilvánosság elé került. Ezeknek a köröknek becsúgya abban az időben arra irányult, hogy királyt adjanak Magyarországnak, olyan királyt, kit azután feltétlenül kezükben tarhattak volna.

Ugyanilyen értelemben nyilatkozott gróf Andrássy Gyula is, aki kijelentette, hogy az ügy vádlottai erősen fogják legközelebb sürgetni a pör letárgyalását.

Felbomlik a vajdasági Protics-párt

A vezetők visszavonultak — A közkatonák a radikális-pártba léptek

Protics Stoján személyétől és politikájától reméite mindenki az igazi konszolidációt, többek közt a kisebbségi sérelmek megszüntetését is.

A választásokon Protics politikája ellen nyilatkozott meg a választóközönség, de azóta már a hivatalos radikális párt kezd belátni Protics politikájának helyességét, ha még — sajnos — nem is követik ezt a politikát a gyakorlatban.

A Vajdaságban Protics zászlója alá sorakoztak mindazok, akik felvilágosult, liberális szellemben akarták a Vajdaság sorsát intézni, s ha a párt kicsinynek is bizonyult, a benne helyet foglaló személyek egyénisége súlyt, tekintélyt adott neki.

Protics Stoján halála után a Protics pártról alig hallani valamit. Felbukkan néha egy-két hír, de hogy mi igaz azokból nem lehet megállapítani. Novisadon volt legerősebb a Vajdaságban a Protics párt, itt volt a vezérkara — és mégis itt megy talán végbe leggyorsabban a felbomlás processusa. A közkatonák közül már sokan beléptek a radikális-pártba, úgyhogy ma talán már csak a vezérek s ezek szűkebb környezete teszi ki a pártot.

Hogy mit csinálnak a vajdasági volt Protics párti vezérek, kérdést

intéztem Adamovics István volt főispánhoz, aki a következőleg nyilatkozott:

— Mi a Protics-párt volt exponált emberei felre vonultunk és megfigyelő állást foglaltunk el az eseményekkel szemben. Erre kényszerített a választás eredménye, mely előtt szemem nem hunyhaitunk és mely világosan úgy szólt, hogy a Pasic dítal képviselt irányzat az itteni választók gondolkodási módjának megfelel. Várjuk az új események további fejlődését és a magunk részéről semmiféle nehézséget nem támasztunk a hivatalos radikális párt működése elé és azt hisszük, hogy az továbbra is a választókkal egyetértve fogja az ország sorsát irányítani.

El kell ismernünk, hogy az egységes párt uralma már is bizonyos eredményeket ért el és csak is azon óhajának tudok kifejezést adni, hogy az egységes pártnak az uralma hosszabb perióduson keresztül tartson, mert csakis úgy lesz képes az ország javára működni, ha nem kell folyton a széles néptömegek napi szenvedélyével számolni.

A Magyar Párttal tartanak fenn érintkezést?

— A magyarsággal érintkezést nem

tartunk fenn, mert mint párt mi nem működünk és a magyarságnak most a hivatalos radikális párttal kell érintkezést keresni, ha kívánságai tekintetében eredményt akar elérni.

Választás esetén feltámasztják a volt Protics-pártot?

— Hogy választások lesznek, azt magam is valószínűnek tartom, de hogy a Protics-pártiak ez esetben mit csinálnak, azt nem tudom, ez mindig a helyi viszonyoktól s körülményektől függ.

Ezeket mondta dr. Adamovics István s ez — a hivatalos radikális párt felé való orientálódás — fejezi ki a párt vezetőinek nézetét is.

A radikális pártra nézve több mint szépséghiba, ha a vajdasági radikális politikusok régi, ismertnevű, nagy tudású vezetői, akik híven megőrizték a radikális párt tradícióit s azért csoportosultak Protics köré, — nem tagjai a radikális pártnak. A magyarság és az ország konszolidációja érdekében az volna a kívánatos, hogy ha ezek a tisztelt nevű és ragyogó multu politikusok újra a radikális-párt tagjai lesznek, ott ne feszélyezze őket, hogy adji minorum gentium kitartóbb és hűségesebb volt mint ők, hanem legyen erélyük és bátorságuk a maguk felvilágosult politikájának érvényét is szerezni.

Venizeloszt diktatúrával rubázzák föl

Az összes parlamenti pártok visszahívják

Athénből jelentik: A görög kormány a minisztertanács határozatának megfelelően táviratot intézett Venizeloszhoz, amelyet Plastiras és Gonatasz miniszterelnök irt alá. A távirat a képviselők, a hadsereg és a flotta, valamint a görög nép túlnyomó többségének kívánságára hivatkozva, felszólítja Venizeloszt, hogy lehetőleg még a nemzetgyűlés összeülése előtt térjen vissza Görögországba. A távirat ismerteti, melyek azok az okok, amelyek Venizelosz visszatérését rendkívül szükségessé teszik s egyuttal megindokolja azt is, hogy miért kell a hatalmat minden előzetes feltétel vagy korlátozás nélkül az ő kezébe letenni. Ezzel egyidejűleg egy másik táviratot is intéztek Venizeloszhoz, amelyet mintegy háromszáz képviselő irt alá. Ugyancsak táviratokat intéztek Venizeloszhoz a liberális és republikáns párt, valamint Pangalos tábornok. E táviratok a görög dinasztia bukását, mint befejezett tényt tárgyalják.

A Venizelosz visszahívásáról szóló hírt csaknem az egész sajtó kedvvel fogadja, s annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy Venizelosz eleget fog tenni a közvélemény óhajának.

A görög király és királyné bukaresti jelentés szerint szombat reggel Konstanzába érkezett, ahol a trónörökös és a trónörökösne, Pál herceg és Iréne görög hercegnő fogadták őket. A kikötő partján egy század katonaság tisztelgett a király előtt. A görög uralkodók és a velük levő királyi hercegek és hercegnők huztán a román király vonatán Bukarestbe utaztak, ahová délután érkeztek meg. A pályaudvaron a román király és királyné, továbbá a román kormány tagjai, a hatóságok fejei és a katonai alakulatok parancsnokai várták a görög uralkodókat, akik a kotroceni királyi kastélyban fognak lakni.

Politikai körökben azt hiszik, hogy Romániának ez a magatartása előre jelzi a két ország közötti viszony tartalmát.

INTA

Aki valamit talál

En magam sohasem találtam semmit. De ma egy mellékuccan láttam valakit, ki talált egy pénztárcát. Leírom, hogy történt.

Derős, bájos öregur mendegélt, sétabotjára támaszkodva. Alig két lépésnyire, tőle az aszfalt közepén hevert a pénztárca, szinte odakeszítve, felhíva a figyelmet, azzal a dobentő elhagyatottsággal, mely a talált tárgyak tulajdona.

A pénztárca ráordított az öregurra:

— Megállni. Nem látod, hogy ebben a forgatagban, hol minden rongynak, minden gombostűnek van gazdája én bitangul tengődöm? Téged szeretlek, végy fel, tiéd vagyok.

Egyszerre pillantottuk meg mindketten, az öregur és én, ki az uccamásik járdáján álltam.

Az öregur szeretett volna továbbmenni. Csakhogy nem birt, szegény. Lába gyökeret vert. Kék szemő a talált kincs láttán megbüvöltén lángot vetett, s a zafirtűz végigcikázott szakállá ezüst rojtjain fellobogott arcán, átremegett testén, fejebubjától a lábujjáig.

Először sétabotja gumikupakjával piszkálgatta, mint holmi utszéli varangyot szokás. Nem mozgott. Pénztárca volt. Nem degeszre tömött, egészséges, vidéki, csak afele lapos, hektikás, pesti. Kicsit rongyos is. De azért pénztárca volt.

Utána kapott gyorsan és fölemelte kesztyűs balkezebe. Ebben a pillanatban vett észre engem, ki mindent láttam. Réám tekintett, s tekintete ilyesmit mondott:

— Jelentéktelen dolog, kérem alázatossággal, nem is érdemes vele foglalkozni.

Tovább ballagott, lassabban, tépelődve. A pénztárcát úgy tartotta, hogy balkezeinek kisujját elvonta tőle, mintha undorodnék a sártól, a mindenki holmijától, az erkölcsi piszoktól. Fejét is elfordította, hogy orrába ne csapjon a pénz büdössége. Mégis furdalhatta a kíváncsiság, hogy mennyi lehet benne. De előttem nem mert megnézni. Sietni kezdett.

En a másik járdán, párhuzamosan vele, szintén szaporáztam lépteimet. Az öregur eleinte fürkészve, majd kérlelve figyelt. Mit akarhatok tőle? Ha ekkor följajánlom, hogy felezzünk, okvetlenül belemegy. Arca körülbelül ezt fejezte ki:

— Ugyan édes, fiatal barátocskám, gyakran előfordul ilyesmi, kár oly tulzott fontosságot tulajdonítani.

Mégsem tágitottam. Erre dühös lett. Szigoruan végigmért. Szemembe tekintett. Kemény, majdnem hősiesség lépésekkel, emelt fejjel csapott át a kocsiútra. Egész mivolta ilyen elhatározást sugárzott:

— No most mindjárt meglátod, mit teszlek, te kotnyeles.

Gondolatban már tegezett. A kocsiúton elég messzeállott egy rendőr. Feléje igyekezett, biztonságosan, mintegy a rendőrség védelme alatt topakodott előre, s most már, megfigyeltem, ujjait szeretettel kulcsolta a pénztárcára, mely decemberi hidegben át is langyosodhatott vére melegétől.

Pár percig ballagtunk egymás mellett, közönyösen. Amint azonban a rendőrség elé ért, hirtelenül valami észébe jutott, jobbra csapott, tovább kocogott az édes zsákmánnyal, melyet azon sárosan félkibátja zsebébe csusztatott, csak azt várva, hogy egy homályos kapualjába megnézze tartalmát. Egyszer-kétszer még visszapillantott. Szeme megvetést sugárzott felém:

Pimasz fráter.

Megállapíthatom, hogy az öregur öt perc alatt a következő lelki átalakuláson ment keresztül: az első

percben ő volt a megtaláló, minden disztó jelző nélkül, a következő három percben a becsületes megtaláló, és az utolsó percben, mondjuk, a szerencsés megtaláló, a közönséges megtaláló, olyan, amilyen nagyon sok van.

Ezzel a leleplezéssel korántsem akarom busítani őt. Hiszen kettőnk közül én jártam jobban. Ő örült, hogy egy pénztárcát talált, melyet hazavitt. En pedig örültem, hogy egy embert találtam, kit most megírtam.

Kosztolányi Dezső

Detektívönök és ékszerész

Friedmann Dezső bünygyében hétfőn folytatták a főtárgyalást

A suboticaai törvényszéken Pavlovics István törvényszéki elnök büntető tanácsa előtt — mint megírtuk — pénteken kezdődött a főtárgyalás a Friedmann Dezső suboticaai ékszerész ellen indított ismeretes vesztegetési ügyben.

A pénteki főtárgyaláson a vádlottat hallgatták ki, valamint kihallgatták tanuként Lungov Radivojt, az állami titkos rendőrség főnökét, Róna Arpadot, Popovics detektívét és Pizsurica volt detektívét, akinek kihallgatása után az elnök berekesztette a tárgyalást s folytatását hétfő délelőtt 9 órára tűzte ki.

A hétfői főtárgyaláson tanuként vannak beidévezve Karakasevics Gábor rendőrfőkapitány, Magarasevics Sándor dr. ügyvéd, Friedmann Rezsőné, Denneberg Henrik és egy rendőr.

A bíróság a tanuk késedelmes megjelenése miatt délelőtt tíz óráig nem kezdte meg a főtárgyalást. Előreláthatólag hétfőn befejezést nyer a bizonyítási eljárás s a bíróság meghozhatja az ítéletet is.

Ostenburg őrnagy és a Mária-Terézia-rend lovagkeresztje

Budapestről jelentik: Amikor Habsburg Károly másodszer teret vissza Magyarországra, Morawek Gyula őrnagy, aki mióta egy Ostenburg nevű cseh gróf adoptálta, Ostenburg Gyula gróf néven szerepel, mellője állott soproni különítményével és ezért az ex-királytól ezredesi címet kapott és azonkívül a Mária Terézia-rend lovagkeresztjét. A rend kancellársága nem ismerte el az utólagos adományozást, azon az alapon, hogy Mária Terézia-rend csak a hűretén tanusított hősiesség magatartásért adományozható, más pedig Ostenburg-Morawek legfeljebb a budapesti Palace-pincében tanusított hősiességnek csak némi tulzással nevezhető magatartást. A rend kancellársága azonkívül kétségbevonta, hogy Habsburg Károlynak joga volt ekkor kitiintetéseket adományozni.

A magyar bíróság erre vonatkozólag november 26-án a következő döntést hozta: A magyar alkotmány értelmében az államfőnek jogában áll címeket, rendjeleket és kitiintetéseket adományozni. Károly király 1922 április 1-én bekövetkezett haláláig kétségkívül Magyarország apostoli királya volt, ennél fogva a magyar alkotmány értelmében megillette őt a kitiintetés adományozásának joga. A magyar királyi bíróság a kérdés megítélésénél egy további fontos tény is figyelembe vett. I. Ferenc József király halála után a Mária Terézia-rend nagymesteri méltósága utódiára, Károly királyra szállt át, ily módon tehát Károly király mint a rend nagymestere szintén birtokában volt az adományozási jognak, amelyet mindenütt akarata és elhatározása szerint érvényesíthetett. Károly király ebben az esetben mint király és mint nagymester

vette igénybe az őt megillető jogokat, ennél fogva a rendnek adományozása érvényes és a két tisztnek jogában áll a rendjelet viselni és azzal kapcsolatos jogokat és címeket élvezni.

Megszigorították Ludendorff őrzését

Letartóztatják a látogatóit

Münchenből jelentik: A bajor hatóságok elrendelték Ludendorff vezérezredes szigorú őrzését. Ludendorffot tudvalevőleg november 8-án, a müncheni Hitler-puccs idején elfogták, de nyomban szabadon bocsátották, mert a vezérezredes becsülettségével megfogadta, hogy nem szökik meg és tartózkodik minden erőszakos felforgatásra irányuló mozgalomtól. A müncheni hatóságok azonban most a vezérezredes megfigyelése során azt észlelték, hogy a szélső nacionalista mozgalom több vezető embere érintkezést tart fenn Ludendorffal, ismét erősödik a bajor kormány és a Kahr főállambiztos elleni agitáció és félt, hogy a nacionalista mozgalom, ha kellő időben meg nem fekezik, súlyos kirobbanásra vezethet.

A müncheni rendőrigazgatóság közegei, akik Ludendorff megfigyelésével vannak megbízva, a jobboldali szélsőséges pártok több hívét abban a pillanatban tartóztatták le, amikor Ludendorff látogatására készültek. Ezeket az embereket azután beszállították a rendőrigazgatóságra, ahol őrzetben tartják őket. Így egy Fahrenheitst nevű berlini nacionalistát az egyik detektív Ludendorff villájának kertjében revolverrel kényszerített megállásra és tartóztatott le. A vezérezredes villája ablakából tanúja volt ennek a letartóztatásnak. Nyomban lesietett a kertbe, hogy látogatójával az őrzetbevitel előtt még néhány szót válthasson. Egy másik detektív azonban Ludendorffot megállította, mire a vezérezredes ezt kiáltotta Fahrenheitst felé:

— Amint látja, engem teljesen körülkerítettek!

Ludendorffnak egy másik látogatóját, egy Neumann nevű főhadnagyot is letartóztatták, amikor a rendőrközegek tilalma ellenére be akart menni Ludendorff villájába. A vezérezredes egész levelezését lefoglalták.

Az iskolaszék is jogforrás

Lehet-e a tanoncokat felszabadítani?

Ha a konszolidáció akkor teljes, amikor a hatóságok csak alkalmazták a törvényt s nem alkotnak jogszabályokat, akkor aligha lehet még teljes konszolidációról beszélni. Ma a helyzet az, hogy minden tisztviselő jogosítottnak érzi magát jogszabályokat alkotni, törvényt módosítani s életviszonyokat szabályozni. Eklátás példa erre az a zűrzavar, ami most Suboticaán az ipartörvény 101-ik §-a körül van. A Vajdaságban tudvalevőleg a magyar ipartörvény van érvényben, amelynek 101-ik §-a intézkedik az iparostanoncok felszabadításáról s többek közt az egyik pontjában, a d) pontban arról intézkedik, hogy munkakönyvet kell kiadni annak, aki 15-ik életévét betöltötte s igazolni tudja, hogy valamely iparosnál, mint segéd munkába állhat. Ez ellen a szakasz ellen, a mely alkalmas arra, hogy kontárokot neveljen, mert nem kívánja igazoltatni, hogy az illető, tizenötödik évét betöltött jelentkező tanonc is volt, az iparosoknak sok kifogásuk is támadt.

A kereskedelmi és iparügyi minisztérium honorálta is ezeket a ki-

logásokat, csak hogy tulságos mértékben honorálta. Leiratot intézett a suboticaai ipartestülethez s ebben az ipartörvény egész 101-ik §-át eltörölte.

Eltételezve attól, hogy a törvénynt rendeleti uton megváltoztatni nem lehet, az eltörölt 101-ik § az iránt is intézkedik, hogy a tanoncúkat le-töltött tanoncokat fel kell szabadítani. A minisztérium rendelete most ezt is eltörli s így a Suboticaán alkalmazott mintegy ezer iparosnast nem lehetne felszabadítani, még akkor sem, ha kitélték tanoncúkat.

A minisztérium ezt a rendeletet a melyet nem lehet végrehajtani, még nem vonta vissza, közben azonban a suboticaai iskolaszék is beleszólt a törvényhozás munkájába, mert bár nem felettes hatósága az ipartestületnek, megtiltotta, hogy az ipartörvény 101-ik §-ának d) pontját végrehajtsa.

Jelenleg tehát két rendelet van. Egyik a miniszteré, amely az egész 101-ik §-t eltörli, másik a suboticaai iskolaszéké, amely ellentétben a miniszterrel, csak egy pont végrehajtását tiltja el. Mindkét rendelet abban hasonlít egymáshoz, hogy illetéktelenül bocsátották ki, a suboticaai ipartestület azonban nem tudhatja, hogy melyiknek kell engedelmessékednie.

HIREK

MAGYAR KATONÁK

ott lent Debarban, Pirothban, Skopljeban és Skutariban, kik bizton hazavágytok sokszor a hideg kaszárnyából a meleg tűzhelyhez, kicsit keserűen és lemondóan üzenjük az obligát kívánságot, hogy boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk a szavt este előtt, amikor minden hősiesség szeretünkkel rólatok emlékezzünk, értetek aggódunk, titeket vigyázzunk messziről, ahonnet elindultatok az ország szolgálatába. Boldog karácsonya már rég nem volt a világnak, nekünk és nektek pedig — érdemes-e újra elsorolni? — ünnepekre csak fájdalom, panaszkodás és ijesztő rémületek maradtak a hétköznapokból, melyek lassan eltemetnek minden örömet, minden békét, minden szépséget, ami valamikor, ha kevés is, de kijutott a régmúlt esztendőkből. Mi, akik nem is bölcsen, csak elárvult magunkért gondolunk most is kételkedően arra: lesz-e boldog élet — a boldogtalanságból, ezt a karácsonyt is értetek üljük meg kissé vidorabban, mint ahogy illenék, értetek, akik a legbüszkébb szomorúságunk vagytok, mióta Debarba és Pirothba van a batalliontok. Abból a kevés bizodalomból, ami őt tél és őt tavasz után itthon még magyarnak kedvet ad, a legjavát nektek küldjük, akik a délszerbiai hegyek között nemcsak az országnak rojjátok le a magyarság adóját — szép, fiatal éveitekkel —, hanem értünk is hurcoljátok a tegyereket, strázsáltak a végeken és a kaszárnya-udvarokon. A ti szenvedésetek, a ti katonasorsotok véd bennünket, itthoniakat, akiket sokszor megmarva a türelmetlenség lekete kutyái, rátok mutatunk mindig ha érv, példa kell a magyarság igazához, a szürke zubbonyotokra, amelyet magyar kitartással és őszinteséggel viseltek messzi szülőföldetekről. Ha jogról volt szó, rátok hivatkoztunk, ha kötelességről, titeket vonultattunk föl, mint tüntető menetet, ha elismerésről, megint csak Debar, Piroth és Skutarit emlegettük. Hogy a ti szenvedésetek védelme mégsem volt elég eredményes a magyar ügy számára, nem volt olyan, amilyennek szeretnénk volna, az nem rajtatok mulott, azért titeket nem érhet neheztelő

szó. Amit ti vállaltatok, azt becsülettel elvégeztétek: szolgáltátok az új hazát, komiszkenyeren, a katonaélet ezer áradalmával, a déli végeken, hol mástól évig éheztek a magyar szót, a magyar falut, a magyar notát — a többi azoknak a dolga lett volna, akiket az ország élére állított a kötelesség. De ők nem igent vették számba, hogy ti is áldoztok erőt, verejtéket az ország érdekében, akár a szerbiai regruta, a szlovéniai földműves, a dalmát hajós és a horvát paraszt, akik vételek együtt katonáskodnak a délszerbiai határon. A hatalom sokszor teletelt, a politika sokszor volt igazságatlan és szűkebbül a magyar áldozatkészséggel szemben, ez azonban — most a szent estén — ne ingasson meg hitelekben, ne zavarjan meg reményeitekben — amelyek a mi reményeink is egyúttal —, hogy a boldog karácsony, a boldog ünnep, béke magyarnak, szlávnak, németnek: embernek egyszer majd — talán nem is későn — eljövend erre a szomorú világra...

A »Bácsmegeyi Napló« legközelebbi száma pénteken reggel jelenik meg.

— Elköltötték a tisztviselők új fizetésére megszavazott hitelt. Beogradból jelentik: A minisztortanács vasárnap délelőtt tíz órától kezdve egész tizenkét óráig ülést tartott, a melyen elsősorban a tisztviselők új illetményeinek folyósításáról volt szó. *Stojadinovic* pénzügyminiszter bejelentette, hogy erre a célra a két utolsó költségvetési tizenkettedek értelmében 400 millió dinár állana rendelkezésre, valójában azonban nem áll ennyi pénz rendelkezésre, mert az utolsó 200 milliót egyből sűrűs állami szükségletekre kellett elkölteni. Heves vita fejlődött, amelynek folyamán a kormány többsége azt követelte, hogy elégítsék ki a már amugyis elkezeredett tisztviselőket és végül a minisztortanács úgy határozott, hogy január 1-én meg kell kezdeni az előlegek folyósítását és pedig legalább is az új fizetések kétharmadát kell folyósítani. Ezután *Miletics* földművesügyi miniszter kért felhatalmazást arra, hogy tárcájának költségvetését 121 millió dinárral emelhesse. A pénzügyminiszter ellenzte ezt, de mivel *Miletics* miniszter kabinet-kérdést vetett fel, a pénzügyminiszter megígérte, hogy január 14-ig, amikor a pénzügyi bizottság összeül rendezni fogja a kérdést.

— Emléket Lányi Ernőnek. A Lányi Ernő-emlékalap javára megindított gyűjtésünk eredménye a legutóbbi kimutatásunk szerint 122.766 koronát, vagyis 30.691.50 d.-t tett ki.

Ezóta a következő adományok érkeztek hozzánk:

Egyik beogradí olvasónk orvosmunkatársunk válaszáért 50 dinárt küldött, amit Munk Artur dr. ur az alapnak engedett át	50.— »
A Róna Árpád által rendezett csokoládéjutárnak az alap részére jutó jövedelme	2050.— »
Dr. Szántó Miklós és Prokopy Imre ivén (az adományokat külön fogjuk nyugtatni)	1600.— »
Az apatini zenekedvelők egyesülete	750.— »
Lázár Leon adománya	100.— »

összesen: 35.241.50 din.

Szeretnénk hinni, hogy ezek a gyönyörű adományok új lelket öntenek a már-már ellanyhuló akcióba s a kegyeletes áldozatkészség lehetővé fogja tenni, hogy rövidesen felállithassuk a síremléket s megtarthassuk a magyarságnak s a nemzetközi kulturának egységes ünnepét.

— A »Bácsmegeyi Napló« kiadóhivatala a lap olvasóinak, hirdetőinek és barátainak boldog karácsonyi ünnepet kíván.

— A becskerekai független radikális párt egyesül a bánáti független földművespárttal. Becskerekéről jelentik: A becskerekai független radikális párt tárgyalásokat folytat a bánáti független földművespárttal fúzió céljából. A földművespárt vasárnap gyűlést tartott, amelyen a fúzió kérdése is szóba került.

— A pápa a Ruhr-vidék áldozataiért. Berlinből jelentik: A pápa a közelgő karácsony ünnepe előtt az a kérés terjesztette Poincaré elé, hogy megjelmezze meg a ruhrvidéki megszállás áldozatainak és engedje visszahazájukba a kiutasítottakat. A Vatikánban elterjedt hír szerint a francia miniszterelnök már teljesítette a pápa kérését.

— Szünet az angol politikában. Londonból jelentik: A karácsony közeledtével a politikai harcok elnémultak. Baldwin szombaton worcestershirei birtokára utazott az ünnepekre. Ramsay Macdonald, a munkáspárt vezére Skóciában van. Asquith és Lloyd George szintén vidéken töltik a karácsonyt.

— A délamerikai földrengés. Douglasból jelentik, hogy a földrengés néhány mexikói szigetet is elpusztított. A sonori tartományban sok a halott és a sebesült.

— Popovics György tanügyi inspektor előadása Zombolya átadásáról. Popovics György kerületi tanügyi inspektor vasárnap délelőtt a Salome-bar helyiségében nagy és előkelő közönség előtt érdekes előadást tartott Zombolya átadásának kérdéséről. Popovics inspektor — általa készített — térképekkel demonstrálta előadását, amelyben főként nemzeti szempontokra terjeszkedett ki. Alapos tájékozottsággal világitotta meg a kérdést. Kiterjeszkedett arra is, hogy a román parlamentben és sajtóban most hangok merültek föl, amelyek Vrsacot is Románia részére követelik és kimutatva ennek a követelésnek teljes tartóhatóságát. Az egy óráig tartó előadást a megjelent közönség élénk tetszéssel fogadta.

— Új rendszer az utlevéltámozásoknál. A szubotica rendőrség közli, hogy 25-én nem lesznek látta-mozva a kivándorlási utlevelek. 26-án délelőtt 10—11-ig látta-moz az ügyeletes kapitány (félelelet 18. szám). Vasár- és ünnepnap ezentul csak délelőtt 10—11-ig lesznek látta-mozva az utlevelek.

— A francia választási reform. Párisból jelentik: A szenátus általános választójogi bizottsága az arrondissement-választáshoz való visszatérés mellett és a kamara választói reformtervezete ellen foglalt állást. Mint a *Matin* értesül, Poincaré támogatására hozta a bizottság elnökének, hogyha a szenátus elfogadná a bizottság javaslatát, kénytelen volna lemondani. Ez *Millerand* lemondását is maga után vonná. A lap azonban biztosra veszi, hogy ez nem történik meg.

— A Titel-orlováci vasutvonal megnyitása. Noviszadról jelentik: A Titel-orlováci vasutvonalat vasárnap adták át a forgalomnak. Az ünnepélyes megnyitáson jelen voltak: *Jankovics* Velizár közlekedésügyi miniszter, *Nedics* tábornok, a hadügyminisztérium forgalmi osztályának főnöke és számos előkelőség. Amerre elhaladtak az állomásokon küldöttek üdvözölték őket. Vasárnap este érkeztek Noviszadra, ahol a közlekedésügyi miniszter a *Bácsmegeyi Napló* munkatársának adott interjújában, kijelentette, hogy az új vasutvonal jó és a Bácska és Bánát forgalmát lényegesen megkönnyíti.

— A perveztes Beograd. A népszövetség kezdeményezésére összeült választott bíróság most mondta ki az ítéletet abban a perben, melyet a Belga Villamostársaság indított Beograd város ellen, amiért a város birtokba vette a villamosvasutat. A választott bíróság Beograd városát tízenegymillió belga frank megfizetésére kötelezte.

— Pákozdy András volt magyar képviselőt nyolchónapi fogházra ítélték. Budapestről jelentik: A kaposvári királyi ügyészség vádat emelt izgatás címén Pákozdy András volt nemzetgyűlési képviselő ellen, az 1922-iki választások alkalmával elkövetett kétféle izgatás miatt. A kaposvári törvényszék Pákozdyt bűnösnek mondotta ki izgatás vétségében és ezért nyolchónapi fogházra ítélte.

— Szabadon bocsátották a szlovák politikuskok állítólagos merénylőjét. Prágából jelentik: Néhány héttel ezelőtt Pozsonyban letartóztattak egy *Czaderna* nevű embert annak gyanúja alatt, hogy tót politikuskok ellen merényletet készített elő. A vizsgálat semmiféle bizonyítékot az állítólagos merénylő ellen nem tudott szolgáltatni és ezért szombaton szabadlábra helyezték.

— Becskerekai törvényszéki hírek. Becskerekéről jelentik: A becskerekai törvényszék büntetőtanácsa Csiki Ferenc szerbeleméri földművest, aki Tapavicki Dusántól 73 dollárt és háromezer dinárt lopott el, másfél évi börtönre ítélte. — Fráter Erzsébet becskerekai asszonyt, mert a városban nem létező fát adott el és a felvett előleget elsikkasztotta, a törvényszék másfél évi börtönre ítélte. Mindketten felebeztek.

Rendőri hír

Aggrázkodást kapott egy úr máma. S így történt a dráma: Ráesett a Bácsmegeyi Napló Karácsonyi száma.

SKIZ

— Halál a bar-szimpadon. Budapestről jelentik: Pénteken éjfél tájban a szerencsenuccai *Parisien Grill* mulatóban a világszerte ismert *Davis Johnson* néger, parkettáncos műsorháza közben hirtelen összeesett és meghalt. *Davis Johnson*, akinek dsiggelő steptáncai valóságos akrobatamutatványok voltak, tizenhárom esztendeje járta a világot briliáns táncmutatványával. Körülbelül hat nyolc hónapja lehet, hogy Amerikából ismét Európába érkezett; egy hónapig Párisban, három hónapig Bécsben és körülbelül két hónapja Budapesten szerepet, ahol havi tízmillió gázsit kapott. Megerőltető produkciói, éjszakai élete az alig 32 esztendő ember szívét teljesen tönkretették. Tegnap este, amikor műsorának nehezebb táncprodukciójára került a sor, alig tett pár lépést, egyszerre mint egy darab fa, végigvágódott a parketten. Valóságos pánik keletkezett, a nők sikoltva menekültek. Az ügyeletes rendőrtisztviselő rohant elsőnek a táncoszhoz, aki még élt. Pár percen belül megérkeztek a mentők is és magához térítették *Davis Johnson*ot, akit két artistatársa kocsiba emelt, hogy Vörösmarty uccai lakására szállítsák. Mire azonban hazaértek, *Davis Johnson* már halott volt. Temetéséről az Artisták Egyesület és az Egyesült Államok budapesti követsége közösen fog gondoskodni.

— Jótékonyaság. Róna Árpád a Városi Kávéház üzletvezetője a kávéház törzsvendége között a zsidókórház javára 500, a népkönyvtára részére 500 és a nyugdíjasok gyorssegélye részére 200 dinárt gyűjtött, amiért az intézmények vezetői ezután mondanak köszönetet.

Dr. Lukits fogorvos Szombor, fogathuz fájdalom nélkül. Vidéki betegeknek még aznap elkészít plombát, műfogorjavításokat naponta, vasárnap is.

— Bécsi futbalcsapat Beogradban. A vasárnap Beogradban mérkőző Admira hírnevéhez méltó játékot produkált, azonban a B. S. K. is derekasan megállta a helyét, úgy, hogy a játék nyílt volt. Az Admira már az első percben rugja az első gólt, a tizenhetedik percben pedig a másodikat. A második féldőben a B. S. K. támad és a hatodik és nyolcadik percben kiegyenlít. Az Admira ezután heves támadásba megy át, de *Tusko*, a B. S. K. kapusa sokat ment. A huszonhetedik és harmincnyolcadik percben lövi be az Admira újabb két gólját. A mérkőzést Beogradban szokatlanul nagy, 5000 főnyi közönség nézte végig.

Egyházi ének. A szombori római katolikus templomi énekhar karácsony első napján délelőtt 11 órakor a plébánia templomban Gruber József op. 45 G-dur pastorál miséjét adja elő. Az orgonán Biebert Maca urleány játszik.

— Gyilkosság a bajai vasutvonal mentén. Vasárnap este három óra körül a bajai vasutvonal mentén, az egyik órház közelében, egy fiatal ember holttestére találtak. A holttestet bevitték az órházba és értesítették a rendőrséget, ahonnan *Miladinovic* rendőrfőkapitány-helyettes és dr. *Princ* nyomban a helyszínre mentek. A nyomozás folyamán megállapították, hogy gyilkosság történt, mert az áldozat fehérbubán egy nagyobb sérülés van. A meggyilkolt emberről kiderült, hogy Nagy Mihály 21 éves subotica legény. A tettes még ismeretlen. A nyomozás folyik.

— Megéjeneztek Márfit. Budapestről jelentik: *Márfi* József, a bombamerényletek ismert vezéralakja, a múlt évben összeverte Nizsavszyk Géza cipészt, mert az nem helyeselte *Márfi* politikai elveit. Szombaton volt az ügy főtárgyalása a járásbíró-ságon. A tárgyalás előtt a bejártnál tányérsapkák ébredők sorfalat állottak és amikor felvezették *Márfit* — megéjeneztek. A bíróság a tanúk kihallgatása céljából a tárgyalást elnapolta.

— Eljegyzés. Holländer Ist Kula, Weidinger Imre okl. gépészmérnök Baja jegyzesek. (Minden külön értesítés helyett.)

— Einsteint Buenos-Ayresbe hívják. Buenos-Ayresből jelentik: Az egyetem elhatározta, hogy meghívja *Einstein* tanárt előadásorozatra.

Nagyrabecsült t. vendégeimnek és jóakaróimnak kellemes és boldog karácsonyi ünnepeket kíván *Kladek* István Nemzeti szállodás.

— A jánosalmi »Haláltorok«. Különös zsarolási kalandban volt része az elmúlt hét egyik éjszakáján a határon lévő Jánosalmán Rosenberg Dezső földbirtokosnak. Éjjel tizenkét óra után egy sport-sapkás fiatalember levelet küldött be hozzá, a levélben a »Haláltorok«-egyesület azt követeli, hogy küldjön el ötven millió magyar koronát, mert különben úgy jár, mint birtokos szomszédje Weidinger Zsigmond, akit ekrazittal fölrobbantottak. A földbirtokos, akit ez az éjjeli levél megrémített, 90.000 magyarkoronát küldött ki a »Haláltorok«-egyesület küldöncének azzal, hogy a többi később adja át. Pár perc múlva újra bezörgetett a »Haláltorok« küldönce, ekkor azonban már puskalövésekkel fogadták, úgy hogy az illető elinalt.

Óriási érdeklődés előzi meg a Sand kabaréval és táncal egybekötött kacsatató Szilveszter-estélyét, mely december hó 31-én lesz megtartva a Beograd-kávéházban este 9 órai kezdettel. A műsor számainak a legújabb kuplék, ének- és táncszámok, alkalmi tréfák és bohózatok alkotják.

»Gróf Rinaldó«. 25-én este 8 órai kezdettel kerül ezuttal ötödször színpadra az a kiváló zenéjű, háromfelvonásos operett a Katholikus Legényegylet szimpadán, teljes zenekari kísérettel. Jegyek a Retter-drogériában kaphatók.

NYILTTÉR.

Köszönetnyilvánítás.

Köszönetünket és hálánkat fejezzük ki *Hajós Gyula* urnak, a novisadi Schiff Ábrahám cég főnökének, azért a karácsonyi ajándékért, a mellyel bennünket megörvendeztetett azért, hogy a cég minden munkásának és családtagjainak cipőt, ruhát, télikabátot és különböző meleg ruhaneműket ajándékozott.

Teljes tisztelettel
a Schiff Ábrahám cég
alkalmazottai

Senta város tanácsától.

12565—adm. 923. sz.

Verseny tárgyalási hirdetmény.

Senta városnak az utcák kövezéséhez, valamint makadám utpálya borításához mintegy 4000 m³ terméskőre és 1800 m³ kőkavicsra van szüksége.

Felhivatlak ennél fogva mindazok, akik ezen kő- és kavicsszállításra vállalkozni óhajtanak, hogy szabályszerűen kiállított és kellőleg felülbélyegzett írásbeli ajánlataikat öt pecséttel lezárt és „Ajánlat közzállításra” felirattal ellátott borítékba helyezve Senta város iktató hivatalánál legkésőbb 1924. évi január hó 15-én délelőtt 11 óráig nyújtsák be.

Elkésve érkező, vagy utóajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Ajánlattevők ajánlataik benyújtásával egyidejűleg a szállítandó kövekből pecsétjükkel és aláírassal ellátott mintadarabokat kötelesek a városi építészeti hivatalnál letétbe helyezni.

Senta város fentartja magának azon jogot, hogy a beérkező ajánlatok közül szabadon választhasson. Senta, 1923 december hó 18.

Dr. Miloš Knežević
polgármester.

9730

Broj Gn. 2480/1923.

Dražbeni oglas.

Potpisani sudski izaslanik u smislu § 102. zak. čl. LX. 1881. g. objavljuje da će se na javnoj dražbi usled odluke kr. sreskog suda u Kuli br. G. 1999/1923. u korist ovrhovoditelja ud. Jovana Rot iz Kucure, zast. po advokatu Dr. Karlu Schick advokatu iz Kule, protiv Jovana Rot iz Kucure prodati sledeće pokretnine žita, kukuruza, nameštaj i životinje, koje su zaplenjene putem objavljenje namirne ovrhe dne 18. septembra 1923. g. a procenjene su sa Din. 7500.

Na osnovu odluke kr. sreskog suda u Kuli br. 2480/1923. isti će se za izvršenje ove dražbe rok na dan 10. januara 1924. god. u 3 časa posle podne u Kucuri u kuću ovršenika za dužne troškove 3105 din. te se pozivaju svi oni, koji su gorenavedene pokretnine voljni kupiti, da pristupe dražbi.

Kula, dne 21. decembra 1923.

M. P.

Izaslanik
Vighert s. r.

Mit vesz Ön karácsonyi ajándékul??!

leányának

feleségének

„unokanővérének”

hü alkalmazottjának

egy szép kötött jumpert 120 D.-ért
vagy divatmellényt 200 D.-től kezdve

Beck Jenő

szövöttáru készítőnél Subotica
Pašičeva ul. 8. Gőzfürdő mellett.

Korzó

dec. 25-től
keddtől-
dec. 26-ig
szerdáig

LESSING világhírű regénye után

Bölcs Náthán

drama 5 fölvonásban. Főszereplők: MUZSNYAI BELLA, CR L DE VOGT, WERNER KRANS

dec. 25-től
keddtől-
dec. 26-ig
szerdáig

Lifka

Murger világhírű regénye után

BOHÉMEK

6 fölvonásban
Főszereplők: MARIJA JAKOINI

„VULKAN”

Industrija slavnikov in klobukov
Subotica, Štrosmajerova ulica 20. (Halpiac).

Gyárt mindennemű női szalma- és nemezkalapokat nagyban és kicsinyben.

Tavaszi szezonra rendeléseket már most elfogadok.

9776

„JELENA” női divatszalon

Subotica, I. Aleksandrova ulica 11 (Korzó). 1924 január hó 1-én kezdődő egy hónapos szabási és varrási tanfolyamot tart egy kezdő mint haladó urhölgyek részére. Jelentkezni 1924 január 1-ig lehet. Minden hölgy a saját ruháját készítheti segédletem mellett. — Felhívom az urhölgyek figyelmét az általam készített és a Braća Löwy cég kirakatában látható estélvi ruha modellre.

Ügyes fésülő felvétetik. 9352

Szöllővesszők eladók

Mindennemű gyökeres és sima szőlőoltványok, valamint amerikai vadgyökér és sima szőlővesszők kaphatók

Resch Miklós utódánál

Novisad P. Zrinjskog ulica 23.

Szakképzett energikus főmolnár kerestetik

modern berendezésű teljesen automatikus 10—12 vagonos vojvodinai malomba, mielőbbi belépésre. Csakis szakképzett, praxisal bírók küldjék ajánlataikat „D. D.” jelige alatt e lap kiadóhivatalába. 9551

Üzemnagyyobbitás

végett kitűnően menő ipari vállalat társat keres 100—150.000 dinár tőkével. Szaktudás szükségtelen. Ajánlatok: „PUBLIK” hirdetőiroda, Subotica.

Modern Röntgen-gép

csövekkel eladó
Bányai, Subotica, Tolstojeva ul. 14.

GYÖNYÖRŰ SZÉP

ÜZLETHELYISÉG

a novisadi Fő-utca legforgalmasabb szakaszán a mely irodának, vagy — rőtös szakma kivételével — bármely más üzlet céljára alkalmas sürgösen bérbeadó. Közelebbi felvilágosítást ad a Forga mi bank b. t. Novisad, (Prometno K. D.) Miletičeva ul. 26. Telefon: 226. 9732

Hazai és külföldi

művészek
garantált, eredeti

festményei

olcsó áron vásárolhatók

„KURIR” képszalonjában

Minden gyár, gazdaság és háztartásban nélkülözhetetlen!

Elszakadt gépszíjjat löszerszámot cipőt

és mindennemű bődolgot varrás nélkül vízhatlanul tökéletesen megragaszt a

„Cutidor”

szabadalmazott börragasztó. A ragasztás kiválóságát igazolja a Starakanjizai Első Gőzfűrészes és Gőzmalom R. T., ahol a gépszíjjak ezzel vannak varrás nélkül megragasztva.

Főelárusító Jugoszlávia részére
Deutsch Károly Starakanjiza
Keresek viszonteladókat és ügynököket. A „Cutidor” ára postaköltséggel együtt:

Kicsinyben:		Nagyban:	
1 tabus .. Din.	35.—	1 tacat .. Din.	300.—
3	95.—	6	1500.—
6	170.—	12	2700.—

Minden gyár, gazdaság és háztartásban nélkülözhetetlen!

LEVELEZÉS

Nem maradt helyünk
 a 64 oldalas lapban, hogy hirdethessük, amit ugyanis mindenki, hogy a Minerva nyomda Subotica készít legolcsóbban mindenféle üzleti nyomtatványt, könyvet, báli meghívót és névjegyet.

Fiatal, keresztény ügyvéd házasságkötés céljából megismerkednék valamilyen keresztény úri leánnyal. Fényképpel ellátott választ „Ügyvéd” jellegére a kiadóba kér. 9478

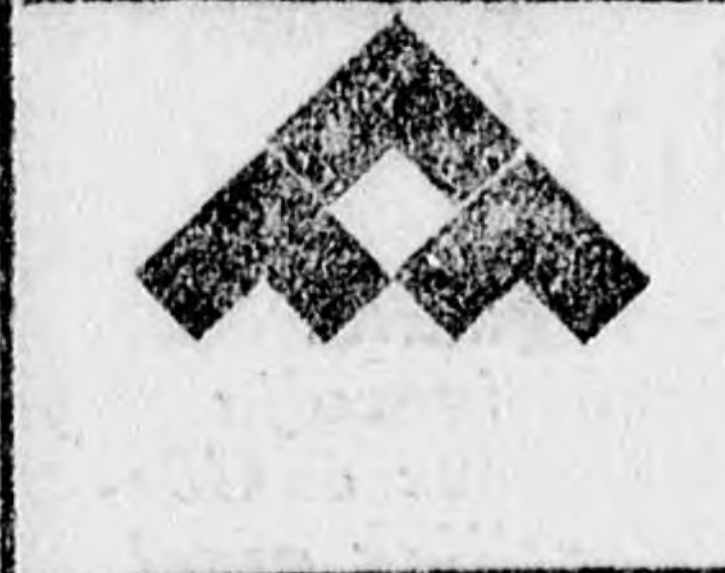
Leányok! Én egy borkezeskedő vagyok, melyik lenne oly jószívű, aki hozzám jönne feleségül. Levelek küldendők: Čedo Petrović, Beograd, Hažina Mustafin ul. 81. 9736

„Csalódás”, Előzetes komédiája Novisad. Hirdetés nem közzétehető, mert a posta jellegű leveleket nem továbbít. 9614

FOGLALKOZÁS

Nem maradt helyünk a 64 oldalas lapban, hogy hirdethessük, amit ugyanis mindenki tud, hogy a Minerva nyomda Suboticán készít legolcsóbban mindenféle üzleti nyomtatványt, báli meghívót, könyvet és névjegyet.

Orvosi rendelőbe szerbül tudó takarítónő felvétetik. Jelentkezni lehet délután 2-5-ig. Cim a kiadóban.

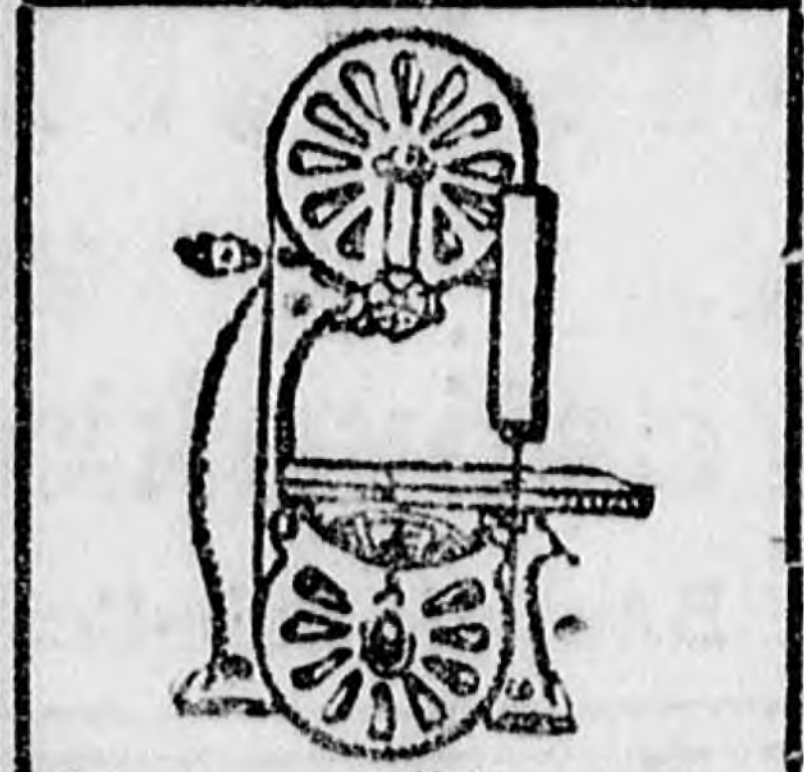
Damast szövösgedések kerestetnek és tanulók lakás és étellemezéssel felvétetik Montalion Lajos műszövő, Subotica, Jukiceva ul. 33.

Konvenció gazdasági gépész-kovácsot azonnali belépésre keresek. Kiss Lajos Zobnatica-puszta. Posta: Bačka-Topola. 9695

Apólonát fevesz Dr. Heiszler Sanatorium, Subotica. 9731

Az összes gőzgépekről vizsgázott, a gépszerelesekben és műhelyi munkákban nagy gyakorlattal bíró benzín és szivógázmotoroknál jártas gépész, nő, állást keres január 1. belépésre. Eivállal bármilyen fiamegmunkáló telep, ma'om és téglagyárát. Megkeresések Morvai Gyula, Novi-Becej küldendők. 9629

Házvezetőnek ajánlkozik jó megjelenésű, ötévesgye urinő. Megkereséseket „Bece-sületes” jellegre a kiadóhivatal továbbít. 9724

Famegmunkáló - gépeket golyóscsapágyazással subotici raktárból jutányos áron azonnal szállít: **JELINEK JÓZSEF** Subotica, Paja Kujundžić u. 4

Megbízható mindenestény ki a főzéshez is ért, január 1-re felvétetik. Cim a kiadóban. 9651

Szelepes vezérművekről vizsgázott gépész üzemmé állást keres február 1-ére. Ajánlatokat „szakképzett” jellegre a kiadóba kér 9540

Másodkönyvelő lehetőleg a malom- vagy gabonaszakmából, aki a szerb és német nyelvet is bírja, mielőbbi belépésre kerestetik. Ajánlatok fizetési igény megjelölése mellett és bizonyítvány másolatokkal ellátva **Székely Bertalan** malomtulajdonoshoz Adára intézendők.

Társalkodónak vagy házi-kisasszonynak ajánlkozik intelligens úri leány, kitűnő bizonyítványokkal. Falura is elmegy. Megkeresését „Társalkodón” jellegre Fekete könyvkereskedésbe Senta intézendők. 9653

Száraz tűzifa házhoz szállítva legolcsóbban beszerezhető **Löwinger** fakeskedésében Save Tékeilje 23. (volt Halasi út) **Telefon 376.**

Megbízható nevelőnőt keresek 13 éves leánnyal, 5 éves fiam mellett, német nyelv tudása megkívántatik, szerbül tudó előnyben részesül. — Heisler Benő szénatelep, telefon 182. 9728

Sache intelligentes deutsches Fräulein zur meinen drei Kindern. Mit jahreszeugnissen mit Lichtbild unter „Höchstes Gehalt” an Annonzenbüro „Kultura” Novisad Kr. Aleksander ul. 20. 9701

APRÓHIRDETÉSEK

Apróhirdetés egy szó 1 dinár, vastagbetűs és címszó kétszeresen számít. Legkisebb apróhirdetés ára 10 din. Állástkeresők az apróhirdetési díj felét fizetik. Előfizetési díj havonként 45 din., negyedévre 135 din. Kérdőzködésekhez válaszbélyeg melléklendő.

VÉTEL-ELADÁS

Nem maradt helyünk a 64 oldalas lapban, hogy hirdethessük, amit ugyanis mindenki tud, hogy a Minerva nyomda Subotica készít legolcsóbban mindenféle üzleti nyomtatványt, könyvet, báli meghívót és névjegyet.

Nem maradt helyünk a 64 oldalas lapban, hogy hirdethessük, amit ugyanis mindenki tud, hogy a Minerva nyomda Subotica készít legolcsóbban mindenféle üzleti nyomtatványt, könyvet, báli meghívót és névjegyet.

Eladó Bačka egyik legforgalmasabb mezővárosában egy jól menő vaskezeskedés, 250.000 dináros raktárral. Tudakozódhatni Csermáknál, Merkur-iroda Bárány-köz.

Jóforgalmu szálloda eladó a vel.-becskereki vasuti állomással szemben. Felkérem a somborvidéki korcsmárosi, jöjjön azonnal, Schreiner Antal Vel.-Becskerek

Zongora fekete rövid bécsi gyártmány, kitűnő karban eladó. Cim a kiadóban. 9727

8-as. Első Magyar, gyári magánjáró. fiatal, golyós Máv-cseplővel. 6-os, Máv fogaskerekes garnitura. Lencz lokomobil Máv-cseplővel; 6-os, Umrát gyári magánjáró garnitura; 28-as szivógázmotor, huzatos; 4-es szivógázmotoros morzsoló fűrészel, külön lokomobil és cseplő is eladó. Megtekinthetők Vadócz Károly géplakatosnál, Topolán. 9313

Gyökerez szőlővessző, rizling és kövidinka. 5000 darab eladó Herédi Jánosnál, Kraljevbrag 9453

A.E.G. Mozigépek legmodernebb kivitelben, tűzvédő dobokkal felülmulthatatlanok. Árajánlatot készséggel ad a főképviselet: **Orient Film D.D. Subotica** Elsőrangú slágerfilmek, vetítőszén, gépalkatrészek és kis motorok raktára

UJI AMOR UJI VÁSZONZACSKÓS KÉKITŐ Minden jó háziasszony ezt használ. Kapható mindenütt! **Első Jugoszlávai Vászonzacskós Kékitő Ipar** Subotica, Tolstojeva ul. 11 8380 Telefon 690.

Keresek megvételre egy dupla 8-as vagy 9-es hengerezket és egy 4 részű sikszitát. Részletes ajánlatokat kér Ladislav Einberger Mokrin. 9725.

Timárok figyelmébe. Cser törött, gubacs egész s örölt minden mennyiségben azon neli szállításra kapható Birn Jenőnél Ada. 9721

Gyönyörű szép modern, teljesen új, használatlan ebédő butor (diófa) jutányos áron eladó Somborban, Flórián-utca 32. 9590

Jókarban levő — 6 üléses automobil, 5 felső és egy külső tartalék gumival — együtt eladó 40.000 dinárért Bővebbet Scheurer ékszerész Sombor. 9573

Üzleti könyvek **Levélpapírok** **Névjegyek** minden kivitelben legolcsóbban és nagy választékban kaphatók

Heumann Mór könyv-, papíru- és írószerszerekkereskedésében Subotica, Jelačićeva ulica 1.

KISS ZÁLOGINTÉZET mindenféle értéktárgyakra kölcsönt nyújt. — Zálogból visszamaradt 500 méter nagyon finom szövött férfi, női raglánoknak és télikabátoknak. Cipők, ruhák, télikabátok, szőrmék, női bunda, arany ékszerek, ezüst ékszerek olcsón eladók. I. Bogovicséva (Kinizsi) ulica 12.

Modern üzletház Novisad főterén, 2 üzlethelyiség, 12 lakó. eladó üzlettel, divatáruval vagy anélkül, esetleg tőkével rendelkező fiatal kereskedő társnak vétetik. Ára üzlet nélkül 1 1/2 millió dinár. Beszálló-vendéglő, szálloda, kávéház, étterem, jóforgalmu, iárási székhelyen eladó, esetleg bérbe adó. **Bömbes** közvetítőiroda, Bačka-Topola 9494

Galoschni és hócipő szakszerű javítása. Elsőrangú cipésműhely, férfi és női különlegesek készítése. **Mirović Konstantin** cipész, Subotica (Bárányköz.)

Mindenemü asztalosmunkát rajz szerint Sipos asztalosnál rendelhet a legjutányosabban. Senčanski put 3. 9298

Motormalom, 40 HP szivógáz motorral, 4 hengerezekkel, négyrészes sikszitával. 1 pár 42 colos kövel, lakóházzal, 850□-ól kerittel, Osijektől 10 km-re, Baranyában, 400.000 dinárért eladó

Több vendéglő eladó és bérbe adó. **Bömbes** közvetítőiroda, Bačka-Topola

6 HP. Puszon magános acélszerkezetű magánjárókazán jutányos áron eladó, 1 darab magános 54 colos Marsal cseplő eladó. Készíték új szalma és törekázó tengelyeket. Kozma Imre gépműhely Csantavir. (Bačka) 9536

Eladó Bačskában tiszamenti városban, festék-, fűszer- és vegyesárúüzlet. Az üzlet a város legforgalmasabb helyén van. — Más vállalat miatt eladó. Cim a kiadóban. 9382

Eladó egy új könnyű Esz-terházy kocsi és egy pár lónak új szerszám. Azután egy használt, de jókarban levő „Walter” cseh gyártmányu 4 üléses 4/15 lóerős kis autó. Cim a kiadóban. 9688

Kettő 6 HP magánjáró garnitura, 8 HP magányos cseplőszekrény, egy 4 HP magányos huzatos kazán és 10 HP stabil motor 30 HP stabil szivógázmotor, egy Jindvik-féle 5 darálómalom eladók. Csereüzlet is kötik. Róza Ferenc Starakaniza (Bačka.)

KÜLÖNFÉLE

Nem maradt helyünk a 64 oldalas lapban, hogy hirdethessük, amit ugyanis mindenki, hogy a Minerva nyomda Subotica készít legolcsóbban mindenféle üzleti nyomtatványt, könyvet, báli meghívót és névjegyet.

Új zongorák megérkeztek. Angol és bécsi szerkezetel, remek-hanggal. Wirth, Arszte Produktiv, Stingl, Dör Lira, Lauberger gyártmányok kaphatók. Olcsóbban, mint bárhol. Részletfizetésre is. Kain hangszerész, városi székház. 7451

Szenved hajhullásban? Fejkorombán? vagy fejviszkettségben? Tegyen kísérletet a »Nyirfahajvizel» (Birkenwasser) s ön is megelégedett lesz. Kapható Illés-gyógyszertárban, a főpostával szemben.

Hatóságilag eng. nyilv. zálogintézet Subotica, Aleksandrova 6. emelet. 9037

Malusev Iroda mindennemű ingó-ingatlan, adás-vétel és pénzkölcsön ügy közizálogra, mint helybeli és vidéki ingatlanra közvetít, valamint információt ad üzleti és családi ügyekben.

„Helvetia” órásműhely javít órákat legjutányosabban áron. Ad egy évi garanciát. A műhely a szerb templom közelében van, Zmaj Jovanova ulica 25. 9719

Olcsó föld árendába kisebb és nagyobb részekben bérelhető, aki bérelni óhajt, forduljon az Információs Irodához, Alexandrova 9. Subotica.

Gépészek és cseplőgéptulajdonosok zsebnapiara az 1924. évre csinos keménykötésben megrendelhető a „Kurir” könyvkiadónál Suboticán.

Tavaszi vetőmagbuza **Bárá Hammerstein-féle** eladó **KOHN MÓR** gabonakereskedőnél.

Könyvesemény

A radirgummi

Irtá: Baedeker

Jó és rossz emberekről folyt a beszélgetés egy társaságban, amely nagyjából jó emberekből állott.

Valaki így szólt:

— A jókat kevesebb jogtalanság érné a gonoszak részéről, ha ligába tömörülne, szolidaritást vállalnának, támogatnák egymást, szóval: megalkotnák a jó emberek védő támadó szövetségét, egymást minden igazságtalanság és kegyetlenség ellen megvédelmeznék, s végre tán sikerrel küzdhetnének meg a gonoszok ellen, akik, ha nem is beszélnek össze, természetes szövetségben vannak a jókkal, a nemesekkel szemben.

Volt, aki helyeselte az ötletet, de akadt kritikusa is, aki így nyilatkozott:

— Az idea nem rossz, de kivihetetlen. A jó emberek annyira érdektelenek, sőt élehetetlenek, hogy nem is tudnának így tömörülni s szövetségbe verődni, mert hiszen a saját érdekükről van szó, s ez nem érdekli eléggé őket... S ha ez a liga valahogy mégis létrejönne, attól félek, hogy befogadnának abba minden rosszat, aki odakinálkozna, mert a jó embernek az az egyik jellemvonása, hogy megtudja ugyan különböztetni a jót a rossztól, de a rosszat a jó embertől nem tudja megkülönböztetni.

Egy harmadik is részt vett a vitában:

— Mondasz valamit... De mégis meglehetne alakítani a ligát.

— Hogyan? — kérdezte az, aki az eszmét fölvetette.

— Igen egyszerű. Olyan jó emberekből kell megalkotni a szövetséget, kik egyszermind okosak is. Akkor ez a liga nagy hatalom lenne!

Az előbbi kételkedő elhárító kézmozdulatot tett, s így ríposztzott:

— Nem ér semmit... Nagyon kevés tagja lenne ennek a ligának!

Ez a kijelentés lehangelőleg hatott rájuk, a legtöbben érezték, hogy ez aggságnak van némi alapja.

Egy pedig közülünk, aki eddig nem vett részt a társalgásban, nem is figyelt oda, s csak annyit tudott, hogy jó és rossz emberekről van szó, erre a kijelentésre fakadt:

— A jó embereknek mindnek valami becsületrendfélének kellene adni, azokat, akik jók és okosak, aranyba foglalni, a rosszakat hóhérjeggel ellátni, a gonoszokat pedig, akik egyszermind ostobák, agyon bunkózní.

— Ez nagyon méltányos, bár kis kegyetlen kívánság, — jegyezte meg egy más valaki, — és én szívesen alátrom, s ezt valószínűleg ti mind megtennétek, akik itt vagytok... De hiszen nem erről beszélünk!

— Nem tudom, miről beszéltek, — mondta amaz egy kissé idegesen. — De, amikor hallottam, hogy gonoszokról és jókról diskuráltok, kitört belőlem a keserűség. Elmondhatom az esetet, amely azt belőlem kisajtolta.

— Halljuk! Halljuk! — kiáltottuk. És Aladár hozzáfogott a rövid elbeszéléséhez.

— Az unokaöcsém, egyetlen — rég elhalt — testvéremnek a gyermeke, igen tehetséges, szorgalmas és jellemes fiú, akít a saját fiámként sze-

rettem, a múlt héten agyonlőtte magát. Semmi más baja nem volt, csak az, hogy olyan gonoszindulatu emberrel kötötte össze a sorsa, aki ostoba is volt, vagy olyan ostobával, aki egyszermind rosszindulatu volt, — a hogy tetszik.

Kitünő sikerrel végezte el a kereskedelmi akadémiát, s beajánlottam — bár ne tettem volna — egy hatalmas privátcéghez, amelynek a főnökét (fájdalom! csak igen fölületesen) régebről ismertem. Ez az ur kitünően reprezentálta a self-made-man-eknek azt a fajtáját, amely különösebb erkölcsi és szellemi erények nélkül is fényesen boldogul, sőt fenomenális sikereket ér el, mert erősen tud akarni. Az üzletet, s különösen a magát, úgy értette, mint egy elsőrendű specialista, aránylag hamar és nagyon meggazdagodott, s mert minden tehetségét egyesegyedül az üzleti érdekeinek szentelte és semmi mással a világon nem törődött, jobban prosperált mint bárki az országban. Pedig alapiában nem volt okos ember, sőt ostoba fráter volt, akinek legfőbb szerencséje az lehetett, hogy nem volt szíve, hogy nem hatotta meg semmi, s hogy a haszon iránt meg volt az egészséges vagy a beteg érzése.

Nem mondhatnám, hogy az öcsém rosszul fizette volna. Mivelhogy a gyerek ügyes volt és szorgalmas (a jellemével nem törődött semmit), időnkint emelte is valamivel a havidíját. De a szegény Kornélnek állandóan kellett szenvednie a főnöke bizalmatlanságától, rossz szívnék ösztönzerü idegenkedése lehetett ez a nemesebb szabásu embertől. Mert a fiú gyöngéd, finom lelkű, előkelő gondolkodásu s a becsületére kényes fiatalember volt, — oly tulajdonságok, amelyek alkalmasabbak voltak arra, hogy főnökének az ellen-szenvét keltsék föl ellene, semmint hogy a becsülését szerezzék meg neki. S Kornél talán érzékenyebb is volt mint szabad lenni abban a világban, amelyet keményté tett az utolsó esztendő története, s ahol még jobban mint azelőtt fődolog a profit...

A fiú gyakran panaszkodott nekem, hogy bár az állása anyagilag biztos, pozíciója a cégnél mégis nagyon kinos, mert az érinkezés Brunner ural több mint kellemetlen s olyan sértéseket kell elszenvednie tőle, amelyek a helyzetét szinte tűrhetlenné teszik. Ha ügyletet kötött a cég részére, akár eladást, akár vételt, a főnöke sose mulasztotta el fürkészőleg megkérdezni tőle, hogy vajjon ő is (már t. i. az öcsém) jó üzletet csinált-e? Kapott-e a másik féltől sápot? És mennyit?

En rábeszéltem (bár ne tettem volna!) a kesergőt, hogy tőrjön és — maradjon. Hogy az üzleti világ azon rayonjában, ahol Brunner ur fejt ki közzgazdasági tevékenységét, ez így van, s hogy amit ő gyanúsításnak vesz, az ott csak — társalgás, vagy enyelgés, tréfa. Mindamellét puhatoloztam mindenfelé, nem találnék-e számára alkalmasabb s megfelelőbb állást. Nem sikerült. A vállalatok, amelyeknél összeköttetésben voltak, a Brunnerétől olyannyira elütő üzemet folytattak, hogy azoknál Kornél megint csak novicius lett volna,

olyan éhbérszerű fizetéssel, amelyből meg se élhet.

Ott maradt hát mindvégig, amíg csak meg nem történt a katasztrófa.

Üzleti ügyben utazott megint a fiú, s amikor visszajött s beszámolt az eredményről, amely ezuttal véletlenül és először nem volt épp kedvező, egyszermind a szokáshoz híven készkiadásainak a jegyzékét is bemutatatta. Főnöke a szokottnál is bizalmatlanul förmedt rá a hivatalnokára:

— Hallja, Buday ur, ez még se járja! Minden eredmény nélkül jön haza, s aztán ilyen rémsokát számít föl.

— Bocsánat, Brunner ur, — mentegetődzött szerényen amaz. — Csak a készkiadásaimat számítottam föl, egy fiakerrel se többet. Ha többnek látszik, az onnan van, hogy mert nagyvásár volt Szegeden, a szoba árát drágábban számították, s ugyanezen okból ezuttal ott minden valamivel többbe kerül mint egyébkor.

— Eh, ezt mindenki mondhatja! Ilyen titulus alatt mindent duplán számítanak s becsapják az embert!

Az öcsém elpirult, s amint később nekem megvallotta, az a gondolata támadt, hogy pofoniiti a principálisát. De nem tette, hanem méltatlankodva így kiáltott föl:

— Ezt nem szoktam tenni!

— Ezt is mindenki mondja! — rivalt rá a nemeslelkű férfiú.

Képzeltetik, hogy hatottak ezek a kijelentések az érzékeny lelkű fiúra! Kiegyenesedett, s így szólt büszkén:

— Ha Brunner urnak nincs bizalma hozzám, s azt hiszi, hogy megcsalom, akkor ne honorálja a költségjegyzékeimet, s egyszermind legyőz szíves a fölmondásomat tudomásul venni.

Gunyosan felelte a főnöke:

— A fölmondást szívesen elfogadom, Ami pedig a kiadásait illeti, azokat maga nem fogja nekem ideajándékozni, azokat meg fogja kapni. De nem egész összegükben, hanem redukálva.

Kornél önérzétesen vágott vissza:

— Az ellen meg én tiltakozom. Vagy kifizeti nekem a felszámított összes költségeket, amelyek csupa tényleges kiadások voltak, vagy lemondok rólok. Ez nem olyan üzleti ügy, amelynél le lehet valamit alkudni, ez becsületkérdés. Az összeggel nem törődök semmit, de nem tűrhetem, hogy az igazmondásomban kételkedjenek. Épp ezért be fogom mutatni a könyvecskémet, amelybe a kiadásaimat felszámoltam jegyezni, s bebizonyítani fogom, hogy onnan írtam ki a számlát.

Ezzel be is sietett az irodaszobájába, ahonnan pár perc múlva a jegyzőkönyvével tért vissza.

— A saját jegyzőkönyveivel akarja az igazát bizonyítani? — kérdezte gunyosan a cégfőnök.

Kornél, ha egy kicsit idősebb vagy valamivel ravaszabb, s talán akkor is, ha kevésbé becsületes, most rájöhetett volna, hogy kivel van dolga. Olyan emberrel, akivel szemben neki sose lesz igaza. Egy ellenséggel, aki — talán maga se tudja mért? — se nem tehet se nem kívánhat neki semmi jót. Mert a rosszindulatu ember ösztönyszerűleg szereti gyötörni és kizozni, esetleg meg is semmisíteni azt, akít a szebb erkölcsi lénye

s a nemesebb jelleme miatt kénytelen irigyelni.

A fiú elébe tette a könyvét s mutatta sorról-sorra a kiadásait.

— Itt a kocsi a vasúthoz, a vasúti jegy, a hordár díja, azután mind a többi, a hotelszámla, az étkezés, minden...

A főnök ur kénytelen volt konstataálni, hogy az adatok egyeznek egytől-egyig, s aztán így szólt:

— Azt hiszi, hogy ez bizonyít?

A szegény fiúnak megint fejébe szökött a vér.

— De hát, kérem, csak nem tetszik kételkedni azon, hogy a bejegyzéseim valók?

— Tudja Isten! Hátha Ön csak azért írta be ily részletesen a kiadásait, hogy ha valamit kifogást tesz, azt ily módon cáfolja meg?

— De engedelmet kérek, — szabadkozott Kornél mindig ijedtebben, — ezt csak nem tételezi fel komolyan rólam! Tessék jobban megnézni ezt a noteszt, — minden egyéb kiadásaimat, a legszemélyesebbeket is pontosan bejegyeztem napról-napra. Mindent, amit költök, amibe az étkezés, a lakás, a ruházatom, a mosás, a könyvek, a szórakozás kerül. Nézze, kérem, napról-napra...

Ezt nem tudta megcáfolni a bizalmatlan ember. Tovább is böngészte, tanulmányozta a kis könyvet, s végre diadalmasan kiáltott föl:

— Hát ez itt mi? Mi van itt kiradirozva?

Csakugyan az utolsó bejegyzés egy helyén kidörzsölésnek a nyomai látszottak. A papiros észrevehetően el volt vékonyodva s rajta radirral szédörzsölt tintaplajbászírásnak a nyoma.

— A saját könyvemből, azt hiszem, jogom van valamit ki is radirozni.

— Hogyne volna joga? — gunyolódott Brunner. — Nem is vonom kétségbe e jogát. De akkor ne követeljen bizonyító erőt a följegyzéseinek.

— Nem értem, — hebegte Kornél. Nem értem, mit akar Brunner ur ezzel mondaní.

— Nem érti? Én meg azt nem értem, hogy hozhat elében bizonyítékul egy írást, amelyben vakarás van! Ki tudja azt most konstataálni, hogy mi volt azon a helyen, ahol a radirozás történt?

A szegény gyerek darázs-fészekbenyult, amikor a noteszt bemutatta a főnökének. Ő később, mikor nekem az esetet elbeszélte, azt a magyarázatot adta, — ő is csak utóbb emlékezett rá, hogy a cége számára számára tett kiadások közé följegyezte egy privátköltségét is, talán egy színházi jegy árát vagy valami hasonlót, s hogy azt aztán nem huzta át egyszerűen, hanem — mert minden aprólékos ügyben is oly tiszta óhajtott lenni mint az élet legkomolyabb dolgaiban — kiradirozta. Próbálta ezt aztán, amikor észbe jutott, a főnökének is elmagyarázni, de az mint egy szigorú vizsgálóbíró hitetlenül és gunyosan hallgatta. S Kornél már az ő érzékenységében úgy is érezte magát mint egy vádlott. Mint egy olyan vádlott, akinek az ügye el van veszve.

Elhozta hozzám a jegyzőkönyvét, amelyet én is megtekintettem. Egy helyen csakugyan meglátszott a kigummirozás nyoma, s a baj csak az volt, hogy egy másik tétel volt fölthe

irva, a mai bizalmatlan és rozslékü emberben azt a gyanút keltette föl, hogy az alkalmazottja az eredeti, valószínűleg kisebb kiadási tételt elintézte s a helyébe nagyobb összeget irt.

Kornélnak a helyzete most már napról-napra türelhetlenebb lett.

A pénztárnok likvidálni akarta a szakításra alkalmas adott költségjegyzéket. Kornél kijelentette büszkén, hogy a pénzt nem veszi föl, mert a főnöke azon a véleményen van, hogy ő a jogos összegeknél többet számított föl. Az üzletben alkalmazott strébernek s azok, akiknek a felkütele közelebb állott a Brunner urékhoz mint Kornéléhoz, azt követelték az utóbbinak e magatartásából, hogy »beismerésben van«, s ők, akik minden kiadásokat valóban kétszeresen szokták felszámítani, kezdték lenézni szerencsétlen kollégájukat, s ezt az érintkezésben is éreztették vele.

De hátra volt még a legrosszabb, az ugynevezett — fekete leves. Mikor — máshol óhajtván állást keresni — bizonyítványt kért a főnökétől, ez azt felelte, hogy jobb lesz ilyet nem kérnie, mert hiszen jó bizonyítványt ő úgy se adhat. Egy alkalmazott, akinek még saját részére készült privátjegyzetei se megbízhatók!

A fiu aztán ajánlkozott mindenféle, de mindenütt referenciákat kértek tőle. Ő elmondotta idegesen, de hűven, hogy mi történt közte s Brunner ur közt. Némelyek oda se hallgattak, amikor beszélt, mások meg nem hitték el, amit mondott, s akik elhitték is, azt felelték:

— Brunner Sebestyén ur elsőrendű firma. Aki onnan három esztendői alkalmaztatás után bizonyítvány nélkül kerül ki, annak nem adhatunk állást.

S a hire is mindkopottab lett a szerencsétlennek. Kereskedelmi körökben elterjedt a hire, hogy »elbocsájtották« a Brunner-cégtől, mert visszaélt a főnöke bizalmával, »kolosszális költségeket számított föl«, s mert az írásal se korrektek, s a radirgummi kelleténél nagyobb szerepet játszik a följegyzéseiben. A Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesületében is hívósodni érezte maga körül a levegőt, egyik-másik barátja is kerülni kezdte, s néhányan már szinte bojkottálták. Ha nem is tartózták bűnösnek, de tudták, hogy szerencsétlen, s néha ez is elég ahhoz, hogy az embert magára hagyják.

Csak én ismertem őt alaposan, csak én tudtam, mily nemes jellem volt, s hogy ő egymaga többet ért (azaz: többet ért volna egy becsületes emberekből álló világban), mint az egész nagy Brunner-kolónia, de én se segíthettem rajta. Az ügyvédem, akivel tanácskoztam, arról biztosított, hogy kényszeríteni Brunner urat bizonyítvány kiadására nem lehet, mert hiszen ő — akinek az üzleti világban olyan nagy a tekintélye — bátran állíthatja, hogy sose volt Kornéllal megelégedve, s hogy a becsületsértési s a rágalmozási pereknek, amelyeket indíthatnánk, nem lenne semmi fogatja, mert semmiféle határozott büncselekménnyel nem vádolta az alkalmazottját.

Még egy kísérletet tettem. Fölkerestem Brunner urat az irodájában s apellálva az emberszeretetére, kértem, állítson ki rendes bizonyítványt, az őcsém részére, s tegye ezáltal lehetővé, hogy újból állást kapjon. Nem kell benne semmi különös dicséretnek lenni, csak az legyen benne, hogy három esztendőig működött a cégnél, s ez idő alatt panasz ellene nem merült föl.

— Eppen ez az, amit nem tehetek, — felelte ridegen a gazdag ur. — Én tulajdonképpen sose voltam Buday urral megelégedve, s mindig volt ellene panasz, s csak egyedül az ön kedvéért nem bocsájtottam el már régen.

— De hiszen — vettem közbe — ön kétszer is emelte a fizetését, ami arra enged következtetni, hogy legalább akkor meg volt elégedve a működésével.

— Szó sincs róla, — erősítette Brunner. — Időnkint minden alkalmazottamnak javítottam a fizetését, kivétel nélkül s aztán itt is tekintetbe vettem, hogy Buday ur atyafiságban van önnel.

Még azt várta, hogy ezért hálalkodjak neki, én azonban megvető pillantást vetve rá, köszönés nélkül hagytam el az irodát s — szerintem — a világ egyik legrosszabb emberévé vártam.

Nem tudtam legyőzni a nehézségeket, amelyek az őcsém boldogulása elé gátakat emeltek, nem tudtam állást szerezni neki. Magamhoz vettem őt, foglalkoztattam, amennyire lehetett s elkövettem mindent, hogy feledtessem vele a Brunner ur — s szerinte: az emberek — komisszárgát. De hasztalan! Kedélyét, amelyet az elmondott eset megmérgezett, meg nem gyógyíthattam. Egyre szótlanabb s szomorúbb lett, testileg is fogyni kezdett, az embereket napról-napra mindinkább kerülte, s a múlt héten — megölte magát.

Hát nincs igazam, hogy az olyan gonosz, aki ostoba is, hatóságilag kellene agyonverni?

Mind meg voltunk hatva. Tudtuk,

T.

(Egy naplóból)

Irta: Zilahy Lajos

Anno I... Boldogasszony hava... a turingial egyetem őrségi könyvtárában van egy könyv, melyet a Szent Benedek-rendnek bizonyos Bragus nevezetű frátere irt. A könyv a VI. századból való. Bragus fráter bizonyára valamely kolostor kamrájában rakta egymás mellé anyagi türelemmel görcsös betűit, lobogó gyertyaláng mellett magányos éjszakákon, mialatt egyik ludtollat a másik után nyűtte el s mialatt az éjszakában téli vihar acsarkodott a kolostor tetején. A latinnyelvű foliáns címe: Liber Signorum. A Jelek Könyve. Meg vagyon benne irva a csillagok futása az égen, az orvos-ságos füvek ereje, a rákok élete, a betegségek gyógyítása és hátul a végén van egy táblázat, amely a betűk alakjának különös értelmét tulajdonít. Bragus fráter szerint minden betű olyan dolgokkal van összefüggésben, amely dologhoz a betű formája hasonlatos. Ezek szerint: A háztető (mert alakja olyan, mint a háztető) C — ujhöld, E — fésű, H — hid (két part között egy átjáró), I — cölöp, — horog, P — kard, (mint a vivókard), S — hullám, T — keresztfa...

Bragus fráter szerint tehát a T betű keresztrefeszítést és szenvedést jelent.

Vajjon véletlen-e az, hogy az ő neve is T betűvel kezdődik? Vajjon véletlen-e, hogy ő és az ő neve én-nékem szenvedést jelent? Vajjon van-e a bölcs fráter könyvében valamely titokzatos isteni igazság? A marionethal kolostor ebédlőjének falán ez a felírás olvasható: »A fájdalom nélküli halál öröme többet ér, mint az örömnélküli élet fájdalma«. Mit jelent az, hogy öröm és mit jelent az, hogy fájdalom? Én sohasem gondolkodtam ezen, de úgy érzem, hogy az a felírás, ott a kolostorban — együgyűség. Szabad ennyire lebecsülni az életet? Az én életemben ez a fájdalom az egyetlen — öröm. Én szépnek látom és szeretem elérhetetlen vágyaimat utána. Én inkább hiszem Arius Flaccusnak ezt a sorát: Dolor purum et profundum plus valet, quam gaudium exiguum. A

hogy az ifju Buday önkézüleg vetett véget az életének, néhányan a temetésén is megjelentünk, de a tragikumával csak most ismerkedtünk meg.

Valamelyikünk megkérdezte: — Olyan bizonyos, hogy ez a Brunner ostoba is?

— Holtbizonyos, — felelte az elbeszélő. — Ha okos lett volna, nem kifogásolja az őcsém számadását, s ha kifogásolja, azt nem árulja el, de belátva, mily kitűnő munkacérről s mily becsületes jellemmel van dolga, kényeszteti őt és nem keseríti. Csak az a rosszindulatú ember ily kegyetlen, aki ostoba is. A rossz ember, akinek jó esze van, alig veszedelmes, mert hiszen az aszejárása normális és így körülbelül olyan lévén, mint a miénk, tudunk ellene védekezni. De a rossz ember, aki ostoba is, olyan, mint a veszett kutya, amelynek szintén kiszámíthatatlan az útja meg a célja. Ez ellen nincs védekezés, — ezt le kell bűnbölcölni.

— S te tudnád leütni ezt a Brunnerert — kérdezte egyikünk.

Azt felelte:

— Félek, hogy nem tudnám. De ha akadna olyan gonosz ember, aki elég ostoba is volna hozzá, hogy ezt megtegye, akkor legalább ennek az egy gonosz és egyúttal számárembernek meg tudnék bocsájtani.

Ő egy kancellári főosztályvezetőnek a leánya. Egészen bizonyos, hogy életében már találkoztam olyan nővel, aki talán van olyan szép, mint ő, miért van az mégis, hogy a kis kék láng csak akkor gyullad meg a szívem fölött, ha ő van a közelenben? Miért látom őt a legszebbnek valamennyi között? Én kálvinista vagyok, vakon hiszem (az összes dogmák között csak ezt hiszem igazán) Ágoston hippoi püspök tanát, mely azt mondja: praedestinatum est... Sorsunk cleve el van határozva. Nem térhetünk ki előle, bármiként erőlködünk, ahogy én nem térhettem ki három éves koromban a gabonásszekér elől. Én szeretnék megszabadulni ettől az érzéstől, szeretném más nők felé emelni a szívemet, szeretném, ha másról tudnám és hinném azt, hogy olyan tiszta, kiváltságos és egyedülvaló, mint ő. Nem tudom. Hiába akarom, nem tudom. Azt hiszem, ez az én érzésem iránta az az örök emberi vágy, amely a végtelenség és elérhetetlenség után lobog bennünk. Bennem és benned és mindenki benn. Talán ő éppen így vágyik valami, vagy valaki iránt, amit nem ért el, vagy sohasem fog elérni. De ezt nem tudom biztosan, mert én csak a saját lelkemet ismerem. (A bölcsék és nagyemberek, akik tömegeket tudnak mozgatni, mert ismerik embertársaik lelkét, tulajdonképpen csak a maguk lelkét ismerik és azért látszanak bölcseseknek, mert a lelkük vélelleni sok emberével hasonlatos. Egészen bizonyos, hogy a nagy emberek végeredményben átlagemberek.) A más ember lelkét megismerni lehetetlen. Vajjon mi van az ő lelkében? ... Mi történne, ha egyszer elárulnám neki a titkomat... Én ezen sokat gondolkodtam, éjszakákon át tűnődtem, de a végén mindig felismertem az igazságot: ostobaság és balgaság erre csak gondolni is! Egyszer ő is megöregszik, én is megöregszem. Egyszer ő is meg fog halni, én is meg fogok halni. Életünk egy szempillantás az idő végtelenségében. Elmúlunk, eltűnünk, mintha itt sem lettünk volna. És ő sohasem tudta meg, még csak nem is sejtette, hogy halálosan szerettem. Milyen szomorú nekem ez a gondolat.

Jó a kutya a háznál

Irta: Lányi Viktor

Rettenetes! Örjítő amit azzal a kutyával művelsz! Nem bírom ki tovább.

— Ugyan drágám, hiszen csak csellóznunk.

Virányi, a kis tömzsi karmester majd megszakadt nevetésben, mialatt a hatalmas fekete komondor tulvilági hangokat adott ki magából. A »csellózás« abból áll, hogy Virányi az ölébe fektette a kutyát felét s miközben a farkát a lábával nyomogatta, az ujjaival a szegény állat torkán szabályozta az ottan előtörő vonítást. Stakkatóztatta, érzelmesen trilláztatta, csárdás-és polkaritmusokat csalt ki belőle. A kutya hűségesen engedte át magát a különös játéknak. Ha a gazdája fütttyentett, készséges farkcsóválással szaladt hozzá, noha tudta szegény, hogy csellózás következik. A pauzák alatt pedig boldogan ugrott, az imádat minden tőle telhető jelével halmozva el kenyéradó zsarnokát.

— Ugy látszik, egyenesen az én szekálásonra találtad ki ezt a kutyakomédiát. De ki is végzem egyszer azt a dögöt, tudom Istenem! — pörölt rájuk Felcsuthi Boris, a primadonna, dühös mozdulattal csavarva kontyba szalmaszín haját.

— Volna szived hozzá? Egy ilyen kutyát? Aki az életemet mentette meg!

— Csak hallgass azzal az életmentéssel. Kimegy a Tiszára, mikor

uszni se tud. Hancuroz a vízben a kutyával! Csak a jó Isten őrizte...
— Pedig holnap is kimegyünk a Sajóra. Ugy-e kutyukám, fogsz vigyázni a gazdikádra?

— Még hogy a Sajóra! Dehogy is engedlek! Nem mégy ki, értetted? Hiszen ugyis majd megőrülök, hogyha nem vagy mellettem. Ugy-e Virányikám, — borult a fiu nyakába — nem fürdöl többet folyóvízben. Egyáltalán, nélkülem nem mégy sehová? Ha egy picikét szeresz. Drágám! Cicuka! Ugy-e nem? En ugy félek...

— Ha félsz — ravaszkodott Virányi — neked nem kell kijönnöd. En nem félek.

— Látod — pattan fel furia-arcú a nő — ez! Ez a te undok önzésed, amivel tönkretesz. Hát csak eredi. Tedd kockára az életedet. De akkor én most mindgyárt kiugrom az ablakon.

Virányi az ablakra sandított. Földszint volt s a virágos kert puha gyepére nyílt. De jobbnak látta lenyelni a kínálózó maliciát, mert Boris-sal most nem lehetett tréfálni.

— Ezt a dögöt pedig ne lássam itt többet, Mars ki te ronda, te istenverése!

A kutya behuzott farkkal sompolygott ki a seprényécsapások elöl. Ahogy az ajtóból bus szemét rávetette a gazdájára, abban a női hisztéria szánakozó megvetése borongott.

Virányi már tudta, mi következik. A rendes szcéna. Az asszony sirógörsekkben fefreng az ágyon, ő oda megy, csitogatja, az asszony előbb eltaszítja, azután lassanként enged s a vége... na!

Most csak azért nem folyt le a jelenet a szokott szabályos módon, mert jött a varrónő s a mindennél fontosabb ruhapróba kötötte le Boris figyelmét. Virányi fogta a kalapját és elment hazulról. Nézőért fütyüenten sem kellett. Alig ment tíz lépést, a kutya előkerült valahonnét és hűvös orrát gyöngéd morgással dörgölte a gazdája combjához. Virányi megveregette a derék állat fejét. Néző azonnal mellette lóhott, figyelmesen megszagolva minden harmadik-negyedik akácfa tövét.

A kutyatartás volt ugyszólván az egyetlen passzió, amit Boris tiranizmusa alatt meg mert engedni magának. Nyolc hónapja éltek együtt, de ez az idő ép elegendő volt, hogy az öregedő színész a férfiúi önértzetnek utolsó szikráját is elnyomja a fiatal muzsikusból.

Ha nagyritkán egyedül volt Nézővel — mert az asszony éjjel-nappal minden lépését vigyázta és lehetőleg egy percre le nem szakadt róla — ilyenkor néha titokban lázadozott a szerelmi iga ellen.

— Bizony kutyukám, meg vagyunk mi áldva. Hát kellett nekünk asszony? kellett nekünk színészet?

Sóhajtván gondolt vissza zeneakadémista korára, amikor Nézővel kedvére csatangolhatott a budai, meg a pilisi hegyek közt, senkise ellenőrizte járását-kelését, szabad volt mint a madár. Aztán hogy-hogy nem, összeakadt ezzel a derék, sárgahajú színésznővel, aki félig gyerek, félig anyás mosolyával megbabonázta és elcsalta vidékre karmesterkedni. Akkor kiruccanásnak, könnyű kalandnak vette a dolgot, de az asszony csodálatosképpen úgy tudta rendezni, hogy a futó viszonyból már-már végleges megszokottságu együttélés alakult ki. Utóbbi időben már gyakran megessett, hogy házastársakként emlegették őket s ez ellen Boris egyszer sem tiltakozott. Pedig volt egy törvényes férje, valami züllött baritonista, de az már régóta más társulatoknál pályázott.

— Mi lesz velem! — morfondírozott Virányi. — Elzüllok vidéken, elfeleitek mindent. Vissza kellene men-

ni a Zeneakadémiára. De Boris nem ereszt. Persze, mert ő nem kap szerződést Pesten. Hiszen olyan hamisan énekel, hogy kin haligatni. Rémes, mit kell kinlódni ezzel a ripacs népséggel. Hová sülyedtem! Itt már zenekar sincs. Operetteket kísérsni zongorán — pfuj!

Egy félig kidölt lámpaoszlopról az aznapi szinlap rikítot feléje esetlen betűivel.

Felcsuthi Boriska k. a. jutalomjátéka

Hoffmann meséi.

Megállt és a haját tépte.

— Jézus Isten, mi lesz itt ma megint. Neked jó, te bűdös, — morogult rá a kutyára — te átalszod.

Elmosolyodott. Volt egy titka, amiről senki sem tudott a színház-nál és Isten ments, hogy Boris megsejtette volna! Pár nap azt csinálta, hogy Nézőt előadás előtt becsémpészte a zenekarba. Az okos kutya lefeküdt a zongora alá és moccanás nélkül aludt egész este. Előadás után észrevétlenül kisunyhított valamelyik vészkijáraton. Virányinak, ha nagyon szenvedett a szinpadon végbemenő kornyikálástól, vigasztalásul szolgált néha lenyulni és megvakarni Néző fületövéit, amiért az halálból mindig nyalt egyet a kezén.

Egy órai séta után hazament. Boris ábrándos hangulatban fogadta. Kék borítékot húzott elő a kebléből roppant titokzatosan.

— Az imént hozta a postás. Szabó írja, az ügyvédem, Munkácsról. Jól áll a válóperem.

— Micsoda? Te elválsz az uradtól?

— Hát persze, csak nem fogunk örökké így élni, bagóhiten? Remélem te is örülsz?

— Ó hogyne!

Szegény fiu majd elájult a nagy örömtől. Ez az asszony képes valódi férjet csinálni belőle. Ez a vég! A halál! Menekülni! Menekülni.

Egész nap kába volt az ijedségtől. Szabadulási terveken gondolkozott, de semmi okos nem jutott az eszé-

be. Borissal szakítani, ez a probléma olyan nehéznek és bonyolultnak tűnt föl előtte, hogy nem is mer-te végiggondolni. Azt Borisnak is akarnia kellene! De hol vagyunk at-tól? Itt csak valami csoda segíthet. Este a színház tele volt, a szín-ügyi bizottság teljes számban meg-jelent a hivatalos páholyban, a diákok a karzaton Felcsuthi nevét or-dították (Boris leganyaibb mosolyát küldötte feléjük). A második képen (talán a nagy meghatottságtól) a szokottnál is hamisabban énekel. Virányi idegesen rugott a pedálhoz. És ekkor csodálatos hangok törtek fel a zenekarból. Üvöltő nyöször-gés, trillák, stakkátók, csárdás- és polkaritmusok! Néző volt, az ő farkára tiport véletlenül a gazdája és az okos kutya a megszokott jelre előadta az egész tudományát.

Virányi elvetette magát a székén és hasát fogva kacagott:

— Hahaha... Néző... megta-nult egyedül... csellózni.

És lassanként — mialatt a füg-göny zavartan összeborult — az egész ünneplő nézőtéren végighöm-polygott a hahota.

A pénztárfülke körül a jegyek árát vizsakérő publikum tolongott, az irodában a direktor tombolt, az öltözőben pedig hárman mosták fel ajutárból a szerencsétlen jutalomjá-kos primadonnát. A színház udva-rán a sugónó fogta el Virányit.

— Jó lesz, ha szedi a sátorfáját, karmester ur. A Boris azt mondta, hogy ne lássa többet az életében, ki-szedi a szemét, ha elébe kerül.

Félóra múlva Virányi kis utítás-káját lóbálva, vigan gyalogolt az országúton a vasúti állomás felé. Néha nevetve megállt és hátrafelé integetett a botjával.

— Ksz... ksz... Néző! Csipd meg az asszonykát! Csipd meg!

És Néző, a bolond nagy kutya, eszeveszett örömmel ugrálta körül a gazdáját. Mély, harangszavu csa-holását mosolyogva verte vissza a csillagvilágos égboltozat.

Jó emberek

Irta: Földi Mihály

Láttam ma egy képet, amelyet se-hogvsem tudok elfeledni. Fekete hát-térből fehér alakok emelkednek ki: elől egy aggastyán, mögötte nők, férfiak, leghátul gyerekek. Megfog-ják egymás kezét s mennek, men-nek az aggastyán után, aki egy kapu előtt áll s lába már a küszöböt éri. azt hiszem, a kapuban itt a halál ka-pujára gondolt a festő s az egymás-ba fogódzó emberekben az élő éle-tet akarta élénk állítani. Ez nem is fontos. Engem az kapott meg, hogy ezek az embeek így megtudták fog-ni egymás kezét, hogy így egymás-hoz tudnak tartozni s egy uton, egy cél felé tudnak járni. Ez a kézfogás, ez hat meg meg engem. Itt valami nagyon fontos dologra gondolt a festő. Álmodott valamit s biztat ve-le minket valamire, — s ez minden-nél fontosabb.

Nem tudom elfeledni ezt a képet. Tudom, hogy itt valami hazugság-ról van szó, s meg tudom okolni, mi-ért gondolom ezt. Elmondom egy régi-találkozásomat, találkozásomat egy különös emberrel, akihez ha-sonlót ma még keveset látni.

Néhány évvel ezelőtt történt ez, van már legalább nyolc esztendeje. Akkor is ilyen téli hónapot mutatott a naptár, bár az utcákon tavaszi szél kóborolt. Egy egész napon át esett az eső, aztán hirtelen szél jött Budá-ról, a hegy mögül, fölszáritotta az utcákat, megkergette a felhőket s úgy nekiszaladt az embernek, mint-ha ki akarná gombolni a kabátjukat. Engem is kicsalt az odumból, egy városvegi düledező sárga házikónak

sötét kis szobájából, ahol már ides-tova két hete laktam, hogy megbuj-jak a tél hidege előtt. Már két hete, hogy nem láttam akkor embert, az én részeges háziasszonyom nem ment emberszámba. Valami érthe-tetlen kíváncsiság fogott el, megné-zni, mit csinálnak az emberek, mily-nek, hogy élnek, megváltoztak-e már valamennyire s javult-e már a sorsuk?

Késő este volt már, amikor elin-dultam s éjfél tájt járt az idő, mikor a város szívéhez értem. Óvatosan kitértem az emberek előtt s meghu-zódtam a fal mellett, mintegy ezzel is jelezni óhajtván, hogy semmit se akarok tőlük s talán kissé a kíván-csiságomért is bocsánatot kérve. A nagy éjszakai zaj, a sürgés-forgás, a siető, rohanó, egymásba kapaszkodó, nevető vagy szomorkodó em-berek, a kinzott lovak patkóinak si-rása, az autók kiméletlen és hivalko-dó sikongása, a sok kábult, mámo-ros, férges lelkű gyerek az utcán az éjszakában, megzavart s régi elha-tározásaimban megerősített. Sehoh nem láttam egyetlen nyugodt, tiszta arcu embert, sehol méltóságot, ön-tudatot, tiszta látást, békét étellel és halállal az arcokon: csak idegessé-get, zavart, tudatlanságot, kishitüsé-get, kapkodást mindefelé. Igen, gon-doltam, itt nem változott semmi, mindenki szenved és senki se tudja, mert nem akarja tudni, miért, itt minden a régi piszkos, rut nyomor és küzködés, a koldustanyákon épp úgy, mint a nagyuri palotákban, — érthetetlen az én furcsa kíváncsis-

ködásom. Legjobb lesz mindjárt visszafordulni s elbujni a viskóban, gondoltam.

Nagy és sötét épület mögött állot-tam akkor s az átellenes oldalról zene szűrődött felém a csukott abla-kon át. Sárga függönyök borították az ablakokat, éles fényt verhettek vissza a termekben. Az egyik ablak fölött a szellőzőkerék fardhatatlanul berregett. Néha kinyílt az ajtó, egy-egy csoport ember távozott el, vagy tért be a termekbe, ilyenkor a zene erősebben hallatszott. Valami mulatóhely, gondoltam. Bizony, ré-gen volt az az idő, amikor még én is mulatozásnak éreztem ezeket a falkás összejöveteleket, borral, pezsgővel, zenével, talán nőekkel is. Em-lékeztem, szobák és asztalok van-nak ilyen helyeken, az emberek kör-ülülük ezeket az asztalokat, elnyul-nak a heverőkön, benépesítik ezeket a szobákat, s rendelkezésükre álla-nak bizonyos különös természetű és rettenetes sorsu emberek, akik fog-lalkozászerűen kielégítik az ilyen-kor felmerülő igényeket: palackok-ban, fűszerekben, csókokban szállít-ják a szükséges, vagy megszokott mánormennyiséget, szalvétával és parfümmel ott állnak és hajlonga-nak, mosolyognak és töltik a meg-rendelt kábulatokat s mint a lehető-ség szerint pontos szállítók, minden-ért pénzt kérnek és pénzt fogadnak el. Mámorgyár: a kábulat nagy-üzeme. De talán ezek már régi em-lékek, emlékek az ifjúkorból, — ta-lán most már nem egészen így van, gondoltam, — ej, nézzük meg, most is így mulatnak-e még az emberek.

Megtöltöttem pipámat, begombol-tam kabátomat s benyitottam az aj-tón. Amikor beléptem az első te-rembe, egy öreg pincér rámszólt: — Mit keres itt? — Tudtam, hogy nem volt semmi rossz indulat ebben a kiáltásban, hogy csak kötelesség-ből és szokásból beszél ily durva hangsúllyal, tehát rögtön megnyug-tattam: — Egy urat keresek, bará-tom. Ez jól hangzott, elihető volt. Éppen befordultam a következő te-rembe s megláttam magamat a tü-körben. Nem ugynevezett urak közé való jelenség, annyi bizonyos, gon-doltam. Rövid kabátomban, kopott sálommal, kitérdelt, vastag nadrá-gommal, hetek, hónapok óta tisztá-tlan cipőmmel, pipával a fogaim közt, valóban, beillemtem valami szolgának, aki eladta magát néhány fillérért valamilyen ember akaratá-nak és szeszélyének, s igen jól érzi magát ebben az állapotban. Arcomat is megláttam a tükörben, de az ilyesmi ugy sem számít az emberek közt, itt a legkevésbé, s nyugodtan beléptem a következő tereembe.

Nagy hosszukás terem volt ez, pi-ros kárpit borította a falakat s a fa-lak mentén vörös bársonykeretek, karosszékek és zsöllyék voltak. A sarokban, alacsony emelvény, né-hány frakkos, közönyös ember ze-neszerszámokkal kereste kenyerét, a terem közepén, füstben, gőzben, kábult villanyfényben tíz-husz pár táncolt. Az ajtó mellett nekidültem a falnak s szabadjára bocsájtottam szememet. Alig nézdegéltem néhány percig, szemem belefáradt s pipám füstjét keserűnek éreztem. Az una-lom és csömör már belém csöpög-tette mérgét s elkábultam.

Már távozni akartam e nyomor-tanyáról, amikor észrevettem, hogy az egyik sarokból erősen, mereven engem figyel valaki. Kicsiny, négy-szögletes asztalnál hat férfi és öt nő ült, két pincér állandóan körülöt-tük kereste kenyerét. Csöndesen it-tak és halkán énekeltek. Velem szemben azonban volt köztük egy fiatalember, aki nem ivott, nem da-lolt, akinek az ölében nem ült leány. Szőke, gondosan borotvált férfi volt ez, finom, bizonyára illatos, nyírott bajusz anyékolta körül egészséges, teli piros ajkait; ingében, a fehér nyakkendő alatt, piciny gyémánt-

gomb csillogott: ez a férfi, aki talán még harminc éves volt, kissé előre dült az asztalhoz, megfogta a poharat s engem nézett, szurósan, elgondolkodva. Talán kellemetlen érzést keltek benne. — gondoltam s ellöktem magam a faltól, hogy rögtön távozzam.

Ebben a percben ez a szöke férfi felugrott s a többiek nagy csodálkozására hozzám sietett. Megállt és bemutatkozott: — Báró... — a többi nem értetem. En ezt az egész bemutatkozást nevésségesnek tartottam, — mi köze neki s nekem egy névhez! — de nehogy kellemetlen érzést keltek benne, viszonztam modorát. Új ismerősöm — ismét egy a számtalan megismerhetetlenből — ekkor kissé zavartan kezét nyújtotta s megszólalt:

— Kérem, uram, fáradjon az asztalunkhoz.

Igyekeztem a legszelidebben rámosolyogni s megkérdeztem: — Szivességet teszek ezzel önnek, anélkül, hogy a többiket zavarnám?

Megnyugtattott s én leültem az asztalukhoz. Nevetés, ideges barátkozás, szótlán csodálkozás fogadott. Voltak, akik vállamra veregettek, voltak, akik elfordultak tőlem s valami elmulaszthatatlannak látszó beszélgetésbe fogtak, volt köztük egy részeg, aki megcsókolt s egy előttem ismeretlen okból ingerült ur, aki leköpött, a nők, kivétel nélkül kissé elsápadtak s idegesen és idegenkedve babráltak bluzukon. Észrevettem, hogy ez a fogadtatás sehogysem tetszik új barátomnak, de mielőtt kifejezést adhatott volna fölháborodásának, sietve megnyugtattam: — Nem ért semmi bántódás, uram, nagyon jól érzem magam.

— Ön tulságosan jó ezekhez a fickókhoz, akik ilyenkor sok mindent elfelejtenek. Például azt is, hogy itt az én...

Sietve közbevettem, nehogy megsértse régi barátait. — Ha ön azt érti jószág alatt, hogy lehetőleg nem akarok kellemetlen érzéseket okozni az embereknek, akkor talán jó is vagyok. — S mert éreztem, hogy célzás s talán bántó tanítóskodás is van szavaimban, szeliden mosolyogtam.

Nyelt egyet s elgondolkodott.

— Ön éhes, — mondta inkább vádló, mint kérdező hangon.

Szeliden mosolyogtam. A családának egy lehellelnyi felhője suhant át az arcán.

— Nem éhes? Mit evett ma például?

— Kevés szalonját meg egy darab kenyeret.

— És ezzel beéri? Nem kíván többet?

Mosolyogtam.

— Mennyi a keresete? — kérdezte. S mikor megmondtam, hogy két hét óta nem dolgozom s nem is akartam új kereset után nézni, élénk örömmel megjegyezte: — Szétnézhetünk valahol. Azt hiszem, én tudnék az ön számára való foglalkozást találni. Mindjárt holnap beszéljünk egy-két barátommal s holnapután már hivatalba is léphet.

Megköszöntem ezt a ritka jóakarátát, de rögtön hozzátettem, hogy nem vehetem igénybe fáradozását. Nem tartom méltónak magamhoz s az emberhez a robotos és céltalan munkát; a mai munkát, a kenyérkeresetért folytatott munkát, ebben a formájában céltalannak, tehát megálázónak tartom.

Feleletem elkedvetlenítette, a többiek is nevettek körülöttünk, mire ő már kissé idegesen, de még uralkodott magán, visszatért előbbi témájához. — Mégis csak rettenetes, — kiáltott föl, — hogy amíg ön ma ugyszólván alig evett, mi torkig telegtörtünk magunkat. És ön nem is ivott, nem is táncolt! Ha megengedi, rendelkezésére bocsátanám ma este a pénztárcámat, elégítse ki, kérem, mindennemű óhaját.

Ez az ember valóban ritka jelen-

Kádár Imre:

MIÉRT SIETTEK?

— R. S.-nak —

*Ti karcsu rózsafák, kiket
tarolni balta nem siet,
mert partos végzet illatozni rendelt,*

*kik téli szél elől siket
fülekre vonva tetszhalotti pendelyt,
ágyban, ténsuri hősüveggel
csak vártok, míg tavaszi reggel
pólyátokat gondos kézzel kibontja:*

*miért siettek, kényesek,
elbujni fővel föld alá hajolva?*

*Korán van még, nem tél ez itt,
ki eltárad, bizton veszít,
beszárad nedve, izma csorbul,
megalvó vére fojtja orvul, —*

*hová siettek édesek,
hová siettek kényesek,
halál nem ember, isten gondja.*

*De bujjon el, ki nem bír el vihart,
ki halni megy, csak menjen egymaga,
virágos kertet föld alá ne hívjon
halódó rózsza hervasztó szaga,
suttogjon föld alá holt illatot
és álmodjon egy nagy Halott-napot,
melyen hozzá tér ugyanis majd az élet:
de élők között ne járjon kísértet.*

*Ki karcsu rózsza, ringjon kényesen,
de kit nem rémit a nemeze sem:
álljon fenyőnek! Büszke gyökere
karmoljon sziklát, szálljon el vele,
hogy sziklatartón és gyökértelen
erdőnk lebegjen légi őrhelyen,
lehullunk majd, ha szebb erdő kikel,
de addig élni kell barátim, élni kell.*

ség, ezt rögtön megállapítottam. Azon kevesek közé tartozik, akik valamely oknál fogva tartósan, vagy hirtelen és muló hangulatban szűkségét érzik a jóttevésnek. Bevallom, én a jó embereknek ezt a fajtáját, a jótékonykodókat elfélelem: ők a hazug rosszak, a gyöngék és gyávák, akik nem tudnak jók s nem mernek állandóan rosszak, illetve tudatlanok lenni. Láttam, hogy az új barátom fontosnak tartja, hogy én ma az ő pénzén megvacorázzam: láttam, hogy ez talán megnyugtatta s kielégíti; aztán meg érdekelt is, jótékonykodó vagy szenvedő emberrel van-e dolgom, elfogadtam hát az ételt, melyet előm rakatott. Mialatt ettem, öröm s némi büszkesség sárgállott az arcán, ez meghatott s kiűritettem a pezsgőt is, melyet felém nyújtott.

A többiek nevetgéltek, csöndesen, gunyolódtak és csipkedtek minket, majd táncra kerekedtek s mi egyedül maradtunk az asztalnál. Barátom rákönyökölt az asztalra és elgondolkodott.

— Töméntelen szenvedés van a világon, — mondta, — szinte mindenki szenved s elviselhetetlennek találja életét. Ezen valahogy segíteni kellene, nem gondolja?

Szeliden rámosolyogtam s láttam, hogy ő sok mindent megért ebből a mosolyból. Valahogy azt érezhette e percben, hogy az ő jósa a saját életének megmentéséhez is kevés, az emberek számára pedig mindenesetre közömbös.

Ha minden ember komolyan eljutna ehhez az érzéshez... — mosolyogtam s minden szelidségem mellett sem tudtam megakadályozni, hogy e mosolyban sok fájó kritikát lásson.

Rögtön jóvá akartam tenni ezt a kellemetlen érzést s minden óhaját gyorsan teljesíteni igyekeztem. Ittam, vele ittam, amikor koccintott, táncoltam egy nővel, akit kirendelt mellém, hegedültem a primás hegedűjén, ahogy kívánta. Azt kívánta, hogy jól érezzem magam s meggyőződjem a jó emberek létezéséről, én mindent elkövettem, hogy örvendzőnek lásson s megnyugodottnak a jó emberek felől. Végül is azonban a bor, a tánc, ez a szokatlan földad a régen elhagyott környezetben el-lankasztott s ő rögtön észrevette fáradtságomat. Ez újból föllingerelte s már türelmetlenné tette.

— Pénzt adok önnek, — mondta és zsebébe nyúlt.

Gondoltam, ez talán megnyugtatta; elfogadtam a pénzt s mosolyogtam. Ez a mosoly most már felbőszítette: nem rám, rajtam át inkább önmaga ellen támadt: érezte, mi ez a néhány ezer korona az ő vagyonából?... Tökéletlenebbnek érezte magát, mint találkozásunk előtt.

Felugrott az asztaltól, köszönés nélkül elhagyta barátait, lerázta magáról a csücsörgő lányokat, csak engem kért föl, hogy csatlakozzam hozzá. Nem akartam, hogy kellemetlen érzések támadjanak benne, tehát követtem.

— Nagyon kopott a ruhája, — mondta utközben — arra kérem, jöjjön a lakásomra, ajándékoznék önnek néhány rend jó ruhát.

Megköszöntem. Ez is fájt neki.

— Egyáltalán van önnek lakása?

Ebben a percben egy öreg koldusasszony csoszogott eléem egy templomkapuból s felém nyújtotta rongyokba bugyolált kezét. Mindenről megfeledkezve, önkénytelenül a zse-

bembe nyultam s a bankjegyeket, mind a színes papirost, melyet az előbb tőle kaptam, a koldusasszony tenyerébe ejtettem.

— Hjjaj! — kiáltott ekkor valami érthetlent a barátom s elrohant. Most vettem csak észre, mit műveltem. Hogy vigyáztam egész este, s most vérig sértettem ezt a jó, ezt a szerencsétlen embert! Utána siettem, ismét a mulatóban akadtam rá, egyedül ült asztalánál és sűrűn öntötte magába az italt. Idegesen, zavartan, kissé megüvesedett szemekkel meredt rám. Leültem az asztalhoz, szeliden mosolyogtam s vigasztalni igyekeztem. Nem kaptam feleletet. Egy óra múlva részegen bukott az asztal alá.

Azt hiszem, ez az ember úgy gondolt rám mint a legveszedelmesebb ellenségére. Azért hiszem ezt, mert nekem is a legkellemetlenebb emlékeim közé tartozik.

Nem, ma még nem tudok hinni abban a kézfogásban.

A bihari remete

Irtó: Kárpáti Aurél

Száztizenhárom esztendő előtt sugarasabb ősz járt a berettyókovácsi pusztán.

Dér alig fogta a hervadó fűvet. A lépök elmélyült ezüsttükreben vényülő szépasszonyok telhetetlen hiúságával nézegette magát a felhőtlen magasság s lenn a síkon, az istrázsát álló jegenyék fölé hálós aranyátort vert délszinen a nap. Nagy, égis erő csend rejtegette a messi tanyákat, a töretlen náderdőt, a lőszpart meredekjén bókoló rozmaringfüzsővényt s lankás dombolt martjából kimagasló fehér udvarházat, melynek zsindeleysüvegét a néhai bécsi királynő újmódija szerint vonatta dupla peremre Bessenyei György ur. A dének szafadt nyár sietében ittfelajított néhány hév helet. Csak alkonyattájt sétált végig a bihari román szélén a közelítő November, violás köduszályát elterítve a friss szántások fölött.

Az öreg ur, aki egyre ritkábban mártotta meg előbb oly szapora ludtollát a kalamárisban, — irás nélkül is fogzott abból a ténta —, mogorva kalamárisban járta a kuria pipafüstös, homályos szobáit s gyakorta tekintett ki az ablakon túl esteledő őszbe. Mi járhatott eszébe: Isten tudja. — Isten, akit Monsieur Voltaire borbé kötött, aranyba metszett könyvének gonosz sylogismussával tagadott, — talán a patáki keddre betűirtózása, amely nagy egészesleges ösztön szegyenkezésbe vezetett a királyasszony tudós városában, hol annyi átvirrasztott éjszakán ismételtette a frantzia grammatikátska rendhagyó verbumait, míg a többiek, a sárga csizmában, aranypaszományos veres dolmányban, párducos mentében ékeskedő ármális nemes ifjak, hajporos dámmakkal enyelegtek a schönbrunni rózsakövesek alatt, avagy talpas poharat hajigáltak a Grüne Katze pókhasu csaposának fejéhez. De az is lehet, hogy az enyhe őszön emlékezései támadtak az őz-szemű bécsi grófnéról, aki mosolygó komolysággal hallgatta a megtanulhatatlan nyelven írott tragédia recsegő sorait:

*Véres áldozatiát idtom trónusomnak,
Mely kínos hatalma van királyságomnak,
Agist örökösön keserzem vesztével,
Mert noha elndrtott, de nagy volt szívvel...*

Ilves csendes őszidőben sok régi dolgok megfordulnak öreg emberek fejében.

Derék ur volt, testes, vállas, sűrűvérű besenyőfajta, hatvanhárom esztendő s korára is kemény bikanyakkal a bár járása kissé elnehezdedt, sohase vesztette el egészen

a hajdani testőr mozdulatának feszességét, rugalmasságát. Ha egy-egy mérgező indulat, disznótoros, boros estéjét követő hajnalon kihoztatta rázós szekerén a váradi olasz sebeszt, aki Erdélyországban is híres volt a köpölyözésről, utána nyeregbe zökkent s kilenc agárral késő délutánig futtatta a nyugati a Berettyó síkján. Hanem azért a haja mint régi allonge-barókája, — ahogy Nalázi uram szokta volt emlegetni a parókat. S ahogy ő maga is az elmúlás boros gondjaiba tévedt olykor, arról nemcsak a Természet világa vagy a józan okosság dicsérete s a Bihar remete kerékbeütés kézirat-tekeresei árulkodtak ott a kicsiny, házi bibliothékában, hanem a deszkák kert sarkában álló almafa is, amelyet fejfául rendelt magának Bessenyei György, még a múlt tavaszon kimérve tövében síri ágya helyét. Kinzó titkokat rejtgetett ez a puszta egyedüliségben lemorzsoló huszonöt esztendő, a lét és halál fejthetetlen kérdéseiről, a múltba ereszkedett ifjuság visszahozhatatlanságáról s a komor agglegység család után sajtó epekedéséről.

De minden titkai között legfájdalmasabb, mert legmagyarabb, annak a nagy értetlen erőnek csudája, amely a Muzsákkal szerető dala testőr kezéből kiütötte a rigmust kereső tollat s a síma gallus nyelven társalkodó udvarból visszahozta egy nap az ősi portára, vilásló szarvu ökrei és fagyus üstökű béresei közé. Micsoda hatalom hajította, hogy levelesse a szűk karmazsin dolmányt, fölragja az incselgő Gráziát, hogy megaladjon a bársonyszajú grófné forró csókja elől, megtorpanjon Nyugat nyíló Szezáma küszöbén s hogy hazatérüljön, — szügybevágott daccal, kopott décbundát vonván araszos vállára, — tájéktépik éresét vigyázni, parasztszolgálat állat csipdesni, piri meséit hallgatni, maga borát inni, elzsírosodni s végtelen őszi napokon egykedvűen nézni az ónos eső függönyét a fekete barázdák fölött? Ki rendezte, micsoda homályban lakó istenség parancsolta rá ezt a sorsot, amelyről ma sem biztos, hogy rontás-e avagy szentséges kiváltás, önmagában visszaforduló ereje a titokzatos ázsiai léleknek?

Száztizenthárom esztendő előtt Bessenyei György ur, a néki megadatott utolsó öszön gyakorta tőprekondított eme hiábavalóságokon. Nyugtalanul méregette az öblös szobákat, mindenféle régi írásokat hányt föl, pattogva szidta a lusta cselédeket s egyre sürűbben küldött be Váradra az olasz feleserét. Álmatlan éjszakáin pedig hangos perbe szállt az Istennel, akit nyakas kálvinistasága pápista uton sem bírt erősen megtalálni.

Egy estébe hajló délután épp a nagyház ablaka előtt áldogált, mikor keréklattogás verte fel a csendet s bőrfedeles, magas ringóra szíjazott vén hintó fordult a kura felé. A haken pofoncsapott-kalapos kocsis tartotta a gyepőt s fehérkeztűs inas csesztette le a vas hágesét egy selyemmantillás idősebb dehnő előtt. Öreg Bessenyei György lése megtántorodott, hogy ráismert a váratlan vendégre. Valami gonosz nyilallás vágott a mellébe s hirtelen megfogódzott a faragott szék támlájába. Harmadnapos szakállal, elnyítt csizmában, pipafüstszagu, pecsétetes házikabátban, de meg így, itt, annyi esztendő után — nem lehet ma ezt a vendéget fogadni.

Elfulladt sietséggel szólát át lugának a másik szobába:

Eredj le szaporán a hintóhoz s mond meg a bécsi grófnénak, hogy én már ott lakom a kertben az öreg almafa alatt... az utolsó köszöntést néki küldtem...

Aztán vigyázva lopakodott vissza az ablakhoz s ugráló szívvel leste,

mint fehéredik el a hirre az özszerű, bársonyszajú asszony, mint indul el-elakadó léptekkel a kert felé s mint kulcsolja össze kezét, lehajtott fejjel állván hosszan, mozdulatlanul a leveletlen almafa előtt.

S csak akkor szakadt föl mely sóhajta, mikor a grófné már visszazült a hintóba s a pofoncsapott-kalapos kocsis megcsordította az ostort az ágaskodó lovak fölött.

A hintó elgördült, vissza Várad felé, ahol hosszabb látogatásban járt a bécsi grófné.

Öreg Bessenyei György pedig nem sokkal ezután nyergeltett.

Nyakába vonta kopott décbundáját, fölfordult a lóra s nyomába vágott az elporzott hintónak. Nem sietett. Lépcsőben haladt. Nem akart utóérni senkit. Semmit. A utárdomb tetején aztán megrántotta a lóva száját. Megállott. Athajolt a nehéz vasdeser nyaka fölött, szeme fölé ernyőzte tenyerét s elnézett messze nyugat felé a gyengén párázó viólas kődökbe, amerre a bécsi paloták cifra tornyai magasodnak, valahol a Tiszán túl, Dunán túl.

Mögötte, a berettyómezei síkon, elfekedtek az árnyak. Utolsó sugara is kilobbant a lefúrt napnak.

Erdély mai irodalma

Írta a Bácsmegyei Naplónak Ligeti Ernő

(Kolozsvár.)

Két és fél millió magyar él az erdélyi és a bánági részekben; a volt Magyarország könyvtermelés negyven százaléka mindig Erdélyben fogott el; a grafikai árák világszerte alól vannak; a magyar könyvet és folyóiratokat nem engedik be — ha meggondoljuk mind a gazdasági és külsőleg adottságokat, nyomban megérthetjük a romániai magyarság szerencsés helyzetét az utódállamok magyarságának viszonylatában. Jugoszláviában, Csehszlovákiában még fel sem ocsudtak az emberek az új térképrendezésből, amikor Nagyváradon már két fővárosi nivóju szép-irodalmi hetilap hagyta el a sajtót, egyiket Tabéri Géza, az itt maradt tölforgatók egyik legkitünőbbje szerkeszti és a címe: *Magyar Szó*. A másik hetilap szerkesztője Zsolt Béla volt. E lapnak címe: *A Tavasz*, hangja bátor, írói gárdája friss, nyomdai előállítás finom és izléses. Pár hónap mulva Marosvásárhelyen egy komoran mélyről átgondolt szándék köntösében Osváth Kálmán *Zord Idő*-je jelenik meg és gárdája Antalffy Endre, Berde Mária, Molter Károly és már azóta Budapestre elkerült Nagy Emma költő. De a lap megnyilatkozások tisztavirág életilek voltak és az elmúlás fővénye horítja csakhamar Osváth másik vállalkozását is, a *Kalauz*-t.

Közben nagy anyagi felkészültséggel, hihetetlen tervvel és az utódállamokban szokatlan írói garnitúrával Paál Árpád, Kádár Imre és e sorok írójának szerkesztésében megjelenik a *Napkelet*. E vállalkozás már teljesen európai; a *Napkelet* könyveket ad ki, bejárja egész Erdélyt és maga mellé véve a magyar színházak gárdáit, olyan helyre juttatja el az irodalom szeretetét, ahová még a napilapok is alig tudtak eljutni. Ezt a szédületes, kéthetenként felvillanyozott iramot a *Napkelet* progresszív és meg nem alkudó természeténél fogva csak harmadfél évig bírja. Sorsa ugyanaz, ami az előbbi lapoké. A közönség közönye miatt elhallgat és ismét végtelen unalom és mély csendesség berkeinek engedi át az irodalmi életet.

*

Írók, lapvállalkozók kezdik belátni, hogy sajnos korai még a nagy svung. Saját maga erejéből, amennyiben az irodalmi vállalkozás, és nem alkuszik meg sekélyes szempontokkal, nem bírja fenntartani magát. Egy írói közönség, a haladás összetörözödik és a nagyközönség anyagi támogatásához fordul. Fél millió lejt összeszed Erdélyben és a Bánágban, hogy egy nagyszabású könyv- és lapkiadóvállalkozásnak vesse meg az alapját. Két lapja már hónapok óta megjelenik. Az egyik a *Vasárnapi Újság*, amely könnyű illusztrációs berendezésénél fogva a régi Tolnai Világlapjának olvasói igényét pótolja, amely a konok és izlésében időszerűtlen Reményik Sándor

szerkesztése után nagyképeségű Nyíró József szerkesztésébe kerül. E két lapnak irodalmi szempontból nézve, az a hibája, hogy *nem világnézetű lapok*. Egy aranyközéputat keres, már pedig ez azt jelenti, hogy mindazok az írók, akik jobb vagy bal oldalon állva világnézetet várnak egy laptól, lemorzsolódnak és gerinc gyanánt ott marad a csak rutinosan írni tudók szürke tábora. Ma az írói munka elválaszthatatlan a kollektív gondolatól, a képzettársítások önkénytelen politikai tartalmától. Aki katasztrálni akarja az író összefüggéseit a mindennapi élet politikumától, az az író éppen legértékesebb pontján sebi meg. Epen ezért határozottan érezhető bizonyos elégedetlenség a lapokkal szemben úgy jobb és bal oldalon és minduntalan felmerül a kívánság, hogy az irodalmat az író nem közönségért, hanem önmaga fórumáért csinálja, adják meg hát a teret, hogy minden gondolata szabadon fusson ki a közvélemény elé.

Igazságtalanok volnánk, ha a Haladás jószándékait lebecsülnék. E csoport lázasan dolgozik és élesíti a kedvet az írók iránt. *Kongresszust hívott össze, hogy gazdaságilag is megszervezze Erdély íróit és olimpiádokat rendezzen meg a színházban*, hogy az írói munkát sportszerű versennyé érdekesítse. Kész műsor-darabjai vannak, hogy bármely pillanatban egy egész estét betöltő műsort küldjön Petrozsényba vagy Szebenvárájára. Mindez szép. De *könyvet* e vállalkozás nem ad ki, már pedig Erdély komoly írói mindinkább érzik, hogy hatásos és korszerű irodalmi termelésről csak akkor lehet szó, ha teret adnak hosszabb lélekzetű írásművek megnyilatkozására is.

A Haladáson kívül Aradon hallunk lapvállalkozásról. Franyó Zoltán *Génusz* címmel szép revüt ad ki és mire e sorok megjelennek, addigra talán a Temesváron készülő progresszív irodalmi hetilap is megjelenik. A zsidó kulturbizottság is lázasan működik az ott tömörített írók magyaráruknak, munkájuk elsősorban a magyar irodalom gazdagodását jelenti. Feloivasások, szabad iskolák lépten-nyomon. Mondom, minden van, csak drámák és regények nincsenek. Erre is történnék jóakaratu vállalkozások. A Keleti Újság tízezer lejes regény pályázata lejárt és beavatottak szerint a pályázaton feltűnést keltő írásművek akadtak. Janovics Jenő pedig négy eredeti szindarabra hirdetett pályázatot. Ennek sikerét csak a legközelebbi hónapok mutatják meg.

A Bácsmegyei Napló olvasó közönsége elvárná tőlem, hogy néhány szóval is ismertessem a mai erdélyi író generációt. Nehéz feladat ez, mert egy itt működő író büntetlenül nem gyakorolhat kritikát kortársai felett. Mégis ha azt a kérdést kapnám, hogy kinek írásait olvasom kedvvel Erdélyben, a következőkben

volnék bátor felelni. Költők közül első sorban: a nagyegyei Aprili Lajost, akinek két kötet egy nagy formaművészt ad vissza. Bartalis János, a »Nyugat« volt írója, olyan mint egy pohár tiszta víz. Endre Károly (Temesvár) komikus költészet a budapesti sajtóban is nagy bárárságra talált. Szombati Szabó bibliai szövegadásága sokszor fogott meg. Világnézetileg közel álltak hozzám Kádár Imre versei és a maga édességével gyakorta nyugoz le Györi Ernő temperamentuma. Nagy ígéretet látok Szentimrei Jenőnek a mindenséget átfogó lírájában.

Prózáirók közül Nyíró József, Nagy Dániel (Arad), Berde Mária és lest but no least Tabéri Géza a leg-erősebbek. Ha a felsorolt nevekhez hozzászámítjuk még Paál Árpád publicisztikai munkásságát, az Erdélyben élő emigráns írók közül pedig Sas Lászlót, az esztéta Dienes Lászlót, a könnyű és szellemes Darvas Simont, a kritikailag oly pompásan iskolázott Nagy Lajost, a csupa ötlet Melter Károlyt és a keserű Osváth Kálmánt, egy olyan garnitúrát találunk magunk előtt, amellyel bármely pillanatban fővárosi nivóju lapot és el nem muló értékű könyvkiadóvállalatot tudunk összehozni.

E névsor, ismétlem, nem teljes. Nem megbízható seregszemle, egy író ember szeszélye válogatja össze. S az egész cikk is inkább csak izelítő, a mi teriténkéről. Felraktunk néhány állásfát, hogy megmutassuk, milyen vasbetonépület tudnánk mi ezek köré felrakni, ha — az a sok ha nem volna.

Pósa bácsi özvegye nyomorog

Kiesi, korhadt fejfa jelzi a keresési-temetőben, hogy idestova tíz esztendeje lesz már annak, hogy Pósa bácsi örökre letette a tollat. Pósa bácsi negyven esztendőn át szakadatlanul szántott-vetett azoknak, akik az ő esze-lelke aranyát »forgatták«, bankókra váltották. Szántotta, vetette a legdrágább ugart, a gyermek lelkét. Szántotta csilingelő versek bübajos muzsikájával, szintiszta, zengzetes magyar nyelvvel: vetette nemes érzések ragyogó gyémántjával, mindennél drágább, szép gondolatokkal.

... Elmentem a Pósa bácsi özvegyéhez. Lelkem tele volt a nagy jubileum emlékeivel, melyen a gyermekek a különböző küldöttségek tízezrei virággal, hódoló üdvözlétekkel ünnepelték a beteg, ősz költőfejedelmet. Ilyenben csak azoknak lehet része, kiket az egész nemzet forró szeretete zár dobogó szívébe.

Elmentem a Pósa bácsi özvegyéhez és lelkem tele volt a gyönyörű temetés nagy gyászával. Így csak azokat temetik, akiknek elmuló pora fölött az egész nemzet gyásza sir ószinte könnyeket.

Elmentem a Pósa bácsi özvegyéhez... Nem könnyű volt megtudni, hol lakik. Tüzoltó-utca 15. A lányával lakik itt, Pósa Sárkával, de a nagyasszonyt nem találtam ott. A »másik házában« volt, minden vasárnap ott van. Boros sejtelmek szálltak lelkemre. A Tüzoltó-utca 15 után nem sokat remélhettem a másik lakástól. De mégis, látha ez a szegény, kopott fészek tündérpalatává változik ott kint az erzsébetfalvai határszélen.

És kerestem a tündérpalatát, a fedelmi lelkű Pósa bácsi özvegyének boldog, derűs fészket, a másik lakását, a Pósa bácsi nagy érdeméhez, nagy emlékéhez méltó »nemzeti ajándékot«. Kerestem, kerestem... És megtaláltam a sáros nyomortanyák legvégén. Maszatos rongyokba burkolt gyermek mutatta meg a »Pósa-mozit«. Ez a Pósa bácsi özvegyének nemzeti ajándéka. Gon-

Beográdi magyarok

Emlékezés a beográdi magyar egyesületre

doktól megtört, megviselt, ráncos, barázdált arcu, szegény asszony sörpötte a tudja Isten hányadrendű szegényes mozt. Pósa özvegye előtt álltam!

Látta arcomon a megdöbbenést. Szó nélkül nézett rám, de megtört, szelid szeméből hullott, hullott a könny. S ezek a fénylő könnyek minden szónál jobban beszéltek. Bementünk a »szobájába«. Papirossal beragasztott ablak, csuromvizes falak szegik a kis odút. A rozoga tetőn át becsöpög az eső.

— Ugy-e, csodálkozik rajtam — kezdte szelid, bánatos hangon. — Valaki mást gondolt. Megörült a szomorúság, a gond, a betevő falatért való küzködés... A Pósa bácsi Lidikeje meghalt Pósa bácsival együtt.

Elcsuklott a hangja s reszkető kezével testes kötetet vett elő. Pósa bácsi »Lidike« című verseskötete volt, a feleségéhez írott gyönyörű versek. Fellapozta a vége felé s olvasta:

*Mi lesz belőled egyedül,
Sors keze, ha rád nehezül?
Gondok kopár kietlenén,
Csillagatlan vak éjjelen?*

*Rózsás arcod fehér havdt,
Bus homlokod fény sugarát
Megújja tán inség, nyomor,
Mindent letép, szagat, sodor!*

A nagyasszony felsóhajtott. Megsejtette az áldott szive s beteljesedett... Beteljesedett!

A könnyek elfojtották szavát. Nehéz borulat alkonya szakadt rám is. Töprengésből a nagyasszony síró szava vert ki:

— Elfelejtették — zokogta — mert lássa, ha nem így volna, talán miatta rám is gondolnának... Ó miatta, Pósa bácsi miatt, hiszen mindenki ismerte őt és hogy szerették, hogy ünnepelték!

Kicsit elgondolkozott, aztán így folytatta:

— De hiszen kaptam én is, ezt a mozgót s talán nem is tudják, milyen ajándék volt ez. Itt van a háttárszélén, látja. Hat mozgóval kell versenyezni s az enyém a legnyomorultabb és az enyémét elkerülik. Gyűlölik, mert úgy érzik, hogy én vagyok a hibás abban, hogy erőszakkal elorzott mozt kaptam. Plakátjaimat letépték, a szülők megtölték gyermekeiknek, hogy ide betegyék a lábukat. Várja meg az előadást, meglátja, hányan lesznek. Edig csak ráfizettem, mindent eladtam már, ami a szegény jó uramtól maradt, eladtam még a díszmagyar öltönyét is, amiben a nemzeti ünnepeken gyönyörű hazafias verseit szavalta. Eladtam a könyveit, a kapott ajándéktárgyait... mindent, mindent, nekem már nem maradt más emlék tőle, mint a drága lelke, szive, okuláréja és a kopott, üres pénztárcája... Most már a lányomét költöm, a szegény lányomét, az segít, hogy ki tudjam fizetni a mozgó béréit, a drága filmet. Megszakad a szívem, ha arra gondolok, hogy a lányom szegénységét terhelem... És mégse zárhatom be a mozgómat, mert akkor ez is elvész. Így még emlékek, remélem, hogy talán egy másikért elcserélhetem.

— Nem bírom, nem bírom ezt a kálváriát... Éjszaka éjfélkor megyek haza innen, mert itt, lássa, nem alhatok. Hányszor kell utszélre, sáros árokba húzódnom ezen a kietlen helyen a részeg emberektől, hogy le ne szurjanak.

Elbucusztam és míg a nehéz sárral küzdve tovább haladtam, lángolva világított előttem a nyomorult bódé felírása:

Pósa-mozgó.

És láttam a megtört lelkű asszonyt, a könnybeborult szemeket, az elhervadt arcot, mely egykor Pósa bácsi szelid lelkének muzsája volt...

Az amerikai méretű fejlődésnek indult Beograd utcáin ma szinte gyakrabban hallani magyar szót, mint akárhány vajdasági városban. Megbízható statisztika a főváros népességéről, különösen annak nemzetiség szerint való eloszlásáról nem áll ugyan rendelkezésre, de megbízható rendőri becslések szerint az állandóan Beogradban élő magyarok száma ma megközelíti már a tizenötezres számot. A nap-számos munkásoktól kezdve a házi-cselédeken, ipari szakmunkásokon, kereskedelmi alkalmazottakon, önálló iparosokon és kereskedőkön, mindenféle szellemi foglalkozású egyéneknek keresztül a nagyvárosi hochstaplerig a magyarság minden ága képviselve van már ebben a modern Babilonnak induló városban, amely a legjobb úton halad abban az irányban, hogy az SHS királyságnak legnagyobb magyar városává is ki-fejlődjön.

A magyar népességnek a fővárosba özönlése egészen természetes folyamat és cseppet sem tűnik fel csodálatosnak az előtt, aki csak kicsit is ismeri a modern nagyvárosok fejlődésének történetét. Beograd esetében még speciálisan hozzájárul az általánosan ismert okokhoz az a körülmény, hogy ennek a városnak hagyományosan szabad légkörében nem súlyosodik a magyarságra az a politikai és gazdasági nyomás sem, amely a Vajdaságban még mindig és talán még nagyon sokáig éreztetni fogja romboló hatását a nemzetiségi elfogultság miatt.

De még a ma itt élő tizenötezer-nyi magyar ember között is nagyon kevesen vannak olyanok, akik tudnák, hogy a magyarságnak hagyományai is vannak már Beogradban, hogy már a háború előtt is, ha nem is nagyszám, de intenzív magyar életet élő magyar kolóniája volt az akkori kicsiny Szerbia fővárosának. Ma már közel husz esztendeje annak, hogy a magyar sajtót bejárta az a hír, hogy Beogradban magyar egyesület alakult. Ez a magyar egyesület volt az első (és eddig utolsó) kísérlet, hogy a Beogradban élő magyarokat közös szervezetbe tömörítse. Körülbelül 60—80-ra tehető összesen azoknak a magyaroknak a száma, akik a huszadik század elején állandóan Beogradban éltek. Legnagyobb részük kereskedő és iparos volt, néhány orvos, főleg fogorvosok, tisztviselők és kisebb számban, alig 10—20 kétkézi munkás.

A beográdi magyarok egyesületbe szervezésének gondolata az akkori beográdi osztrák-magyar követ, báró Zikann Móríc feleségétől, *Zichy Ilma grófnőtől*, indult ki, aki egyébként nővére a híres félkarú zongoraművésznek, Zichy Gézának. A grófnő lelkes agitációjának eredményeképpen alakult meg 1907-ben a magyar egyesület, melynek első elnöke *Kobeltausch Ferenc*, a MÁV beográdi képviselője volt, alelnökei *Pantelics József* és *Striberni Kálmán*, titkára *Hesslein Jakab* volt. Ez az első elnökség azonban alig két hónapig vezette az ügyeket, amikor utolérte az egyesületet az első válság. Ma szinte nevétségesen hangzik: az elnökség megbukott azon a kérdésen, hogy önálló klub-helyiséget béreljenek-e, vagy pedig valamely vendéglőben ülészenek. Új elnökséget választottak, amely azután az egyesület feloszlásáig vezette az ügyeket. Az új elnök *Oppeheimer Miksa* lett, aki akkor a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank szerbiai affiliációjának, az *Andrejics et Comp.* bankháznak volt az igazgatója. Ügyvezető alelnök *Hesslein Jakab* lett: titkár pedig *Steiner Zsigmond*, aki még ma is

egy nagy szállítócég beográdi telephéne az igazgatója.

Körülbelül hatvan rendes tagja volt az egyesületnek és tizenkét rendkívüli tagja, akik a magyarokkal szimpatizáló szerb intelligencia sorából kerültek ki. Egyesületi helyiségül eleinte a ma is fennálló *Takovo* vendéglő, később, mikor a *Moszkva*-szálloda felépült, a kávéház egyik különszobája lett.

Az egyesület nem tűzött ki magának politikai célokat, nyilvános manifesztációban azonban mindig hangsúlyozta, hogy a szerb-magyar testvériség ápolását legfőbb kötelességének tartja. Gyakran rendeztek kulturális összejöveteleket, műsoros estélyeket, felolvasásokat, koncerteket, amelyeket az egyesület tagjain kívül számosan látogattak a szerb közönségből is. Az egyesület működése iránt nagy érdeklődést mutatott a beográdi sajtó is és érdekes megemlíteni, hogy többször rendeztek a szerb újságíró-egyesülettel közösen estélyeket, amelyeken magyarországi művészek működtek közre. Megállapítható, hogy az egyesület kicsiny, de lelkes gárdája valóban jó munkát végzett a szerb-magyar közöledés érdekében és még ma is sokan vannak beográdi közéleti férfiak, akiknek magyarbarátságára még ennek az egyesületnek a működésétől datálódik.

Ezt a nagyjövőjű mozgalmat azután tönkretette a vaskalapos osztrák-magyar diplomácia. *Zikann* követ utóda hamarosan *Forgách János* gróf lett, akinek beográdi működése a Monarchia történetében is fatális korszakot jelent. *Forgách* nem tetszett az, hogy a hivatalos bécsi politika ellenére néhány lelkes ember meglepő sikerrel dolgozik a magyar-szerb barátság megerősítésén és ezért közbelépett. Az egyesület ülésére állandóan elküldötte a követség spiclijeit és több ízben személyesen is figyelmeztette az egyesület vezetőit, hogy hagyjanak fel a szerbekkel való barátkozással, ami szerinte politizálás, már pedig az egyesületnek nem szabad politizálnia. Mikor azután látta, hogy ilyen úton nem boldogul, akkor pressziót gyakorolt az egyesületre oly módon, hogy a MÁV-tisztviselőket és vámbívatnőköket, akik az egyesület legagilisabb tagjai voltak, elhelyeztette Beogradból.

Forgách gróf okvetetlenkedéseinek idején történt, hogy az egyesület a szerb újságíró-egyesülettel közösen koncertet rendezett, amelyen a *Füredi*-testvérek, híres debreceni muzsikások szerepeltek. A koncert utáni banketten a magyar egyesület egyik alelnöke tartotta az első beszédet. A szónok hangsúlyozta, hogy az egyesületnek nem szabad politizálnia, de szerinte arra nincs is szükség, mert a szerb és a magyar a muzsikában is találkozik és nagyon jól megérti egymást.

Erre a beszédre az újságíró-egyesület nevében annak akkori elnöke, *Nusics* Braniszláv, a kiváló szerb író, válaszolt. Ez a beszéd sokáig emlékeztetés maradt a beográdi magyarok között. *Nusics* ugyanazzal kezdte beszédét, hogy őt nem kötik olyan szempontok, mint a magyar egyesület elnökét, ő politizálhat is, ha akar, de azért egyetért az előtte szólóval abban, hogy a szerb és a magyar a zenén keresztül is megérti egymást. A magyar nagyon muzsikális nemzet, de nincsenek instrumentumai. A szerb nem annyira muzsikális, de viszont vannak instrumentumai, éppen most is megint rendeltek néhány szépen szóló szerszámot — *Schneider-Creuzotnál*. Ha majd a szerb kölcsön adja ezeket a szerszámokat a magyaroknak — folytatta —, mindenki meg fogja látni, milyen kán-

kánt fognak Bécsben lejteni erre a muzsikára.

A magyar egyesület közbenjárására hívta meg 1908-ban a beográdi újságíró-egyesület a budapesti újságírókat is egy ízben látogatásra, amely látogatás azután nagyjelentőségű politikai demonstrációvá vált a szerb-magyar politikai közöledés érdekében. Ezt a nevezetes, közel száztagú kirándulást, *Rákosi Jenő*, a budapesti Újságíró Egyesület elnöke vezette, és részt vettek benne a magyar főváros leghíresebb hírlapírói mellett neves politikusok is, főleg a függetlenségi és 48-as pártból. Így többek között itt volt az aranyosjú *Hock János* és az akkor még függetlenségi *Lengyel Zoltán* és *Szmrecsányi Károly* is.

A magyar újságírókat rendkívül szeretettel fogadta Beograd. A fogadtatásukra és a tiszteletükre rendezett számos banketten és koncerten részt vettek mindig a kormány és a város képviselői is. A koncerten a beográdi filharmonikus zenekart *Márkus Dezső*, a híres budapesti operai karmester dirigálta, felesége, *Szojyer Ilonka*, pedig énekelt. A műsor utolsó pontjaként pedig a beográdi énekkarok szövetsége a leghíresebb szerb zenész, a háború alatt elhunyt *Mokranjac* vezetésével *magyarul* elénekelt a magyar szöveget.

A banketten úgy a szerb, mint a magyar szónokok Szerbia és Magyarország közöledésének szükségességét hangoztatták és erősen támadták Bécsét, amely ennek a természetes közöledésnek útját állja. Különösen mély hatást váltottak ki *Hock János* beszédei, amelyekre még ma is nagy szeretettel emlékeznek vissza a szerb politikusok. Még alig beszéltem olyan régebbi politikussal vagy újságíróval, aki meg ne kérdezte volna tőlem, ismerem-e azt a János papot, aki 15 évvel ezelőtt itt volt náluk.

Nusics Braniszláv ez alkalommal is mondott egy magyarbarát beszédet, amely annyira fellelkesítette a hórihorgas *Szmrecsányi Károlyt*, hogy *Nusicsot* a vállára vette és úgy vitte ki a színházból. *Szmrecsányi* ugyan később egyik legfőbb háborus uszító lett és különösen a délszlávok ellen tüzelt mindig, talán éppen azért, mert néhányszor a parlamentben is tréfálkozott vele, hogy a *Nusics* megnyergelte.

Forgách János követ intrikái azonban, mint már említettem, megölték az egyesületet amely azóta sem tudott halottaiból feltámadni. Működéséről egy 1908-ban megjelent évkönyv, az első és az utolsó egyuttal, számolt be nyomtatásban is. Nem sokára rá megkezdődött az anneksziós bonyodalom, majd jöttek a Balkán háborúk. Az ezek miatt támadt feszült légkörben azután nem is lehetett többé az egyesület feltámasztására gondolni. A régi beográdi magyarok magánéletére egyébként nem voltak ezek a külpolitikai bonyodalmak semmiféle kihatással, továbbra is nyugodtan folytathatták Beogradban szorgalmas munkájukat. A szerbekkel végig, egészen a háború kitöréséig, a legjobb egyetértésben éltek és sok barátot és tisztelőt szereztek a magyar népnek.

A régi beográdi magyar családok közül még ma is sokan itt élnek Beogradban, főleg a kereskedők és iparosok. Ma azonban már eltűnnek a több mint tízezerre felszaporodott beográdi magyarság nagy tömegében. A magyar kultúrához azonban hűek maradtak még azok is, akik már a háború előtt a szerb állam kötelekébe léptek át. A magyar könyv és magyar újság legjobb vezetői Beogradban még ma is a régi beográdi magyarok sorából rekrutálódnak.

Beograd, 1923 december hó.

B. J.

Csáth Géza Irodalmi hagyatéka

Élete maga a legmegrázóbb regénytema. Ahogy az alföldi parasztváros ólmos szürkeségéből kibontakozik, ahogyan néhány év alatt a legjobb magyar irodalmi nevet kivekszi, ahogyan mégis szinte élete végéig ingadozik a legkülönbözőbb életpályák között, ahogyan három ember is él beteg testében, amelyet megőröl a munkabírás fokozására beadagolt mérég, szerencsétlen házassága és tragikus halála: ez együttvéve Csáth Géza magas vonalba lendülő és hamar letört élete. Innen indult el ebből a városból és a modern magyar irodalom legelső között harcolta meg az uttorok néhez harcát és ma, négy évvel tragikus halála után mégis szinte elfeledték már itt is, ahonnan élete sarjadzott és ahol az anyaföld magába fogadta. Pedig hagyatéka van Csáth Gézának, olyan irodalmi és zenei hagyatéka, amely nem maradhat kiadatlan és sok új értéket ígér még a magyar irodalomnak. Tragikus magyar írórsors a Csáth Gézéé: kegyeletes kezekkel bolygassuk meg emléket, hogy így is segítsük a feledés sűrű kódének az eloszlását.

A szubotici diákevek

Az életrajzi adatok száraz felsorolása helyett az életét vetítjük inkább ide, de ép a Csáth Géza élete csak néhány fontos adat lerögzítésével érthető meg teljesen. 1887. február 13-án született és már egész kicsi gyermek korában észreveszik szülei a benne lappangó csodálatos készséget, amely a művészetek felé hajtja már szokatlanul fiatal korában. Még nem egészen négy éves, amikor már olyan csodálatos hallása van, hogy egyszeri hallásra tisztán leéneklí a legnehezebb melódiákat is és elemista korában már feltűnő ügyesen rajzol. Mikor a szubotici gimnáziumba kerül, zenét kezd tanulni és diákeveiben lassan kibontakozik benne a tehetség, amely azonban még tétován kapkod, hol a festő-palettához, hol a kotta-lapokhoz, hol meg az íráshoz. Unokafivéréhez, az egy évvel idősebb Kosztolányi Dezsőhöz fűződő meleg barátsága mindjebben felkeltik benne az érdeklődést az irodalom iránt, ötödik gimnazista korában diáklapot szerkeszt, — hatodikos korában már az önképzőkör jegyzője, több verset, novellát ír, amit »koszoruba« foglalnak és még több bírálatot mond az önképzőkör ülésén tanárainak is feltűnő esztetikai érzéssel. Kritikai érzékére jellemző, hogy ötödik gimnazista korában tanárainval és osztálytársaival egy tanulmányi kiránduláson Szegeden egy képtárlaton szembeszáll rajtanárával, aki az akkor még kezdő Rippi-Rónai József festményei előtt nevetve áll meg és amikor az egész osztály csatlakozik a tanár guyyolódásához, csak Csáth Géza meri hangoztatni, hogy a fiatal festő, akinek képét kinevetik, a magyar piktura egyik legnagyobb értéke. Nyolcadikos gimnazista korában a tehetséget felismerő Braun Henrik megnyitja neki az utat az akkori »Bácskai Hírlaphoz«, ahova Brenner József — családi nevén így hívták — fiatalságát meghazudtoló vezércikkekkel kezdve mindent ír, amire egy napilapnak szüksége van. Amikor 1904-ben leérettségizik, már el van döntve a sorsa.

Hogyan lesz író?

A diák Brenner József egyforma kedvvel muzsikált, festett és írt. Maga sem tudta évekig megállapítani, hogy mihez van leginkább hajlama, ezért tizenhat éves korában elküldi »A kályha« című első novelláját

Bródy Sándornak, akitől őszinte véleményért kér. Bródy válasza váratlanul meleg és biztató, meglepően jónak találja a megírást és meleg érdeklődéssel kéri a fiatal diák további munkáit. Elképzeltető, hogy egy ilyen levél milyen hatással van egy fiatal gimnazistára; ez adja meg neki a lökést, hogy még intenzívebben foglalkozzék az irodalommal. De a zenéről — épugy, mint később sem, beérkezett írókorában — nem tud lemondani és diák-évei alatt naponta két órát foglalkozik a komponálással is, sőt ügylőszik, hogy ehhez még több kedve van, mint az íráshoz. Erre vall az is, hogy érettségi vizsgája után elhatározza, hogy muzsikussá lesz. Hegedülni nagyszerűen tud, — tizenhétéves korában már Beethoven-koncertet játszik — és ezért 1904 őszén egy csomó kompozíciójával felmegy Budapestre, ahol a Zeneakadémián azonnal a komponálási szakra akar beiratkozni. Ez a kívánsága azonban nem tel-

jesül, a zenében tehát csalódik és azért visszatér az irodalomhoz. Ekkor választja írói nevét, előbb Jász néven ír, majd később a határozott hangzású és jól csengő Csáth Géza nevet választja, amit meg is tart élete végéig.

Csáth Géza, az író — Brenner József dr., az orvos

Mivel azonban még ekkor sem tud teljesen hinni írói tehetségében és polgári pályát is akar választani, zeneakadémiai próbálkozása után a budapesti tudományegyetemre megy. Itt azonban megint ingadozik a jogi és orvosi fakultás között és indexének tanúsága szerint háromszor is törölteti magát a két fakultáson, míg végre az utolsó órában az orvosi fakultás mellett dönt, amiben bizonyára épp írói — főleg pszichiatéri — hajlama befolyásolta. A medikusévek alatt azonban tovább foglalkozik intenzíven a zene-esztétikával is és egy öreg zenetanár társaságával sűrűen eljár kvartettezni is. Komolyabban kezdi venni az írást és ekkor már feltűnést-keltő cikkei, novellái és zenekritikái jelennek meg a »Budapesti Napló«-ban és a »Figyelő«-ben. Ezekben az években a legjobb barátságot Lányi Gézával tartja fenn, akivel sokáig

együtt is lakik az Üllői-ut 21. szám alatt, ahol Kosztolányi Dezső írta az üllői-uti fákat. 1909-ben szerzi meg az orvosi diplomát, miután egy évvel előbb jelent meg első novelláskötete »A varázsló kertje«, amelyet a kritika feltűnő melegséggel fogad. Mint fiatal orvos a Moravcsik-klinikára kerül, ahol óriási munkát végez dr. Brenner József — az orvos és egy esztendei klinikai gyakorlat után már megírja »Az elmebetegségek pszichikus mechanizmusa« című orvosi munkáját. Hogy milyen kiváló minőségű orvos, arra jellemző, hogy kezdő tanárságát a Moravcsik-klinikán az elmebeteg »körtörténetét« az addigi jegyzőkönyvszerű forma helyett párbeszédes alakban veszi föl és írja le. Moravcsik tanárt ezzel egyszeriben megnyeri és azóta is párbeszéd alakjában veszik fel a klinikán az idegbetegek történetét. Az ekkor már jónévvé ideggyógyász, a népszerű és a tekintélyes zene-esztétikus ezekben az években a következőképpen él: Az egész délelőttöt a klinikán, betegei közt tölti, délután öt óráig aztán tanul, olvas, este koncertekre megy, majd besiet a redakcióba, hogy megírja másnapra kritikáját, sűrűen eljár a Martinovics-

Bácskai Maron meséje Idyléndre

Handwritten musical score for the piece "Bácskai Maron meséje Idyléndre" by Csáth Géza. The score is written on ten staves with lyrics in Hungarian. The lyrics are: "Nott egyzer Bácskai Maronról mesél az egyik ének. Legendán kaptam lemel. O tudta a...". The music is in a simple, folk-like style with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The handwriting is in ink on aged paper.

Csáth Géza egyik hátrahagyott szerzeméne

szabadkőművespálolyba, amelynek lelkes tagja, megírja tárcáit, cikkeket a »Szabadgondolat«, a »Magyar Szemle« és az »Orvosi Hetilap« részére és amikor mindezzel a munkával elkészült, éjféli után még otthon komponál egy-két órát. Tulajdonképpen ekkor — és csakis ebben az egy-két órában — él önmagának. Másnap reggel azután újra kezdődik a hajszá...

Menekülés a morfiumhoz

Ez a túlfokozott munka, az idegeknek pihenés nélküli megerőltetése lassan megőrli szervezetét. Mint író és mint zeneesztétikus egyformán megbecsült már a Csáth Géza neve, aki ezidőtájt lép a »Nyugat« gárdájába és végigharcolja a modern magyar irodalom forradalmas esztendeit. Puccini tanulmánya, amit a »Nyugat« ad ki, a legelismertebb zeneesztétikusok sorába emeli és ettől kezdve lesz a »Világ« állandó zenei referense. Óriási elfoglaltsága miatt csak kis baráti köre van, az orvosok közül Madzar, Tölvölgyi, Schusztér Gyula, Rajsz Sándor doktorok és volt osztálytársa Munk Arthur dr., az írók közül elsősorban Ady Endre, Kosztolányi Dezső és Révész Béla, a muzikusok sorából Weiner Leó, Kálmán Imre, Zágón Géza Vilmos és Radó Aladár a legjobb barátai. Rengeteget dolgozik. Ir feltűnést keltő zenei tanulmányokat a »Huszadik Század«-ba is és 1911-ben adja ki a »Nyugat« legnagyobb sikerű novellás-kötetét »Délutáni álom« címen. Majdnem ugyanekkor adja elő a Magyar Színház »Janika« című tragikomédiáját, de tovább dolgozik, mint orvos is a zaklatott idegélet, az egy emberbe préselt három egyéniség és három fizikumot kívánó munka elől már 1911-ben a morfiumhoz menekül. Közvetlen környezete megrettenve látja, hogy Csáth Géza második életévét a morfin, de már nincs segítség. Megkomponálja még »Hamvazó szerda« című játéknak zenéjét, amelyben az önmaga tragikus elpusztulását jósolja meg, látványos és megdöbbentő erővel. Talán az érzések őszinteségének tulajdonítható, hogy ezt a morfiumtragédiát, ennek az egyfelvonásos játéknak a szövegét egy óra alatt írta, medikus korában, délelőtti tizenegy órától tizenkettőig. Szokatlanul nagy gondot fordít a darab Magyar Színházbeli előadására is, szabadságot kap a Moravcsik-klinikán és ott van a színházi pódiumon naponta már reggel kilenc órákor. Az élete tragédiáját színpadra vivő játék irodalmi sikert is arat és ez Csáth Géza utolsó írói sikere, mert következőnek tervezett kötete, amelynek »Egyiptomi József« lett volna a címe és korábban megjelent novelláit foglalta volna magába, már nem jelent meg. A morfium és az életére nehezede egyéb tragédiák hamar kettőtörlik írói karrierjét.

A vidéki körorvos családi tragédiája és öngyilkossága

A morfiumtól már szétroncsolt idegzetű Csáth Géza 1913-ban egy gyenge percében házasságot köt. Ettől a naptól kezdve ugyszólván teljesen megszűnik irodalmi munkássága, sőt ugyanekkor elhagyja a Moravcsik-klinikát is és Palicsra jön fürdőorvosnak, 1914-ben pedig meghasonlik az emberekkel és Előpatak erdélyi fürdőbe kerül mint fürdőorvos. Itt éri a világháború kitörése, mint katonasorvos frontszolgálatot teljesít előbb a szerb, majd az orosz harctéren, majd helyi szolgálatot teljesít Trencsénben, Székesfehérváron és Budapesten. A háború borzalmait még jobban megőrlik amugy-már összeroncsolt idegeit. 1917-ben felmentik a katonai szolgálat alól és előbb Földes hajdumegyei községbe, majd Regőcérre jön községi orvosnak. 1918-ban itt születik leánygyermek és kevéssel utóbb bekövetkezik az életét teljesen megboly-

gató tragédia, amely revolvert ad a kezébe, hogy véget szakítson szerencsétlen házasságának. Ő maga is öngyilkosságot kísérel meg, de megmenekül, előbb a bajai, majd a suboticei kórházba kerül. Innen Budapestre akar menni szanatóriumba, az imperiumváltozás után azonban nem tud utlevelet szerezni és a kellő ápolás híján, a szörnyű családi tragédia emlékével a felkészen, a morfiumtól végkép tönkretett idegei felmondják a szolgálatot és elméje is lassan elborul. Ilyen állapotban kimenekül 1919 szeptember 11-én hajnalban a suboticei kórházból és világos nappal — délután két órákor — akar Kelebiánál igazolvány nélkül átjutni a határon. A jügoszláv őrség azonban feltartóztatja és az őrpáncsnokságra kíséri, azonban utközben egy őrizetlen pillanatban öngyilkos lesz. Subotícára már csak holttestét hozzák vissza és Csáth Géza, a kiváló magyar író, egyszerűen temetik el a bajai-úti temetőben levő Brenner-féle családi kriptába...

Csáth Géza irodalmi és zenei hagyatéka

Négy esztendővel ezelőtt halt meg Csáth Géza és azóta alig írtak róla néhány sort és nem jelent meg egyetlen műve sem, pedig majdnem minden könyvének teljesen kifogyott már korábbi kiadása és sok eddig ismeretlen munkája is kiadásra vár. Csáth Géza páratlanul gazdag irodalmi hagyatéka van. Fivére Brenner-Jász Dezső suboticei gyógyszerész — maga is jónévű zeneesztétikus — őrzi ezt a hagyatékot kegyeletos tervvel. Egy külön szoba van tele Csáth Géza emlékével és hagyatékával. A falakon azok a képek, amelyeket ő festett, egy könyvszekrényben az ő könyvei, egy hatalmas utazó-ládában a Csáth Géza hátrahagyott kéziratai és zenei szerzeményei. Brenner-Jász Dezső még maga sem készült el az irodalmi hagyaték rendezésével, csak vázlatosan lehet hát feljegyezni, hogy milyen értékeket hagyott hátra az író:

Maga a »Hamvazó szerda« és utolsó novelláskötete az »Egyiptomi József« se került még kiadásra és ezenkívül hátramaradt egy már 1909 körül megkezdett regényének a töredéke is, amelynek »Az új nemzedék« lett volna a címe. »Zács Klára« egyfelvonásos operájának a szövege kész, a zenéje még vázlatos, háromfelvonásos vígjátéka »A szanatórium« részben készen van. Kosztolányi Dezső »Lótoszevők«-jéből készült opera-skizze, egy megkezdett Beethoven-tanulmánya. Herceg Ferenc »Bizánc«-ának opera-vázlata, az »Ezeregy éjszaka« című operettje nem készült el. Irodalmi értéket jelent gimnazista korától élete utolsó napjáig vezetett naplója is és külön művészi eseményzámba megy a nemrég elhunyt feledhetetlen Lánya Ernővel együtt tervezett »Sárga rózsá«-ja és »Egy csók« című operatémája. Majdnem készen van még »Kisvárosi történet« című kétfelvonásos vígjátékának librettója, amit Weiner Leó zenéje részére írt, ezenkívül rengeteg eddig ismeretlen novella és Ady Endre legszebb verseihez költött muzsika vár még kiadásra. Hagyatékából közöljük itt mutatóba — családja engedélyével — »Tavaszkok« című novelláját, amelyet még 1906-ban írt és amely most jelenik meg először nyomtatásban és egy Ady-dalát, amely ugyancsak nem jelent még meg sehol.

Rövid összefoglalásban ez Csáth Géza gazdag irodalmi és zenei hagyatéka. Az innen indult zsenit méltatni nem kell, helyét már megjelölték a modern magyar novella megteremtői, a zeneesztétikába új szempontokat és irányelveket vivő műkritikusok, az új magyar irodalom legizmosabb tehetségei között. De utolérte őt is a magyar zsenik sorsa: a

feledés. Hátrahagyott munkáinak kiadása ügyében ugyan folytak már tárgyalások, de úgy a Magyarországtól való elszigeteltség, mint a magyar valutával szemben fennálló óriási érték-különbség és sok más ok nehezítette meg eddig Csáth Géza irodalmi hagyatékának az olvasók elé tárását. És az évek múlásával lassankint elhomályosul és elenyész az érdeklődés is... Pedig Csáth

TAVASZOK

Írta: Csáth Géza

Az Üllői-úton újra rügyeznek a fák. És rügyeznek, zöldelnek már mindenütt, ahol csak valaha ilyenkor álltam alattok, néztem a rügyeiket, kerestem a levegőben a rejtett drágulatos illatukat.

Kihajolok az ablakon.

Az utcát elől a délutáni aranyos napsugár... És most — mintha tiz-tizenöt zenekar kezdene zenélni köröskörül egyszerre különböző távolságokban — felzendülnek bennem az elmúlt tavaszok emlékei. Fénytelen fátyolos színek, de olyan tiszták, hogy szinte világítanak. Mint valami üvegfestmény a nagy, kerek ég ablakán. A képek eltakarják egymást, de átlátszanak egymáson. Mintha a zenekarok mind más és más darabot játszanának, de valamennyien ugyanabban az alaphangnomban.

A C-mollt hallok újra és újra. Nálam ez a Tavasz hangneme. Ez foglalja össze és olvasztja egybe a sok különböző zenét. Csak így történhetik, hogy ime, a lassu tempójú és gyors ritmusú muzsikák egyaránt egy csodás zenei kaleidoszkópba olvadnak össze. Különös, bolondítóan tökéletes, teljes és szakadatlan zene ez. Mint maga az élet.

Ismeritek a kóbor hangoknak ezt a mágius találkozását? És volt-e bennetek elég őszinteség, figyelem és komolyság, hogy észrevegyétek, hogy amit a találkozó, egymásba fonódó hangok szerzőinek — ha Beethoven és Wagner is voltak — csak bizonyos fokig sikerült, azt a Véletlen, ez a legnagyobb és legkáprázatosabb művész, néha halhatatlan teljességgel hozta létre.

Abban a pillanatban, mikor kihajoltam az ablakon és kinéztem az Üllői-útra, így zenéltek bennem egyszerre az elmúlt tavaszok. Mind-egyik egy teljes zenedarab: amint kezdődött és elmúlt. Az egész együtt valami tömör, parfümös, kavangó, lendülő zene. Nem harsány, de mégis teljes regiszterben zengő.

A hegedűk hatfelé osztva szólnak. Köztük az angolkiürt méla, nemes hangja. A trombiták hiányzanak, de nyolc kiürt dalol, — bár négy tompítva — és a fuvóka teljes. Nyugtalan, kötött, triolás mozgások hullámanak a középszólamokban. A nagybőgők orgonapontszerűen, kitarított, hosszú hangokat bugnak. (Ez a keresett chromatikai basszus-szólam csak azokat elégítené ki, akik irtóznak a közönségestől.) És a két teljeshangu nyitott kiürt gyakorlatilag hangoztatja a septim-hangot, a »H«-t.

Magamba figyelek. Vigyázok, hogy határozottan külön semmire ne gondoljak. Mert hiszen akkor egyszerre elmúlna a sok zenekar és csak egyetlenegy muzsikálna tovább. És amint így hallgatom az elmúlt tavaszaim egybezengő szimfóniáját, mind világosabban értem meg a harmónikus alapgondolatot, a C-moll akkordot a szenvedélyes, fátyos és bátor septimhanggal, a H-val.

C—Es—G—H

Először csak a C-hang szól. Egyetlen pusztá hang. A gyermek, akinek nincs sorsa, mert még nem történt vele semmi. Egy hang, amely a legvidámabb és legszomorubb muzsikában egyformán szerepelhet. Egyetlen boldog, tiszta hang: a C.

Géza irodalmi és zenei hagyatékát nem szabad veszni engedni. A tragikus sorsu magyar író élete munkájának nagyrésze egy szubotica; lakás mélyén van elraktározva. Nem maradhat ott, életre kell hívni. Olyan szegények vagyunk ma ugyanis igazi értékekben, hogy Csáth Géza hagyatékának fel kell támadnia az elhalványuló emlékek szellemi kriptájából. László Ferenc.

Akár egy pipé, vagy monochordé, amellyel éppen csak azt az egy hangot lehet kiadni.

Igen, ezek a tavaszok a gondolat- és fájdalom nélküli létezés boldog napjai voltak. Séták a déli verőfényben apámmal. Egyszerű örömeim: az új lakkcsizmácska, a kék bársonyruha, az ólomkatonák. Bármészködés az ablakban: amint lakodalmot, temetés vonul el az utcán muzsikaszóval. Vagy, ha jönnek — rukkolnak — dalolnak — a katonák. A huszárok: kék mentében, piros nadrágban. Azután — a kutyák. Ők csontot lopnak a meszarosoktól és marakodnak egymással. Szabadok és boldogok. Mehetnek, ahová akarnak. És igazában senkitől se félnek, csak a sintértől. És jó a sintér is. Furkot rázó, fogdmeg-csapatával és ketreckocsijával, amelyben nagy kutyák, kis kutyák, mint szomorú rabok utaznak messzire, ki a város végére.

Telnek-mulnak az évek s mire beáll a sorba a hetedik is, már két hang kezd szólni. A C és az Es. Két hosszan kitarított klarinét-hang. Kicsit méla, de elégedett és szép hangzás! Békesség. A csendes és finom boldogság, amit az ad meg, hogy akik között élünk, szeretnek bennünket. És hogy minden napra van valami kellemes és örömet adó dolog. A kis tanuló-pad fiókja tele van esetekkel és sorba ragasztott gombfestékekkel. Rajzkönyvek. Mindent lefesthetek, ami eszembe jut. Milyen nagyszerű boldogság ez. Csatát ágyukkal, lovon vágató diszmagyaros vitézekkel. Versenypályát zsokékkal és biciklistákkal. (Milyen érdekes versenyfutás ez!) Dombon házat, a völgyben patakot, az uton kantavivő lányt. (Milyen szépen adja ki a fejkendőjét a sűrű cinober!) A szembenlévő ház tetején is, amint a macskák sétálnak a kémény mellett.

És a könyvek. A Vas Laci. A Jelky András. És Andersen meséje: az »Utítárs«. Félelmes, szomorító, kábitó és tündéri! Az isten kardja. Csaba királyfi. A szárnyas ló. És a méla, szép, édes kis Hableány, aki olyan rettenetes kínokat szenvedett el szerelmeséért...

A köépitészekre nyek. A Korcsma, amely elé papírból-kivágott pohos korcsmárost és hordót-gurító pincért állítunk. A Lovagvár, ahol a felvonó-hidon lovagok rugtatnak föl fehér és fekete paripákkal és az erélyen csipkegalléros hercegő integet. Mind az enyém. Holnap is építhetek, holnapután is. És annyi mindenfélé, amennyit csak akarok. Mily gyönyörű mindez, nyitva az ablak és csüörtökön, amikor nincs iskola, egész délután dolgozhatik az ember.

Mily kár, hogy mindennek meg kell változnia. Mert észrevétlenül, egész halkán megszólal a harmadik hang is: a G. Eleinte alig hallható, de — elmúlik egy-két esztendő és — már határozott mezzó-fortéval egyenlően zeng mind a három hang. A teljes moll-akkord komorsága: C—Es—G.

El kell szenvedni most másodsor is a világrajövetel fájdalmait. Mert a születéskor öntudatlan, boldog növényi létezés után akkor is nehéz, sirásokkal teljes és keserves volt a

lét. De a gyerekkor örömei megvagasztáltak és a képzelet újra mindenhatóvá, azaz elégedetté tett bennünket. A serdülés esztendői azonban elrabolják tőlünk a mi kárpótlásunkat, vizasztalásunkat. Újra meztelenül, pajzs és ruha nélkül állunk künn a sors hidegében. Ime — mondja a kegyetlen természet néma demonstrációja —, boldog voltál, megvagasztalódtál, belenyugodtál, hogy élsz. Most azonban monddok valami mást. Az élet nem az volt. Az élet másfajta. Egészen másvalami. Nézz körül és figyelj csak: elégedett vagy-e? Nos, ugye, nem. Tehát keress rá módot, igyekezz, hogy újra az lehess. Próbáld meg, talán sikerül.

Ó, ezek a tavaszok. Már kiméletlen erővel bug és süvit a teljes C-moll akkordzenéje. Micsoda fájdalom és elsötétülés. Micsoda rettenetes erejű és kényszerítő hatalom ez, amely gondokba borítja a tizenhét éves fiu homlokát!

Tavaszi délután. Anyám fiatal barátnője, egy drága asszony. látogat nálunk. Elefántcsontszerű, könnyű ruhában, virággal, illatosan. Hallgatom a kedves hangját, nézem a kecses, formás alakját, a száját, a barnabársony édes szemét. Ott ülök egy helyben, nem tudom miért, nem is gondolok rá, hogy kimenjek. Rólam beszélnek, rámnéznek, mosolyognak. Zongorához kell ülöm. Az édes asszony mellém áll, tapsol és megsimogat. Ó, de miért nem ölel meg, miért nem szorít magához, a jószagu boldogságos keblére és miért nem csókol meg jutalmul tizszer, százszor. Hiszen megérdemelném. Hiszen minden idegem, minden részecském megfeszült, csak hogy a legszebben, a leggyönyörűbben zongorázzam el neki Schumann költeményét. Azt, amelynek a címe: »Der Dichter spricht«. Neki észre kellett vennie ezt. Hiába. Elmegy és nem csókolhatom meg, csak a kezét.

Husvétkor elmentem hozzájuk. Dobogott a szívem és reszkettem. Megöntöztem. Köszönte, megdicsérette a parfümöt és virágot adott. Leültem. Kérdezgetett, de félttem, hogy jönnek mások és ezt nem akartam. Bucsuztam. Kezét nyújtotta. Megdobbant a szívem. Most meg kell tennem, amin hét éjszakán töprengtem. És hirtelen megcsókoltam az arcát. Éreztem, hogyan sápadok el. Rámnézett. Ne tessék haragudni, mondtam, és bántam mindent. Hisz ez semmire volt. Ha átölelhettem volna és csókolhattam volna soká, nagyon soká, ameddig csak akarom — a fehér arcát, a homlokát, a szemét, a szép széles, piros virágajkait — ez jó lett volna. De így?! Szédültem, rosszul voltam és majd lerogytam a lehetetlenség kínzó és rémes bizonyosságától. Mosolygott, megsimogatott és azt mondta, hogy hozzám kislányok valók, azokkal csókolozzam. Látom, hogy hiába mondanám neki, hogy csak ő való énhez, mert csak őt szeretem. Őt imádom és egész nap csak rá gondolok. Hiába lett volna. Ilyesmít csak egy felnőtt férfi mondhat, különben nevetséges. Ezt tisztán éreztem. Hazamentem és sirtam.

Délután magamban ültem a szobámban — szilaj és hangos tavaszi szél zörgette az ablakokat — és az arcát, az alakját rajzoltam. Százszor is, busan, csüggedten és elhagyottan.

Azután egy napon majdnem váratlanul megharsant az új hang: a »H«. És most egyszerre nekilendülővé és reményteljessé vált a zene. A megismerés, az első igazi boldogság valódi örömapja volt ez. Ime, elérkezett számomra is az idő, amikor újra megtaláljuk a helyünket és dagadó mellet, túlradó hálával nézünk körül az új látóhatáron. Mennyi nagyszerűség. Most már látunk és érdemesnek tartjuk küzdeni, élni, merni.

Mily szép és egész minden. A moralista Beethoven után — az erotikus Wagnert szeretjük. Mert Beethoven egy boldogtalan, örökös, nagy és nagyszerű kamasz mindvégig, aki boldogtalanságát dicsőséggel és a hallhatatlanság szuggesztíójával oltogatja, de Wagner a férfi.

Mind erősebben és erősebben zeng a diadalra vezető septimhang. Az élet muzsikája most a gyönyörűség és hosszufejlődésű crescendo kezdetéhez jutott el.

És jött egy tavasz, amikor a drága, édes asszony, az, aki a kislányokhoz küldött bennünket: át-

A város halála

Mozaikkövek egy készülő regényből

Irta: Szenteleky Kornél

Vae, vae Hierosolymis! Vae, vae civitatis, ac Faur, ac populo!

Flavius Josephus: de bello Judaeo VII. 12.

Titusz idegesen és ingerülten tekintett széjjel. Szemei karikák voltak, orcáinak megszokott rózsái farkón és rosszkedvűen sápadoztak; ugylátszik keveset aludt az éjjel és kellemetlen volt számára a visszazökkenés a mámoros, fűszeres éjből a zürzavaros, nyugós, goromba napalba. Tiberius Sándor, a vezérkar főnöke keményen s bárgyún állt előtte, mint a köteleesség figyelmeztető szobrá.

— A zsoldfizetés megtörtént?

— Igen, cézár, úgy, ahogy parancsoltad. Négy napig tartott, tegnap napnyugtakor befejeztük.

— És a zsidók?

— Tegnap negyvet fogtunk el közülük. Levágtuk a kezüket és visszaküldtük őket. Azt beszélnek, hogy a városban nagyon kevés már az élelem. Kirohanás nem volt, a bástyák elég üresek. A tizenötödik légio az Antonia erőd alá lett csoportosítva, a tizedik légio ma ismét folytatni fogja a hajítást az Olajfák hegyéről. A kilencedik légio...

Titusz türelmetlen mozdulatot tett. — Jó, jó, hiszen semmire történt. Küldjed be Józsefet.

A deresfejú, bikanyaku vezérkari főnök megrántotta vállát és kiment a sátorból. Morgott valamit, mert bosszankodott, hogy mindig József van a megbecsülés, az érdeklődés középpontjában. József, az ellenség, a ravasz idegen, az ügyetlen katona, az alkalmazkodó zsidó. Fura izlése van a cézárnak! Tiberius öreg, kemény és kegyetlen katona volt, ezért nem szerette a puha embereket, a szelid szavakat, a komplikált görög bölcsesket, az okos óvatosságot, nem mes könyörületességet a ravaszkodó is számára ellenszenvesen idegen zsidó gondolkodást. A cézárt sem szerette, fiatalnak, határozatlannak és lágy szívűnek tartotta. Mint öreg katona, az ő eseménye csak a kegyetlen következettség, a kemény ököl, a széttiport ellenség, a feszes fegyelem volt. Ezért híven, ha nem is kedvvel teljesítette Titusz parancsait.

József mélyen meghajolt a cézár előtt. Titusz kissé nyugodtabb és kedvesebb lett, mikor megpillantotta őt.

— Azért hívtalak József, hogy beszélj még egyszer a zsidókkal. Két falat már áttörtünk, most még csak a harmadik van hátra. Egész biztos, hogy ezt is áttörjük és akkor vége van Hierosolymának. A zsidók most négy napon keresztül láthatták, milyen nagy a római légioik száma, ereje és gazdasága. Négy napig bámulhatták a rengeteg zsoldpénzt, az aranyasok, az ezüst talak és ielvények csillogását, az élelmiszerek bőségét s bámulhatták a rendet és

ölelte a nyakunkat és forró, vérvörös ajkakkal viszonzta a merész és bizalomteljes imádatunkat.

Ó, élet, a te nagyszerű crescendo mámorral és elégedettséggel tölt el engem. Legyen a crescendo hosszú, idegfeszítően lassu, de folytonos és valóban mesteri. Hogy a teljes formát leggyászosabb pillanata után, megvetve minden hiú és öncsaló reménykedést, nyugodtan mondhasam el:

Szép muzsika, isteni zene volt, oly nagyszerű és teljes, hogy a többi én már nem akarom hallani.

(1906.)

az erőt. Mond meg nekik, hogy adják meg magukat. Igérhetsz nekik kegyelmet is, vagy ami épen tetszik. Az ígéretek az erősebbnek úgy sem kell megtartania.

Titusz felkacagott. Nyersen, szinte kamaszosan. És most már megint a régivolt: szenvedélyes, vakmerő, jókedvű és szeszélyes. Megtalálta régi énjét, köteleességét, célját és kedvét. A kótyagos éjszaka, a buja, bágyasztó bűvölet, a mézes, fűszeres bor, a reszkető, liuktető nő odaadás elszállt már ernyedt izmaiból, bágyadt arcáról, akárcsak a jácint illata. Kedvvel és frissen hajolt rá a tervrajzokra, feljegyzésekre, melyeket még Pompejus készített az akkori várostromokról. Már tervezett, álmodott, nyugodt, mosolygós izgalomban.

József pedig illedelmesen, római módra meghajolt és hangtalanul elhagyta a sátrat.

Antiochus Epiphanus nagy sebbel-lobbal és dülledt, zavaros, eszelős tekintettel rontott be a tribunok táborába.

— Róma már türelmetlen — lihegte minden különösebb üdvözlés nélkül. — A nép nem jó szemmel nézi azt a tétlenséget és tunyaságot, amellyel a cézár Hierosolyma ostromát vezeti. A légioik már Britaniába kellenének és a Duna mellé.

Tiberius Sándor kissé megbőlintotta fejét, vörös nyaka megfeszült, de semmit sem szólt. Katona volt és fegyelmezett volt. Frigius, a tizenötödik légio parancsnoka azonban kimondta azt, ami mindnyájuk ajkán ott lebzelt:

— Mi sem helyeseljük az ostromnak ezt a lassúságát, de... a cézár...

— A cézárnak meg kell mondani, hogy Róma mindent tud, hogy Róma türelmetlen, hogy ott van öccse Domitianus, aki császár szeretne lenni s aki már...

— Összeesküvés? — érdeklődtek a tribunok halk, remegős izgalommal.

— Olyasféle — suttozta fontoskodva Antiochus. — Ha Titus hamarosan győzelem nélkül jönne Rómába, úgy nem igen hiszem, hogy ő lesz apja örököse.

A tribunok mohón, nyugtalanul körülfozták, mint valami izgalmas csodát. Biztatták, kérlelték, bátorították, hajtogatták a beszédre. Antiochus bizalmaskodóan, titokzatosan sugdosott tovább.

— Vagy azt hiszitek talán, hogy Rómában nem tudják, hogy szabadon bocsátja a legveszélyesebb foglyokat, a legravaszabb zsidókat? Hiszen Róma már tele van zsidókkal. A fora veneliákon, a forum pistoriumon, a kikötőben lépten-nyomon zsidókba ütközik az ember. Azt hiszitek, hogy Rómában nem tudják, hogy a cézár a római vezérkari tisz-

tek helyett az ellenség egyik főkomposától valami József nevű zsidó-hadvezérétől kér tanácsot? És azt hiszitek, hogy Rómának erről sincs tudomása, hogy a cézár olykor itthagya a tábort azért, hogy valamilyen zsidó hercegnővel csokolódzon, aki tudomásom szerint már nagybátyjával és testvérbátyjával is bujálkodott?

— Berenike! — szólalt meg mély megvetéssel Tiberius Sándor.

— Ó irányítja a hadműveleteket! A cézár a zsidóktól kér tanácsot, hogyan kell harcolni a zsidók ellen! Még zsidó császárnője lesz Rómának! Gyalázat! Józseftől még a testőrség praefectusa lesz! Ezt nem lehet tovább tűrni! — eképen morogtak, zsidogtak a tribunok.

Tiberius Sándor Antiochus elé lépett:

— Mennyi embert hoztál magaddal?

— Nem sokat, de macedonokat. Macedonokat! Különbek, mint a farkasok. Oroszlánok!

— Általános rohamot kellene intézni — szólalt meg Frigius a felüktető izgalomban és pezsgő helyeslyés hullámozott fel erre az indítványra.

— Be mehettek a cézárhoz? — kérdezte hetykén és harcisan Antiochus.

— Majd veled megyek — mondta a vörösnyaku Tiberius és elhagyta a tribunok sátorát, melyben sokáig remegett még az izgalom, a várakozás türelmetlensége.

Másnap reggel a sáncmunkálatok mögött vagy ötszáz keresztet állítottak fel a katonák. Azok a zsidók, akik az éj alatt át akartak szökni a rómaiakhoz, vagy azok, akik éhségtől korbácsolva a falakon kívül kerestek kis gyökereket, kis ételhulladékokat: reggelre mind keresztre kerültek. Előbb korbácsütésekben és különböző szurkálásokban volt részük, de azért mindengyiküket sikerült meg elevenen vagy féláljultan megfeszíteni. Borzalmas sivalkodás karcolta össze-vissza a levegőt, azt lehetne volna az ember, hogy disznók vagy kutya sívítanak; a kínok, a fájdalmak megnyílatkozásának, a fület hasogató és facsaró felbődüléseknek már semmi emberi jellege nem volt.

A katonák némi élcelődés után nyugodtan folytatták a sáncmunkálatokat. A cézár és Antiochus is megjelentek a dolgozók közt, nyájaskodtak, kedélyeskedtek, bátorították, hogy nemsokára véget ér az ostrom. A vitások, a bődülések kellemetlenül karcolták a munkálkodók nyugodt moráját, Titusz azonban zavartalanul és hosszasan beszélt Antiochusszal meg a tribunokkal a sáncok mögött: egyiküket sem zavarta a keresztrefeszítettek keserves üvöltése.

Ezalatt a Golgota hegy egyik csonka fatörzsén néhány lictor a szőkevény zsidók kezét vagdosta le. Felváltva folyt a munka. Egyes lictorok egy csapásra le tudták csapni mindkét kezét, a kezdők azonban öt-hat bardsapást is mérte a csuklókra, mind azok elváltak a kártól. A fatörzset már nem is lehetett felismerni, annyira át volt vonva sikos, fekete vérrrel, olykor még a zsidókat tartó katonák is el-elesztették a nyúlós vértócsában. Azonban máshol nem volt alkalmas tönk. Vagy negyven kéz uszott a sikos bíbor-fekete pocsolókban s még kétszerannyi várta, remegte ugyanazt a sorsot.

A levágott kezű zsidókat visszafizték a kapukhoz. A jajongó, piros csonkokból ijedten szökelt a vér, némelyek törzsükhöz nyomták s nagy szaladtak vértől csöpögő ruhájukban, mások az ég felé tartották förtelmes, csonka karjukat. Azt hit-

Ligeti Ernő:

HEGYEK KÖZÖTT

Fáradt inakkal én a gyepek zöld paplanára
hullok; köröttem hegyi koszoru ring.
A csucok fáradtsága ez; itt megszűkül a pára
sebesen ver a vér és ájult szél legyint
füvet, követ, kandi virágot; fejem lefektetem úgy
nézek a völgybe, ahonnan a város zürzaja zug
házak aránya ferdül, katóka-emberek
bokáznak halk ütemre, napos víz pereg
a járdán, csatornaszálon. Ó, tarka karnevál!
Ott lenn születtem én — minden aranyban áll.

De fenn a mély hegyekben elnyúlok, mint a
keresvén elveszett hurjait, magára levő
fennebb, mélyebb magában, hol tűn a völgyi táj,
felhőknek hurjain orkáni dalt cibál
vésszes magány, a vén fok, ahol az egyedül
álló és meztelen nyirettyű hegedül.
Szarvas se bög s a hóban a lábnyom elenyész,
csak én vagyok, az ének, a torzonborz zenész,
k tépem versek árját és istennek szelid
fülébe csurgatom bé. — Az isten könnyezik.
És gondolom:

Le kéne menni, menni elejéjük, akik
testvéreim, a völgybe, hol hitvesem lakik,
a házsongárdi kertbe, ahol jeletlenül
anyámnak drága hamva a porban elmerül.
Nyárnak örülni velük, az őst megosztani,
hámozni gesztenyét és kenderszált fosztani,
bölcsőt ringatni néha, a pulzust tartani,
s ha küzdenek a létért, velük kitarítani,
megállni omladékon és könnyet ejteni
s a multra nézni mindig s nem felejteni,
vigyázni lombra, tűzre, ha hervad, vagy kihuny —
lemenni; lenni: költő és lenni: néptribun.

De fenn a vén hegyekben, felkelek, elmenendő, itt völgy, ott mély vadon
s lenn lángol a völgy, a kendő fehére, egyre lángol, hiába már: hagyom
mert végtelen magasság izenget kürtfuvással, egy tépett hallali
a bérci utra kerget, s szűkülve mint a vert eb, megyek s nem hallani
csak zord oromzenében, szívem az Ur kezében, a vándor tiktakot
nem tudni földi lármát, ha ablakaik kitérik egék és csillagok.

Nagyon fájlalta, hogy ebben a pusztulásos, haláhhörgéses korban kell élnie s a vigaszt csupán a holnapban találta meg. Valami újnak, egészen újnak kell jönnie. Talán a győztes és hatalmas Róma hozza meg az új eszmevilágot, az új istent, a megváltó gondolatot? Vagy keletre fel az új nap? József megrázta a fejét és elmosolyodott: Egyiptomban, Szíriában ostobán imádják a hamba bálványokat, Perzsiában, Babiloniában szemfényvesztéssé fajult a vallás, a latin istenek tulságosan emberiek voltak, tisztelőik pedig költséges volt, ugyhogy nem igen számíthattak népszerűsége. A görög és latin népeknél a vallás szótraktató látványosság volt, de nem rajongó elmélyülés. A latinok különösen gyakorlatiasan kezelik vallásukat, csak akkor hisznek az istenekben, mikor szükség van rájuk, sőt, ha valamilyen ritkább istenre van szükség, így azt kölcsönkérlik a görögöktől. Ez a zülött, széthulló, gyakorlatlaskodó hitrendszer nem lehet győztese és ígérete a holnapnak. Talán csakugyan eljön még az igazi Messiás a sok csaló és gazember után, Dániel misztikus Messiasa, aki a felhők között jelenik meg, aki talán Mózeshez vagy Salamónhoz lesz hasonlatos. Avagy talán a perzsák Sosiosza jön el a földre, aki Ormuzd uralmát készíti elő, egy hatalmas, csodatevő proféta, egy új, tökéletesebb Cyrus, talán az hozza meg a szikrát, a megváltást, a hajnalpirt...

József azonban ismét megrázta a fejét. A Messiás kérdése nem fontos, szinte lényegtelen. A zsidók városa és a zsidók országa el fog pusztulni. Egy ország lesz az egész világ: Róma. Nem lesz több harc, nem lesz több gyűlölet, nem lesznek bosszuért libegő nemzetek: mindenkij római lesz. És József úgy hitte,

hogy ebben az eljövendő, eszményi egyetemességben, ebben a boldog egyformaságban nem is lesz szükség Messiasra. Ugy hitte, hogy ebben a békés aranykorban a vallás és az istenség se lesz már szükséges, mert istenre csak akkor van szükség, ha segítséget kér a harcos és oltalmat a gyenge.

A Város csuful kínlódott és genyeny, eres sebekkel teleszórt beteghez volt hasonlatos. Sápodt, piszkos, ványadt arcok néztek egymásra szótlanul és fájdalmasan mintegy kérdező: Meddig tart még? Sejtelmes árnyak sulhantak tova az éjszakában kapuról-kapura. Emberek voltak-e, avagy a halál nézegette-e meg legközelebbi áldozatait — senkisémet tudta, de mindenki a borzalmasat, a hihetlent hitte. Mindenki őrezte a halált, mint ketreche zárt madarak, melyek közül mindennap átvágnak egnek a nyakát. Ha a rómaiakhoz szöknék, ugy kevesebb több kínzás után kivégzik őket, ha itt hon maradnak, ugy e zeloták kardjai vagy az éhség kariai közé kerülnek.

A zeloták vad szir fegyverzettel és ordító szóval járták be az utcákat. Aki a Város feladásáról beszél, vagy aki nem hisz a végső győzelemben, az rögtönítelő bíróság elé kerül. Ez a bíróság mindig a halált jelentette. A lassu kínzásos halált.

Ezek a harcos, hazafiaskodó legények gyakran betörték a lakásokba, rejtett, rejtett, csempészett élelmiszer után kutattak és ha kis lisztet vagy búzát találtak, ugy rögtön halálos ítéletet hoztak. Ha semmit se találtak, ugy vallatás következett. »Hova rejtetted?« Először a szakállt és a haját rángatták, tépdesték s ha erre nem kaptak beismerő valamást, ugy következett az ujjak, a kezek kicsavarása, vagy a

szurkálás, ütögelés, rugdosás különböző formája. Az éhes és fáradt emberek hamar elájultak, a zeloták erre otthagyták őket, mint unalmas unalmas játékot. Sokan betegek lettek ilyen vallatás után.

— Hivjunk orvost? — kérdezték tétován a rokonok.

— Csak a halált hívjátok — nyögte a beteg.

— imádkozunk talán... — ajánlották néhányan.

— Csak a halálért — nyöszörgött a beteg válasza.

Az élelmiszerek hiesztően drágák voltak s teljesen eltűntek a piacról. Csak éjjel lehetett vásárolni valamit álutakon, hátsó kerítéseken keresztül, halálos remegések között, felrezenve minden lépésre: hátha most jönnek a zeloták vagy az idumaeiak. Egy véka buza már egy taléntumba került, a tej meg a hus pedig oly drága volt, hogy árat se tudtak mondani a csempészek. Aranypénzért jóformán semmit se lehetett kapni, egy aranypénzt már csak tizenkét attikai dracinnáért cseréltek be a templom előtt, holott nemrég még huszonöt drachmát adtak érte. Az éhség karmolta, mardosta, vájta a Várost. Fájdalmasan facsarta a korgó gyomrokat, a lapos beleket, ivóitesszerű sóhajokat lökött fel a pállott, szikkadt szájakba: — Enni! Enni!

Sütni, főzni senkisémet mert, mégha volt is kis buzája: mindenki félt a zelotáktól, az idumaeiaktól s a hazafiaskodó rablógyilkosoktól. Hátha észre veszik a tüzet, a füstöt vagy az ételmaradékot a tüzhely körül s akkor jaj nekik. Sokan tyers buzát vagy árpát rágdicsáltak, mások lisztből és vízből hidegen csirizt csináltak és azt nyalogatták, falták, habzsolták vagy titokban, valamelyik elrekesztett mellékhelyiségben. Néhány gyermeknek és ifjunak felduzzadt a foghusa, büzősen, véresen csorgot a nyála s a lábuk felpöfödött, mint az elefánté. Alig vándorogtak, alig nyöszörgtek néhány percig és meghaltak. Nem volt gyerek, aki enni kért volna, a legtöbbje csak nyögött, nyafogott, fájdalmakról panaszkodott. A kócos hajú, eszelős tekintetű anyák ijedve szaladgáltak néhány marék árpáért, gyökérért vagy bármilyen más ennivalóért.

— Csak még holnapra van egy kevés!

— Öten vagyunk és már tegnap se ettünk semmit!

Senkiben sem volt részvét vagy jószág. Csuf, közönyös, mosdatlan arcok, süppedt, kegyetlen szemek meredtek a jajveszékélőkre. Ha nincs, nincs, mindenki maradjon vesztve és várja be csendesen a halált. Más tanácsot nem lehet adni.

A temetéseket eleinte fásult árcal, de a megszokott és előirt szer-tartásokkal végezték, később azonban petyhüdt nemtörődömséggel haladtak el a halottak mellett. El sem takarították őket s ha nagyon utban voltak, ugy egy közelj kamarába huzták össze őket és rájuk zárták az ajtót, nehogy kiszökjenek. Azok azonban nem igen gondoltak a szökésre, az életre, a harcra, az emberekre. Boldogan, büzősen, okos némaságban rothadtak egymás fölött, mint gödörbe fojtott patkányok. Ha valahol a zelotáknak vagy egyéb harcos szervezeteknek utjába voltak a hullák, ugy lehajigálták őket a bástyafalon. A római sáncoltések előtt emelyítően büzlöttek az ezerszámra szaporodó, zöldülő, rothadó emberroncsok.

A legionáriusok sokat köpdöstek és káromkodtak. Egy idősebb centurio, aki már Germániát és Britanniát is bejárta, mikor a töltésnél arcába csapódott a szédítő fürtelem, befogta orrát és megrázkódott: — Milyen büdösek ezek a zsidók!

ték talán, hogy így kevesebb vért veszítenek vagy talán azt, hogy így hamarabban észre veszi szörnyűségüket a magasságbéli Jehova. A zsidók jajongva, riadtan, dülöngézve kusztak felfelé a kapukhoz. Aki elesett, az aligha tápáskodott fel megegyszer.

Titus megállt és élénk figyelemmel nézte a tántorgó, törtető, jajongó zsidókat, akik részeg vagy örült emberekhez voltak hasonlatosak. Elmerülten nézte őket, majd édesen, gyerekesen felkacagott:

— Nézd, — mondta Antiochusnak és szelid derűben fürdött kövérkés arca.

József visszament sátrába és olvasásba kezdett. Nemrég Antonius Julianus helytartótól néhány tekerest kapott, Philon tanításai voltak meglehetősen rossz görög fordításban. De Philon volt, a nagy alexandria bölcselő! József mohón falta a jobbfele siető sorokat, kicsit szokatlan volt számára ez a fonák olvasás, de a gondolatok érdekessége leküzdötte a belső akadályokat. Csak akkor hagyta abba az olvasást, mikor alkonyodni kezdett és szeme könnyezni kezdett a fáradtságtól. Leeresztette kezét, zizzogtak a papiruszok és József eltűnődött az istenbölcséleten, amelyből olvasott.

— Olyan titokzatos és érthetetlen ez a dolog — gondolta és végigsimította haját, de kételyeit nem tudta elsimítani. — Istenről csak azt tudjuk, hogy van, de nem tudjuk milyen. Sokszor kegyetlennek látszik, más-kor gőgösnek, néha hatalmasnak és mindig titokzatosnak, érthetetlennek. Olyan nagy, hogy el sem lehet képzelni. Isten a pusztá lét. Az érthetetlen, az elgondolatlan, a megismerhetetlen. Nagyobb, mint a tudás, nagyobb, mint a tiszta jó, mint az egyedüli szép. Magasan lakik és mindenki számára ismeretlen. »Vagyok, aki vagyok« — ezt dörghi a messzeségből, a felhők, a kékségek, a csillagok mögül, de ez a mondás semmit meg nem magyaráz. Isten és a világ között egy szellemi réteg van — fejtegeti Philon. Itt vannak az isteni fény, az isteni erő, a sugárzó isteni melegség. Ezek az erők mozgatiák a világot, az eseményeket, a harcos embereket. De ezek az erők kegyellenek és meghajlítják a kemény, egyenes gerinceket, mint sivatagi szél a zsenge pálmatorzseket. Mennyi parancs, mennyi fenyegetés, mennyi büntetés! Mennyi isteni harag cikázik Mózes törvényeiben, mennyi vér és büntetés borzong Sámuel vagy a Királyok könyvében, mennyi isteni kérélehetetlenség kevélyedik a proféták írásaiban s mennyi alázatos, megalkuvós istenfélelem hunyáskodik meg Philon bölcséletében! Görög és zsidó gondolatok fonódnak össze jámbor óvatossággal. Követni az isteni törvényt és menekülni az éntől! Nem, ez nem jól van így, ez nem maradhat így!

József elejtette a tekerceket és nyugtalanul fel-alá járkált a sátorban. Valami zürös zakatolás zugott a fejében, de érezte, hogy nemsokára szétfoszlik minden gomolygó zagyaság s nemsokára felragyog a megoldás világossága. Ugy érezte, hogy valami feszíti belülről, valami hirtelen megismerés, valami sejtelmes, hatalmas előrelátás.

— Valaminek jönni kell, valami nagy pusztulásnak, valami hatalmas hajnalhasadásnak! — mondta hangosan és maga elé meredt.

Biztosan tudta és érezte, hogy a Zsidóország elpusztul, hiszen csupán az utolsó dőfés hiányzik az örök ki-muláshoz. Sőt azt is érezte, hogy nemsokára Zsidóország, hanem a kegyetlen, megközelíthetetlen Jehova is meg fog halni meg Philon, meg a Törvény, meg a zsidó gondolat.

A jugoszláviai magyarsághoz

Irtá: dr. Sántha György az orsz. Magyar Párt elnöke

Midőn becses lapjuk igen t. szerkesztősege azon reám nézve megtisztelő óhajjal fordult hozzám, hogy karácsonyi számukban én is, mint a Magyar Párt elnöke, az új hazánkban élő magyarság teendőiről nyilatkozzam, őszintén megvallva, dilemma elé állítottak, mert míg egyrészt nem akartam kitérni e kívánságuk elől, másrészt, mint multam igazolja, álló életemben csaknem kizárólag szeretett hivatásomnak éltem s a politikát, mellyel a multban sem nagyon szimpatizáltam, lehetőleg kerültem, a szereplési és feltűnési vágy sosem bántottak s nem volt kedvem politikai lapokban szerepelni. Rajongásig szeretem fajomat s úgy a multban, mint új hazánkban is, büszke vagyok magyar nemzetiségemre, mely magasztos érzést azonban époly tiszteletre méltó és természetesnek tartom minden más nemzetiségnél, mint saját fajomnál, és sosem fogom tudni megérteni, — talán mert humánus pályán működöm —, hogy ember embertársát csak azért gyűlölje, mert az más nemzetiségű, hiszen »homines sumus«, valamennyien mindenek felett.

Be kell azonban vallanom, ezzel tartozom most már e szerény sorok t. olvasóinak, hogy mégis valószínűleg igen sok nálamnál hivatottabbak vonakodása folytán, mivel magyar szívem s lelkem egész lelkesedésével éreztem, hogy ezen mostoha helyzetben levő magyar nemzeti kisebbség érdekében megmozdulnunk kell, akarva nem akarva a megtisztelő bizalom elől ki nem térhettem és teljesen átérzve végtelenül felelősségteljes kötelességemet, lel-

kes bajtársaim segédkezésére támaszkodva, lettem a Magyar Párt elnöke. Az elmondottak után nem adhattam sok sikert ígérő sablonos programot, de új hazánk magyarsága szent ügyének rendelkezésére bocsájtottam igaz és őszinte lelkesedésemet, komoly, kitartó munkaszeretetemet, kötelességérzetemet, egész magyar szívem s lelkemet, kifejezést adva azon kívánságomnak, amit ez alkalommal is készséggel hangsúlyozok, hogy a magyarság, ha ezen új hazájában boldogulni és mint nemzeti kisebbség, a törvények, alkotmány és békeszerződésekben biztosított jogait el akarja érni, elsősorban és mindenekfelett egy leckét kell jól megtanulnia, hogy az anyatesttől elszakadva, mint volt államalkotó elem, egy éddig előtte teljesen ismeretlen új helyzetbe került, nemzeti kisebbség lett, tehát tanuljon a mult példáiból az akkori nemzeti kisebbségektől, kövesse főleg a szervezkedés terén a jelenben az itteni német testvéreket, legyen már tradíciójánál fogva is ezen új hazának javára, dolgozni akaró, lojális, hü, tervényt és alkotmányt tisztelő polgára és iparkodjék új politikai, közgazdasági, de főleg kulturális téren polgárjogai fentartása mellett a megértés és békés együttműködés útjára lépni az államalkotó s velünk teljesen egyenjogú polgártársainkkal az együttműködés módjait keresni s azt ápolni.

Ezen célja elérése érdekében azonban tanulja meg és lelkében meggyőződve lássa be minden az itteni magyarság szent ügyét szíven viselő igaz magyar, hogy a mult politikai életünk évszázados

összes nyavalyáit: széthuzás, pártoskodás, osztálygyűlölet, szereplési, feltűnési viselkedés, hiúság, egyéni kultusz, az ügyért való igazi lelkesedés és céltudatos, komoly munka, áldozatkészség hiánya stb., melyek a multban is csaknem arra voltak alkalmasak, hogy azokból volt politikai ellenfeleink tüzet kovácsolva, azaz szétagoltságnak, gyengeségünk, politikai éretlenségünk és a magyarság igaz ügye iránti kötelességérzetünk s komoly munkára való képtelenségünk vádjait szórva felénk, a világ előtt lekicsinyeljenek!

Jelen helyzetünkben, amit már, azt hiszem, a magyar nemzeti kisebbség minden egyes tagja beismer, egyedül és bizonyosan csak saját erőnkben, csak önmagunkban bízhatunk, hiszen akár a legmostohább gyermek, teljesen magunkra hagyatva állunk, tehát, ha soha eddig, de most, az utolsó kunyhótól az első palotáig, minden itt élő és itt boldogulni akaró magyarnak, vallás, társadalmi állás, foglalkozáskülönbség nélkül, eddigi politikai állásfoglalása ideiglenes feláldozásával is, egyedül csak egy sziklaszilárd táborba kell sorakoznia, hol a magyarság szent ügye érdekében kifejtendő komoly munkában, vállalva, a lateiner, birtokos, iparos és kereskedő, a mezőgazdasági és ipari munkás nemes versenyre kel, lelkesítve a fajszeretet magasztos érzésétől, mindaddig, míg mint ezen új hazánk királyához hü, alkotmányt és törvénytisztelő egyenjogú polgárai, szavazati joghoz és parlamenti képviselőnek nem jutunk, hogy azután békés egyetértésben a többi politikai pártokkal egyetemben, mi is kivehessük részünket az államalkotó munkában.

Azt hiszem, igen t. szerkesztő-

ség, ha nem is talán egész helyes, hiszen itt igazán csak tisztán szerény egyéni meggyőződésem s véleményemet hangoztattam, de mégis kielégítő feletet adtam szeretet magyar bajtársaim jövő teendőiről, a hozzám intézett becses kérdésére.

Többet nem is mondhatnék, de mint pártelnöknek nincs is felhatalmazásom, sőt talán ha volna, sem akarok, mert míg egy táborban nem leszünk, felesleges minden politikai disszertáció, célunkat egységyedül csak egyetértő, szilárd összetartás s az ügyért való komoly lelkesedéssel érhetjük el.

Különbben is az SHS állambeli Magyar Párt programja, célja, törekvései az igazán megbecsülhetetlen s fáradtságot nem ismerő magyar sajtó lelkesítő és tettekserkentő hasábjain többször megjelent, azt hiszem, azt ma már mindenki ismeri és a további szervezkedés dolga, hogy róla az egész itteni magyarság tudomást venni sziveskedjen.

Midőn megragadom ez alkalommal, hogy új hazánk összmagyarságának ez uton is boldog ünnepeket és újévet kívánjak, kérem az egész vojvodinai magyar sajtó igen t. és lelkes munkásait, vegyék további pártfogásukba és tegyék magukévá, mint eddig is, oly kiapadhatlan lelkesedéssel és buzgalommal, magyarságunk igaz ügyét és ha kell, ne csak a magyarság vezetőit sarkantyuzzák hasábjaikon, hanem lelkesítsék s világosítsák fel a magyar tömegeket helyzetük magára hagyatott volta és az összetartás égető szükségességéről. Fogadják szintén ez uton az egész Magyar Párt nevében tolmácsolt köszönetünk mellett üdv- és szerencsekívánatainkat karácsony és újév alkalmából.

Mariska

(Szeszélyes rajz)

Kedvetlenül mentem színházba.

Néha megriadok attól, hogy csak ábrándok közt élek. Nálam otthon, akár az orvos várószobájában, a diványon és karosszékben egész nap beteg árnyak ülnek, kiket nekem kell életre varázsolnom és sápadt szavuk várakoznak rám, a nyelv összes szavai, hogy megtöltsen őket vérrel. Estefelé már öklödöm a tinta és papír szagától. Aztán mikor végre kijutok az uccára, színházba sietek, hol tinta és papír helyett, változatosabból, festék és paróka fogad.

Hívós, fanyar november volt. Kőszitált az égből alig-látható lucskot s türe megérkeztem a színházba, galérióm prémje átnedvesedett. Állodgáltam a fehérrefestett, villannyal világított előcsarnok kellemes melegében, majd levette télikabátom, gépiesen átadtam az egyik pad előtt álló ruhatárosnak, ki gépiesen elfogadta. Már a másodikokat csöngettek.

Vártam, míg a ruhatárosné átnyújtja a jegyet. De ő ezt mondta:

— Nem kell jegy, kérem. Hiszen ismerem.

Ránéztem. Ő mosolyogva tette hozzá:

— Már husz év óta. A bemutatóról.

Most figyeltem meg először az arcát, husz év után. Halovány volt, szelíd, jóindulatu. Homlokán vékony ráncok futottak. Haja, a halánték körül őszülő, de csak annyira, mint ha berisporozták volna. Szürke szemében fény, az egyszerűség glóriája.

Kellemes hangon kérdezte:

— Nem emlékszik reám?

Nem, mindjárt feleltem, mert lelkemmel már messze jártam s szórakozottan néztem az asszonyt, ki előttem állt. Ő is úgy nézhetett engem. Összenézte azt, ki előtte volt, azzal, ki már nincs előtte s eltűnt, sok mindennel együtt, ami hajdan itt mozgott és most érthetetlen, megfoghatatlan. Ugy látszott, kicsit csodálkozott. És még mindig mosolygott, kedvesen, szomorúan. Nyilván az összehasonlítás hatása alatt.

Csendesen mondta:

— Akkor is ide tetszett járni.

— Igen, akkor is ide jártam, bódultan attól, amit magamban hordoztam, mindig sietve és mindig figyelmen kívül. Mindaketten tűnődünk. Csend volt. Kalapokkal motozott a ruhatárosné, a kabátokra felgombosította a kék papírszeletpéket. Egyszerre élesen csöngettek, a harmadikat. Becsukták az ajtókat, megkezdődött az előadás.

Igy szólt:

— Jaj, elkésett.

Csakugyan, már nem lehetett bemenni. Künn rekedtem. Leültem a padra. A ruhatárosné az álom és hazugság házában előcsarnokában a játék iránti ősi tiszteletből még halkabban beszéltek, lábujjhegyen jártak, öreg dadák módjára, anyás mozdulattal ölelték magukhoz az idegen ruhákat. Mindegyikben volt valami szigorú, tiszta. Fönn a falfülkében költők szobrai örködtek. Ők azonban ebben a látszat-házban az élet eleven szobrai.

Az enyém folytatta:

— Mariskára sem emlékszik?

Mariskára sem emlékszem. Mariska, megtudtam tőle, már gyermeklány-korában itt dolgozott. Mariska aggadta a kabátokat, kalapokat, esernyőket, botokat. Mariska harminc éves lett, férjhez ment, kislánya is született, aranyos kisbaba, ki meghalt béluhuruban és ő is meghalt utána, szegény Mariska, Spanyolországban. En esténként sokáig beszélgettem vele. Kedveseket, furcsákat mondtam neki. Nagyon sokat kacagtunk, mindhárman. Mariska is, ő is, meg én is. Akkor mindnyájan fiatalok voltunk.

Most fölnevetett:

— Milyen furcsa, hogy nem emlékszik rá.

Kacaja nem volt bántó. Ámulat, fájdalom csengett belőle. De én összezereztem, gyorsan elbucszkódtam, az előcsarnok szögletébe mentem, a fűtőtest mellé, mert fáztam.

Kitekintettem az izzadt ablakon, az uccára, hol gázlángok haldokoltak a ködben s a képet temetőszertűvé tették. Gyötrődve, idegesen turkáltam emlékezetemben. Ki lehet az a lány, ki kacagott és meghalt? Nem tudom. Ki vagyok én, ki kacagtam és mindent elfelejtettem? Nem tudom.

Benn tapsoltak. A tetszés moraja a nézőtérrel a színpad felé hömpölygött, majd vissza áradt, többször egymásután, mint a tenger, mikor feldörög és fokontint lassan csilhednek elhabjai. Ott benn szintén az élet munkál. De az az élet, mely itt kívül van, más. Akkor is úgy hívtak engem, mint most s mégis mily csodálatos, hogy a kettő már alig egy-

és én megijednék, ha az a másik, a régi ott teremne a ruhatárnál és beszélne a másikkal, a régivel, Mariskával. Azt mondják, hogy hét év alatt testiünk minden sejtje kicserélődik. Azóta háromszor hét év mult el. Idegen lettem önmagamnak is.

Ilyeneket gondolkoztam a fűtőtest mellett, mely a tárgyak rejtélyes életével pattogott, s észre sem vettem, hogy a nézőtérrel már tódultak az emberek. Vége volt az első felvonásnak. Kezükben színlapot, látcsövet szorongatva hevílten léptek ki, mint akik valami jótékony, szív-izgatató mérget élveztek. Arcuk piros volt. Az enyém sápadt.

Hamarosan ellepték a cukrászdát. Káprázva néztek maguk köré, mint kik álomból ocsudnak. A nők hajában fényes pásmák bujdosnak, a férfiak szemében álmok visszfényei, melyek a színpadról csillantak feléjük. Csak a ruhatárosné figyeltek józanul, illedelmesen, parancsukra várva.

Egy színházi pondró, ki minden nagy eseménynél jelen van, a buzgó ugrifüles, a förtelmes pletykahordó, ki a pénztár esélyei szerint méri föl és le a darabokat, nem tudja, hogy kizártak belém karolt, vallatott.

— Mit szólsz hozzá? Érdekes volt?

— Érdekes.

— A közepe felé talán kissé érzélgős.

— Az.

— De drámai és igaz.

— Drámai — mondtam, fáradtan. Föltétlenül drámai volt. És igaz.

Kosztolányi Dezső.

A magyarság utja

Írta: dr. Deák Leó

A Habsburg-dinasztia uralkodóinak szájába adta a hagyomány a mondást: *divide et impera*, mely elvnek megvalósítása a különféle nemzetekből konglomerálódott monarchiában a rebellis magyarokkal szemben vált szükségessé. Azokkal a magyarokkal szemben, kik a bennük rejlő ősi fogékony-ság, tehetség és rátermettségű fogva az emberi szabadságjogok irányában haladó népek útján a nehézkes osztrák vezetőkkel a lassu lépést tartani nem tudták. Az idők folyamán a *divide et impera* elve a valóságban remek eredményt produkált. A magyarság különböző pártokra szakad és az egymással késhegyig menő küzdelmet folytató pártok a küzdelmek hevétől elvakítva, szem elől vesztik a közös célt és önkénytelen eszközévé válnak a fent elvnek, tanubizonyoságot szolgáltatva egyben annak helyességéről is.

A *divide et impera* elvét látjuk napjainkban új kezekben a régi cél irányában alkalmazni, amikor megjelennék a tendenciózus rágalmak a csecsemőkorát élő jugoszláviai Magyar Párt-ról, amidőn a párthoz törekvőket a terror minden eszközei riasztják el s a benlevőket a hatalom fényének csillogtatásával akarják elkápráztatni, egyszóval a természetszerűleg együvé tartozó tábor részekre osztani. Régi, ismert, unott kép, új kiadásban.

Rége is az volt a pártokkátagozódás oka, hogy míg egyesek a bennük rejlő képességeket a hatalom érdekében és árnyékában vélték egoista céljaik érdekében készpénzre válthatni, addig mások csak azért tömörültek egy másik táborba, hogy energiájukat hangzatos, hazafias frázisokba öltöztetve, emezek támadásaiban pocskolják el. S ha megjelent a politikai küzdés porondján a minden mellékkörülményektől mentes, puritán idealista, ezt már rágalommal kellett ledorongolni, hiszen elvei és iránya alkalmasak lettek volna a differenciák megszüntetésére és minden egyéni érvényesülési vágy megfojtására.

Ennek megfelelően a mai vezető jogoszláv körök az üres ígéretek mérhetetlen halmazával tördelnek el részeket a még annyi is gyenge összetételű magyar egység formájából, mások a háttérben a hatalom hallgatóságos jóváhagyásával a terror minden eszközét applikálják azok ellen, kik a kikezdett egység renoválásához adnák munkájukat és — sajnos — akadnak ismét mások, akik a bizalmat már most igyekeznek elvonni az egység és összetartás jelszavával utnak indult párttól, még mielőtt annak alkalma lett volna rátermettségét és jóhiszeműségét dokumentálni.

A Vajdaság magyarságának tehát akkor, amikor az új állam politikájának útjára lép, legelső sorban a multba kell visszapillantást tennie, s azokat a hibákat, melyek a multban érvényesülését elzárta és romlását okozták, meg kell szüntetnie. Az évezredek mult történelmében éppen elegendő példát találhat, melyekből alkalma van levonni a konzekvenciát: **az összetartásban az erő.** Észe-

kell vennie a támadásokat, melyek a jelenben ellene és az összetartás ellen állandóan folyamatban vannak és ezekkel szemben *életre kell keltenie magában a nemzetiségi öntudatot* és ettől vezérelve csatlakozni a már meglevő kerethez, a vajdasági Magyar Párthoz, s ennek zászlója alatt odatörekedni, ahova erkölcsi és anyagi javai predesztinálják: a vajdasági politikai és társadalmi élet elejére. Le kell már vetköznie apátiáját és féltékenységét s nem a kritikus gyáva szemüvegén keresztül szemlélnie az eseményeket, hanem *együtt dolgozni a már dolgozókkal* s a hibákat, botlásokat saját tevékenysége és energiája hozzáadásával eliminálni.

Meg kell ismernie és magáévá tennie az összetartást, mint minden politikai célok elérhetésének elengedhetetlen koeficiensét. El-

Bolyongás a régi Torontál dzsungeljében

7. A trónörökös házasodik

Torontálvármegye egyik legérdekesebb alakja *Harnoncourt* Félix gróf volt. Neve szerint francia származású, voltaképpen Ausztriából idekerült ember, azt hiszem, katonatiszti család tagja. Férfias szépség, egyéniségében sok nemzetköziség. Bátor oroszánvadász, akivel azonban a vármegye mindenben szolidáris urai nem érintkeztek. A hidegség onnan származott, hogy *Harnoncourt* valamikor kissé erőszakos módon vette el feleségül *Lázár Mariannát*, a híres *Lázár* generális lányát. A lány egyetlen gyermek volt s hozományául huszonkétezer hold föld. Ideális hajlandóságú, szubtilis teremtés, akit egy ilyen vasakaratu ember könnyen hódított meg.

A boldogság nem tartott sokáig, a házasságból három gyermek származott, aztán meghalt az asszony. Halálát ágyán végrendeletet készített s erről azóta is rengeteg sokat beszéltek. Mi belőle az igaz, mi nem, — az más lapra tartozik. Biróságai aktakötegek sokat mondhatnának. Tény azonban, hogy *Harnoncourt* né minden vagyonát az urára hagyta, a gyermekeit kizárta az örökségből.

Torontálvármegye árvaszéke perrel támadta meg a végrendeletet, az ügy vitelét *Jarmatzky Sándor* ügyvédre bízta. Az öreg fiskális a komoly, nagystílusú jogászok közül való volt, az ő fia vette el később *Haverda Mariát*. (Csak közben emlitem meg, hogy *Jarmatzky* bácsi hivatalossággal foglalkozott az irodalommal is, még pedig görög klasszikusokat fordított szerb nyelvre. Erdemes volna kutatni, hol vannak ezek a munkák? Ifjkoromban én még hallottam az *Odyssea* hexamétereit szerbiül.)

A *Harnoncourt*-árvák ügyét meg is nyerte. A bíróságok megsemmisítették a végrendeletet, kimondva, hogy a vagyon a gyermekeké, az apa csak hasznélvezője a nagykorúságukig. *Jarmatzky* munkájáról minden időben úgy beszéltek, mint jogászai remekműről. És micsoda külön szenzáció volt akkor — harminc év előtt — a bíróság megítélt tízezer forintos ügyvédi díj!

A kilencvenes évek vége felé aztán nagy események színhelye lett országszerte *Harnoncourt* écskai kastélya. *Ferenc Ferdinánd* akkoriban jött meg világkörüli útjából, ahol el kellett volna felelnie *Chotek Zsófia* grófnőnek. Még aki nem ismeri is *Willing* Lipótnak a trónörököséről rendkívül biztos kézzel és hivatott irókat felülmúló biztonsággal megrajzolt portréját, az is tisztában van

kell hinnie, hogy amint az összetartás szilárdsága a politikai súlyértékmérője, épúgy a széthúzás a politikai rátermettség hiányának bizonyítéka.

Erős a meggyőződés, hogy a Vajdaság magyarsága és pártja szoros összetartásban kiveti magából az eredendő hibákat, amint még erősebb hitem az is, hogy eddig is ezen szoros összetartás hiánya volt az oka annak, amiért a Magyar Párt ideális programja az idegen nemzetiségek nagyobb tömegét magához vonni és magába zárni képes nem volt.

Ha tehát a Vajdaság magyarsága egyáltalán ambicionál magának politikai célokat és óhajlja sorsának mint különálló nemzetiségnek javulását, úgy ezt, nézetem szerint, csakis a létező Magyar Párton keresztül és annak odaadó támogatásával érheti el.

vele, hogy erre kevés remény lehetett. A makacs, csak bizonyos irányokba működő koponya amúgy is türelmetlenkedett *Ferenc József* túlhosszu uralkodása miatt s bizonyos volt, hogy akaratát előbb-utóbb végrehajtja, bármennyire intrikál ellene a család soklányos disze.

Most, hogy hazajött, csupa kíváncsiság és misztikum környezte, találgatták, mit fog csinálni, kikkel érintkezik és csodák csodájára, azt kellett hallania mindenkinek, hogy *Harnoncourthoz* jár róka vadászatra.

Régi katonacimborák voltak még osztrák helyőrségekből, *Ferenc Ferdinánd* pedig szenvedélyes vadász. E sorok írója jelen volt számos vadászatán s láthatta, hogy példátlan biztonsággal kezeli a fegyvert, mesterlövésének se szeri, se száma, azonban nem ebben találja a virtust, hanem a tömeggyilkolásban. (Micsoda szörnyű módon nyilvánult meg ez a szenvedély még a halála után is, csak hogy nem vadakat, hanem embereket illetően!)

A Duna felé húzódó torontáli nádasokban, főleg az úgynevezett »Szők«-ban, egyszerre nagy mechanizmussal lendült fel a rókatenyésztés, volt esztendő, amikor vagonszámra szállították a róka kölyköket, hogy legyen mire vadászni a feleséges vendégnek.

Harnoncourtnak azonban egyszerre sikerült felhívnia magára a figyelmet, meglehetősen zavarba hozva a vármegye urait, akik között titkos tanácsosok is voltak. Már most, habár nem érintkeznek a gróffal, sőt diszkrétan tüntettek mindenkor ellene, bajos tudomásul nem venni, hogy a trón várományosa a megye területén tartózkodik. Ugy esett aztán, hogy a vadászat idején véletlenül mindig külföldön tartózkodtak, akadályoztatva a megjelenésben. *Ferenc Ferdinándot* csak a hivatalos vármegye fogadta s a vadászatot az alispán, meg a járási főszolgabíró adta a kossőröket.

Kiméletlen sajtótámadásnak is volt a gróf kitéve, egy pancsovai újság erősen kifogásolta, hogy a trónörökös vele barátkozik. Az ügy párbajjal végződött.

Egyébként *Ferenc Ferdinánd* látogatásai nem hagytak sok nyomot maguk után. Annyi bizonyos, hogy az écskai országot, amelyen áthajtottak a nagybecskereki vasúti állomásról, sürgősen rendbehozták. Azonkívül a *Sajovicz* szabó cég csinált a trónörökösnek néhány bricsesz-nadrágot, amiket hamarosan tulszárnyalt a 29-esek híres katonaszabója, *Dékány* bácsi. Nálánál

tökéletesebb vadásznadrágokat senki sem tudott szabni. Ezeket napokig bámulta a közönség valamelyik kirakatban.

Ferenc Ferdinánd rendszerint megérkezett, meglötte a maga masszáját, aztán hazautazott. Közben egyre többet foglalkozott a sajtó a házassági tervével, általában a személyével, azokból a híresztelésekből soha semmit meg nem cáfoltak. Egyszer aztán valami különös dolog történt, amit soha nem lehetett tisztázni.

Talán 1898-ban volt, hogy ismét vadászatra érkezett *Harnoncourthoz*, de nem *Becske*reken át. A mindenképen kellemetlen és kényelmetlen zombolyai keskenyvágyút vette igénybe — ami kerülő út — és *Zsigmondfalván* szállt le a vonatról.

Nagy podgyásza sose volt, annyi mindenese, amennyivel egy nagy ur utazik. Ezuttal azonban valóságos koffer-óriások jöttek vele és egy fátyolos hölgy. A hivatalos fogadtatás elmaradt, zárkózottabb lett a helyzet, mint bármikor, idegen sem a vasútállomás, sem az écskai kastély közelébe nem juthatott.

Écskára azonkívül meghatározott napon várták *Dessewffy Sándor* esanádogyházmegyei püspök megérkezését.

Ez alkalommal kisebb keretekben mozgott a vadászat, korán véget ért, *Ferenc Ferdinánd* ideje javarészt a kastélyban töltötte, ahonnan kávéskanalankint szivárogtak ki a hírek. A fátyolos hölgyről lehetlenség volt felvilágosítást szerezni, azt megérkezése után senki se látta, már hogy olyan valaki, aki mondhatna közelebbit is róla. Ellenben általános volt a hír, hogy *Ferenc Ferdinánd* itt akar megesküdni *Chotek Zsófiával*.

Szenzáció mindenképen, hát még egy fiatal újságírónak, aki kutat, szimatol, összeadja a tényezőket, este kilenc órakor végre megragadja a telefonkagylót és tudósítást küld a dolgokról az »Egyetértés«-nek.

Az első eredmény az volt, hogy másnap délelőtt vagy nyolc táviratot kaptam, a budapesti nagy napilapok küldték:

— Trónörökös házasságáról kimerítő tudósítást sürgönyileg.

Délre Écskán is fel volt fordulva minden. Egyik sürgöny a másik után érkezett, míg végre *Harnoncourt* előfogta *Reitter* Oszkár nagybecskereki rendőrkapitányt, aki állandóan a kísérethez tartozott:

— Arra kérem, sziveskedjék ma este kifáradni a nagybecskereki vasúti állomásra. Zárt fogatot, természetesen, a rendelkezésére bocsátok. Egy katonatiszt fog érkezni, ráismer, a szolgálati diszéről, fogadja azt és kísérelje ki ide hozzánk. A kocsi bakján én is helyet foglaltam, *Reitter* nem tudta megtagadni ártatlan kérésemet.

A tiszt meg is érkezett, kiment Écskára és átadott *Ferenc Ferdinándnak* egy levelet. Megvárta a választ, kocsira ült, reggel hatkor visszautazott Budapest felé *Bécs*-nek. *Reittert*, aki a városba kísérte, megkérték, hogy adjon fel korán reggel egy táviratot *Dessewffy* püspöknek. (Éjszakai szolgálat nem volt a postán.) Ebben megköszönik a tervezett látogatását s arra kéri, hogy ne jöjjön.

Ferenc Ferdinánd másnap maga is elutazott ugyanazon az úton, amelyiken jött, a vasúthoz vezető utat, meg az állomást ismét tulzott óvatossággal elzárta, a fátyolos nő arca láthatatlan maradt, — aztán megjelent egy cáfolat, hogy az egész házassági terv csak mese. Naiv kombináció a püspök szerepeltetése is. Annyi igaz csak belőle, hogy csakugyan meg akart jelenni Écskán, mert illendő, hogy ő mondjon misét, mikor a trón várományosa

az egyházmegye területén tartózkodik.

Nagyon szépen volt ez kicirkalmazva s annál inkább ragaszkodom a dicséretéhez, mert a formát én spekuláltam ki mint félhivatalos újságíró. Hogy a szenzációt is én röpttettem világgá, arról fogalma nem volt senkinek, ehhez már észtorés kellett volna.

Ferenc Ferdinánd azután már nem jött többé Écskára, ellenben páratlan erélyével hamarosan más uton ütötte nyélbe a hazasságát.

Az écskai ut minden esetre nyereség volt s a legenda szerint sok más falu lakossága fölterjesztést intézett a trónörökösöz, hogy látogasson el hozzájuk is, mert addig

biztosan a sárba fulladnak.

Hannoncourt grófi megnit lekerült a szereplés teréről, tovább vadászott Afrikában oroszánokra, közben Páris és Nizza között autóbilázott. 1909-ben aztár Karsten Károly von Lichtenfelde házitanító megszöktette a legidősebb konteszt, Mária Lujzát, aki édes anyja finom lelkét örökölte s halálra unta magát az eldugott, kopott faluban. Hannoncourt erre kitagadta a lányát, aki Torontálvármegye árvaszékének engedélyével Svájcban feleség lett a szürke tanítónak. Az új pár tizenegyezer hold földért pórt indított Hannoncourt ellen, 1913-ban egyeztek ki ötmillió koronában.

Öreg riporter

Magyar hatások a szerb irodalomban

Írta: dr. Bertalan József

Ma már mindjában érezzük mindnyájan a szükségességet, hogy megismerkedjünk a szerb-horvát nép irodalmi és művészeti multjával és jelenével is. Evszázadokon keresztül út együtt a magyarság a Vajdaságban a szerbekkel, és néhány, alig számottevő kivételtől eltekintve, alig akadott magyar ember, aki fáradságot és időt szentelt volna magának arra, hogy megismerkedjék a vele együtt lakó szerbek kulturájával. Pedig érdekes és érdemes munka lett volna, éppen magyar szempontból is, a vajdasági szerbek kultúrájára, a vajdasági szerb kultúra terjesztésére nagyobb figyelemre méltatni. A vajdasági szerb kultúra keresztül lemérhető lett volna már korábban a magyar kultúra, főleg a magyar irodalom hatóereje, egy idegen nyelvű nép műveltségére gyakorolt döntőhatása, eszméket és formákat teremtő képessége.

A magyar közönség előtt kevéssé, de a jugoszláv kövélemény előtt általánosan ismert tény ugyan, hogy egy a romantikus-klasszikus, mint a modern szerb irodalom kialakulása nem annyira a délszláv Piemontnak nevezett szabad Szerbiában, mint sokkal inkább az akkor még Magyarország alá tartozó Vajdaságban folyt le. Hogy a vajdasági szerbesség neveltetése és iskoláztatása folytán milyen szoros kapcsolatba került a magyar kultúrával, arra kár a szót vesztegetni. Az újabkori szerb írók és költők nagyrészt vajdasági származása magában véve hatalmas tényező kellett, hogy legyen a magyar irodalmi értékek és eszmék átültetésében. Ha ehhez hozzávesszük a szerb és magyar néplelék közötti nagy hasonlóságot, amelyek talajából érthető módon hasonló lombzat fejlődhetik, akkor önként nyert magyarázatot, hogy a mesterségesen emelt politikai gyűlöletgátakon könnyen keresztül tudtak törni azok az egyetemes emberi értékek, amelyek az irodalomban jelentkeznek.

A szerb és magyar irodalmi kölcsönhatásokról a napokban hosszabb beszélgetést folytattam Manojlović Tivadarral, a kiváló költővel és esztétával, aki egyik legalaposabb ismerője egy a magyar, mint a szerb irodalomnak és akit egy a magyar, mint a szerb irodalom jeleivel állandóan ápolt személyes vonatkozása is ennek a kérdésnek legalaposabb ismerőjévé tették. Az itt felhasznált adatok legnagyobb részét ennek a minapi beszélgetésünknek anyagából merítettem.

Ha a mai irodalmi kölcsönhatásokról akarunk beszélni, feltétlenül vissza kell nyulnunk néhány évtizeddel az irodalomtörténetbe is és nem haladhatunk el szó nélkül a XIX. század második felének nagy szerb költő-triász mellett, akiknek jelentősége a szerb irodalomban legalább olyan nagy, mint volt a Petőfi—Arany—Tompá-triászak ke-

vésével előbb a magyar irodalomban. Zmaj Jovan Jovanović, Laza Kosztics és Gyura Jaksics működése jelentik a szerb irodalom felvirágzását. Mind a három vajdasági származású és Magyarországon iskolázott.

A magyar irodalom szempontjából legjelentősebb közülük Zmaj, (1840—1903), a szerbek Arany János. Költészetét ugyanaz a népies, hazafias szellem, nagy formakészesség jellemzi, mint magyar példaképet. Eredeti művein kívül nagy jelentőségű fordító munkát végzett, főleg magyar költőkből. Magyarból fordított műveit mindig együtt adta ki nagy népszerűsége telt szert egyéb munkáival, s amelyek a szerb népi Toldi fordítása, — lefordította az egész trilogiát — melyben az eredetinek egyetlen szépsége sem ment veszendőbe és a világirodalom egyik legjelesebb műfordításának tekinthető. Lefordította Madách, Ember tragédiáját, Petőfinak nagyon sok versét, köztük a János vitézt és Az örültet. Tompa sok versét, Gyulai Pál Három árváját. A hatvanas évek óta Zmaj fordításai állandóan ott szerepelnek a szerb szavalók műsorán, különösen Petőfi Örültjét ma is legszívesebben szavalgatják vidéki iparosok és műkedvelők előadásokon. Zmaj egyébként állandó személyi és baráti kontaktusban állott a magyar irodalmi körökkel és a Kisfaludi-társaság is rendes tagjai közé választotta.

Valamivel modernebb költő Zmajnál az 1910-ben elhunyt Laza Kosztics, aki a bácskai Kovinból származik. Költészetét és egész életpályáját talán leginkább a mi Vajda Jánosunkra emlékeztetnek. Arról nevezetes, hogy ő az első szerb Shakespeare-fordító. Nagyon közismert Kiss József Jehova fordítása. Budapesti irodalmi körökkel Kosztics is állandó összeköttetést tartott fenn.

Jaksics Gyura a bánái Szerb-Crnjáról származott el, korán elkerült Szerbiába, ahol állandóan élt is. Neki kevesebb kapcsolata volt a magyar irodalommal, mint a fentieknek, de különösen Vörösmarty költészetét gyakorolt reá is nagy hatást.

Mind a három nagy költő többé-kevésbé forradalmár természetű, természetesen nacionalista-forradalmár és erősen érzik rajtuk a magyar irodalmi reneszánsz demokrata forradalmi irányzata.

De nem csak a költészet, hanem a széppróza terén is erősen érzik a magyar befolyás. A múlt század leghíresebb, mondhatni egyetlen nagyobbtípusú szerb regényírója Jaska Lenyavović, budai származású. Még a romantikus iskolához tartozik, de meglátszik rajta már a realisztikus irányzat hatása is. Különösen azokban az írásaiban, ahol erős szatirikus éllel humorosan ab-

rázolta a szerb vidéki életét. Ignyatovic magyarul is írogatott. Nagyon hányatott élete volt, magyar körökkel fennartott barátsága miatt tulzó körökben egyidőben magyarórnoknak is kiáltották ki. Regényeinek tárgyát mindig szerb társadalmi körből merítette.

Tulajdonképpen a szerb irodalom alpjait ez a négy vajdasági író rakta le. Párhuzamosan, a 70-es évektől kezdve ugyan Szerbiában is megindult egy irodalmi fellendülés, amely kevésbé állott magyar befolyás alatt, de ez nem produkált ilyen kiemelkedő írókat. Nyelviileg a két irány nem különbözött egymástól, mert a magyarországi szerb írók is a legtisztább, irodalmi szerb nyelven írtak.

A népszerű magyar elbeszélőket is gyorsan lefordították szerbre. Különösen Jókai és Mikszáth voltak nagyon olvasottak Szerbiában is, olcsó 20 parás kiadásokban voltak hozzáférhetőek. Ezeknek az íróknak a népszerűsége olyan fokot ért el, hogy szinte nem is tekintették őket idegen íróknak. Ép úgy élvezték őket, mint a magyar olvasók, ami persze elsősorban a néplelék hasonlóságában leli meg magyarázatát.

A magyar színműirodalomból — érdekes — a magyar népszínmű volt az, amely a legtermékenyebb talajra talált a szerb színpadokon. Csiky Gergely, Szigligeti és Szigeti népszínművei nemcsak a vajdasági (novisadi) szerb színtársulatnak voltak állandó műsordarabjai, hanem még a beográdi nemzeti színházban is színpadra kerültek és sokat játszották őket a vidéki szerb városokban is. Vándorszínelv truppoknak ma is a legkedveltebb darabjaik Szerbiában a magyar népszínművek. A magyar népszínművek hatása alatt szerb népszínmű irodalom is keletkezett, amely teljesen a magyar hagyományokon épült fel. Legkedveltebb népszínművek a Veszelinović Gyidó-ja, amelynek népszerűségét csak a Falurossza és a Cigány emelték felül.

A magyar operett irodalma viszont, amely pedig nyugat felé mindig talált piacot, Szerbiába nem tudott átjutni.

Mint látjuk, a régebbi magyar irodalomhoz erős kapcsolatok kapcsolódtak hozzá a régebbi szerb irodalom. De majdnem ilyen erős kapcsolat van az újabkori szerb és magyar irodalmi mozgalmak között is. A közvetítést természetesen itt is a vajdasági származású szerb írók teherelték meg. Budapest, Szeged, Nagyváradon, Debrecenben jártak iskolába, onnan magukkal hozták a magyar élet és irodalom alapos ismeretét, amely nem maradhatott nyom nélkül irodalmi működésükben sem.

Az első, aki a modern magyar irodalommal kapcsolatot talált, Petrović Veljko volt. Zombori születésű és Pesten végezte az egyetemet, ott is kezdte nyilvános írói működését. Ő volt az első, aki Ady Endre verseiből szerbre fordított, még 1907-ben. Petrović egyébként személyes jóviszonyban is volt Ady Endrével és a köréje csoportosuló ifjú írógárdával.

Művei eléggé ismertek a magyar olvasó közönség előtt is, nagyon sok dolgát lefordították magyarra.

Nagy szerepe volt a szerb-magyar irodalmi kapcsolatok megteremtésében Manojlović Tivadarnak is. Manojlović a háboru előtt huzamosabb ideig Aradon, Temesváron, majd Nagyváradon élt, ahol részt vett a modern magyar írók első megmozdulásában, a Holnap társaság mozgalmában. Amint ismeretes, a Holnap kiadványai jelentették a magyar líra megújulásának kezdetét. Személyi jóbarátság fűzte a Holnap íróihoz, különösen Ady Endréhez. Ady verseiből többet ő fordított le elő-

ször — németre. Adynak nagyon vetszettek ezek a fordítások nyomtatásban, még ma sem jelentek meg, csak azok ismertek, akiknek Manojlović néha felolvastak őket. Budapestén akkor a Független Magyarság című napilap volt az első fóruma az új magyar irodalomnak. Itt jelentek meg 1908-tól 1910-ig Manojlovićnak is tárcái, kritikái és versei is, melyeket Emőd Tamás és Franyó Zoltán fordítottak magyarra. Szerb lapokban 1912-ben kezdett dolgozni. 1913-ban a Novisadon megjelenő Letopiszben terjedelmes tanulmányt írt Ady Endre költészetéről, ez volt az első nagyobb ismeretése Adynak szerb nyelven. Ennek keretében sok prózában fordított Ady versét is közölte.

Manojlović is állandó kontaktust tart fenn, különösen az utódállamokban élő magyar írókkal. Az erdélyiek közül leginkább Tabéry Gézával, akinek költői elindulásánál ő is ott volt. A megszünt Tüzben is többször jelentek meg versei, egy ízben szerb nyelvű Ady fordítása is.

1922-ben Ritmovi címen verseskötete jelent meg Beogradban és állandó munkatársa a Miszao és Kyniszevni Glasznik című folyóiratoknak.

Petrovićon és Manojlovićon kívül a legifjabb költői generációban is több a vajdasági származású, akik a magyar-szerb kölcsönhatások kontinuitását biztosították.

Igy többek között Crnyanszki Milos, aki jó ismerte a magyar irodalomnak és akinek stílusán erős nyomot hagyott főleg Ady Endre olvasása, akinek fiatal költő nagy tisztelője.

Vaszilyevics Zsarko fiatal noviszadi költő, jól tud magyarul és több magyar modern költőt fordított szerbre, köztük Adyt is. Vaszilyevics összeköttetésben áll az Ut költői csoportosult fiatal magyar írógárdával is.

Stefanović Szreten szintén noviszadi, ő is a legjobb szerb Shakespeare-fordító. Már angol költőket is átültetett. Eredeti verseit szívesen fordítják magyarra fordítók, különösen Franyó és Ambrozović. Legutóbb a Tüzben jelentek meg versei.

Ugyancsak vajdasági (csenli) a fiatal Vaszilyevics Dusan is. Nagyon finomhangu modern lírikus. Sokat olvassa a modern magyar írókat, akik közül különösen Ady hatott rá erősebben.

Nem lehet hallgatni a beszámoló keretén belül Tokin Boskórol sem, aki szintén vajdasági, csákovai származású. Tokin a legmodernebb irodalmi irányok híve, majdnem minden nyelvről fordít szerbre, sokat fordított magyarból is. Nagyon jól ismeri az egész modern magyar irodalmat és lelkes harcosa a magyar-szerb kulturális közeledésnek.

Ezeknek a magyarul tudó íróknak a művein keresztül sok magyar hatás került el magyarul nem tudó íróitársaik műveibe is. Mélyebb analízissel csaknem minden újabb szerb írónál lehetne magyar hatásokat is kimutatni, de ezeknél a kölcsönhatás nem olyan kézenfekvő, mint a szerb irodalomban nagyon tekintélyes szerepet játszó — vajdasági származású íróknál.

Kerültek be magyar hatások a szerb irodalomba a horvát irodalmon keresztül is. Bár a horvátok antagonizmusa a magyarsággal szemben jóval nagyobb volt, mint a szerbeké, nem tudták magukat ök sem kivonni a magyar írók hatása alól. Erősen a magyar hatás alatt áll például egyik öregebb, nagyon tekintélyes írójuk, August Senoa. Senoa még a romantikus iskolához tartozó regényíró. Különösen a horvát nemeselek életének festésében emlékeztet erősen Mikszáth Kálmánra. Áll ez különösen a Zsupán című híres regényére, amelyben nemcsak

Mikszáth, de meg Vas Gereben hatása is erősen fellelhető. A horvát olvasónak az talán nem is tűnik fel, de a magyar olvasó hamar rájön.

Általában megállapítható, hogy az egész epikus és romantikus horvát irodalom öntudatlan magyar hatás alatt áll, különösen a román és balada költészet. A horvát nemzeti mult irodalmi feldolgozást is erősen emlékeztet a magyar nacionalista jellegű irodalomra.

Az ifjabb horvát írónemzedék sorából elsősorban Kolesza Miroslav áll a magyar befolyás alatt. Kolesza erősen forradalmár típus. A háboru elején Pesten a Ludovika növendéke, onnan kilép és szélső forradalmi mozgalmakba keveredett. Változatos pályafutása során eljutott a kommunista mozgalomba is, melynek egyik reprezentáns írójaként szerepelt. Ma már arrivé és expressionista jellegű szindarabjai nagy sikerrel kerülnek színre úgy a zagrebi, mint a beogradi állami színházakban. Hogy erősen magyar befolyás alá került, annak egyik fő oka az is, hogy az egyetlen nyugati irodalom, amelyet jobban ismer, éppen a magyar. Erősen realiztikus író, akire a magyar írók közül úgy látszik Móricz Zsigmond hat a leg-erősebben.

Nagy szerepe van mint a magyar irodalom ismertetőjének is. Két évvel ezelőtt, a zagrebi Knyizsevní Jugban jelent meg nagy feltűnést keltett tanulmánya »Ady és Petőfi, két forradalmi költő« címmel. Az alapos tanulmányban a két költőt főleg főleg forradalmi jelentőségében méltatja, számos, nagyon sikerült műfordítás kapcsán.

Az új magyar irodalomnak a nyelvet fejlesztő hatása hasonló hatást váltott ki a szerb-horvát irodalomban is, bár nem olyan nagy mértékben. Különösen Crnyanszki és Kolesza stílusában találhatók gyakran meglepő szófordulatok, új/összetételek, új értelmű jelzők.

A legeslegújabb, expreszionista-aktivista-dadaista magyar irodalom szinte párhuzamosan fejlődik a szerb és horvát hasonló irodalommal. Itten nem igen lehet kölcsönhatásokról beszélni, főleg azért nem, mert mindkét nemzetenél főleg német hatás alatt fejlődtek ezek az irányzatok. Egymást általában ismerik a szerb-horvát és magyar aktivisták, személyes érintkezésük is sok van, emlékeztet, hogy a mult évben a Vajdaságban több közös matiné is rendeztek. A magyar expreszionista irodalom legkiválóbb képviselőjét, Kassák Lajost Tokin Bosko igyekszik a szerb közönséggel megismertetni, különböző lapokban már többször írt róla.

A modernebb magyar színműirodalmat alig ismer a szerb közönség. A háboru alatt játszottak Beogradban az Ördögöt, a Tajfun és a Drégelytől a Szerencse fiát, mindhármát elég nagy sikerrel. A háboru óta nem játszottak magyar darabot Beogradban. Most folyik szó róla a színház tájkán, hogy szinte hozzák a Molnár Ferenc *Lilomját*, amelyet a novisadi színház már bemutatott.

A szerb íróknak a magyar közönséggel való megismertetését, arra a legjelentősebb szerepet a Bácsme gyei Napló játssa, amely Szenteleky fordításait rendre közli a jelesebb szerb írók műveit. Beogradi irodalmi körökben a lapnak ezt az akció-ját nagy szimpátiával kísérik.

Hogy ilyen szoros, egymondjam lelki kapcsolatok mellett a szerb és magyar írók között még mindig nem alakult ki egy szorosabb társadalmi kapcsolat, mint például Erdélyben a román és magyar írók között, annak elsősorban az iniciatíva hiánya az oka. És egy kicsit talán az is, hogy a vajdasági magyarságnak nincs annyi izmos írótehetősége, mint az erdélyieknek...

A sas az ökörszem szárnya alá buvik

Radó Imre új regényének első fejezete.

Az Értékbank pénztárhelyiségét egészen megtöltötték a felek. Takarékbetét könyveket, kék csekklapokat, utalványokat szorongatnak a kezek. Ma mindenki pénzt visz el innen. Ma utolsó van, ma legendás összegű váltók járnak le, ma nevetéses összegeket osztanak ki a hónap számosoknak, de ezek a nevetéses összegek így együtt, felosztatlanul, nagyon sok.

A pénztárnok íróasztalának rekeszeiben jólakottan, bágyadtan, bankjegyek zsufolódnak, itt hát a tisztulási ideje, induljon ki hát a tengerből a folyam, a folyamból a folyó, a folyóból a patak, a patakból az ér... A pénz menstruál. Majd holnap, legkésőbb holnapután, az ér újra visszaszívárogo a patakba, a patak a folyóba, folyó a folyamba, a folyam a tengerbe.

Ma, utolsó van, a bank masalyóga küld ki pénzt a cellából a börtön udvarra sétálni, hogy szivjon egy kis friss levegőt.

A pénztár márvány pultjánál sorra jelennek meg igazolójáikkal az emberek, suhog a bankjegy, csillog az arany, ürül a kassza.

Most egy fiatal ur kerül sorra. Arcából furcsán villognak ki a szemek. Szinte ráveti magát a bankjegy csomóra, olvasatlanul akarja összemarokolni és összegyürve zsebre vágni. De valami titkos fegyelmző erő megint, olvasni kezdi hát a bankjegyeket. Egy, kettő, három — ezreket olvas — négy, öt, hat, hét... husz... huszonhét...

E pillanatban a fiatal ember háta megett egy kétségbeesett, lihegő arc jelenik meg. Valahonnan messziről fúthatott egyfolytában, és itt a teremben keresztül törttet az emberek. Most ott áll a pénzolvasásban elmerülő ifju mögött, aki már a negyvenedik ezresnél tart.

De most más fajta számlálás kezdődik. A kétségbeesett ember csak egy pillanatra marad télen, aztán csontos öklével az ifju fejére sujt. A megtámadott ijedten fordul hátra és szemben találja magát az apjával, akinek fiokjából, tapasztalatlanul, éppen ma utolsókor lopta ki a betétkönyvet. Ezért most bűnhődni kell. Az apa most a szembe fordult fiút pofozni kezdi. A jelenlevő közönség kezdetben szét akarta választani a verekedőket, de amikor megtudta, hogy az apa bünteti tolvaj fiát, felháborodva helyeselte a gazfiók megbüntetését. Az apa hangos szitkok kíséretében ugyancsak végrehajtja a büntetést. A fiu már a földön hever, de az apa rugdalia, aztán fölrángálja, hogy újból pofozhassa.

Mindenki, aki a teremben volt, nagy helyesléssel az atyai fegyelmű ez indokolt gyakorlását ünnepelte. A tisztviselők előrohantak a pult mögül és a kezükben tartott tollszár remegése mutatta, hogy mint rezeg át bennük egy furcsa izgalom. A pénztárnok is kihajolt ketrecéből... És így csakugyan mindenki az apa és fiu immár véres konfliktusát figyelte és senki sem vette észre, hogy Kungl nem rohant a közönség közé. Az első percben ő is kíváncsiskodott. Felállt az íróasztala mellől, de úgy gondolta, hogy ő kishívésű ember, hiába ágaskodik, nem ér fel a feje az emberek válláig sem. Így hát a helyén maradt és más dolog híján farkasszemet nézett a pénzszerényből kikéklő bankjegy csomókra... Egy köteg, éppen százezer... jó volna neki... most lehetne... A pénztárketrec rácsos oldalaitója véletlenül nyitva van. Csak be kell

osonni... rá kell szánnia magát. Most senki sem veszi észre...

Irtózatossan hosszú pillanat következett...

Kungl elindult az íróasztalától. Alacsony testét még jobban összehúzta. A talpán járt, de mintha csuszott volna, vagy mintha ezerméter magasságban kifeszített kötélpályán táncolt volna... Nagy, nagy utat tett így meg. Két méteres távolságot küzdött le és azután következett a halálugrás: be nyult a kasszába és kiemelt onnan egy bankjegy csomagot.

Visszaért a helyére. Most egészen nyugodtan azon gondolkodott, hogy miként biztosítsa a zsákmányt. Ha délben ideje lesz a pénztárnoknak és megolvassa a a pénzkészletet, rájön a hiányra. Lärmát csinál és keresni fogják a pénzt. Mindenkít ki fognak kutatni. Így hát nem maradhat nála a pénz. E gondolatok gyorsan fejlődtek ki agyában, mely agy úgy látszik elég friss és találékonny volt, mert amily hamar megállapította, hogy a pénz nem maradhat nála, oly gyorsan kipattant belőle a legnagyobb ötlet. A fogason egy szabadságon levő kollégája irodakabátja lógott. A kabát nagy belső zsebében rejtette a bankjegy köteget.

A pénz ilyen való elhelyezése után megnyugodott, mert a becsülete nem forgott többé kockán. A pénztárnok ha észre is veszi a hiányt, nem jut eszébe a pénzt ott keresni, ahol van. És ha mégis az iroda kabát zsebben is keresik, hát... megtalálják és ő úgy érzi majd magát, mint aki északa sok pénzről álmodott és reggel a semmit markolja össze a kezével.

Elhatározta, hogy egész délelőtt rá sem néz az irodakabátára. A kabát ernyedten csüngött a fogason. Egyik ujjából rongyos bélés lógott ki. Tintafoltok sűrűn pepitázták az egyik világos színű ruhadarabot, melynek gazdája most valahol a tengerparton egy olcsó penzióban él. Kungl nem tudott ellentálni, ismételtén a kabátára pislantott, és egyszerre ijedten vette észre, hogy ott a zsebb táján erősen domborodik. Aztán megnyugtatta magát. Ezt csak ő veheti észre és bizonyára képzelődés az egész. Nem, nem néz oda többet, jó lesz munkához látni. Mielőtt a munkát, ő írja a feleknek az értesítést az átutalásokról. És ma sok értesítést kell írni. Utolsó van... Dolgozik és fejében furcsa agymunka folyik. Hiába sikerül neki a kabátára nem nézni, a kabát az orra előtt fittyeg. Ni, most elmegy mellette Pratz, vállával hozzáér és a kabát himbálódzik... Ó, még csak fél tizenegy... Istenem!

Azt nem veszi észre, ami igazán történik körötte. Az apa már rége elbánt a fiával. Az utolsó ütésnél feltámadt az apa sziv, elintézte a pénztárossal a rossz utra induló ezreket, aztán elindult a gyerekekkel.

A bank elcsendesedett, helyesebben újra átvette uralmát a finom halk zsirogás, melybe kisebb és nagyobb számok kiállítására zúgott bele. Kungl görnyedten állt az asztalánál és újabb rénkép hajszolta. Az iroda kabát gazdájának ma jár le a szabadsága, ha az most bejönne ide, hogy mint pontos hivatalnok megkezdje a munkáját... »ejnye, mi van a zsebében?« mondaná talán hangosan és gyanútanul nyulna a belső zsebbe, aztán felsikoltana »teremtő Isten, ennyi pénz!«... Kungl most már az ajtóra nézett, minden ajtónyílásnál megrezzent, nagyon félt, hogy megérkezik Kempfi... Háttamegett két gyakornok egyszerre,

minden indok nélkül, Kempfiről kezdett beszélni. Az egyik azt mondta, ma jön meg Kempfi, a másik csak holnapra várja. Kungl szerette volna összeszidni a gyakornokokat, mert ilyen ostobaságokról fecsegnek (máskor sokszor megtette) de most óvakodott, erősen fegyelmezte magát. Rettenetes percek voltak ezek. Egyszerre csak, úgy véletlenül a pénztárnokra nézett... A pénztárnok jókedvűen ugrált a ketrecében, még sok ügyfelet kell kielégítenie. Kungl most már elviselhetetlenül gyöttrődött. Minduntalan a pénztárnokra kellett néznie. Az emberi szájalom felébredt benne. Ilyen formán gondolkodott: most le kellene venni a fogasról a kabátot és odamenni a pénztárnokhoz és ráadni a kabátot... ha vonakodnék, erőszakkal ráhuzni. »Csak vegye fel pénztárnok ur, Isten tudja még szüksége lehet rá«. Elmosolyodott. Ez a mosoly mutatta, hogy megszűnt az ingadozás, teljes volt az elszántság, mely a bűn elkövetés után is kiemelkedő tényező. Nem, nem elég a pillanatnyi elszántság. Ez nincs is. Az elszántság szörnyen hosszú lelki folyamat.

Minden perc drágán, verejtékesen mult el. Aztán elkövetkezett a déli. A tisztviselők jókedvűen hagyták abba a munkájukat. A pénztárnok is bezárta a pénzszerényt, lehuzta íróasztala redőnyét, azt is gondosan lezárta és elhagyta ketrecét.

Kungl is készülődött. Kéfével tisztogatta a ruháját (milyen jó, hogy ezt mindennap megtette) és félszemmel leste a pénztárnokot, aki már az ajtó felé járt és bizonyára a jó ebédre gondolva, nyugodt lélekkel, vidáman füttyürészett. Ez a füttyürészés erősen végig borzodált Kungl hátán.

Végre egyedül maradt. Körülnézett. A szolgát kereste, aki az irodahelyiség aiját szokta bezárni. Az utolsó akadály nem volt jelen. Gyorsan a kabáthoz lépett és benyult a zsebbe. Halkan szitkozódott, mert a zsebbelés szakadt volt és így a bankjegycsomót a kabát aljáról, sok keshedt kóc és vattából kellett kiemelnie. Ez is megtörtént. A pénzt a belső zsebbe tömte. Most aztán gyorsan el! A szolga még mindig nincs itt. Sietni kell, jó ha nem látja, hogy utolsónak távozott ma.

»Sikerült!« Hajtogatta magában Kungl. Csak ment, ment, a novemberi ködös uccán, sietni kell, a Tömő-uccában lakik. Tíz éve házas ember és most otthon az asszony és a két gyerek ül és várnak rá a terített asztalnál. Most megy haza és sok minden rossz dolognak vége szakad. Hej, de sok rossz dolog történt vele. A házassága? Megcsalta az apósa... Na ezt most hagyjuk... Az asszony sok mindent elült... Most mindennek vége szakad... Ő most leül otthon ebédelni, eszi a levest, az asszony panaszkodik a gyerekekre, a gyerekek rosszkódnak... és az ő zsebében ott csücsül az a százezer... Ráveti magát arra a gondolatra, hogy mit jelent ez a kérekszámú összeg... Mennyi ez tulajdonképpen? és hogy mennyi marad belőle? mert akár holnap megjelenhet mindenütt és mondhatja: »fűszeres ur hagyjuk abba azt az sok végrehajtást, fizetek, suszter ur, szabó ur, tejcsarnokos ténasszony, én most fizetni akarok!«

Nagy fizetési hajlandóság ragadta magával Kungl. Kiszámította, hogy tízezer koronával kifizet mindent, még azt a szövetségét váltót is, amelyért le van tiltva a fizetés... Igen ám! — borultak el gondolatai — de ez furcsa, feltűnő... honnan, miből?... És ha megtudják, hogy a fűszeres és a többi hitelezők is nyugodtan alszanak a pénzüikkel? Megtudják, egész biztos, hogy megtudják! Eddig minden elsején ott jártak a nyakán... Így tudódnak ki a bűnök. »A gonoszságot a fa is elárulja«, vagy »a bűnt egy tyúk is kika-

parja. Ő jól emlékszik ezekre az olvasmányokra, melyeket a tanító alig, hogy megtanulta az olvasást, hamar elolvastatta vele.

Kungl e dolgokat megfontolta, és ezért megfogadta, hogy a pénzt jól elrejtí, senkinek sem fog szólni. Most délben még ebéd előtt elrejtí, tudja is már hová, és talán évekig érintetlenül ott hagyja. Ugy fog élni, ahogy eddig. Nem, még rosszabbul fog élni. Új adósságokat csinál, nem fizet házbért... és a kávéházba ha néha be is kukkant, mindenestre bucsut mond kártya partnereinek: »nem szabad játszanom öregem, ha két-három koronát vesztek, az hiányzik otthon.« Igen, ez jó kifogás!

Hazaért, fellépettet a Tömő ucai ház harmadik emeletére és eltűnt a negyedik számú ajtó megett.

Leült az asztalhoz, a gyermek türelmetlenségének vége szakadt. Ebédelték. Huslevés, paradicsomszósos hus és mákos tészta volt ebédre.

Kungl furcsán termelt étvágyát bőséges táplálkozással elégítette ki és amíg rácsált, igen helyeselte magában, hogy hazajövelekor nem bujt félre a pénz elrejtése végett. Ebéd után leszórta a tér-

dére kapaszkodó két kölykét és bevonult a hálószobába. A két ágy előtt állt az íróasztal, annak egyik fiókjában keresett ideiglenes sírhegyet a pénz számára. Megint izgatott volt, amikor kivette a bankjegy köteget, melyet most először nézett meg alaposan. Száz darab ezres volt biz az, úgy ahogy a bankjegy-nyomdából kikerült, számaik sorrendben következtek. Melege is volt, fázott is és némileg idegenkedett a pénztől, amely rabszolgává tette. Gyorsan dobta a pénzt a fiókba. A fiókot helyére lökte és a kulcs kettőt fordult a zárban.

Kimerülten hevert le a pamlagra és hogy a puha fekhelyen elterült, észrevette, hogy rettentően fáradt és tán sohasem tud feltápáskodni. Idegláz legyeskedett körötte. A szervezete forradalmi hangulatban volt. De az agy sürgönyöztött mindenfelé: »vigyázní, vigyázní! a szív ne tüntessen hangosan dobogó lármával. A test minden tagja végezze köznapi funkcióját... A talp álljon talpra.« Igen talpra kell állni, banknyitáskor a helyén kell állni, jökedvően, ártatlanul, munkásan.

Talpra ugrott. Átment a másik szobába, megcsókolta a feleségét, gyermekeit és elment a hivatalába.

Egy egész világ ellen*)

Károlyi Mihály harca a békéért

Hálásabb háttér egy történelmi regényhez alig akad, mint a negyvennyolcas magyar szabadságharcot megelőző évtized s maga ez a szabadságharc. És a magyar történelmek erről a mozgalmas, érdekes korszakáról alig van más összefoglaló történelmi könyv, mint olyan, amely Kossuth-ot, Petőfi-t s a kor többi szereplőit szónoki pózban mutatja be. Mintha huszonöt év története nem volna más, mint szónoklat, bombasztikus fázis, s mintha nem emberek, hanem szobrok éltek volna ebben az időben.

A világháború Magyarországra s a magyarságra mérhetetlenül jelentősebb változást hozott, mint a 48 s ha az utókor valamikor még kíváncsi lesz az 1914-1918 közt élő magyarságra, ennek életére, majd nem úgy jár, mint mi, ha az 1848-ban élő magyarokról akarunk valamit megtudni. Ujság, könyv nem mond igazat s nem ad teljes képet. Ha az ujságokat lapozzuk fel, túl cenzurán és túl azon a kényszeren, amit a háborús rendszabályok parancsoltak, csak azt látjuk, hogy itt mindenki lelkesedett a háborúért s minden törekvés az volt: hősnek lenni és küzdeni. Soha nem felejttem el azt a szegény családapát, aki, mikor velem együtt végignézte a könnyezve-dalolva vagonba szálló menetszáradot, vádli szemrehányással szólt hozzám: Két fiamat szíratom s az ujságokban nem olvasok mást, mint azt, hogy milyen lelkesek a magyarok, s milyen szívesen mennek a halálba.

Károlyi Mihály könyve végre egy igaz és őszinte könyv. Igaz és őszinte nemcsak annyiban, hogy az íróját őszintén mutatja be, s hogy Károlyi ebben rengeteg sok olyasmire világít rá, amit eltitkoltak előttünk, hanem igaz abban a tekintetben is, hogy megmutatja, hogy volt a háborús és a háborúért lelkesedő Magyarországon kívül egy másfajta Magyarország is, voltak, akiket a győzelmek nem szédítettek el, akik látták, hogy a háború, amelyben az egész Európa összefog a központi hatalmak ellen, s Amerika kifogyhatatlan ember-, pénz- és municióanyaga küzd a négy kifáradt or-

* Egy egész világ ellen, Károlyi Mihály emlékiratainak első része. Megrendelhető Subotícán az Athenaeum könyvtérjesztőnél.

szággal szemben, csak elveszteni lehet. Károlyi könyve igazolása nemcsak Károlyi Mihálynak, hanem azoknak is, akik azt merték gondolni, hogy Magyarországnak nincsenek háborús céljai, a magyarság csak vesztes lehet, még akkor is, ha a lehetetlen valóra válik és a központi hatalmak győznek a háborúban. Kimondani ezt senki sem merre, de gondolni sokan gondolták, noha a lelkek meghamisítása és a gondolatok megölése annyira ment, hogy még 1918-ban is a legfőbb latiner a lelkében titakozott az ellen, hogy a Lovcsent visszaadják s hogy stratégiai határkiigazításra sincs szükség. A népet nem világosította fel senki, a népnek nem is volt szava, a nép adta a katonát, az enivalót s elkeseredetten nézte, hogy válik minden érték mind kevesebbet érő papírpénzzé, amelynek értékében már nem bízott senki.

Károlyi Mihály könyve esemény. Nagyon jókor jelent meg ez a könyv, amelyet lehetetlen anélkül végigolvasni, hogy mindenki, aki elolvassa, ne lássa, hogy Károlyinak igaza volt s az ő politikája volt az egyetlen helyes politika. S az a politika, amely azt hirdette: kitartani, küzdeni és fentartani a német szövetséget, egy ország és egy generáció sirját ássa meg.

Ma több mint divat s több mint a mai magyar kurzus kutnérgező munkájának következménye, szidni Károlyit. A magyarság benne látja tragédiájának, országa összeomlásának az okát. És egy népnek mindig kell vigaszul bünbakot találnia arra, ha olyan súlyos tragédia sújt le rá, mint amió Magyarországra nehezedett. Negyvenkilenc után Görgeyt okozták a szabadságharc elvesztéséért. Szinte bátorság kell kimondani, hogy abban, ami történt, Károlyi legkevésbé bűnös. Aki azonban elolvassa emlékiratainak most megjelent első kötetét, nem zárkozhat el az igazság elől. És nemcsak ebből a szempontból szükséges elolvasni ezt a könyvet. Szükséges ez azért is, mert meg kell látni, hogy hogy készül a háború. Tudni kell, hogy milyen vakságban tartották a népet s hogy hazudtak azok, akik tudták már, hogy a háború elvesztett, hogy győzelem, sőt tisztességes béke sem fakadhat az áldozatok nyomán, mégis mennyi embert, mennyi egészséget áldoztak fel. A

világ-konstelláció nem olyan, hogy egy új háború veszedelme mindörökké kizárt. Jó tudni tehát, hogy a politikusokban mennyi bűnös könnyelműség van s nekik milyen olcsó a mások élete.

Még csak annyit, hogy nemcsak hasznos, hanem végig érdekes és lebilincselő olvasmány is ez az ötszáz oldalas hatalmas könyv. Olyan eseményekre világít rá, amelyeknek kortársai voltunk, s amelyeket még sem láttunk tisztán s a szereplő személyek jellemét sokszor új oldalról mutatja be. Arról az oldalról, hogy a politikusok tetteiben, szavai-

ban mennyi része van a *hiusdgnak*, mennyi színész van a fórumon, akik színházat játszanak tapsért, sikerért, s emberhekatombákat áldoznak a pillanatért.

Lehet, hogy van történelmi végzet s lehet, hogy akkor sem történt volna másképp, ami megtörtént, ha Károlyi politikája érvényesül, de ez a könyv arról győz meg, hogy akkor, amikor mindent megpróbáltak, a becsületes paciizmusnak azokat a módszereit sem lett volna szabad mellőzni, amelyeket Károlyi ajánlott.

Dr. L. L.

El lehetett volna-e kerülni az összeomlást?

— Dr. Hadzsi Koszta nyilatkozata Károlyi könyvéről —

Károlyi könyvének abban a részében, amit kivonatolva e hó 16-iki számban közölt a Bácsmegeyi Napló, — megírja, hogy 1918 őszén tárgyalásokat folytatott az akkori magyarországi nemzetiségi vezérekkel Magyarország megmentéséről. Károlyi szerint akkor még egy liberális nemzetiségi programmal alakuló kormány megmenthette volna a földarabolástól Magyarországot. Károlyi könyvében dr. Hadzsi Kosztára is hivatkozik, akivel szintén tárgyalt 1918 szeptemberben. Megkérdeztük dr. Hadzsi Kosztát, aki a következőket mondta ezekről a tárgyalásokról:

1918 szeptember 28-án véletlenül, hivatalos ügyben Budapesten találkoztam, ott értesültem, hogy gróf Károlyi Mihály, aki a 48-as és függetlenségi párt elnöke volt, távirati úton meghívott, hogy azonnal jöjjelek fel Budapestre és szeptember 29-én keressenem fel a 48-as függetlenségi pártklubban. Ezen meghívás folytán felkerestem gróf Károlyit, aki a legnagyobb szíveséggel fogadott, elnöki szobájába vezetett, s közölte velem, hogy igen fontos megbeszélésre hívott.

Kérdésekre, hogy mi tekintetben lehetek szolgálatára, közölte velem, hogy *Ausztria-Magyarország igen fontos és sorsdöntő pillanatait éli*, elmondotta, hogy bizonyos kényszerítő körülmények hatása alatt úgy a kül-, mint belpolitikában igen fontos és következményeiben döntő elhatározás előtt áll, mivel tudomása szerint Bécsbe való meghívása minden pillanatban várható, sőt valószínűnek tartja, hogy esetleg még azon éjjel Bécsbe utazik a királyhoz, mely alkalommal minden valószínűség szerint őt fogja megbízni az új kormány megalakításával.

A helyzet az volt szeptember 29-én, hogy a király el fogja bocsájtani a *Wekerle*-kormányt és *Károlyit* nevezi ki miniszterelnökké, *számtalán arra a rokonszenvre, melyet Károlyi egyrészt az antant államokban, különösen pedig Franciaországban, másrészt pedig az akkori Magyarország nemzetiségeinél élvezett.*

Gróf Károlyi kifejtette előttem a politikai helyzetet, amelyet *igen súlyosnak ítélt* és azon véleményének adott kifejezést, hogy súlyos pillanatban a *sürgős békekötés legelső feltétele a teljes összeomlás elkerülésének*. A katonai helyzet — mondotta — nem jogosít fel semmiféle reményre, hogy a központi hatalmak helyzete javulhatna. De a békekötés Károlyi véleménye szerint azon logikai következménnyel járna, hogy *az ország határain belül a nemzeti-ségi politika egészen más, liberális és mindenkit kielégítő alapokra volna tekintendő*. Természetesen Károlyi kifejezetten kijelentette, hogy a nemzetiségi politikának transformálása

nem jelenti az ország politikai integritásának abbahagyását az ő általa alakítandó kormány részéről.

A nemzetiségi politikának modernebb, szabadelvűbb alapokra való helyezésével elsősorban kombinációba vette a nemzetiségeknek az ő kormányával való együttműködését és ez okból felszólított, nyilatkozzam, mint az akkori szerb radikálpárt egyik exponált tagja, *aki évekkel keresztil a szerb radikálpárt-*

nak a függetlenségi párttal való szoros együttműködését elősegítettem, — vajjon számíthat-e a szerb radikálpárt támogatására.

En teljes őszinteséggel kijelenttem gróf Károlyinak, hogy nem érzem magamat illetékesnek és hivatottnak bármiféle kötelező ígéret megtételére, mert erre illetékesnek csak a radikálpárt végrehajtó-bizottságát tartanám, amely a háború kitörésekor fel lett osztatva és így pillanatnyilag a szerb népnek nincs is oly politikai szerve, mely ily rendkívül fontos kérdésben dönthetne. Szükségesnek tartom mindenképp, hogy a radikálpárt vezérő-bizottsága összeüljön és e kérdésben döntsön.

Ami az én magánvéleményemet illeti, őszintén és minden kerteles nélkül megmondottam Károlyinak, hogy *az együttműködés csak abban az esetben válhatnék lehetséges, ha mindenképp a király egy manifesztumával innepélyesen megígérné, hogy a szerb népet ejtett sérelmek és különösen a háború folyamán elkövetett atrocitások jóvátételének.*

Károlyi meglepődve kérdezte, mi-féle atrocitásokra célok, mert neki ilyenekről nincs tudomása, mivel részint francia fogságban volt, részint hazajövele után a háborúban volt és így az itt történekről nincs tudomása. Felkért, hogy mondjam el, milyen atrocitások történtek itthon. Erre én igen sok esetet soroltam fel, amelyeknek hallatára égnek meredt minden hajszála és ha nem tölem hallotta volna ezt, akiről tudta, hogy soha sem operáltam meg nem álló és hazug adatokkal, nem is vette volna komolyan az elmondottakat.

Mi volt a memorandumban?

Felsoroltam eseteket és bizonyítékokat nyújtottam arra, hogy az osztrák szoldateszka

egész szerémségi falvakat felperzselte, a népet rabigába hajtotta 1000 és 1000 embert vagonából kiforgatott, koldusbotra juttatott, egész családokat kiirtott, 12 éves gyermekeket halálra ítélt, a politikával mit sem sejtő asszonyokat kivégeztetett, több esetben embereket máglyán égetett el

és számtalan ilyen rettenetes atrocitást követett el.

Akkor emlékezetemben voltak mindezek az esetek, amelyekről különben Trszic Pavisic reichstrati képviselő interpellációt is terjesztett elő az osztrák Reichstrathban.

Károlyi rettenetesen meg volt lepődve ezek hallatára és megkérdezett, vajjon ha meghívást kapok a

Hőlepte orosz mezőkön...

Írta: Csekey István, a dorparti egyetem tanára

Dorpat (Esztorozs) 1923 dec.

Berlinen át utaztam Dorpatba, az őszek Heidelbergjába, hogy elfoglaljam ősi egyetemünkön, amelynek elejét még Gusztáv Adolf svéd király 1632-ben »Academia Gustaviana« névvel alapította, jogi tanszékeket. A berlin-rigai gyorsvonat Königsbergnél elcsúsz a Keleti-tenger partján s aztán lekanyarodik a litván határhoz. A kerek kottogásával hajtogatam magamban az elrohánzó állomásokat, amelyeket még a német nagyvezérkar első keleti harcéri jelentéseiből ismerek. Insterburg, Gumbinnen, Stallupönen, Lydytkuhnen, Virbalis, amely már litván terület... Diplomáciai utlevélem folytán a moszkvai angol konzult, a revali cseh konzult (aki már pontosan van informálva észtorozsági küldetéséről) és engemet külön a legnagyobb udvariassággal kezelnek. Bőrendjemet egész uton sehol nem nyitatták fel, kivéve a csehek Komáromban, akik *elkobozták magyar újságjaimat.*

Délután fél hattól másnap este fél tízig futja meg az utat Berlintől Rigáig, a félmillió, világvárosias lett fővárosig, a gyorsvonat. Ezt a vonatot a németek építették a háboruban s így az egész vidéknek egyetlen európai nyomtávu vasútja. Rigában már a széles nyomtávu orosz vasutak szállok át. Amint vonatom végighasítja a rosszul művelt kietlen síkságot, amely csak az érdekes földerődtényeiről híres litván fővárosnál, Kovnónál, válik némileg pitoreszkké, egymást izzik lelkemben a tolongó hangulatok. Az elhagyott, tető nélkül égnék meredő kőmennyű faházak a nagy keleti offenzíva emlékét keltik föl bennem. A fenyves parkok zöld tengeréből kikukkantó főúri kastélyok visszazsongják a régi kedves orosz olvasmányaimat a hófödte mezőkön csilingelő szánokról, a hermelinbundákba bújtatott nagyhercegnőkről, a pétervári arisztokrata szalónok parkettáiról, a példátlan udvari intrikákról, a Rasputinokról, a sibiriai kényszermunkára elítéltekről, Tolstoj muzsikáiról és ki tudná még összeszedni, mi minden exotikumról, amit Oroszországról formált magának a lelkében az ember, anélkül, hogy a valóságban látta volna. Valami különös érzés borzongott föl bennem, amikor az jutott eszembe, hogy Dorpatban negyven kilométerre leszek csupán a mostani orosz határtól, amely talán még titokzatosabb világot rejtget előttem, mint volt a cári birodalom romantikája.

Fülkémbe egy elegáns orosz hölgy utazik Berlintől fogva, beszédes kis lánya hol velem játszik, hol meg a százmillió német bankjegyes-mókkal, amelyekkel anyja ugy sem tud már mit csinálni. Meséli, hogy tíz év óta él Berlinben, de most visszamegy Moszkvába, mert Németországban már elviselhetetlen az élet, Oroszországban azonban rokonaitól vett értesülése szerint egyre javuló és a régi életmódhoz közeledő viszonyok vannak. Szkeptikusan hallgatom megnyerő meséjét s az étkezéskor felhívom figyelmét a félreismertetlen orosz *bolsevista úgynökökre, amelyek Berlintől fogva kísérnek bennünket.*

Utazásom óta immár három hó telt el, azóta nincsen nap, hogy ne hallanék, ne olvasnék Oroszországról és ne látnám azt a mérhetetlen agitációt, amelyet a bolsevisták az éjszta szabadállamban kifejtettek. Főleg érdekes azonban, hogy a két állam viszonya az elképzelhető legjobb egymáshoz. Az őszek boldogok, hogy szabad hazájukban háborúhatatlanul élhetnek, az oroszok meg ugyancsak rá vannak utalva a mozgékony, kereskedő szellemű észtekre, akiknek fővárosuk: Reval

(észtül Tallinn) volt azelőtt Oroszország téli tengeri kikötője északon, tekintve, hogy a Finn-öböl Szentpétervárnál igen korán befagy már. Ma egyfelől Oroszország, másfelől Amerika, Anglia, Németország és Franciaország közt a tranzitkereskedelem Revalon át bonyolódik le. Képzhető, mennyi jó pénz gurul ennek fejében a kis Észtországba!

Egyszóval itt szabad a bolsevista agitáció. Képviselőik bennülnek a parlamentben, a képviselőtestületi ülésekben, de nem félnek tőlük, mert tudják, hogy agitációjuk pusztán a guruló rubel kifolyása; ezek »nemzeti bolsevikok«, akiknek hazafiságában senki sem kételkedik. Különös érzés fogott el, amikor Revalban megpillantottam az orosz követség épületéről messzire vörösülő szovjetlobogót. Itt már megszokták. A lapok kimerítő tudósításokat közölnek az oroszországi viszonyokról. A »Revaler Bote« című nagy német napilap minden keddi és pénteki számában hoz ugynevezett »Russische Beilage«-t, amelynek elsőrangú szaktelentéyek írják cikkeiket.

Az orosz helyzet

Részint ezeknek, részint pedig azoknak az elbeszéléseknek nyomán, amelyeket lépten-nyomon van alkalmam hallanom, megkísérlem azokról a kérdésekről összeállítani egy kis képet, amelyek engemet elsősorban érdekeltek az oroszországi viszonyokból. Már most előre kell azonban bocsátanom, hogy a különböző területek és mérhető távolságok miatt korántsem lehet az oroszországi szovjeturalom jelenlegi állásáról egyöntetű képet szereztetni.

E cikkem megírásánál különös szerencsémre, nagy segítségemre szolgált az az interjú, amelyet éppen a napokban kaptam egy előkelő észtúról, aki a háború előtt tizenegy évig élt Szentpétervárt s éveken át egyike volt a hat választott városi tanácsosnak és egy nagy banknak az élén állott. 1918-ban hagyta ott Pétervárt, de 1921-ben ismét ott töltött fél esztendő. Most pedig néhány nappal előbb érkezett vissza kététheti tartózkodása után Petrogradról. Kért, hogy nevét ne írjam ki, mert meg van róla győződve, hogy cikkem, bár magyarul jelenik meg, a *nemzetközi bolsevista háború folytatón egészen biztosan kikerül Pétervárra s neki egész csomó üzleti kellemetlensége lehetne belőle. Már pedig új bank alapításán fáradoznak, ami most egyik legjobb üzleti vállalkozás Oroszországban. Új bankot ugyanis valamennyi bankszerű üzlettelgall anynyit lehet alapítani ma Oroszországban, amennyi csak jól esik. Semmi nem áll útjában, sőt minden eszközzel megkönnyítik. Csak a régi bankokról kell hallgatni. Ha ugyanis valaki azzal a képességgel áll elő, hogy a régi banknak a működését akarja felvenni, erről hallani sem akarnak, mert ez az annak idején »szocializált« értékek megtérítésének gondolatát vethetné föl.*

Egy ünnepi lakoma alkalmából az éjszta parlament elnöke (és szónoki képességei folytán egyúttal Apponyija) és az illető magas személyiség, aki az első éjszta kabinet egyik miniszteri tárcáját viselte, közölte. Ez a megbecsülés nem nekem, hanem a testvér Magyarországnak szólt. A vacsora alatt alkalmam volt mindenről tüzetesen kikérdezni.

Az utazással kezdte, amely már igen egyszerű. Az orosz vonatok teljesítménye és pontossága szemponjtából békebeliek. Este hatkor indul egy gyorsvonat Revalból és reggel 10-kor Pétervárt száll ki az ember a Nemzetközi Hálóközi

Társaság sleeping carjából. Minisztériumi utlevele lévén, még podgyaszt sem vizsgálták át. A megszólítás már scholsem a régi »elvtárs«, hanem mindenütt »polgár«. A vánalnál történt, hogy egy asszonyosság a kirótt vámtarifa miatt zugolódott és alkudni próbált; mire az egyik fegyveres őr odalép hozzá és valamennyi előtt fennhangon mondja: »Ez nem zsbivásár, hanem orosz állami vámhivatal!« A bolsevik gyűlölete a társadalom minden rétegében általános. A legutolsó falusi muzsikig valamennyi tudja, hogy a bolsevik kolompok saját hatalmuk megszerzése céljából begratták Kömnyű volt az orosz parasztság körében a marxista eszmékkel operálni. Hisz az orosz *mirszervezet* a földközösségen épült fel. A kommunizmus tehát ilyenformán nem volt ellenszenves gondolat az orosz parasztszemenében.

Ma nincs konzervatívabb osztály Oroszországban a hatalmon lévő bolsevik vezéreknél. De hisz nem más ez, mint a politikai történelem ismétlődése. A történelem teljes biztonsággal mutatja a példákat, hogy amint valamelyik radikális párt uralomra jutott, nyomban konzervatívává vált a hatalom birtokában. Ez a rettenetes eszközökkel politikai uralomra jutott mintegy tízezer ember ma még hatalmában tartja a száznolcvannemillió orosz birodalmat. De mindjobban érzi már, hogy jobb- és balfelel hatalmas erők kezdenek uralma ellen feltörni. Jól jegyezzük meg: *balfelel is!* A csekát alig tudja már a kormány fékezni és a forradalmi szervezetek egész tömege tör a husosfizekák birtokában lévő ellen, akik bizton látják már a reájuk elkövetkezendőt. Ezért az értékekkel megterakodottak külföldre vándorlása soha nem látott mértéket öltött.

Miért forradalmasították a bolsevikik mindenekelőtt Oroszországot? Mert tudták, hogy az orosznál jámborabb, passzívabb nép alig létezik. Megtanulták, hogy az orosz képtelen egyedül az uralkodásra; mindig kell, hogy valaki átokként a nyakán üljön. Hisz az orosz cári udvarokban sohasem vérbeli oroszok vitték a kormányzatot, hanem mindig idegenek. Uralkodtak az oroszok normannok, svédek, tatárok, balti németek, most jöttek a bolsevikik, akik Oroszországban *idegen* faj. De úgy látszik, ezek azt is megtanulták, hogy valamennyi idegen uralomnak egy lett a sorsa. Az orosz jegesmedve végre is rázintott egyet magán és lerázta az élősdieket.

Mindenki azt kérdezi: hogyan tudja magát ez a rendszer ennyi ideig fentartani? Hát ugy, hogy *csaknem teljesen visszatért a kapitalista rendszerhez*, amely mégis csak bevált évszázadok során. A szocializmus nemes eszméje ennek kinövésén enyhíthet, de meg nem döntheti. Elbeszéltem szerint ma Pétervár képe teljesen a régi. Szédteltes forgalom, a járművek feltímőden olcsóbbak, mint Európában bárhol is. Mindenütt tömörked idegen, akik a pompás konjunkturákat kihasználni törekednek. Hisz gazdaságilag újra fel kell építeni a hatalmas orosz birodalmat. Ragyogó üzletek, amelyekben a világon minden kapható ékszerig és déligyümölcsig egyaránt. Vannak cikkeik, amelyek feltímőden drágák; így a ruha- és cipőneműk. Az árak azonban mindössze 2-3-szorosai az európai paritásnak. Az árak éppúgy, mint ma már mindenütt Németországban, arányrubelben vannak megadva. Ennek a neve ma »*cservonjec*«, ami régen a nép nyelvén arany pénzdarabot jelentett. Ennek a napi kurzusa szerint alakulnak az árak rubelben. A cservonjec árfolyama megjelenik az állomások pénztárain és ezt multiplikálják. Ma egy cservonjec tizenegyszer 1923-mas szovjetrubel; egy 1923-mas szovjetrubel

királyhoz, kész vagyok-e neki is mindezt elmondani és bizonyítékokkal megerősíteni. Természetesen nyomban kiementem, hogy erre kész lennék, ha a király fogadni akarna.

Ezek után felkért, hogy foglaljam mindazt össze, amit sérelmeinként a király elé terjeszthet, ha kormányalakításra felszólítást kap. Erre én rögtön íróasztalhoz ültem és a szerb nép összes sérelmeit írásba foglaltam, melyet gróf Károlyinak átadtam.

További beszélgetésünk során azon a véleményemnek adtam kifejezést, hogy szükségesnek tartanám, hogy fontos és sorsdöntő kérdésben a szerb-horvát koalíciónak a tárgyalásokba való bevonását, mert megvoltam győződve — ismerve a szerb radikálispart pszichológiáját — hogy egymaga nem fog vállalkozni ilyen nagy horderejű politikai átalakulás megformálására a szerb-horvát koalíció hozzájárulása és beleegyezése nélkül.

Ezt gróf Károlyi maga is természetesen tartotta és megígérte, hogy a szerb-horvát koalíció vezető embereivel tárgyalni fog ebben a kérdésben. Tudomásom szerint azonnal sürgönyözött dr. Medaković Bogdán, a horvát savor akkori elnökéhez és báró Nikolić-Podrviszky Vladimírnak, hogy keressék azonnal fel Károlyit és úgy tudom dr. Medaković elnök tárgyalni is Károlyival, de hogy milyen irányban, nem tudom, mivel ezen tárgyalások csak 2-3 nappal később folytathatók, amikor nekem haza kellett utaznom.

— Károlyi Mihály könyvében írja, hogy önnök miniszterséget is felajánlott?

— Igaz, hogy gróf Károlyi egy *nemzetiségi minisztérium* felállítását vette tervbe és megkérdezte, vállalnám-e a nemzetiségi miniszteri tarcát, de én azt elhárítottam magamtól és arra az esetre, ha megállapítás jönne létre, dr. Lallosevics János akkori kuriai tanácselnököt ajánlottam.

— Károlyi föderatív alapon akart kormányt alakítani?

— *Téves fel fogás az, hogy Károlyi föderatív kormányra gondolt, semmitéle föderációt nem említett, sőt ellenkezőleg kifejezetten hangsúlyozta, hogy Magyarország integritását minden körülmények között bármilyen áron fenn akarja tartani.*

— Tárgyalta-e ön a radikálispart vezető tagjaival?

— Hazaérkezésem után Tomić Újasának elreferáltam a Károlyival való beszélgetésemet és Tomić helybenhagyta Károlyinak tett nyilatkozatomat, azokat megfelelőnek találta. Ő maga azon volt, hogy a *radikálispart volt vezérő-bizottságát egybehívja*, de a bekövetkezett és igen gyors menetben fejlődő események tárgyalanná tették az ez irányu további intézkedéseket, amelyek már azért is tárgyalanná váltak mert Károlyi-kormány alakítását Wekerle és társai meghusították.

— Hazaérkezésem után másnap súlyosan megbetegedtem és a további fejleményekben részem nem volt, mert több mint három hónapig élet és halál között lebegtem.

Kardos Imre dr.

Ha
1 fuvarlevél
10 dinár többlet van
100 fuvarlevél
1000 dinárt
mentünk meg
Önnök

ha
fuvarleveleit
felülvizsgálatra be-
küldi. Eddig már száz-
ezreket fizettünk vissza.
Ügyeljünk a címre!

"TARIF" D.D. SUBOTICA

pedig egyenlő egymillió régi szovjetrubellel, vagyis a hat nullát elhagyták. Ma már ezekből a régi rubelekből alig látni forgalomban. Egy cservonjecz majdnem egy angol fonttal egyenlő. Egy angol font ugyanis 10.400, egy dollár pedig 2.390 új szovjetrubel.

Az utcákon példás rend van. A rendőrségnek a személyzete ugyszólván a régi, csak az uniformisukon van valami vörös sallang. Ezek a legnagyobb udvariassággal igazítják utba az idegent. A hotelekben óriási az idegenforgalom. Minden a régi. Az éttermekben, ami szemzájnak ingerre kapható, 20%-os alkoholgig korlátlan mértékben mindenemü italt kiszolgálnak.

A bankokban épp úgy, mint nálunk, igen alacsony (4-6%) a kamatláb. Azonban a magánforgalomban az 50%-ot is meghaladja. A banküzletek gombamódra szaporodnak. 1921-ben még egy bank sem volt. Ma Pétervárt 27 hitelintézet, 4 kölcsönös önszegélyző és néhány kommunális (városi, községi stb.) pénzügyintézet működik, nem szólva az állami bankról és annak alágairól.

A szocialisztikus berendezkedés ma már csak abban nyilvánul, hogy csak **egy-kétszobás lakások vannak**, amelyeknek bérei a lakók szerint különbözők. A gyártulajdonos (a burzsuj) ötezer rubelt fizet, a tisztviselő ötszázat, a munkás ingyen lakik. Továbbá, hogy minden tőkejövetelemből le kell egy megtehető kvantumot adni az állam részére.

A népművelés, muzeum- és könyvtárügy kétségkívül jobban áll, mint a cári uralom idején. A tudomány és az egyetemek azonban ma még **mankón járnak**. Azt kérde Trockij a moszkvai »Pravda« két számában folytatásban megjelent nagy cikkében: »Lesz egyszerűen a proletárságnak elég ideje, hogy proletárkultúrát teremtsen?« A rabszolgatartók, hűbéresek és bourgoikkal szemben a proletárság diktatúráját csak **rövid átmeneti korszaknak** gondolja. Szerinte az átmenet a szocializmusra, vagyis a mai szociális forradalom nem hónapokig, hanem évtizedekig fog tartani. De semmiesetre sem évszázadokig, mint a bourgeoisia, vagy évezredekig, mint a rabszolgatartók uralma. »Remélhetőleg fájdalom nélküli átmenettel az erőszak nélküli kommunizmusba« fog előállni a szocialisztikus társadalom. Ezt a korszakot, amelyben nem kell majd az egyesnek a napi kenyérért küzdenie, amelyben az egoizmus csak a jóra fog irányulni, a kultura pedig soha el nem ért magasságba fog felszökni, a legdusabb színekkel festi. Mint a világnak minden hatalmi zsarnoka, ő s az örökbéke ideálja felé törekvést ecseteli.

A másik ok, hogy miért tudja oly sokáig tartani magát Leninék uralma, abban keresendő, hogy ügyesen **nemzeti irányba** engedik terelni. Informálóm a köztgazgatás egyes hivatalaiban, amelyek most természetesen más neveket viselnek, ugyanazokat a tisztviselőket találta, mint régen a cári uralom idején. Ezek azt mondták, hogy **aki dolgozni akar, az nyugodtan visszatérhet Oroszországba**. »Végül is mi leszünk Oroszország gazdái« mondták —, mi, akik az országban a rögnön tartottunk és mint oroszok végig harcoltunk. Oroszországot az igazi oroszoknak, az orosz államgondolat viselőinek!« Ez a jelszó.

E, hogy úgy mondjam, **nemzeti bolsevista irányzatnak**, többféle árnyalata van. Az egyik az ugynevezett »**Skytha-mozgalom**«. A skythák épúgy, mint Dosztojevszki, egyedül Oroszországot tartják a regenerációra képesnek. Szerintük a »megromlott nyugat«-ot megemészthette a burzsoázia mérge. Csak a szocializmus hozhatja a megmentést. Bakuninnal együtt biznak ebben és a kommunok szabad egyesülésében

mint ideálban, amelyet Oroszország hivatott misztikus módon végrehajtani.

A másik irányzat a fehérekől indult ki. Usztrjalov professzor már 1920 elején hangoztatta, hogy az ország a pártok fölött áll. Akármelyik párt is uralja, az marad, ami volt. Ezért vissza Oroszországba hazafias együttműködésre a szovjetkormányval!

A harmadik markáns nemzeti irányzat az ugynevezett **eurázsiai**. Ezt a megjelölést Lamanszki orosz geográfus hozta javaslatba. E felfogás szerint a régi világ nem két, hanem három részre oszlik, amelyek harmadika Eurázia (Európa és Ázsia) azonos Oroszországgal. Ezek Oroszországot különös kulturvilágának tekintik, amely az európai és a kínai-indiai közt létezik, amékkül, hogy akár az egyikhez, akár a másikhoz tartoznék egészen. Nagy lökést adott ennek az irányzatnak Trubeckoi herceg (a moszkvai egyetem híres rektorának a fia) 1920-

ban Szófiában megjelent könyve: »**Európa és az emberiség**«, amely azt akarja bebizonyítani, hogy a katonai vagy merkantil jellegű romano-germán civilizáció csak helyi jelentőségű és Oroszországnak a hivatása, hogy az európai népeket annak káros befolyása alól felszabadítsa.

Mint ezekből a teljességre számot éppen nem tartó vázlatokból is kitűnik, a kérdés kezd Oroszországban a bolsevizmus problémájából kinőni és voltaképpen orosz, még helyesebben **pánszláv kérdéssé** válik, amelynek megoldása a szociális világproblémával összeeshetik és annál bonyolultabb alakot ölthet.

Az események itteni szemléltői nem győznek elég nyomatékosan figyelmeztetni hogy az itt az ideje, a bolsevizmus leple alatt forrongó kérdést más szemmel tekinteni, mint azt az utóbbi évek során megszoktuk, ha nem akarunk terhes következményű meglepetésekben részesülni.

Egyéb különcök és Egon

Irtá: Diószeghy Tibor

A hietzingi villanegyed hemzsegvén bárónóktól és előkelő osztrák arisztokratáktól, akik rongyosabbak a legutolsó koldusnál, direkt gusz-tustalanok és szánalmasak, olyanok, hogy jobb ember szégyelne velük végigmenni az utcán. Ezek között az excentrikus mágnások között sok álkülönc is akad, — tényleges nyomorgók, a háboru után lecsuszott tábornokok, elszegényedett be-amer-arisztokraták — nagyobbik részük azonban egyáltalán nem vagyontalan, sőt. Duszgazdag toprongyosok sütkéreznek az öreg templomtövében, fantasztikus figurák, igazi ritkaságok. Unikumokat találni közöttük, teljesen kiszámíthatatlan és beszámíthatatlan bolondokat, akik mindamellett nem elmeháborodottak a szó orvostani értelmében, éppen csak nem tudják például azt megmagyarázni, hogy miért hordanak, mint egyik ősz grófnő, divatos és milliárdokt érő coboly-bundához ócska és zsiros férfikalapot. Pláne zerge-tollal! A gyönyörű császári park partján elterülő kávéházakban tan-nyáznak a legremekebb példányok, hamar idejegyzem közülük a sovány spiritiszta bárónót, aki olyan műkin-eseket dugdos hat szobás lakásában, hogy falvakat vásárolhatna az áruk-ból. Képei pakoló-papirosba csomagolva lógnak a falon, hogy a portól ne szenvedjenek, ékszeret safe-ben hevernek és soha ki nem vesz egyet bnan, butorairól le nem kerül a hu-zat, de kést fogna arra, aki olyas-mit merne neki tanácsolni, hogy bár-mit is eladjon, egy fülbevalójától nem venne bucsut. Inkább kuruzslás-ból él. Szelleme segítségével gyó-gyít és ezzel igen tisztességesen ke-res. Illetőleg nem is tisztességesen, csak sokat. Minden szombaton meg-főzi magának egész hétre előre ebédjét és vacsoráját csodálatosan büzös füvekből, egész heti kosztja belefér egy szivarskatulyába, de ab-ban tartja tartja hajkeféjét és fésűt is. Fapriccsen alszik és évtizedek óta nem takarított a hat szobában, ahol egyedül lakik, egy széklet nem enged elmozdítani a helyéből, nem hagy egy poloskát félretenni az ut-ból. Ez a bogara. Hetvenkét éves, de negyvennek látszik, olyan friss és egészséges. Azt híreszteli, hogy a szellemek fiatalitják meg, de ezt nem kell elhinni neki. Életmódjától és tizenhatodik századbéli öltözkö-désétől eltekintve semmi rendelle-mességet nem tapasztalni nála, rö-g-leszméit teljesen el vannak szigetelve, aprivátéletben egészen normális. Nem lehet megállapítani, hogy mi az oka

különcösködésének. Heinrich, a sze-nilis főpincér, aki mindenkit ismer, valami szerelmi csalódásra vezet vissza a bárónő lelki elváltozásait, ez a diagnózis azonban nem látszik elég alaposnak.

Nevezett főpincértől ered egyéb-ként a hadersdorff-weidlingani volt uralkodó herceg feleségének élettör-ténete is. A díjbirkozó-termetű öreg dáma, aki télen-nyáron ugyanazon a helyen ül a kávéházban a kályha mellett, nem született főrangu csa-ládból, azt lehet mondani, hogy pick auf kezdte: táncosnő volt fiatalkor-ában. Egyik lemebergt orfeumban pillantotta meg a napvilágot jelentő deszkákat és ott szeretett bele az öreg herceg, aki feleségül vette, majd pár év múlva előzékenyen meghalt. Hagyott özvegyére vagy husz emeletes házat, készpénzen meg értékpapírokon kívül. A kötvé-nyek egyrésze elvesztette ugyan ér-tékét, de azért még mindig rendki-vül gazdag a hercegasszony, aki lyukas borjubőr-bakkancsban lavi-rozik az utcákon, olyan szakadozott és elvetemült két csónakban, hogy bűtykös lábujjai egytől-egyig kilát-szanak belőlük. Harisnyát tudniük nem hord. Éhes a szegény cipő, enni kér, de a fősvény öregasszony nem ad neki, koplaltatja és nem vi-szi el a suszterhez. Rettenetesen smucig, a pincérek beleköpnek tea-jába, mert egy koronát tesz le a tálcára most is, amikor háromszáz és ötszáz koronánál kezdődik a bor-ravaló. A fizetőnek kettőt ad, ilyenkor körülnéz, hogy mások látják-e? Nem mintha szégyelné, ellenkező-leg, büszke rá, hogy ő milyen ga-vallér. Senkinek sincs már a városban egy és kétkoronása, még husz és ötven koronásokat sem tartanak az emberek, rejtély, hogy a ki-cegnő honnan szerzi a divatból ki-ment bankjegyeket. Állítólag évekre előre ellátta magát egykoroná-sokkal, rikkancsoktól vásárolta volna össze az aprópénzt, úgy hogy százért százévet adott. Ez azonban nem valószínű, mert sokkal takarékosabb, hogysem rá tudta volna szánni magát arra, hogy ilyen horri-bilis ázsiót fizessen. Messze földön híres róla, hogy senki nem tud job-ban spórolni nála. Amikor a baum-garteni háziasszonyok takarékos-sági kiállítását rendeztek annak bemu-tatására, hogy kell ócska rongyo-kat, kiselejtezett cserepeket, lomtár-ból előszedett repedtserbliket újra fel-használni a háztartásban, a vén dá-mát kérték fel védnöknek. A meg-tiszteltetést ridegen és udvariatlanul

visszautasította s megmagyarázta a küldöttségnek, hogy a kiállításnak nem lesz közönsége.

— Az igaz takarékos háziasszony ott kezdődik, — mondotta, — hogy nem megy el olyan helyre, ahol ánt-rét kell fizetni.

Az egyetlen luxus, amit a hercegnő megenged magának, a kávéház, itt délután kettőtől kilencig végigol-vassa az összes uiságokat és leg-álább nem kell otthon fűtenie. A ká-véházban teát iszik minden nélkül, mert az a legolcsóbb, rumot csak akkor kér hozzá, ha beteg és izzad-ti akar. Ilyenkor, miután belöttyen-tette a rumot a csészébe, vizet önt a fumos üvegcsébe, jól kiöblögeti és ezt is hozzáönti a teához. Tizenöt év óta viseli ugyanazt a csipkés vé-kony, fekete mantlit, didereg benne, mindig náthás és köhög. Állandó náthája miatt kénytelen az asztalok-ról ellopni a papírszalvétákat zseb-kendőnek. Erről az öreg nőről sem lehet tudni, hogy miért hanyagolja el ennyire magát, azt mondják, attól fél, hogy kirabolják és ezért akar szegénynek látszani.

Az egyetlen különc-specialitás, akinek sikerült a titkát véletlenül megfejtenem, nem nő, hanem egy extravagáns tullnerbachi földbírtokos. Nem olyan dekoratív jelenség, mint a nők, kevésbé feltűnő és nem olyan riktóan ágrólszakadt. A különcökkel másképpen áll a dolog, mint a szárnyasokkal, ahol a himek pompáznak és ragyognak. A föld-birtokos például — aki alig pár ár-nyalattal snasszabb külsejű egy hat-gyerekes törvénytörő rapidijasual, csak éppen piszkosabb — egészen szürke és jelentéktelen egyéniség lenne, ha nem tudná róla mindenki, hogy gazdag gardróbjában van bécsi palotájában és hogy nyakra-főre rendel a ruhákat, mert nagyon sze-retne társadalmi állásához illő me-gjelenésre szert tenni. Az éppen a defektusa azonban, hogy valami ért-hetetlen lelki gátlásnál fogva nem tud lehetetlenül ócska, kitérdelt és könyökben tükrös zsakettjeitől meg-válni, rendes ruhában betegnek érzi magát. Igazi divatfi nem vesz fel ru-hátujjonnan, hanem előbb inásával hor-datja egy-két napig. A földbirtokos ettől az előírástól csak annyiban tér el, hogy egy-két évig viselteti iná-sával ruháit, mielőtt magára veszi va-lamelyiket, a ruhák állapotából leg-álább is erre lehet következtetni.

Egy Szilveszter-éjszakán össze-ismerkedtünk a bárban, részegen átült az asztalomhoz, bemutatkozott és engedelmet kért, hogy kérdez-hessen valamit. Mielőtt bármit fele-ltettem volna, már fel is adta a kér-dést:

— Hogy' hangzik paüdeio-nak az aoristos?

Egész éjszaka a görög igerago-zással meg csillagászati képletekkel gyötört, kiderült róla, hogy meg-lepően képzett, értékes, nagy tudású ember, egyformán otthon van a pénzügytanban és a zeneesztétiká-ban, egyébként orvosi diplomát is őriz vidéki kastélya valamelyik al-márium-fiókjában. Három felé a zongora tetejéről szabadelőadást tartott Bacon racionalizmusáról az elázott vendégeknek, akik narancs-héjjal hajigálták; gallérija már lezül-lött a nyakáról, kravátlját elhagyta valahol, hatalmas gégeje a nyilvá-fosság szemeláttára igyekezett szét-pattantani a rápántolt inget. Együtt ávoztunk a lokálból, megvertünk két pincért és egy rendőrt, azután hazamenet a kocsiuton, hajnalban, karomba kapaszkodva elcsuklotta és eladogta egész élete történetét, amiből boros fővel is megmagyaráz-hattam magamnak különös irtózását az új ruhák viselésétől...

*

Hat éves koráig nem ismerte ezt az érzést. Édesanyja szépen járatta, fölfűsült, rendes publi volt és ebben

az időben legieljebb csak a matrósapkát utálta, kizárólag esztétikai okokból. Új ruhának már akkor sem örült nulságosan, de csak azért nem, mert arra jobban kellett vigyázni, nem volt szabad hancurozni benne. Akkor azonban még csakugyan vigyázott az új ruhára és nem igyekezett szántszándékkal összepiszkitani, elszakítani, szétrongyolni. Ez csak később jött.

Egon Liebstockl — így hívták a földbirtokost — nagyon korán megtanult olvasni, csak úgy, magától. Nem volt öt éves még, amikor már ért is, kisbetűkkel. Nyolc éves korában, ahogy levizsgázott a harmadik elemiből, apja behívta pipaszagu irodájába és kezébe nyomott egy vastag pénztárkányvet:

— Ebből mindennap le fogsz másolni: öt oldalt, majd én megmutatom, hogyan. Ha készen leszel vele és nem lesz benne hiba, akkor meg fogom fizetni a munkádat.

A nyári szünidő végén ötven koronát kapott kezéhez Egon. Husz fillér is nagy pénz volt akkor egy nyolc éves gyermeknek, hát még ötven korona. Egon azonban tudta, hogy mit vesz rajta magának: már rég kiszemelte az egyik tengerhajózási társaság Operu-ringi kirakatába kitétt oceanjáró-modellt — egyébként ma is ott díszelg még, nem eladó — ezt a hajót akarta megszerezni az ötven koronából. Vasárnap reggel adta oda neki apja a pénzt, úgy, hogy nem mehetett el rögtön bevásárolni, mert zárva voltak az üzletek, este pedig bekövetkezett a katasztrófa, édesanyja könyörtelenül elkobozta az ötven koronát:

— Nem szabad ennyi pénzt haszontalanságokra kidobni, — magyarázta Egonnak — azért a tied marad, neked vesszünk belőle ruhát...

Ez a hajószerezéssel rejtenelesen lesújtotta Egont. Érezte, hogy megint becsapták, úgy, amint a karácsonyi ezüst-órával szokták, amit minden évben ott talált a kriszt-kindli-ajándékok között, hogy pár nap múlva eltűnjön s csak a következő karácsonyra hozza el újból a Jézuska. A földbirtokos, aki harminc év előtt szó nélkül odaadta az ötven koronát és soha nem interpellált az óra-svindli miatt, most sirva gyónta füleimbe a Sankt-Veit-strasse és Beethoven-gasse sarkán, hogy ezekért a dolgokért még mindig nem tudott édesanyjának megbocsátani.

— Nézze csak, — fordította ki valamennyi mellényzsebét — most sincs nálam óra, sohase hordok, utálok. Amikor katona voltam, megpróbálkoztam vele, de vagy rögtön összetörttem, vagy csakugyan elhagytam valahol...

Pedig Egon édesanyjának igaza volt abban, hogy már a gyerekkorban meg kell tanulni a pénzt megbecsülni. Éppencsak ráment erre egy kicsit Egon Liebstockl fiatal élete. Azt a ruhát, amit az ötven koronából már másnap vettek neki, gyűlölte: kétszer volt rajta, amikor beleakadt nadrágja a lépcső karfájának kiálló csíráiba és végigszakadt. Vigyázatlanságáért szidást kapott Egon és megfenyegették, hogy várhat, amíg új ruhát kap. Egon Liebstockl nem szokott feleselni édesanyjával, de most azt felelte, hogy neki nem is kell új ruha. Ettől kezdve hét esztendeig nem tudták elcsalni szabóhoz, vagy ruhaüzletbe. Ugy vettek neki néha kész ruhát haza, ezeket Egon gyorsított eljárással nyitotta el. Huga szegylették barátai előtt, hogy ilyen bátyjuk van, nem vitték el látogatóba sehová, lassan elidegenedett családjától és nemcsak hogy nem türt meg magán jó ruhadarabot, de másokat is, mindenkit fenézt, akj rendszeren öltözt. Az iskolában a szegénysorsu fiukhoz vonzódt, sőt kikereste a legromgyosabb csibészeket és azokkal barátkozott. Anyja egészen züllöttnek tartotta, annál is inkább, mert a kü-

Kováts Antal:

Karácsonyeste

Beköszöntött a karácsony,
Gyertyaláng lobog a lákon,
A karácsonylákon.
Fényözönben uszik itt lenni
Szent karácsonyeste minden.

Száll az angyal, száll a fákon,
Szárnya lebben minden ágon,
S az örömet hinti
Szerte-széjjel itt a földön,
Hogy minden zugot betöltsön.

Pici lányom a padlóra
Telepszik le, s mókus módra
Egy diót ropogtat.
Nem törődik gyertyafénnyel,
Ő azt úgy sem éri még fel.

Nézem, nézem: a kis morzsa
Csonthéjából mit bogozza
A pompás diót ki.
Szíve repdes, arca lángra
Lobban, amidőn kivájtja.

A nagyobbik könyvet forgat,
Magszédül a betűsor-had,
Oly gyorsan forgatja.
Gömbölyű kis kezeckéje
Agyalt varázsol élembe.

lönös helyzet, amelybe került, szülei szerint ferde nézeteket érlelt ki Egonban, feneketlen gyűlöletet tekintélyeknek és tradícióknak, mindegyiknek, amit a jó ruha az ő szemében szimbolizált. Örült annak, ha valakit megbotránkozathatott és ha ezért cinikusnak nevezték. Csak az bántotta, ha a használat előtt kitisztított és fényesre smirglizett rokonfiukat odatolták elébe, hogy azokról legyen példát. Ilyenkor ölni tudott volna. Egyszer aztán ilyen alkalommal egy fehérszakállu egyetemi tanár ismerősük nagyon leintette Egon nagyanyját, kijelentette, hogy nagyon örülne, ha az ő fia olyan lenne, mint Egon, többet olvasna és nem töltene annyit időt a tükör előtt.

— Majd költ magára — mondta Egonra mutatva — ha szerelmes lesz, csak tudjatok elég pénzt adni akkor neki...

Ez a közbelépés megjavította Egon pozícióját, békében hagyták. Meg aztán szerelmes lett...

Ártatlan és furcsa-mély gyerekszerelmek voltak ez... a földbirtokos rekedtre-köszörülődött, italos hangja ellágyult és muzsikás lett, amikor szegénylősen mesélni kezdte. Zenelelőletj órákra járt és ezeken találkozott hetenkint egyszer Magda kisasszonnyal, aki fél évvel volt fiatalabb nála, tízennégy mult. Szerelni vallomás nem fordult elő közöttük, soha egy szó célzást sem tettek ilyesmire. A fiu véletlenül jött rá arra, hogy szeretik. Egyszer észrevette, hogy a leány az órán szándékosan letöri ceruzája hegyét, csak azért, hogy odaadhassa neki megfigyezni. Egy másik megfigyelése aztán bizossá tette benne, hogy nem téved. A kislány az összhangzattanból feladott házi dolgozatokat nővérével íratta meg, az óra előtt pedig odaadta Egonnak a hangiegyflüzetet, hogy nézze át a leckét és korigálja ki. Első esetben a fiu rögtön visszaadta a kottákat, mert nem volt hiba a hármashangzatok kötésében, erre Magda a következő alkalommal hibákat javított bele a feladatba, mielőtt Egonnal megnézte, csak hogy tovább tartson a korigálás és jogcimük legyen tovább is beszélgetni.

Egon nagyon boldog volt, amikor rájött erre a kis ravaszásra és ettől kezdve bátrabban, fesztelenebbül mert beszélni a lánnyal. Rendszeren elsőnek érkezik az órára, ilyenkor soká voltak egyedül: egy alkalommal Magda célzott rá, hogy jó lenne, ha Egon orvosi tanulmányokat

Itt az angyal! — mind a kettőn
Rám merednek önieledten —
Cseng a csangetyűje!
A két nagyobb, anyjuk, én is
Felkiáltunk: itt a méz is!

Kint dühöng az ég viharja,
A fagyos havat kavarja,
S vágja szerte-széjjel.
Hangjában az elnyomottak,
S az üldözöttek zokognak.

Arva könye, jeges könye
Sápadt arcáról pörög le;
Didereg a teste.
Rongy ruhája a hidegben
Félre csuszlik, félre lebben.

Soknak minczen szalmaszála,
Kolduskönyér vár redja.
Vár-e rá ma este?!

Csak a magas ég marasztja...
Szálljon rá minden malasztja.
Bethlehemi lélszer, jászol,
Most kit ringat, most kit ápol?
Van, ki most leszállott?
Szállj le Jézus, szállj, te látod,
S váltsd meg újra a világot!

végezne, mert az ő apja is orvos.

Amikor a földbirtokos ide ért elbeszélésében, sirni kezdett:

— Ezért tettem le nyolc év múlva az orvosi vizsgát, mert ő kérte egyszer. Tanultam és kollokváltam és vigyáztam, pedig tudtam, soha meg se próbálok gyógyítani!

Félévig tartott ez a szerelem. Egon egyizben, amikor felsegítette a télikabátot Magdára, megsimogatta hosszú, barna copfját, ez volt a legnagyobb vakmerőség, amit életében elkövetett. Általában bátrabb és önértetesebb lett, sok más változást is tapasztalt magán, így szégyelni kezdte elhanyagolt külsejét is. A husvéti ünnepek előtt megkérte édesanyját, hogy új ruhát csináltassanak neki. Otthon sejtették, hogy miről van szó, de nem csufolták ki érte, — pedig ettől nagyon tartott — és az ünnepekre készen is lett az új ruha.

Kedden ért véget a husvéti vakáció és csütörtökön délután ötkor izgatottan sietett Egon a zeneelméleti órára. Az új ruha először volt rajta és nem is érezte benne rosszul magát. A lépcsőn szembejött vele Veith színész fia, aki rögtön észrevette a változást Egonon:

— Nahát, — üvöltött — új ruha van rajtad, hol loptad?

Nagyon tréfás fiu volt, Egon nevetett rajta és megkérdezte, hogy mi újság?

— Semmi, — felelte a Veith-gyerek és még mindig az új ruhát nézte — ja igaz, meghalt az egyik növendék.

Egon elsápadt, nem merte egyenesen megkérdezni, hogy ki halt meg, hanem így próbálkozott:

— Az a vörös fiu, ugy-e, aki a Réti kisasszonnyal tanult hegedűt?

— Mért éppen az? — csodálkozott a másik — egy lány halt meg.

— Miért gondoltad, hogy az a fiu?

— Mert olyan rosszul nézett ki, — felelte Egon összezavarodva.

A vörös fiu volt a legkövérebb az intézet százötven növendéke közül és Egon már érezte, tudta, látta, hogy Magda a halott. Visszafordult a lépcsőházból és késő estig mászkált az utcán. A temetésre nem ment el, ideglázban feküdt otthon és ettől kezdve három évig nem állt szóba senkivel. A gimnáziumból is ki kellett venni, mert a tanárokkal sem volt hajlandó beszélni, egyszerűen nem felelt a kérdéseikre. Magánaton tette le később vizsgáit. Új ruháját el kellett dugni előle, mert nevetőgörcsöt kapott, ha meglátta. A temetés után pár héttel különben meg-

verte az említett Veith színész fiát, aki azzal hengegett iskolatársai előtt, hogy a halott leány egyszer régen csókolózott vele.

*

Felejtani sohasem tudott, de azért sok-sok év múlva enyhülni kezdett az a beteges idioszinkrázia, amit akkor érzett, amikor még-nem-viseltes ruhadarabot látott; ahogy később egyre tudatosabbá vált benne betegsége oka, azzal együtt javult állapota is. Már úgy volt, hogy teljesen ki fog gyógyulni, a háboruban azonban bekövetkezett a visszaesés.

A legelőkelőbb ulánus-ezredhez vonult be Egon hadiönkéntesnek. Nem volt örökatona, őszinte undort érzett az általános lövöldözéssel szemben, unintelligens és azonkívül egészségtelen intézménynek találta a lövészárkot meg a pergőtűzet. Nem nagyon értette, hogy felnőtt emberek hogyan szórakozhatnak ilyesmivel és meglehetősen lenézte az egészet. Kelletlenül katonáskodott, ez meglátszott egész viselkedésén, külsején is. Az uniformis már a harmadik napon másként állt rajta, mint stramm önkéntes-társain, bluzáról mindig hiányzott pár gomb, sapkája nem volt főrifitos és fél év után úgy beleette magát a piszok, hogy késsel se lehetett kivakarni belőle. Egon nem sokat törődött azzal, hogy minduntalan becsukták és hogy a tiszték, akik a többi önkéntessel komáztak, vele szóba sem álltak, inkább örült ennek. Nem volt annyira a szemük előtt, jobban lóghatott, határozottan előnyeit élvezte ennek az állapotnak. Amikor erre rájött, még jobban elhagyta magát, soha csizmáját ki nem pucoltatta, sőt egyszer az a szenilis ötlete támadt, hogy a Mariahilferstrassén a Delka-cipőkereskedésben huszonhat korona ötven filléért fatalpu munkásbakancsot vásárolt magának és ebben járt be a kaszárnyába. Még a galíciai hadkiegészítő parancsnoksághoz tartozó gyalogezredek évkönyvei sem tudnak arról, hogy egyéves önkéntes fatalpu bakkancsot öltött volna valaha a lábára. A bécsi ulánus-gigerlik örvjngtek, amikor Egon keresztesüléscattogott a laktanya gránitkockás udvarán, befogták fülliket és a szenteket emlegették. Egymás után mentek a harctérre a menetszázadok, de Egont egy századparancsnok sem akarta vállalni, már úgy látszott, hogy végleg pártában marad, amikor egy őrmester megszánta és — hiába kapálózott ellene — beosztotta a marsba. Indulás előtt a sorakozónál századparancsnok megpillantotta Egont és ráordított: — Mit akar maga itt? Mi a fenének hozták magát ide? Nekem önkéntesek kellene és nem hollandi menyecske! — bömbölte Liebstockl felé és elkezdte fütyölni a facipős táncot az ismert operettből.

— Kérem, hazamehetek, — felelte Egon sértődötten, a maga közvetlen modorában.

A kapitánynak annyira tetszett a vicc, amit a fatalpu bakkancsról csinált, hogy a nagyobb hatás kedvéért csakugyan visszahagyta Egont a pótszázadnál. A következő két héten, amíg a nyugati hadszíntérre utaztak, legalább ötszázszor emlegette, hogy milyen jót mondott bizonyos Liebstockl nevű önkéntesnek. A harmadik héten a porosz utászok, akiknek szomszédságában feküdt a század, ügyetlenül hajtottak végre egy gáztámadást és Egon a veszteség-listából néhány hónap múlva meggyőződhetett arról, hogy századából egyetlen ember sem ébredt föl azon az éjszakán. A századosnak, akít ágyára könyökölve találtak meg, tréfás grimasz üt arcán, biztosan a hollandi menyecske-ről adta le éppen a viccet, amikor a szél visszahömpölygette a gázt a völgybe...

ORVOSTUDOMÁNY

A nőgyógyászat öt éve

Irtá: Dr. Doktor Sándor (Sztarakanizsa)

Azt a régi tapasztalást, hogy a tudomány fontos igazságai sokszor nem a szakmunka műhelyeiben, hanem a gyakorlati élet széles mezéjén jönnek napvilágra, a nőgyógyászat és az egész orvostudomány utolsó éveinek története is igazolja. Szorgalmas részletnunka folyik e szakmában is ezer klinikán és szanatóriumban a föld kerékén. De ez már csak tallózás a korábbi évtizedekben leartott mezőkön. A női szervezet bonctana és élettana ki van derítve szinte hézag nélkül. Elégé ismertek ma már a betegségei s ki vannak dolgozva a gyógyítás módszerei. Lényeges újat az utolsó öt év már egyik téren se hozott. Csak mesterkedések az újabb ojtások a legkülönbözőbb szerekekkel, levegő befújtatása a hashártyaüregbe alulról, mi csak a női szervezetben lehetséges és a Röntgen- és rádiumgyógyítás iránti lelkesedés inkább lohadt az utóbbi években. S ha mérleget akarunk felállítani, azt lehet mondani, hogy a beteg nők és betegségek száma inkább szaporodott, semmint csökkent a háború óta eltelt évek alatt.

Annál figyelemreméltóbb az az irány, mely már ugyancsak pár évtizede kezdődött, de erősödik a háború óta s jobban hódít tán még a nők körében, mint a férfinép közt, hogy t. i. az egészséges test nevével kell tudományos alapon foglalkozni, az egészségesekkel kell többet törődni, hogy egyfelől az ártalmakat kiköszöbölve, másfelől az ellenálló erőt fokozva, elkerüljék az emberek a betegséget, hogy szükség se legyen a tökéletes gyógytudományokra és gyógyító művészetekre. Valóban ez a gondolat, ez az irány az, amelynek jövője van s amelynek intenzív kultusza fogja egyszer felváltani azt a hangyaszorgalmu munkát, melyet eddig a betegségek kutatásában fejtett ki az emberiség.

Ebben az irányban pedig a nőgyógyászat szempontjából felmérhetően jelentősége van annak az újításnak, melyet immár negyedik éve Szovjet-Oroszországban produkált megint csak az élet. Az új proletár-állam, híven felszabadító eszméjéhez, törvényt hozott a nő számára, mely ellentétben áll a világ összes civilizált államainak törvénykezésével. E törvény kimondja, hogy minden kórház és klinika vagy szanatórium díjtalanul álljon rendelkezésére minden, akár férjes, akár hajadon nőnek, aki anyaságától szabadulni óhajt.

Más államokban törvény tiltja a nőnek, hogy testi állapota felől szabadon rendelkezessék. Tehát törvény kényszere alatt kell anyává lennie annak a nőnek is, aki nem akar. Mi lesz azután vele és megszületett gyermekével, ezzel az állam már keveset törődik. Pedig ez a törvényes kényszer igen sokszor ütközik még nyomasztóbb gazdasági és társadalmi kényszerülésekbe s így támad annyi konfliktus, dráma és tragédia az élet szinpadán, melynek első áldozata a nő, ki sokszor fizet egészségével, becsületével, sőt életével olyan bűnért, melynek sokkal inkább bűnöse a férfi és a társadalom, az a társadalom, mely később itéli, mint a bajban levőnek hóna alá nyulni. De vannak e szép berendezésnek más áldozatai is. A statisztika számol be róla, hogy népesíti be évenként százezerszámmal, apró sirkeresztekkel, a temetőket.

Nagy szó az tehát, mikor az új orosz állam kimondja, hogy nem reflektál azokra a gyermekekre, kiket nem várnak örömmel. Törvénye nemcsak a kényszert szünteti meg, hanem hóna alá nyul és segélyére jön annak a nőnek, aki úgy érzi, hogy bajban van. Hisz a nőre már a természet is külön súlyos terhet ró, méltányos, ha ezért a köz külön segítségben részesíti.

A nő egészségére ennek két irányban is lesz üdvös hatása. Először is meg lesz kímélve egy csomó bajtól, mely a törvény kényszere alatt, mint fentebb rámutattunk, egészség-

A hisztéria

Irtá: dr. Munk Arthur orvos (Subotica)

A népszerű tudományos írásoknál sokkal, de sokkal hálásabbak az úgynevezett »tudományos felolvasások«. A pápaszemes, nagyképi tudós professzor rendszerint ezekkel a szavakkal kezdi felolvasását vagy szabad előadását:

— Tisztelt hölgyeim és uraim!
E behizelő megszólítást azután gépiesen megismétli minden harmadik bekezdésnél, néha erélyesen, hangosan, olykor meg lágyan, itt-ott meg olvadékonny, úgy lehet könnyörgő hangon.

Egyik német professzort, aki a telepátia tudományos elméletét magyarázta, meginterjuváltam, hogy mire jó az a sok hölgyeim és uraimozás?

Azt felelte:
— A dolog nagyon egyszerű. Ha észreveszem, hogy a hallgatóság fáradt, álmos, fegyelmezetlen, akkor ezzel a megszólítással ébresztem fel őket...

A nyájas olvasó ezután beláthatja, hogy a felolvasónak óriási előnye van a »tudományos cikkiró« fölötte és éppen ezen az alapon kérni fogjuk a türelmes olvasót, hogy az unalmas részleteknél tartson szünetet, az egyes szakaszok közé pedig gondolja oda a professzor ébresztőjét:

— Tisztelt hölgyeim és uraim!

Azt hiszem senki se vonhatja kétségbe, hogy az orvostudományok népszerűsítése körül jelentős szerep jutott a napilapoknak. Valamikor, nem is olyan régen — talán alszemeremből — számítotték a napilapokból az ismeretterjesztő népszerű orvosi cikkeket, mint amiknek olvasása »megnémeteljezi a serdülő ifjúság lelkét«. Ma már ezen a felfogáson túl vagyunk. Ma tudjuk, hogy például a tüdővész és járványos betegségek elleni küzdelemben a napilapok publicitásának óriási szerep jutott. Az újságok hasábjainak ezenfelül — kellően nem méltatott — *hihetetlen szuggesztív ereje van*. A tömegszuggesztív iskolapéldája a sajtó, amely a legelrejtettebb agysejtekhez is eljut és ólombetűs, hipnotikus ereje a távolsággal egyenes arányban nagyobbodik.

A hisztéria fogalmának, lényegének napilapban való ismertetése majdnem olyan fontos, mint a fertőző betegségek kórképe, hisz a hisztéria is — »ragályos betegség«. Nincs szándékunkban a hisztéria száraz definícióját adni, minthogy az se lehet célunk, hogy a napi munkában eltörődött, gondterhes olvasót, szépen egymás mellé rakott értelmetlen mondatokkal, tudományos frázisokkal elaltassunk.

Az átöröklődő idegbajok leggyakrabban előforduló formái a hisztéria és a neuraszténia. Egy kis általáno-

gét, sőt életét fenyegeti. Ezenkívül azonban évezredek bilincsekkel való felszabadulást jelent számára az újítás, mely egész új fejlődési lehetőségeket nyit meg előtte. Az elnyomás és szolgaság, mint népeknek elsatnyulására vezet, ugyanily hatással van a női nemre is és a mai nemzedék nője már valóban, egyre nehezebben bír megfelelni az anyai hivatás körülményeinek; igen sok már egy-két gyermek után megrokkant. Megfordítva, mint a szabadság, a népek felvirágzását indítja meg, ugyanily hatása lesz a felszabadulásnak a nőre is. A jövő nője egészségesebb, tehát szebb és erősebb is lesz s a nőgyógyászoknak már kevesebb dolgot ad. Azonkívül kevesebb apró sirkereszttel fogja benépesíteni a temetőket, ellenben megmutatja, hogy az új nemzedéknek is fontosabb a minősége, mint a száma.

sitással megállapíthatjuk, hogy a hisztéria inkább a nők, a neuraszténia pedig a férfiak betegsége; bár a hisztériás férfi, vagy neuraszténias nő se tartozik a ritkaságok közé. Az is előfordul, hogy e két rokon idegbetegség egyszerre lép fel nőnél és férfinél.

A hisztériának az agy szervi megbetegedéséhez semmi köze sincs, olyan betegség ez, amely csak utánozza a súlyos szervi megbetegedéseket. A hisztéria epügy örökölhető betegség, mint például a vérhaj, de míg az utóbbinál a helyes gyógykezeléssel érjük el, hogy a vérhaj az utódokban láthatatlan maradjon, addig a hisztériánál a helyes gyermeknevelésnek jut nagy szerep.

Neuraszténias vagy hisztériás szülők házassága rendszerint megbosszulja magát az utódokon. Anyától a leány, apától a fiu örökli az »ideges természetet«; e szabály alól kivételt csak akkor látunk, ha pl. a hisztériás anya idegrendszerbeli defektusát az apa kivételesen jó, vasidegrendszere egészíti ki.

Terhelt gyerekeken, különösen a kis lányokon, már 3—5 éves korában jelentkeznek a hisztériára valló jelenségek. A gyerek rendszerint feltűnő intelligens, fogékony, szereti a nagyok társaságát, fantasztikus meséket talál ki és igyekszik mindenki figyelmét magára vonni. Már egész kicsi korban feltűnő a gyerek »nagyokat utánzó«, »szinészi« képessége. Ugyancsak feltűnő ezeknél a gyerekeknél korai szexuális érzék kifejlődése. A szülők csak nem is sejtik, hogy a gyerek már érez és hogy bizonytalan ösztönök nyugtalanítják. A gyerek sokat álmodik, nyugtalanul, ébren alszik, felcsigázott fantáziája éjjel még fokozottabban működik. Az csak természetes, hogy az elkényeztető, becézgető, örökös nyalakodó, puha nevelés csak melegágya a lappangva fejlődő hisztériának, amely később csak adott alkalomra vár, hogy kitörhessen.

A serdülő ifjúkor hisztériájának fő jellemvonásai: az utánzás, az örökös, mindentől való félelem, a feltűnési vágy és a szenzációk hajhászása. A hisztériás utánzás érdekes példáját láttuk egy fiatal, 16 éves diáknál, akinek egyik osztálytársa azzal dicsekedett el, hogy ő már *nemibeteg*. A hisztériás fiu ezután hónapokig kéjes reszketéssel hitette el önmagával, hogy ő is *nemibeteg* és a többszörös, megnyugtató orvosi vélemény után se akarta elismerni, hogy egészséges.

A kellően fel nem világosított fiatal lányok hisztériájának kiváltó oka legtöbbször a házasság, a férjhez-menéstől való ostoba rettegés, máskor egy nem várt haláleset, vonatosszeütközés stb. stb.

A hisztériás megbetegedések tüneti skálája minden fantáziát felülmul: utánozhatja az összes ismert szervi megbetegedéseket. Legközönségesebb megjelenési formája az epilepsziás görcsöket utánozó görcsös roham.

A hisztériás roham kiváltására mindig szükséges valamelyes, kisebb-nagyobb ok. A »felizgatott« beteg óvatosan, észrevétlenül, jól előre elhelyezkedik egy kényelmes fekvőhelyen, majd rövidesen velőtrázó sikoltás közben megkezdődik a görcsös roham. Minél többen szorgoskodnak a beteg körül, annál hevesebb, minél kevesebb »aggódó« szemlélő állja körül a beteget, annál gyorsabb a roham lefolyása. Sokszor sikerül a rohamot megszüntetni, ha a beteget magára hagyjuk és egy neki kedves ajándékot hozunk kilátásba. Orvos a rohamot bizonyos érzékeny pontokra gyakorolt nyomással újból kiválthatja. Mig az epilepsziás beteg (nálunk szivbajosnak hívják) a roham után órákig önkívületi állapotban fekszik, addig a hisztériás a roham után rögtön felkel, tükröt előtt szépen megigazítja zilált haját, rendbehozza öltözékét és mintha mi sem történt volna, megy a dolgozatára.

A hisztériás bűnűlások se tartoznak a ritkaságok közé. A beteg egyik végtagját nem tudja megmozdítani, fekszik hónapokig, akar csak egy szélütött, amíg kellő szuggesztív kezeléssel ki nem gyógyítják. Érdekes, hogy pl. egy jobb oldali bűnűlások könnyűszerrel átszuggérálható a bal oldalra, anélkül, hogy ezen a beteg különösebb módon megütököznék. Máskor a beteg egyes izületeit tartja mereven. Ezek az izületek persze nárkózis alatt szabadon mozgathatók. Az egyik beteg golyót érez a nyeldekője alatt, amely fel és alá szaladgál és lehetetlenné teszi az evést, vagy fojtogatja őt, a másik beteg meg félreccsavarja a fejét és a familia siránkozó könnyörgéseire se tudja visszafordítani. Közismert jelenségek a hisztériás, szünni nem akaró csuklás, tüszentes, köhögés.

Egyik-másik hisztérikus beképzeli, hogy szájka vagy tü van valamelyik testrészeiben, bogár a fülében van éppen a gyomrában és csak az orvos színlét vagy végigjátszott »operációja« után nyugszik meg végre, de csak akkor, ha a saját szemével látja az »eltávolított« idegen testet.

A ritkább jelenségek közé tartozik a hisztériás vaktség, amikor a beteg egy vagy két szemére nem lát és a szemtükrözés megállapítja, hogy a szemeknek semmi bajuk sincs.

A mindennapos megnyilvánulások közé sorolhatjuk a hisztériás sirós és nevetőgörcsöt is. Rendszerint ünnepeles, komoly alkalmakkor (temetéskor) lepi meg a beteget a nevetőgörcs és kedélyes estéken, jókedvű, vidám társaságban fakad görcsös, szünni nem akaró sirásra, amely csak orvosi beavatkozásra szünnik meg. Néha meg ugyanez a beteg nyelési nehézségekkel küzd, olyannyira, hogy csontvázzá fogy le, máskor meg egy ártatlannak látszó influenza után elveszti beszélőképességét és egy árva hangot se lehet belőle kivenni. Jendrassik professzor, a világhírű ideggyógyász, több olyan hisztériás, fiatal lánybeteget észlelt, akik a terhességet utánozták. Szuggesztív beavatkozásra ezek a szemmel látható tünetek is visszafeljöttek.

Feltűnő jelenség a hisztériásoknál, hogy rendszerint sokat hazudnak. Sokszor a legkisebb eseményből is szenzációkat csinálnak, élénk fantáziával kiszinezik a mesét, ami mindig velük történt meg. Néha abban kéjeleg, hogy ő »beteg«. Parádés, feldiszített ágyba fekszik, feltűnő, keveset viselt hálókötésében, esetleg főkötőjében, vária a sietve elő-

hozott doktort. A nem ritkán éjnek idején megjelent orvosnak — aki persze komoly vizsgálatba fog — kijelenti, hogy ő nem komoly beteg és hangsúlyozza, hogy operációt ne ajánljon, mert abba ő ugye egyezik bele. Az ilyesmitől rettentően fél a hisztériás s még jobban a haláltól, fazonban szeretné végignézni a saját temetését.

Egyik-másik hisztériás beteg rögzészméje az — *ügyilkosság*.

A méregtől kezdve a villamos-ságig végigpróbálja az összes öngyilkossági módokat, de mindig csak úgy, hogy a végén az ijedségen kívül más baja ne legyen. Rendszerint akkor kísérletezik az öngyilkossággal, ha sokan vannak körülötte. A vőlegény szemelattára akar *»mérget«* inni és csak nagy erőfeszítés árán lehet kicsavarni kezéből a *»halálfejes üveget«*. Más alkalommal a népes hidról akarja magát, éktelen sikongás közepette, a hid korlátján átvetni. Persze a jólelkű járókelők lefűlelik. Máskor meg a revolvert kell a kezéből kicsavarni, különben bizonyára szíven lőné magát a — töltetlen fegyverrel. Érdekes megfigyelni a bőbeszédű hisztériát, ha egy vele ellentétes idegösszetételű, csendes, szótlan, flegmatikus emberrel házastíjjá össze. Az asszony, aki mellesleg feltűnési viselkedésben szenved, kétkézzel szórja a pénzt toalettokra, arcfinomítókra, festékekre, parfümre, feltűnő kalapokra, a férfi ezzel szemben lompos, elhanyagolt, piszkos kis ember, aki *»észre se veszi«* a felesége új toalettjét. Nos, ebbe a hisztérika még belenyugszik, de a jaja férjének, ha ugyanakkor *kifele* nem éri el az asszony azokat a hőditásokat, sikereket, amelyekre titkon számít. A hisztériások természetrajzához tartozik az abnormis nagy *féltékenység*. Olykor valóságosan mániászerűen üldözi a férjét féltékenységgel, a legtöbbször minden komoly alap nélkül. Az ilyen asszony azután lázasan kutatja végig férje összes zsebeit, esetleg iróasztal-fiókjait, *»bizonyítékok«* után kutatva.

Általában a köztudatba ment már át, hogy a hisztériás nő rendkívül érzéki, kéjsóvár. Ennek éppen az ellenkezője áll. A hisztérika majdnem kivétel nélkül *frigid* természetű, hideg, mint a jégcsap, szexuális érzése teljesen lefokozott, legtöbbször a nulla, a fagypontra — alá.

A hisztériások legtöbbször az általánosan egy fokkal műveltebbek. Ezt a kis műveltségüket persze léptenyomon fitogtatják, de sokszor belecsúsznak. Igen gyakran — minden különösebb külső kényszer nélkül — *agyon dolgozzák magukat*. Például éjjel-nappal *»ápolja«* szegény édesanyját, akinek csak egy egyszerű náthája van. Vagy: éjjel-nappal írásbeli munkát végez, amire nincs is szüksége. A reakció persze nem marad el és a család ilyenkor a bekövetkezett bajt a túlmunkával hozza összefüggésbe, holott megfordítva áll a dolog: éppen az idegbaj hajtja őt a felesleges túlmunkára.

A túlzásokról lévén szó, azt se hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a hisztériások rendkívül hajlamosak a vallási túlzásokra is. Szünetedélyes templombajárók, rendkívül vallásosak, de inkább valami különös, megmagyarázhatatlan *lételemből*, mint belső, vallásos meggyőződésből. Éppen ezért a terhelt gyereket óvni kell vallásos intézetektől vagy internátusoktól.

Az *»idegesség«* egy másik fajtájáról, a *neurastheniáról* is meg kell néhány szóval emlékeznünk.

A *neurasthenia* édestestvére a hisztériának, egy a keletkezésük.

mind a kettő szülőktől örökölt, csak a megnyilvánulása más. A hisztéria és neurasthenia közötti különbséget röviden így foglalhatjuk dióhéjba:

A *hisztéria* inkább nőknél előforduló idegbaj, szuggérálható, hipnózissal gyógyítható.

A *neurasthenia* inkább férfiaknál jelentkező, *»idegességnek«* nevezett betegség, amely *nem szuggérálható*.

A *hisztériát* néha a laikus is felismeri, mert *látható* tünetekkel jár, a beteg kikiáltja a baját és bár szenvedélyly utánozza a fájdalmas szerelmi megbetegedéseket, fájdalomról ritkán panaszkodik.

A *neurastheniát* nem ismeri fel a laikus, mert a beteg *nem árulja el magát*, irtózik a betegektől, a vértől, nem utánozza a betegségeket (»elég az ő maga baja«). Állandóan fájdalomról, elviselhetetlen fájdalomról panaszkodik, amiket más halandó el se bírna viselni. Jendrassik így jellemzi őket: Nekik nem is a *ma*, hanem a *holnap* fáj...

A *hisztéria* fél mindenféle gyógyszerrel, fél az orvostól, a mérgektől és az egészségnél ártó szenvedélyektől.

A *neurastheniás* szereti a gyógyszerket, az orvosokat és a patikusokat, mindenféle tiltott szenvedélyre hajlamos, a morfinizmus és kokainizmustól kezdve a homoszexualitásig és az onániáig.

Ezek után vajjon miből áll ezekben a betegségeknek, különösen pedig a *hisztéria gyógykezelése?*

A keresztsháboruk idejében a hisztériások gyógyítását radikálisan intézték el. Boszorkánypörökbe fogták szegényeket és rövidebb-hosszabb processzus után mint az ördögökkel taktikázó *boszorkányokat* máglyán égették el őket.

Bár ezen eljárás ellen napjainkban se tiltakoznak olyik szívtelen férfi, ma mégis valamivel előbbre vagyunk a gyógyítással.

A felnőttek kifejlődött hisztériájának egyetlen gyógymódja az — *elkülönítés*. A beteget ki kell venni, *el kell távolítani megszokott környezetéből*. Szanatóriumban, néha idegen helyen vagy távoli rokonoknál néha maguktól is visszafejlődnek a hisztériás tünetek. Máskor az elkülönítés mellett a gondos *szakorvosi* beavatkozás is nélkülözhetetlen, amely elsősorban szuggesztív kezelésből áll, később szükség szerint döntő fontosságú a — *hipnózis*.

Hálás az orvos szerepe a könnyen szuggérálható esetekben. Ilyenkor például az álmatlanságban szenvedő beteg a szódabikarbonátot is elalszik. Annál nehezebb és hálátlanabb az orvos munkája a nehezen szuggérálható, makacs megbetegedések-nél. Természetesen az ilyen nehezen befolyásolható eseteknél fontos, hogy az orvos személye a beteg előtt feltétlen szimpátiikus legyen és benne a hisztériás teljesen megbizyon.

Enyhe vizkúra, villanyozás, test-edzés, a különböző sportnemek csak elősegítői a gyógyulásnak.

A betegség *megelőzésénél* fontos, hogy *»ideges«* egyének kerüljék az *összeházasodást*. Előnyös házasság az utódokra nézve, ha *két ellenétes természetű* kerül össze. Az idegbeteg anyát a vasidegzetű férfi — az utódokra nézve — előnyösen egészíti ki. A fertőzésnek kitett gyereket már egészen kicsi korában távol kell tartani az infekció fészektől. A lehetőség szerint óvni kell zsenge idegrendszerét — elkülönítés hiányában — a betegség csiráitól. Erre a leghatásosabb eszköz a szigorú, racionális *gyermeknevelés*.

A hisztéria gyógykezelésének azt a módját, amely egy-két évtizeddel

ezelőtt az egész világot szenzációként járta be és amely *pszichoanalízis* elnevezés alatt *Freud* tanár nevéhez fűződik, ma már csak a történeti hűség kedvéért említjük meg. A Freud-féle lélekelemzés rendkívül hosszadalmas és fárasztó, sokszor hetek, hónapok munkája után szedi ki a betegből, a régen átél emlékképek közül azon eseményeket, amelyek *a tudat alatt*, tulajdonképeni okai a betegség kiváltásának. A

A gyermekorvosi tudomány öt éves fejlődése

Irta: dr. Wolf Gyula orvos (Subotica)

Régen, még a világégés előtt történt, hogy egy gyermekvédelmi világkongresszus alkalmára a londoni *Graphic* a következő képet hozta: A Piccadilly cirkusz óriási forgatagában egy hatalmas szál Bobby jelt ad a gummitöbbitel, mire minden mozgás megáll, minden zaj elül, a rohanó társzekerek zakatolása, a nyilsebes autóbuszok túlkölése csendűd merevül, még a földalatti tubeok is fölfigyelnek, a mahomet ember kezén fogva méltóságos lassúsággal átvezet az irdatlan tömegben egy pötyömnyi emberkét, ki a legnagyobb biztonsággal tipeg át a külföldben életveszélyes tolongás színterén. A kép címe: *His Majesty the Child — Ötélése a Gyermekek!*

Valóban a kép nagyszerűen jellemezte az akkori idöket; már majdnem úgy volt, hogy az emberöltöt, mit mi most leélünk, a gyermekfejlesztés és embertökéletesítés korszakának nevezheti majd a történelem. A népek törvénykönyvei, társadalmi egyesülései egymással versenyeztek abban, hogy melyik nyújt tökéletesebbet a veszendő gyermekélet védelmére; az *európa mintául szolgáló magyar gyermekvédő rendszer* is a szép idöböl való. Azután egyszerű megváltozott minden és benne az ember lelke is. Ma bizony a Bobby gummitöbbitje nem arra szolgál, hogy piciny emberkének utat nyisson letaposással fenyegető tülekedésben. Valamikor ez a gummitöbbit az egyébként fegyvertelen policeman kezében a civilizáció, a béke rendjének jelvénye volt, ma tán csak egyik etapja a visszafejlődésnek a husánggal hadakozó ősember felé.

És mégis!... Etsi fractus illabatur orbis... bár megroppantak a kultúrvilágot tartó oszlopok, ha meg is fagyott több és magasabb tudásra törő kedvünk; a tudomány emberei serényen dolgoznak tovább, a gyermekéletét szolgáló ismeretek is határozottan komoly és biztató fejlődést mutatnak. Ha nem is számolhatunk be korszakalkotó felfedezésekről, mint milyen annak idején a diftéria-szörum föltalálása, a gégemetszést fölöslegessé tévő intubáció stb. voltak, de heurisztikus gondolatokban, biztató új gyógyeljárásokban nem volt hiány az utóbbi öt év alatt. Érdekes, hogy mint ezelőtt is speciálisan a gyermekorvoslásban most is a praktikus tapasztalásnak csak utána kullog a theoria, ép ezért megbízhatók, maradandók az itt rövidesen fölemlítendő eredmények.

A csecsemő táplálás terén, bár megmaradt generális elvnek, hogy *»az anyatejet miképp az anyaszívvel nem pótolhatja semmi (Pescatore)«* elértük, hogy a *vajrántásos tejevel* szükség esetén gyönyörűen felnevelhetjük a legsatnyább gyermeket is; e felfedezés méltán sorakozik a Finkelstein féle fehérjéstej annak idején nagy feltűnést keltő megismerése mellé. A *vitamin anyagok* fontosságát is ezen évek alatt ismer-

Freud-féle lélekelemzők — hióasan — mindig a szexuális kelmények között keresik a hisztéria okát.

A pszichoanalízis — amelynek hívei egyre fogynak — csak egy lépés a hisztériás pszichoterápiája körül. Nem lehetetlen, hogy néhány évtized múlva feltalálják a hisztéria kórokozóját — valamiféle spirocheta vagy bacillus alakjában — és a jövőben e pszichés bántalmaknak is meglesz a maga gyógyító és védő oltása.

tük el; ezek nem tápértéküknél, hanem a bennük immanens életerőnél fogva nélkülözhetetlenek a fejlődő test fölépítéséhez. Nyers állati vagy növényi eledelokban rejlő komplikált fehérjegyöngyök, melyek túfőzés, túlszáritás stb. mellett tönkremennek és hiányuk okozza a skorbutot az angolkórt, a különféle ideggörcsöket a minden gyógyszereléssel dacoló gyermekaszályt. A háboru alatt elterjedt konzervtáplálás átkos hatásából (Hungeroedem, idegbajok) jöttek rá a gyermekorvosok, hogy a táplálék fertőzöttségétől való túlzott félelem s az ebből származó agyonforralása a gyermek mindenféle eledelének többet árt mint hasznát, mert a vitaminok közben tönkremennek. Az ilyen agyonsterilizált kosztot tartott gyermek satnya marad, míg egy-egy kanál répa, citrom vagy egyéb gyümölcslelével vitaminokat nem vesszünk pótlólag be szervezetébe. A jó öreg csukamájolaj is ezen megismerés révén nyerte viszsza becsületét. A *tuberkolózis* tanának újabb eredménye az a immár megdönthetetlen tény, hogy a tbc-t mindenki csecsemő vagy iskolásgyermek korában szerzi meg, a tbc. gyermekbetegségnek tekintendő s mint ilyen kezelendő, későbbi, felnőtt korban kezelése vajmi kevés gyógykilátást nyújt. Azt viszont ma még kevesen hiszik, hogy egy gyermekkorban könnyű, csak egy szivre lokalizált megbetegedés kigyógyulása immunitást nyújt későbbi súlyos természetű gümös fertőzések ellen. A legközelebbi jövő feladata az lenne, hogy minden gyermek *mint a feketehimlő ellen, úgy a »gümőkör ellen is rendszeres védőoltásban részesülne*, ha majd egy ilyen bevált védőoltó anyaggal rendelkezünk.

Vannak, kik e csudaszert már megtalálták vélik a *Poundorf-féle* oltóanyagban és hallottam komoly orvosgyűlésen ilyen bombasztikus kijelentést: miképp Jézuskrisztus az emberiség lelkét, úgy a weimari Poundorf az emberi testet váltotta meg. Sajnos, az utóbbi évtizedek csodaszernek kikürtölt fölfedezéseit az elmaradhatatlan kijózanodás a kellő értékre szállította le, a Poundorf-féle oltóanyag is — legalább jelen formájában nem bizonyult a tuberkulózis panacea-jának. Így volt ez a Koch-tuberkulinnal, így az Ehrlich salvarsan-jával, mindkettőt annakidején mint deus ex machina-t üdvözölték, mely egy csapásra képes a beteget egészségessé varázsolni. Ma a Poundorfról el kell ismernünk, hogy a legártatlanabb, határozottan alkalmas, kiválogatott esetekben gyógyító tuberkulinfajta, mi kezdő tüdőbajosoknál, csontgümőkórúknál, sokszor beválik. De egy kis optimizmussal szabad remélnünk, hogy lesz még idő, mikor a tbc. mint népbetegség annyira megritkul egy könnyen alkalmazható, mindenkinek hozzáférhető védő, il. gyógyeljárás folytán, mint a középkor feketehimlője, mi városokat,

TÜZIFA

vagon tételben valamint hasámban és aprítva, házhoz szállítva, legutóbban beszerezhető

Vujković J. és Társa
cégnél, Jukićeva ul. 41. Telefon 669.

egész vidékeket tett néptelenné. A veseszűtetett *ues* gyógyítására megtalálták a salvarsanadagolás ártalmatlan módját azáltal, hogy a bőr alá is fecskendezhető sulfoxylat készítményt előállították. Az akut fertőző gyermekbetegségek ellen való védekezés is sokat haladt. *Kanyaró* ellen a lábadozó beteg vérsavóját befecskendezve, a kanyarósfertőzés vagy teljesen elmarad, vagy nagyon könnyű betegség formájában folyik le. (Deggwic sérum). A diftéria-szérumot tökéletesítették azáltal, hogy az eddigi ellenmérgebefecskendezés helyett (passiv immunizálás) diftéria-toxin-antitoxinkeveréket használnak (aktív immunizálás). A mi nagymesterünk, Bókai János, a bárányhímlő lényegébe világít be fölfedezésével, mely szerint az övsömör (herpes zooster) azonos betegség a varicelával, idegdispozíció mulik, hogy ezt avagy a másik formát veszi föl.

A fertőzések leküzdésében mindinkább egy új elv jut előtérbe: a tulzott specifikus szereke való törekvést föl váltotta a Reiztherapie, az idegen test ingerével való gyógyítás. Rájöttek arra, hogy a mindenféle állati gyógsavóval nemcsak ellenmérget, hanem idegen fehérjét is viszunk be a betegbe, ez az idegen fehérje, hogy úgy mondjam, fölkorhácsolja a beteg vérének szunnyadó képességét, hogy az önmagából védő, fertőzést leküzdő ellenanyagokat termeljen, így indult meg a tejinjekciózás, a fehérjébe burkolt, *elektromos felmintonok használata* a legkülönbözőbb természetű megbetegedések ellen. A gyermekorvos különösen sorvadós kis pacienseinél látja ennek hasznát, mert tény, hogy a legérvényesebb, vérszegény, elesett csecsemő is néhány caseosan, idegen vérsavó (vagy az anya véreből centrifugált serum) befecskendezésére étvágyra kap, gyarapodni kezd. Az 1918-as influenza kapcsán föllépett járványos agygyulladás (Ekonomo) minket annyiban érdekel, hogy sok gyermekkorai idegbaj, bénulás, görcsök, epilepsia, vitustánc lényegébe nyujt betekintést, körülbelül amannak csökevényes gyermekhez módosult formái, mindezek aszerint, hogy az agy, ill. gerincvelő mely részét támadták meg a gyulladást okozó mérgek és hozták benne létre anatómiai elváltozást.

A gyermekidegbajok gyógyszerrei két hatalmas szerrel gazdagodtak: a luminállal és a calciúmsókkal. A mellékvesét erősen görcskeltő centrumnak ismerték föl, így epilepsiánál, ha már semmi sem segít, az egyik mellékvesét eltávolítják.

A gyermekkorai vakbélgyulladásról (helyesebben a féregnyulványlob) kiderült, hogy a legtöbbször bélférges (oxyuris) okozák, ezeknek az eddig félig-meddig ártatlannak hitt élősdieknek irtása így a gyermekorvos fontos föladata vált.

A gyermeknek mint sexuális lénynek föl kutatása sok érdekes eredményre vezetett, különösen a bécsi lélekelemző-iskola (psychoanalizálók: Stekel, Freud, Friedjung) vetette magát, szinte mondhatnám, kéjelegve, a témára — az objektív leírást mérlegelésnek sokszor hátrányára.

A gyermekgyógyászattal szorosan rokon orthopaedia nagyszerű teljesítményei az izom- és idegátültetések tökéletesítése, a pupnak, a gerincelhajlásoknak operációs gyógyítása, miáltal a bénák járóvá lettek, a megroppant görbék kiegyenesedtek.

A természetes fény kiaknázása, úgy a legmagaslaton, mint a sik-

ságon, a mesterséges chemiai sugárakkal teli kvarcfény áldása, mind több tért hódít a testalkat följavításának föladataiban. Az utóbbival persze sok üzletes visszaélés történik, de a becsületes kritika, a becsületes orvos egyik legszebb erénye ezt majd tompítani fogja.

A jövő kilátások? Minden attól függ, segíti-e gyorsan talpraállani Európa Németországot, tudnak-e majd hatni, alkotni, gyarapítani régi kedvvel, ujult erővel a német klinikák, a német laboratóriumok? Mert azon lehet tán vitázni, hogy mi érlelt a tudás fáján több és edesebb

gyümölcsöt, az angol-amerikai gazdagság, a francia esprit vagy a német lelkiismeretes kutatás-e? Az azonban vitán felül áll, hogy a gyermekorvosi tudomány specialisan német termék »made in Germany«.

Vajha megszivlelné a keresztény Európa az *ótestamentum* zsolnáinak szavát (Psalm. VIII. 3. vulgata ford.): »Ab ore infantium et lactantium fundatum disposuit laudem«, ami körülbelül annyit jelent, hogy az isten országának (akár Platon államának) bázisa csak egészséges csecsemőgyógyás és életerős gyermekkeaj lehet!

Tanyai történet

Irtá: Huberth János

A sárréti uradalom nagy téli pihenőjét tartotta. Pihent a tanya és pihent a tanya népe is. A szállási kis házak csendes magányukban, fehér hóspikában álmosan süppedtek a puha, fehér hóba, szinte elveszve a végtelenbe terjedő pusztaságon, amely — a kemény, kietlen tében, — olyan siváran nyújtózott a meszeségben, mintha minden élet kihalt volna róla. A zordon tél dermedt némasága terjengett az egész tájon.

A pusztán széles dülő-ut vezetett keresztül, jobbról-balról kis tanya-házakkal szegélyezve, ami az uradalom e részének falusi ucca-formát adott azzal az egy különbséggel, hogy itt egyetlen háznak sem volt elkerített, kapuval ellátott portája.

A hatalmas uradalomban, ahol végeredményben egy gazdáé volt minden, — ilyesmire semmi szükség sem volt.

A téli pihenőt tartó tanyai nép, — béresek, telepes kiscsárdák, minden rendű cselédség — ritkán mutatkozott ki a szabadban. Dolog ilyenkor alig akadt és mindenki behúzódt a házacskába, amelyeknek még az ablakait is »téli ruhába« öltöztették: betömtek szalmával vagy kendőkkel, hogy a kegyetlen nagy hideg utat ne találjon a meleg szobákba.

Valóságos eseményszámba ment, ha egy ember mutatkozott az elhagyott, csendes, néma pusztán.

Egy januári nap volt, szombat délután. Négy óra felé járt már az idő. Juhász-Nagy Dániel öregbéres, rendes szokása szerint, »lefekvés előtt«, — amj esti hétkor következett be, — kiállt az »uccára« egy pipa dohányt elszívni. — Ugy megszokta már ő ezt a délutáni szórakozást, mint a városi urak a kávéházat.

Földig érő suba a vállán, rövidszáru cserép-pipa a szájában, fekete báránypör süveg a fején: így vonult ki rendesen délutáni megszokott szórakozására.

Ezen a bizonyos, emlékezetes szombati napon is így cselekedte.

Dániel gazda nagy körülménységgel és még nagyobb méltósággal foglalta el rendes, megszokott helyét a ház »elejében« és csendes szemlélődéssel, nagyokat huzva a pipából, körültekintett az »uccán«.

Amint tekintete a tulsó ucca-sorra esett, úgy meglepődött, hogy a pipa majd hogy ki nem esett a szájából.

Atelel szomszédja, a Szófra, — ahogy ő hívta, — szintén kiült állott a háza előtt — ami még nem lett volna valami tulságosan riasztó dolog, — de a Szófra valami különös módon állt, egészen szorosan a falhoz simulva, szinte lapulva, olyanformán, mintha lesben állna. Azonban még ez a körülmény se váltott volna ki különösebb izgalmat Dániel gazdából. Látott ő már ilyes-

mit is, furcsábbat is. Hanem a nagy megrökönyödésre az adott okot, hogy a tulsó ucca-sor átelleni ház előtt lesben álló embernek balta villogott a kezében.

Dániel gazda erre a különös látványra igen kellemetlenül kezdte magát érezni.

Egyelőre azonban nem tett egyebet, mint, hogy nagyokat huzott a pipájából, csendesen elfordítván fejét a Szófronék házára és úgy tett, mintha a behavazott utat nézné. A tanyai távolságokhoz szokott éles szemek ekkor — nagy meglepetésére — észrevett egy közeledő alakot, akiben az »erős Vládót«, Szófronék új lakóját — ismerte föl.

Az erős Vládó, pár hónap előtt vetődött »Sárrétre«, anélkül, hogy bárki is tudta volna pontosan, hogy tulajdonképpen honnan is jött. Ugy beszélték, hogy Amerikából hozta a szél, ahol pénzért birkózott. A családi nevé nem is tudták s mikor róla beszéltek, csak úgy emlegették, hogy az erős Vládó.

Amikor a pusztán először felbukkant, mindjárt a Szófron után kérdezősködött, akit már előbből ismert és akkor ott is ragadt a Szófronék házában mint a lakójuk.

Kis idő múlva aztán kezdtek sutogni — különösen az asztonyép körében, ami természetes, — hogy a Szófron fiatal, szép felesége a nagytetű, fehérarcu, feketehaju Jéló és az erős Vládó egymásba szerettek. Mindenki tudta ezt és még többet is ennél, — mert mivelhogy a rossz hír szárnyakon jár, — csak épen a legjobban érdekelt fél, a megcsalt férfi nem tudott semmiről semmit.

Egyszer azonban mégis a fülébe jutott. Egy fiatal legény sugta meg neki, akit a Vládó egyszer vasárnap délután a közeli falu »nagyvendéglőjében« tartott táncmulatság alkalmával, kötekedései miatt jól eldögönyözött.

A csuffá tett legény kegyetlen bosszút állt megveretéseért.

Ugy rendezte a dolgot, hogy Szófronnal együtt jöjjen be a városba, ahol csendes borozgatás közben, alapos felvilágosítással szolgált, a mit sem sejtő embernek.

Szófron nem akart hitelt adni az árulkodó legény szavainak, viszont erősen bizonykodott és tüzelte a megcsalt férjet, hogy csak keresen rá alkalmat és módot, hogy bizonyosságot szerezzen a felesége hűtlenségéről.

Szófron elhatározta magában, hogy ezt a tanácsot megfogadja, már csak azért is, hogy bebizonyítsa az árulkodónak, hogy ok nélkül rágalmazta meg az ő feleségét. De akkor aztán felelni fog csunya rágalmaiért....

A férfiek régi kipróbált cseléhe folyamodott. Szinleg elment otthonról, azt mondva, hogy a városba megy,

mérnöki díjakat fizetni, azonban feleuton visszafordult, észrevétlenül, a házához lopózott és — megbizonyosodott, hogy a legény igazat beszélt. Dániel gazda mindezekről a dolgokról hallott valamit félfüllel és most hogy itt látta Szófront, krétafehér arccal, vadul villogó szemekkel, baltával a kezében, és látta közeledni Vládót, kezdte sejtetni, hogy itt nem valami istenes dolog van készülöben.

Nyilvánvaló dolog volt, hogy Szófron a Vládót lesi és nem kevésbé nyilvánvaló dolog volt az is, hogy most ő neki, — közbe kell lépni, hogy elejét vegye egy készülő szörnyű tettnek.

Tisztán látta a helyzetet, amely olyan volt, hogy Vládó abban a pillanatban, amelyben oda ér a ház sarkához, elveszett ember. Hullá.

És a Vládó már egészen közel járt a végzetes helyhez. Az öreg béres fölemelte kezét, hogy jelt adjon és figyelmeztesse, hogy álljon meg, de abban a pillanatban Szófron egy lépést tett előre és meglátta a közeledő Vládót. Dániel gazda elkésett a figyelmeztetéssel és a sötét Végzet tartóhatatlanul indult el véres útjára. Dániel gazda nem akarta látni azt ami ezután következik. Megfordult és csendesen pipázgatva lépegetett házába.

— Nem láttam semmit, nem tudok semmit. Végezze el mindenki maga a maga dolgát, úgy, ahogy tudja...
...És Szófron elvégezte a maga dolgát, alposan.

...Az orvosi boncjegyzőkönyvben, amelyet az erős Vládó hulla boncolása után megfogalmaztak, ez állt: Férfi hulla, a koponyán három tátongó, nyitott, nagy seb, Valószínűleg baltától...

II.

A törvényszéki tárgyalásra teljes számmal bevonult a tanya népe.

A terem zsufolva volt. A nagy tárgyalások előtti zibongó moraj tölti meg a termet.

Egyszerre csend lesz: hozzák a vádlottat. Arca halottsápadt. Hosszu, fekete bajusz lóg le a szájaszélén. Szemei mély üregekben fekszenek... Arca beesett. Látszik rajta, hogy nagyon beteg. Járása bizonytalan, imbolygó. Leül a barna padra. Teste előrehajlik, fejét a kezére támasztja.

Szorongos börtönör ül a háta mögött.

A tárgyalást vezető elnök a szokásos kérdéseket intézi hozzá:

Halk hangon felel: 32 éves, nős, egy gyermeke van.

Ezután felszólítja, hogy mondja el összefüggően az egész esetet.

A vádlott kissé elgondolkozik, majd halk hangon mondja:

— Tesék kérdezni.

— Mikor történt az eset?

— Januárban, szombati napon, este felé.

— Mi történt akkor?

— Baltával... (A vádlott megtántorodik. A teremőr odarohan és megfogja. Az elnök intézésére leülteti a padra.)

— Ha nehezére esik az állás, beszélhet ülve. Folytassa.

— Nagyon homályosan emlékszem. Arra emlékszem csak, hogy a baltával ütöttem... Nem néztem hova, csak ütöttem... És aztán elhagyítottam a baltát és elmentem a csendőrköz jelentkezni.

— Mi bírta rá magát arra, hogy baltával támadjon a lakójára?

A vádlott ennél a kérdésnél sirva fakad, majd leküzdve felindulását, akadozva mondja:

— Bár sohase lett volna a lakóm... akkor én nem állnék itt és ő... élne. Ebben az egyben hibáztam...

hogyan odavettem a házba. Gondolhatam volna, hogy ez nem fog jóra vezetni. Elcsábította a feleségemet és mikor emiatt kérdőre vontam, ki-nevetett és azt mondta, övé az asszony, mert ő az erősebb. Akkor elfogott a düh, nekimentem, de ő megfogott és kiköltött a házból. Télen, hóba-fagyba. Nem tudtam, mit tegyek. Vissza akartam menni a házba, de az ajtó be volt zárva és ők ketten bent voltak...

Akkor gyalog bejöttem a városba és itt csavarogtam három napig. Negyedik napon nem bírtam már ki. Visszamentem gyalog a tanyára. Szombati napon volt, délután. Odalopóztam a házhoz, kicsit vártam, aztán benyitottam. A feleségem egyedül volt a szobában. Nem szólt hozzám, rám sem nézett. Nem kérdezte, hol voltam. A szoba hideg volt. Mondom: Megyek aprófát vágni, hogy befűtsek. Az asszony nem felelt. A konyhában felvettem a batát és kimentem a ház elébe. Tudtam, hogy a feleségem azt az embert várja... Hát én is odaálltam várni... És jött... (A vádlott itt ismét elérzékenyül.)

— Kérem, nekem nincsen több mondani valóm. Itéljenek el...

— Jöjjenek a tanúk, — szolt az elnök.

A közönség feszült izgalommal néz az ajtó felé. Magas termetű, erős, feltűnően szép asszony lép be a terembe. Tetszik neki, hogy olyan sokan vannak. Kihívóan néz a közönségre.

Megindul a bírói emelvény felé, kacéran ringatja csipőit.

Amint végig halad a termen, minden szem rátapad: egy asszony, aki miatt egy ember meghalt és egy másik a börtönben van... És ő kacéran mosolyog, testét himbálva lépked.

Amikor a vádlottak padján görnyedten ülő férjét meglátja, hosszasan nézi, de inkább gunyos lenézéssel, mint szeretettel.

Aztán egyenesen szembefordul a bírói emelvényel és mélyen meglajol.

Az elnök figyelmezteti, hogy ha nem akar, nem kell vallania, mert hitese férje ül a vádlottak padján.

— Akarok vallani, — mondja az asszony mély kellemesen zengő hangon.

Kijelentésére mindenki lélekzetwisszafojtva figyelt, mert úgy érezték, hogy valami tragikus, váratlan van a levegőben.

A vádlott mozdulatlanul ült a padon és reszkető izgalommal bámult a közvetlen előtte álló feleségére.

— Mit tud erről az úgyról? — hangzott az elnök szava.

— Az uram nagyon féltékeny természetű ember. — kezd az asszony, — emiatt mindig üldözött és meg is vert. Rámfogta, hogy szeretőket tartok és hogy a Vladimir is a szeretőm, ...pedig nem is volt az...

Rémes jelenet következett erre. A vádlott hirtelen felugrott és irtoztos hangon kiállította az asszony felé:

— Hazudsz!

Az asszony első pillanatban kissé megriadt, de rögtön összeszedte magát és szemébe mondta az urának:

— Te gyilkos, ártatlanul ölted meg azt az embert... Te csunya gyilkos... Te...

Mielőtt még valaki megakadályozhatta volna, Szofron hirtelen rávetette magát az asszonyra és torkon ragadta.

Irtóztos kavargás támadt. Min-

denki riadtan ugrott fel. A fegyházór villámgyorsan közbelépett és lefogta a magánkivül levő vádlottat.

Pillanatig dermedt csend uralkodott a teremben, de a következő másodpercben Szofron, — aki a szörnyű izgalmaktól már alig állt a lábán, krétafehérré vált arccal, megtántorodott és elvágódott a padlón.

A törvényszéki orvosok hozzárohantak, megvizsgálták és intézkedtek, hogy vigyék ki a teremből.

A fogházor és a teremszolga viték ki az ájult embert a folyosóra. Az elnök a tárgyalást felfüggesztette.

Az egész terem zsongott, zugott, az izgalom pattanásig feszült, csak a nagytestű, kacérnézésű szép asszony állt nyugodtan a bírói emelvény előtt, ahonnan az egész jelenet alatt el sem mozdult.

Negyed óra telt el. A bíróság halotti csendben bevonul a terembe és elfoglalja helyét az emelvényen.

Az egyik törvényszéki orvos lép most az emelvény elé és jelenti:

— A vádlott szívszélhűtésben

meghalt.

Néma, halotti csend fogadta a bejelentést.

A zsúfolt terem közönsége eleinte meg sem mozdult helyéről. Mintha nem értették volna, hogy mi történt. Azután egymásnak sugták: Meghalt a Szofron. Ketten haltak meg egy asszony miatt. Óriási izgalom fogta el az embereket.

Jéló még mindig mozdulatlanul állt a bírói emelvény előtt, mert csak ott érezte magát biztonságban.

Viszony az izgatott tanyai néphaditanácsot tartott. Abban állapotok meg, hogy a törvényszékről távozó Jélóval okvetlen valamiféle szünetesnek.

Csoportban álltak fel a kijáratnál és várták az asszonyt.

Jéló jött. Kacéran mosolyogva, himbálózó, könnyed lépteivel... de nem egyedül. Hatalmas termetű, atléta erejű fiatal legény lépdelt mellette. Ugyanaz, aki beárulta akkor a férjének...

Gunyos, kihívó mosollyal haladt el a közönség sorfala között. Senki sem merte egy szóval sem bántani.

Coignard abbé újabb vélekedései

I. A Bretagnei Párt

Ősz mesterem, Coignard abbé, volt püspöki könyvtárnok és az ékesszólástan tanára, jóízűt hörpintett az előtte lévő palackból, amit jó anyám gondoskodása készített oda számára. Tekintete végig simogatta az üvegben aranyló bort s mosolyra derült okos, de borostás arca. Látszott rajta, hogy lelkének egyensúlya helyreállt a családás után, amit Csipkeverő Katharina hütlensége okozott neki.

Mi, többiek, atyám, a Ludláb Királynőhöz címzett pecsenyesítő bolt tulajdonosa és a pecsenyesítő céhének zászlóvivője, jó anyám és én, Nyársforgató Jakab, aki majdan atyám örökébe lépek, addig csendesen elmélkedünk arról, hogy a királyságban a szegény és elnyomott bretagneiak között, amely fajtából mi is származunk, mennyi jaj és mennyi sirás hallható, hogy nékiük nincs iskolájuk, tőlük csak elveszik s nem adnak nekik földet, az adó őket nyomja és a király füllajtárjai és csatlósai kizozzák őket.

— Azt hallottam, mondotta derék atyám, hogy már két év óta van valami Bretagnei Párt, de az se csinál semmit a szegény bretagneiakért. Azok az urak... — mondotta és a maga rusztikus módján nagyot káromkodott hozzá. Anyám égre fordította szemét s titokban keresztet vetett.

Ősz mesterem, a filozófiai doktor, Coignard abbé, mindaddig nem szólt egy kukkot sem, most azonban megszólalt.

— Ne káromolja az urakat Jakab mester. Én Coignard abbé, az Ur méltatlan szolgálója, a teológia és az ékesszólás doktora, aki gyermeki alázattal vetem alá magam Anyaszentegyházunk tekintélyének, azt hiszem, feltűnő bizonyossággal ismerem a derék bretagneiek nyomorúságát s ismerem a Bretagnei Pártot is, amely eddig nem volt egy séges hangulatu. A Párt vezetői a szegény bretagneiek sorsa fölött néma siránkozásokon kívül nem ismernek más teendőket. Szomorkodnak az esendő bretagneiek fölött s egész nap nem csinálnak semmit. Egyedien egy akadt köztük, aki hívásos földi

gondolatoktól elfelve lemondott a szomorúságról, s irt, kilineselt, dolgozott. Közben akadtak neki hívásos sikerei is s egy-egy percre el-lankadt szívében a szomorúság, hogy helyt adjon ama örömekek, amelyeket a földi ember érez, munkája sikerén, s amelyek a tovább munkálkodás kísértésébe vissznek bennünk. Az Ur azonban, aki fehér csirke képében leküldötte a gyalgát a bocage-i plébános kertjébe, hogy kikapartassanak azok a rezedák, amelyek az istenfélő plébánost orra cimpáján keresztül vívők kísértésbe, hogy hévséggel esengjen földi illatok után s megcsappant lelkesedéssel vágyódjon a menyei jószagra, az Ur itt is csodát tett... A csirkek megint kikaparták a rezedát s a rezeda megtért lelkében hagyta magát kipiszkálni, ami által hasonlóná vált a többiekhez, akik a szomorúság semmivévisével szolgálják az Urat és a bretagneieket. A bretagneiek most remélhetnek, mert a Bretagnei Párt immár újra egy séges....

Jó anyám, aki nagy figyelemmel hallgatá mesterem elbeszélését, az égi csodatételben megnyugodva némán dicséré az Urat.

II. A felelőtlen elemek.

Siheder suhancok járták be az utcákat, bezúzták az ablakokat s leverték a békés kalmárok, pecsenyesítőket, gyertyamártókat, mézesbábúkat, korcsmárosokat, csipkeverőket és tímárok boltjai fölött azokat a táblákat, amelyek ott mesterségüket hirdették. Ezek a suhancok nem kímélték azokat sem, akik a kilenc hid sötányán beszélgettek és ha nyelük nem tetszett nekik, ezeket is elnászpángolták és súlyosan megsértették azokat a színjátzókat is, akik nekik nem tetsző darabokban játszottak.

A jó polgárok elkeseredetten panaszkodtak, mert a városi csatlósok, akiket a polgárok adójából fizettek, bántatlanul hagyták garázdálkodni a rendbontókat.

Amikor a kötélverők uccáján és a Saint-Jaques uccán leverték az ősz-szes cégtáblákat, nem kímélve Güllés asszonynak a »Három Szűzhöz«

címzett rőfösületét és Bleizot urának a »Szent Katalin kép« cégerét viselő könyves boltját sem, a »Kis Bachus«-ban összegyűlt néhány polgár, köztük atyám: Ménetricz Leonard sütő is s arról beszélgettek, hogy elnászpángolják a csavargókat, akik ellen a király poroszói nem védelmezik meg a tisztos polgárokat.

Jelen volt jó mesterem, Coignard abbé is, akit egy szerencsétlenül végződő kaland után a seézi püspök ur elbocsájtott a könyvtárosi tisztből, s ő így nyugtatta meg az elkeseredett polgárokat.

Szemlélve a csapásoknak és ellen-csapásoknak bizarr egymásutánját, amint végzeteink egymásba itköznek kénytelen az ember belátni, hogy az Istennek az ő tökéletességükben nincsenek hiájával sem az ötletnek, sem a képzeletnek, s hogy megihletvén Mózeset, Dávidot és a prófétákat, ha kedvük tartja, megihletnék a csavargókat, naplopókat is. És amint megihlethetik ezeket, úgy megihletta Haza szent neve is.

— Tibérius császár uralkodása alatt — Cassiodonus könyvében megolvasható, — elvadult külsejű csavargók, bépklosok, fekélyes estű és lelki emberek járták be Massiliát, loptak, raboltak, gyilkoltak, közben pedig Jupiterhez imádkoztak, s azokat, akiket megsarcoltak, akiknek házát felgyújtották és kirabolták, szintén arra kényszerítették, hogy dicsőítsék Jupiteret. A mikor ezek a szegény emberek a veszedelem elvonulása után házaik üszkös romjai közzé tértek, meg mindig Jupiteret emlegették. És Jupiternek jobban esett, ha átkozták és korholták is, mintha nem forgatták nevét szívükben és nem vettek szájukra....

Eddig ért ősz mesterem az elbeszélésben, amikor egy csomó izgága csavargó a hazát éltetve, bezúta a »Kis Bachus« ablakait és ajtaját s kiverte onnan a békésen idogáló polgárokat, közben mesterem kopott és zsirfoltos reverendáját sem kímélve állandóan azt kiabálták, hogy ők szeretik hazájukat.

A polgárok azonban Coignara abbé elbeszéléséből megértették, hogy a Haza is megkívánja fiától, hogy emlegessék nevét, s hogy őket a botrányokozó csödület most épu gy hazaszeretetre neveli, mint ahogy Tibérius császár idejében a bépklosok és fekélyesek rászoktatták a massiliarikat Jupiter imádatára. Ebben a tudatban békésen szétoszoltak s ősz mesterem is velük tartott abban a hitben, hogy valamelyikük majd meghívja vacsorára.

Feljegyezte:

Iju Nyársforgató Jakab

Délutáni és estélyi ruhák Bundák Fehérművek Szörmék

a leggyorsabból a legfinomabb kivitelig

Holzer

divatüzemben

Budapest

IV., Kossuth Lajos u. 9.

AMAN JÓZSEF APATINI és KULAI SÖRGYÁR R. T. APATIN

Ajánlja legújabb különlegességét

„VOJVODSKO” SÖRÉT

magasfoktartalmu

aromatikus világos sör

Mese a kis fésüről meg a kis keferől

Irtá: Lucia

A kis fésű egy nagy német gyárban született és egy finom kis fényezett bőrtokban lakott, amit akkoriban ecerrattának hívtak és nagyon divatos volt. Vele szemben csiszolt kristálytükör állt és erősen udvarolt neki, rövidesen feleségül vette. De a fésű nem szerette, mert mindig csak önmagát látta benne és ez a végén unalmassá válik. A gyárban egy elegáns üzlet kirakatába került, ahol nagyon jól érezte magát, csillogó parfümös-üvegek és illatos szappanok közt. Nemsokára megvették. Egy széke fű zsebébe jutott és itt kezdődött számára az igazi élet: a muzsika és a szerelem.

A dolog úgy történt, hogy a szobalány takarításnál leejtette a lila ecressétokot és a tükör összetört. A széke fű ekkor a tükröt eldobta és a kis fésűt kivette a tokból és belehelyeztette a zsebébe. A zsebnél finom fleurs d'amour illata volt, amit a kis fésű, aki hosszabb ideig élt egy drogéria kirakatában, rögtön megismert. Örvezdve tekintett szét. Puha de szakadozott selyem bélést pillent. Társasága egy aranyóra, néhány cigareta, egy sóskiflivég és egy kis bajuszkefe voltak. A zseb mögött pedig valami szerkezet mindig így csinált: Kip-kop, kip-kop. A fésű rögtön elmondta, hogy ő egy német gyárban született, hogy férje egy csiszolt kristálytükör volt és lakásuk egy elegáns lila ecressétok.

Az előkelő özvegyet mindannyian szívesen nőül vették volna.

— Válasszon közülünk, mi karcsuak és illatosak vagyunk és szintén egy előkelő gyárban születünk — mondták a cigaretták.

A sóskiflivég csak epekedve pislogott köménymag szemecskéivel de nem mert szólni, mert tudta, hogy ő kövér és közönséges és bár az egyetlen józú volt a társaságban, már rájött, hogy az ilyen rejtett kvalitásokat senki se méltányolja. Az aranyóra gögösen ketyegett.

— Felesleges mondanom, hogy én vagyok itt a leguribb és leggazdagabb, mondta. Elárulom önnek, hogy dupla fedelem van. Sajnos, nem vehetem nőül, mert sokat utazom és nem nőülhetek, de legyen a barátóm. És csakugyan az óra még aznap elutazott és egy zálogcédula lett a helyébe.

— Látja, — mondta a kis kefe — ezek mind jönnek mennek és változnak. A cigaretták se ugyanazok. De én mindig én maradok és hü lesznek önhez. Különben is legjobban össze illünk és bár nem vagyunk gazdagok, együtt fogunk dolgozni.

A fésűnek is a kefe tetszett legjobban és így a menyasszonya lett.

Együtt dolgoztak. A munkájuk abban állt, hogy többször napjában el-sétáltak egy szépen ivett szál fölött, ahol egy széke bajusz sehogy sem akart nőni. Ennek ellenére olyan komoly mozdulatokkal jártak le-föl, hogy a távolabb állók igazán azt hitték, hogy a széke bajusz — van. Közben a kis fésű, aki tehetséges és élénk megfigyelő volt, sok mindent látott és tapasztalt. A zsebben rövid időre barna hajfűrt pillent, levelek, apró, sebtiben firkált cédulák. Más-kor szépen lemásolt érzelmes versek. Olykor egy parfümös de használt csipkés zsebkendő. Egy-egy el-

száradt virág. Nagyon ritkán és nagyon rövid időre néhány százkoronás. Azt megfigyelte a kis fésű, hogy a furcsa szerkezet, amely a zseb mögött kopogott, mikor szolt gyorsabban és mikor nyugodtabban. Egyszer már tudta mi az élet, és megtanulta ismerni a szerelmet.

Ezek után úgy vélte, eljött az ideje, hogy a kis kefével házasságra lépjen, de akkor az történt, hogy egy szép napon mikor ismét nagy igyekezettel fésülte a széke bajuszka — helyét, nem került vissza a zsebbe, hanem egy puha fehér leánykéz elkapta a fű kezéből és keblébe rejtette. A kis fésű már tudta, hogy gazdái abban az irigyléreméltő korban és még irigyléreméltőbb lelkiállapotban élnek, amikor az ember száraz virágtól névaláírásig és használt zsebkendőktől bajuszkeféig, mindent ad, kap, csókol és gyűjt.

Mint hogy megfigyelő és némileg filozóf volt, nem is lepődött meg túlságosan. Akkor kiugrott az ágyból és fogta a kisértő fésűt és bele dobta egy üres fiókba. Másnap aztán visszaadta a széke fiúnak.

— Mért adja vissza? — kérdezte szomorúan a fű.

— Ó hát a magáé — felelte könnyedén a lány, — csak tréfáltam tegnap mikor elvettem.

— Csak tréfált? — kérdezte keserűen a széke fű. — Nem kell? Most már én se kellek, ugy-e? Az is csak tréfa volt!

Akkor a lány ránézett a kis fésűre és elgondolta, hogy az mindjárt ott fog pihenni a fű szívében és nagy

keserű irigységet érzett. De mert okos és józan lány volt, hát csak hangosan fölnevetett és odadobta a kis fésűt a fiúnak, mint egy lapdát. Az elkapta és beleejtette a régi puha kis zsebbe. A zsebben a kis kefének kívül akkor csak a zálogcédula volt és a kis fésű a ki élénk megfigyelő és némileg filozóf volt valami halvány összefüggést kezdett sejtetni az események és a zseb tartalma közt. Ugyanekkor föltűnt neki, hogy a zseb mögött az a szerkezet, amely csendesen kopogni szokott, most viharosan dobogott és egy másik szerkezett ugyanott zakatolt és lüktetett mint egy fújtató. A zseb hullámozott és a kis fésű rémülten kapaszkodott fogaival a feslett selyembe és a völegényéhez, a kis keféhez akart bujni, de abban a percben egy izmos tenyér átölelte, és a kis fésűnek megroppant a dereka és meghalt. Csak a szíve fájt a völegénye után, mert már ő is tudta mi a szerelem.

A lány pedig nagyon becézte. Este a párnájára fektette és hosszasan szivta magába azt a dohánnyal kevert fleurs d'amours illatot, ami belőle áradt. Simogatta, csókolgatta, a fésű pedig csudálatos izzó bolondságokat suttogott a lány fülebe. A puha zsebről suttogott, melyben száraz virágok és lírai versek pihennek és szivről, amely mögötte dobog. A kezdődő aranyszínű bajuszról, amit ő fésülgetett és a friss piros fűszájról, amelyet olykor megérintett. És a lánynak kiszáradt a torka és beleharapott a kis fésűbe.

A jugoszláviai magyarság feladatai

Irtá: Falcione Árpád dr.

Ha azt kérdeznék valaki, hogy mi a jugoszláviai magyarság teendője, hogy hol a helye a magyar tömegeknek, a következőket felelném: Tartsunk össze és csatlakozzunk egy szál a Magyar Párt-hoz, amely a mai néhez politikai viszonyok között becsületesen igyekszik a magyarság érdekeit képviselni, azokat megvédeni és helyzetét javítani. Aki a Magyar Párt-tal, akár annak programjával, akár a tempójával, vagy akár a jelenlegi vezetőségével és annak taktikájával nincs megelégedve: az annál inkább jöjjön, hogy egymást meggyőzve — kötelességünket mentől jobban teljesíthessük. De az a magyar ember, aki kívülről kritizálja a Magyar Párt munkáját, az téved, ha azt hiszi, hogy a jelenlegi pártvezetőséget üti csak, — árt az az egész magyarságnak. Mielőtt valami szükségeset, amivel nem vagyok megelégedve, szétrombolnék, meggondolom, tudok-e helyébe jobbat alkotni. Már pedig a Magyar Pártra szüksége van az itteni magyarságnak, hogy parlamenti képviselőhez juthasson, s így küzdhessen, alkotmányos uton, az alkotmányban biztosított jogaiért.

Vajjon helyes-e, hogy a magyarság külön nemzetiségi pártba tömörült, s nem lett volna-e helyesebb a meglévő politikai pártokban szép kényelmesen elhelyezkednünk?

Nem. Hiszen a magyarságot a szláv pártok és az eddigi kormányok elejétől fogva mint nemzetiséget kezelték, — természetesen a magyarság hátrányára. Az egész vonalon megteszik a különbséget szláv és nem szláv, de főleg szláv és magyar között. Ez utalta a magyarságot nemzetiségi pártba.

De egyébként se tehetett mást a magyarság: mire részben politikai jogokhoz jutott, az összes más nemzetiségek, sőt az ilyeneknek vallás szerinti alfajai is — már mind külön pártokba voltak szervezkedve: a bunyevácok, a sokácok, a horvátok, a szlovének, a németek és a többi itt élő népek.

A jugoszláviai magyarság tehát nem irredenta célokkal csoportosult a Magyar Pártba, hanem azért, mert nem maradt más utja a meglévő politikai alakulatok között, — és ma sem láthatja kisebbségi jogait másképp megóvhatónak, mintha külön szervezetét megtartja.

Csatlakozzék tehát minden igaz magyar a Magyar Párthoz, mert ott a helye, akár elégedett vele, akár nem — és sose felejtjük el, a Magyar Pártnak csak akkor lesz sulya és tekintélye, csak akkor fog elérhetni valamit a kisebbségi jogokért folytatandó küzdelmében, ha az egész magyarság egységesen áll a háta mögött.

Az év legjelentősebb eseménye

Az újságnál, ahol alkalmazva vagyok, husz esztendő óta én írom meg a karácsonyi számba a szokványosított arról, hogy mi volt az elmúlt év legjelentősebb eseménye.

A nyájas olvasó bizonyára tudja, hogy a karácsonyi szám nem éppen a szent-északán készül. Valamivel előbb kezdik azt már szerkeszteni és kinyomtatni. Peches öngyilkos volna az, aki karácsonyeste követne el öngyilkosságot, arra számítva, hogy így karácsonyi szennáció lesz a lapokban s tragédiáját sokan megkönyvezik. Karácsony estét az újságról is. — aki egyébként is pontos hivatalnok és rendes családapa s csak a muliák bohémtradícióját iránti tiszteletből ül egész nap a kávéházban, — otthon tölti kényelmes, jói fűtött háromszobás uccai lakásában. A szent estén, nyugodtan szakadhat le az a bizonyos csillár, nincs senki, aki cikket írjon róla az újságra.... Szóval az év legjelentősebb eseményéről szóló glosszát is valamivel előbb szokták megírni. Rendszerint március 1-én kell nyomdába adni.

Az én működési időm alatt, az utolsó husz évben, üldöz a pech. Az igazán jelentékeny események mindig az esztendő második felében szoktak megtörténni. A világháború júliusban tört ki s az 1914-es karácsonyi szám szerint ez a jelentéktelen intermezzo eltörpült amellett a tény mellett, hogy Kasziba Andrásné hármaskreknak adott életet, mert karácsonyi nap az 1914. a legjelentéktelenebb eseményének ez utóbbit jelezte. Igaz viszont, hogy 1918-ban a bakák már régen dohánvt sverceltek át a határon, a mi lapunk mégis az elmúlt évben történt események közül azt tudatta a legjelentéktelenebbnek, hogy Kisbürgözdí András milyen jó viccet mondott a német császárnak valahol a 121-es magaslati pont táján. Még a német császár is jót nevetett volna rajta, ha történetesen hallotta volna. Szóval az év eseményeinek értékelésében nincs kellő szerencsém: az én véleményem nem találkozik mindig a nyájas olvasó véleményével, aki olykor a Ruhr-vidék megszállását, sőt az angliai választások kimenetelét is jelentősebbnek tartja, mint azt, hogy Ódor Bálint megütötte a főnyereményt, vagy tesszem azt, hogy Melinda grófnő annak rendje módja szerint vadházasságra lépett a zsinagóga sekrestyésével. Ámbár, ha egy esztendő múlva visszagondolunk arra, ami tavaly izgatott és foglalkoztatott bennünket, amin a mult évben vitakoztunk szenvedélyesen a kávéházban, alig lehet eldönteni, hogy mi volt legjelentősebb, mi hagyott maradandóbb nyomot az emlékünken. Viténk anyaga-e, vagy a deliblati kétéjú bornyu, amit kénytelenésből én tavaly mutattam be a nyájas olvasónak úgy, mint az elmúlt év legjelentősebb eseményét. Ebből is látható, hogy mennyivel könnyebb volna az én dolgom, ha 1923-ban azt kellene megírnom, hogy melyik volt az 1923-as év legnevezetesebb eseménye. Ki emlékszik már az idén karácsonykor az elmúlt évre? Ki tudná ellenőrizni, amit leírok? De hát a nyájas olvasó a legfrissebb eseményekre kíváncsi s a nyájas olvasó kívánsága az irányító, amely utunkat jelzi és megszabja.

Husz esztendő alatt, amit az évlagnevezetesebb esemény-írói pályán töltök, már némi gyakorlatra tettem szert. Anélkül, hogy dicsekedni akarnék, elmondhatom, hogy e pályán tekintélyem van. Volt esztendő, amikor márciusban már tobzódtam az elmúlt esztendő nevezetes eseményeiben. Amnyi témám volt, hogy csak.... A konkurrens lapok valamennyi tárcáirójának témáit felsoroltam s elmondtam, az is jelentékeny esemény, hogy Abel Jenő csak hogy feleségül vegye az alispán unokahugát, otthagya az egyetem orvosi fakultását, ahol pedig mint igazoltató fajvédőnek és a karhatalmi zászlóalj parancsnokának jelentékeny sikerekre volt kilátása s mellőzve kvalifikációra vonatkozó törvényes rendelkezéseket alleveltáros lett a vármegyén. Megírtam, hogy az se kutya, hogy egy német uralkodóhercegi család sarja beleszeretett abba a bizonyos barnarásúlt képi, elegáns magyar íróba.... De mi ez mind jelentékenység dolgában ahhoz képest, — tértem át egy merész for-

Karácsonyi ajándékok!

Ékszerek, órák és
disztárgyak mélyen
leszállított áron
kaphatók

Ádám ékszerésznél, Rudics u. 6.

dulattal. — a magam novellatémájára. — hogy egy aránylagos polgári jólétben élő, pocakos és kedélyes apa el akarja hitetni serdületlen fiával, hogy ő voltaképpen egy szűziféle-iró. Mondanom sem kell hogy mindig a saját novellatémáim volt az igazán jelentékeny eseménye az elmúlt esztendőnek. A magam munkáinak értékelésében megnyilatkozó ezt a kis subjektivitást, meg kell bocsátani s be kell látni, hogy még szép tőlem, hogy akkor, amikor szuverén vagyok abban a tekintetben, hogy melyik eseményt tartom jelentékenynek, melyiket nem. — nem azt tüntettem fel legjelentősebbnek, hogy a novellát meg is írtam. Igaz viszont az is, hogy a novellatémáim mindig témák maradtak, sohasem lettek belőlük novellák.

A jó idők azonban már ezen a téren is elmúltak. A konkurrens lapok tárcarovatában csupa expressionista és aktivista novellák jelennek meg s van is azoknak témájuk.

Az év azonban mégsem záródhat le jelentékeny esemény nélkül. A nyájas olvasó ezek után mégis csak megkérdezheti, hogy mi volt az elmúlt év leg-

jelentékenyebb eseménye s én nem tehetek úgy, mint a mozi kommunikék írója, aki nyugodt lélekkel írja meg ma, hogy a filmszakma legkiválóbb eseménye Eddi Pólo fellépte a »Kétarcu harminia« című hét részes dráma főszerepében, hogy azután a jövő héten, amikor Jacki-Coogan lép föl a »Vízbefojtott csecsemő« főszerepében pirulás nélkül ez utóbbit hirdethesse a legkorszakalkotóbb eseményként, sőt gyanút.

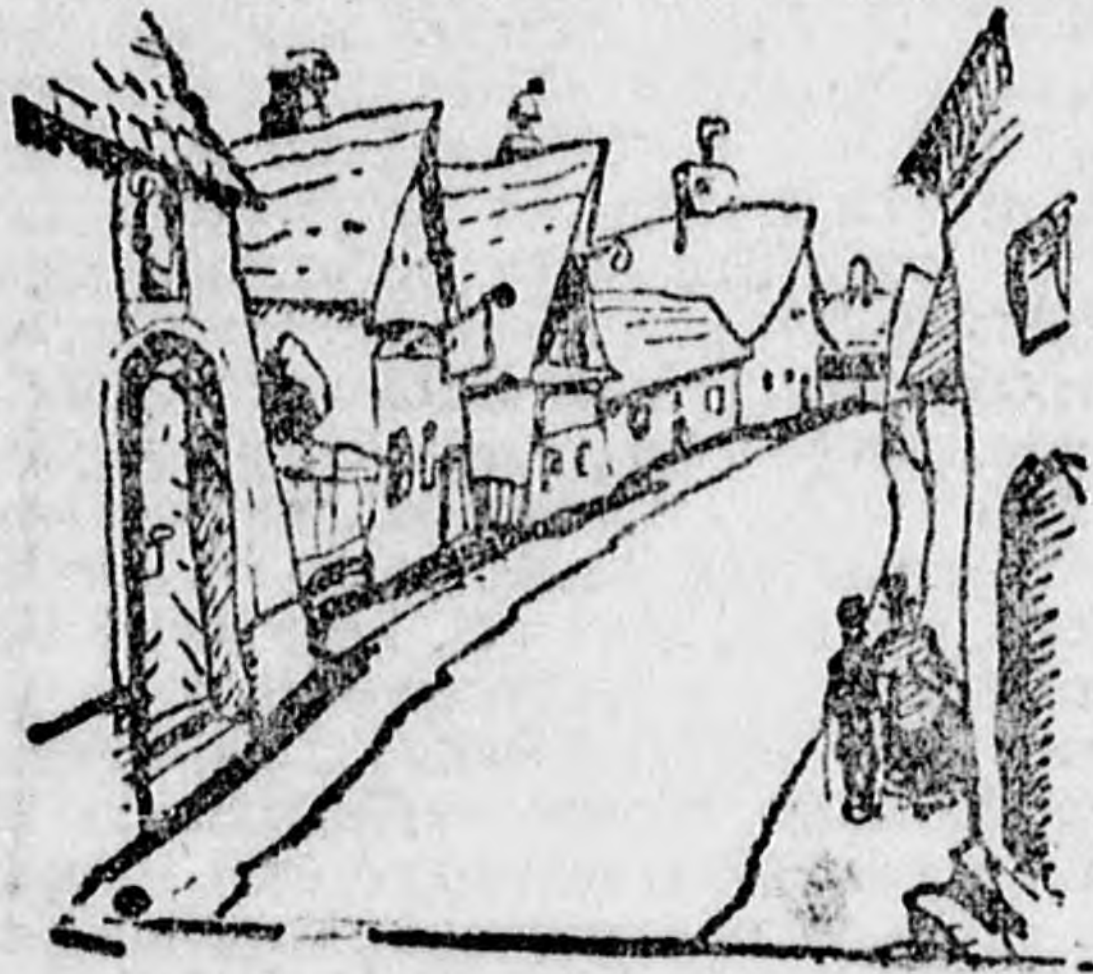
De hiába minden mentegődzés, nekem meg kell írnom, hogy az elmúlt év, sőt az elmúlt évtizedek legnevezetesebb eseménye az volt, hogy kedves és szeretve tisztelt barátom Cement Ciprián, a dardisport baltimori világbajnoka, a múlt héten megadta nekem 15 dinárt kitevő kártyaveszteségét.

Ha Önök azt hiszik, hogy ez nem nevezetes esemény, akkor Önök nem ismerik az én Ciprián barátomat, aki ezuttal is figyelmeztet mindenkit, hogy e könnyelmű és elhamarkodott eszlekedetéből a jövőben követendő magartására nézve semmiféle következtetést levonni nem szabad.

H—vát M—ric.

Szellemidézés egy halott városban

Valamikor gazdag, tekintélyes mesterek voltak, bő torokkal, színlitig telt ládafiával, céhjeik híre túlment az ország határára, ők voltak a büszke város tömör fundamentuma, jelentették a jólétet, a makacs, józan polgári becsületességet és vidám cégtáblájuk az ősi, az idők során hagyományra csontosodott mondással ékeskedett: Isten áldja a tisztos ipart! Aztán egyszer hivatlanul és váratlanul lecsapott rájuk, kisé-

A régi város

mizte és halálra ítélte őket az új teremtő erő, a mindent fejtetőre állító forradalmár, a Gyár. Apránként lopta el az aranyukat, az örömeiket, hirdethet tisztességüket és a nagy tusa után — akik még megmaradtak — már csak az árnyékában üthettek táborát és kinlódhattak tovább a lezárt sorompóju, fekete országuton. Ez a harc cseppet sem nevezhető hősziának, vagy csudálatosnak, alattomos, erőszakos kalózkodás volt, a gyanútlan kisiparost-, nagyiparost egyenként fojtották meg és tekerték ki a nyakát. Ma már csak hirmondó veteránjai vannak a régi dicsőségnek, senki se tudja hová lettek; a nagy törzsfőnökök vagy hősiessen, vagy lassu, hátráló haldoklással véreztek el, más, életeresebb kenyérkeresetre tértek át, vagy pedig meggondolták magukat a siralomházban és beálltak kényes derékkal robotolni a nagy lóherhoz: a gyárba.

A gombkötők

Itt Szubotícán uccát neveztek el róluk, pajkos nótákat szerkesztettek e nemes céhről és városszerke nagyvala a becsületjük. Egy gombkötő lány — persze ha gombkötő volt a papája is — jobb partit jelentett annak idején, mint ma egy ötszázholdas bunyeváckisasszony. Ez pedig testvérek között is nagy szó. A gombkötők sokféle kiváltságot élveztek, ünnepekkor saját selyem zászlójuk alatt vonultak fel, céhmesterük a polgármester halján ült a tanácsban, irigyelték és tisztelték őket és boldog volt az a szülő, kinek fiacskáját iskola helyett egyik-másik neves mester elfogadta gombkötő inasnak. A mai gombozó, glikkerező gyere-

kek nem is tudják megbecsülni a finon, esztergályozott csontgombokat, amelynek őseivel pedig a nyolcvanas évek deli ifja sok isteni leányzó szőke fejét csavarta el, a drágánívü, mintás, aprólékosan kidolgozott gombcsudák kedvence zsákmányai voltak a gombmetszőknek és tolvajoknak, — akiket viszont a mai zsebmetészek őseinek tekinthetünk — és egy-egy művészi, modern gombkreációról hónapokig beszéltek a városban, többet és érdemlegesebben mint manapság — mondjuk — egy könyvujdonságról. Ma már egy gombkötő sem dolgozik, a vidám mesterek régen örökre elpihentek...

Az utolsó reszelővágó

Az utolsó reszelővágó lábnyomát már vagy tizenöt évvel ezelőtt befutta a hó, élő közülük csak egy van, az is bujában éjjeli mulatót nyitott, egy nem a legbizalomgerjesztőbb szubotícai nyomoruccában. Félreértések elkerülése végett délelőtt kerestem fel az öreg urat.

— Azért tessék csak begyünni — mondta a kaput nyitó kócos leányzó — a Jóska bácsi még alszik.

De nem mentem. Este már ő maga személyesen fogadott, ódon bakterlámpással az arcomba világított gyanakvóan, aztán bevezetett saját különszobájába és teljes félóran át

Barátságosan ajtót nyitott...

panaszolta, szórta rám dohos, nyűtt keserőségeit.

— A reszelővágó volt mindig a háziasszonyok kedvence — bizonykodott szapora esküdözéssel — a postakocsiban első helyen ültek és címerük a városháza homlokzatán sorban negyediknek következett. A reszelővágás sok türelmet, páratlan ügyességet követelt, a reszelővágásra születni kellett és a reszelővágók mind jámbor, istenfélő jóemberek voltak.

Sok fantasztikusát regélt még visszaemlékezésében a régi jó reszelős időkben, valóságos memoárokat adott elő, olyan volt mint egy film, amelyet hátrafelé játszanak, az öreg percről percre fiatalabb lett, nem sokára csecsemő és szinte féltem, hogy egyszer csak eltűnik az aranykárpitú fal mögött a semmibe.

— De azért tudna még reszelőt vágni, ha mondjuk az összes reszelőgyárak, ahány csak van a világon, szőröstül-bőröstül elsüllyednének?

Az öreg bácsit mélyen meghatotta ez a figyelmes együgyűség.

— Ne is próbáljon engem ilyenell vigasztalni, usse teszi meg a kedvemé a magosságos mennybéli — nézett rám hálás, köszönő kutyaszemekkel — kívünlítem már én a vágásból régen — és meggyújtotta kormos, nehéz bakterlámpáját, mert kívülről türelmetlenül csöngették.

— De nagyon sürgős — dörmögött dühösködve és érzékeny bucsut vett tőlem a bolthajtásos kapu alatt. Kapupénzt nem fogadott el. Ez az uri gesztus még boldog reszelővágó korából ragadt meg benne gögös csökevényként.

A gyertyamártó asszony

Vénséges vén öregasszony kiunt a barátságatlan város végén, a gyertyamártó. De ma már ő sem a ávátásosak közül való. Csak műkedvelősködik, privátszorgalomból és a vilányt nem ismerő szegény külvárosi proletárasszonyok csereberélik gyűfáért, kenyérért, kis tüzelőért az otromba, csöpögős, nehéz füstű, vastagkanócu gyertyákat. Halálosan megrémült, amikor beállítottam a szűk, alacsony, sötét szobába.

— Tudtam, hogy még bajba keveredem az átkozott gyertyák miatt! esdekelt és csak akkor hagyott fel a siránkozással, mikor megmondtam, hogy nem a rendőrségtől vagyok.

A gyertyamártó otthon

A mártogatás titkaiba is be akart avatni, de a »műterem« oly irtóztatosan dögszagú, fullasztó volt, hogy jobbnak láttam letenni erről a kivánságról.

— Aztán szépet írjon ám rólam az újságba — hagyta meg szigorúan a fagyuszagu vénasszony és készletéből kiválasztott egy szál pufók, bizonytalan sárga gyertyát.

— Ezt magának adom emlékül — nyújtotta át kedveskedve — nagyon finom darab — és betette azonnód, piszkosan, olvadozón a kabátzsebbe... ..

A pipafaragó asszony

A pipafaragásnak messzire nyúló tradíciói vannak. A pipafaragók mind művészek voltak, néha zenik, alkotak, teremtettek, ismerték a szent Dohány minden csinját-binját, titkát, ízét és illatát. Piparemekek kerültek ki ördögös kezeik alól. Az ilyen pipa sokszor jobban a szívéhez nőtt a kor emberének mint a leggyönyörűbb szerelmes asszony; komoly háborukat viseltek némelyikért és ha az egyszeri vendéglátó király pipatóriumából — ami megesezt — elsikkadt csak egy is, menten megszakadt a diplomáciai jövishzony a gyanuba vett néppel. A pipa fontosabb politikai tényező volt a maga fénykorában mint a mai gyászos időkben — például — a nemzeti kisebbségek. A pipa békét és hőleséget adott a gazdájának és végrendeletekben külön passzust szentelt neki az örökhatyó. A szép pipa reprezentálta a jómodort a családot és a gazdagságot.

Szubotícán egy pipás bolt áll még az Alexandra uccában, amelynek asszonytulajdonosnője most is kézimunkásokkal dolgozik régi művész-mesterek receptje szerint finom, értékes darabok készülnek itt, a pipaipar talán utolsó fellegvárában.

A bicskakészítő, kötélverő, csengőskovács, szemfedős, keztüis és a többiek

Mennyi szálla, gyökér, lomb, hajtás, energia és valamennyi a régmúlté, a soha felnem támadásé. Ez a város hamar megfedekezett róluk, majd hogy meg nem tagadta őket, pedig a fiaik voltak és az apáik egy-

személyben.

A bicskakészítő a vásárok leonépszerűbb figurája: köztiszteletben álló *krémjét* képezte a jó klasszisu iparnak, régi, fagó képeken, amelyek vásári forgatagot ábrázolnak, első helyen, mindjárt a mézesbábosok és a szücsök sátra után következett a bicskakészítő sátra és közvetlen szomszédjai pedig a kalendáriumos és a szitakészítő voltak. Ilyen előkelő környezetben nem is csoda, ha a bicskakészítő kis sé magasabban hordták az orrukat és többretaksálták magukat a köztüriúsnél és a szerkovácsnál is, amiól aztán hosszú, konok ellenségeskedések származtak. A gyűlöletet átplánhatod iziglen és tartott a közös elmúlásig, amikor is valamennyien egy tömegsírba lettek elhantolva. A szubotícai bicskakészítő azonban kivételnek számított, mert sohasem tudott különösebb hírnévre vergődni. Ennek oka a tömegesen importált híres szegedi halas és csillagos bicskák erős konkurrenciájában keresendő. Régi értelemben vett bicskák Szubotícán régen nem készül, csak budli bicskák. A redukálódott vásárnapéccakai szurkálásoknál ép úgy megteszi az is.

Ezelőtt harminc évvel még nyolcvanöt keztüisbolt virágzott a városban. A kilencvenes esztendő boldog embere nem léphetett hármat az uccán annak kockázata nélkül, hogy a következő sarkon ne keztüisbe botlott volna. Keztüissel találkoznai a babonás lelkek szerint szerencsét jelentett, akár manapság a köznép hiedelme szerint a kéményseprő. A keztüis olyan szapora, megszokott, mindennapi látvány volt, mint napjainkban — az újságíró, csak hogy míg az újságíró úgy veszik mint szükséges rosszat, addig a keztüis elől senki se menekült, akinek vaj volt a fején, mert a keztüis nem vindikált magának purifikátori jogokat, szelid, anyagi teremtesek lehettek és őszinte rokonszenv vette körül őket. Ma már csak egy nyájas, ősz öreg ur tud róluk mesélni, az egyetlen élő keztüis, aki még ma is vezet Földő-uccai boltocskáját, amely öreg, beteg keztüik reparálását vállalja méltányos árak mellett...

A szemfedősöket, akik a maguk konjunkturájában egy rendesebb szemfedőért annyit számítottak, a miből ma hat zenéstemetésre is kifutna, megölte, kiterítette az olesó, gyári áru, hamar belevesztek és az utolsó szemfedősre — így szól az ipartestületi szemfedőskronika — a saját szemfedőjét borították utójára.

*
Aki még hátra vannak, azokról nincs sok mondanivalóm a statisztikás felsorolásokon kívül. A bocskorosok, akik bocskorban jöttek be és ma gummitalpas, betétes cipőben járnak, a subacsinálók, puskaművesek, vadászjelennel ékesített, duplakakasos puskáikkal, aranyozók, fazekasok, harangöntők, kolompkésztők, vargák, cserépegetők, magyarszűrszabók és a többiek, mind, mind eltűntek az élet és az üzlet lyukas ponyvája alól, beszitta őket a föld, megörölte az idő, ki-ki a hátára, vagy kezébe vette a házat, motyóját, amit még meg tudott a nagy felfordulásból menteni,

vagy pedig megtörték és beadták büszke, vagy alázatos derekukat a vad, friss tempójú *Technikának*, amely mint a *Tovább* örök kergetője, egyfelől magához ölelt, talpra segített százezreket, míg a túlsó oldalon ütött két ököllel és irgalmatlanul gázolt mindent, mindenkit, ami és aki elébe merészelt állani.

És ha a technika még oly igaztalan is, mindig igaza van.

Tamás István

RELETEUROPAI KERESKEDELMI
R. T.
EAST-EUROPEAN TRADING COMPANY
Ltd.
BEOGRAD, KRALJA PETRA UL. 52-54.

Távíratcím: EASTRAD
TELEFONSZÁM: 32-73.

Angol textilárak gyári raktára.
CSAK NAGYBAN

9311

Malomtulajdonosok figelmébe!

Szállítok legújabb rendszerű szabadon lengő sikszitákat, dara- és dercetisztítókat, hámozó gépeket, legjutányosabb árak mellett. Fenti gépek malmokban üzemben megtekinthetők. Eladó még egy 40 HP szivógáz-, egy 6 HP benzinmotor

Kelemen malom Ada (Bácska)
motor- és gépműhely.

9383

Nagyban!! Ajánlom saját gyáramban készülő első-rangu áruimat: **Kicsinyben!**

Varrott és szögezett papucsokat, férfi-, női gyermekcipőket s mindennemű szandálokat

Gyáram régi különlegessége a kórházi papucs
Olcsó napi árak!

Kónya Ferenc és Fia lábbeli gyára
Veliki Beeskerek

VOJVODINAI
KERESKEDELMI ÜGYNÖKSÉG NOVISAD
Kralja Petra ulica 29.

Foglalkozik átalános közvetítéssel. Beszerez utle-veleket és vizumokat bármely külföldi követségnél. Felvilágosítással szolgál mindennemű utazás és beutazási (a tartózkodási engedélyek megszerzése és azok meghosszabbítása ügyében. Hálókocsi jegyek beszerzése bármely vonalra. Utópóráz biztosítás. Utijelnyvtár. Napi futárjárat mely elvállal bármely megbízást Beogradba. Vidéki megbízásokat a leggyorsabban bevégeztet. 9557

UTAZÓT

aki a rövidáru- és fűszerkereskedőknél jól be van vezetve keres szappangyár, A szerb-horvát nyelv tökéletes ismerete feltétel, német nyelv tudása előny. Kimerítő ajánlatok eddigi működés, referenciák és igények megjelölésével „Utazó” jelige alatt a kiadóhivatalba küldendők.

KARÁCSONYI VÁSÁR!
BÁMULATOS OLCSÓ ÁRAK!

Üzletátalakítás miatt, karácsony alkalmával **30%-al** olcsóbban kiárusítom az egész raktáramat. Dus választék órákban, arany, ezüst ékszerekben, valódi és chinaezüst tárgyakban.

Wagner Béla ékszerésznél
SOMBOR, Nemzeti mozi mellett.

Minden kereskedőnek érdeke, hogy **fuarleveleit felülvizsgáltsa**

A „Vojvodina” nemzetközi szállítási társaság fuvarlevél felülvizsgálási és vizs-térítési osztályánál Subotica.

Előrendű régi, hivatásos, vezető állásban volt szakemberek vezetése alatt azon helyzetben van, hogy a visszatérítendő összeget a legrövidebb idő alatt folyósíthatja. — A fuvarlevelek felülvizsgálása **DIJTALAN!** 8279

FAKERESKEDŐK RÉSZÉRE
OLCSÓ BEVÁSÁRLÁSI FORRÁS A
KOVINI BANK R. T.
fiosztálya Kovin (Banat)

Férész, építőanyag egy kemény mint puhafában, gömbfa, széleszka mindenkor raktáron. Kivánatra minden méret vágatik. Eladás engros és detailban.

FERROSTAAL D.D.
Zastupnik dipl. Ing. Andor Perenji Subotica
Telefon 423.
Vilsonova ulica 8.

Velike zalhe na skladistu	Tračnice Spojnice Šarafi	Čavil Skretnice Okretala	Kolni slogovi Vagoneti Lokomotive
------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	---

Za sve industrije sa kolosjecima od 500, 600 i 760 mm. 9607

„OROSZLÁN” VÉDJEGYŰ GÉPSZIJAK
GARANTÁLT MINŐSÉG!!
NAGY GYÁRI LERAKAT:
BÁRDOS és BRACHFELD
NOVISAD 12. 138

THÉ LIPTON
LIPTON'S TEA
DIRECTEMENT
DE LA PLANTATION
A LA THÉIERE

HA JÓ TEÁT AKAR INNI
KÉRJEN

LIPTON TEÁT
EZ A LEGJOBB!

Kapható minden jobb csemegekereskedésben

Jugoszláviai vezérképviselőt

The Levant Co. Ltd Beograd 9599

Osječka Ijevaonica željeza i tvornica strojeva d. d. 4187
Osijek vasöntöde és gépgyár r. t.

Távíratcím: OLT. **OSIJEK** Telefon szám 63.

Vasöntöde **Gépműhely** **Csavargyár**
Szivógáztelepek 10-100 HP **Faárugyár**

Mindennemű gazdasági gépek
Kérjen árajánlatot

Igen tisztelt vevőinek és összes üzletfeleinek
Boldog karácsonyi ünnepeket kíván

Vlajnity és Todorovity

fűszer- és csemegekereskedés, nagyban és kicsinyben
Veliki-Bečkerek Kr. Petra trg 4. Telefon: 194.
9460

PIUKOVICS JÓZSEF KÖZPONTI IRODÁJA
Subotica, Jelašičeva ulica 4. (Kisközpontnál szemben)

Kelebiai fajborok literenként Din. 5.—
Saját főzésű PÁLINKÁK eladása nagy-
ban és kicsinyben!

RIZSÁNYI ÉS MOLNÁR

ASZTALOS-MESTEREK
JUGOVIČEVA (ERDŐ) ULICA 8.

Elvállalunk mindenféle butor-
és épületmunkát, ugyancsak
butorjavítást, tisztítást, butor-
áthelyezést és csomagolást.

0441

Magyar-német levelezőt

(ehetőleg női) keresek azonnali belépésre
Helybeliek és szerbül tudók előnyben.
Weinmann Mór Subotica
Strossmajerova ulica 22.

19307

PAPRIKA ELADÁS

Az Országos Hitelbank horgosi
fiókjánál mindenfajta spanyol,
szegedi és horgosi paprika legju-
tányosabb áron állandóan kapható

9228

Allandó olcsó árak
mellett kapható

prima ó- és übör

szilvium és törköly-
pálinka, spiritus, cog-
nac, likőr, rum. Az
olcsó árak nemcsak a
nagybani eladásra vo-
natkoznak, hanem ki-
csinybeni kimérésre is.

Grünbaum Aladár
bar- és csemegekereskedő
Sombor, Elefánt szálló.

Sürgöncim: Bosnabanka

BOSZNAI IPAR ÉS KERESKEDELMI BANK R.-T.
NOVISADI FIÓKJA
(Központ: Sarajevo)
KRALJA ALEKSANDRA 43.

Telefon: 27 és 281

FIÓKOK: Beograd, Zagreb, Novisad, Split,
Tuzla, Bjelina

Teljesen befizetett részvénytőke: D. 20.000.000
Tartalékalap cca Din. 3.600.000

Folyosít kölcsönöket. Vesz és elad értékpapírokat, idegen
pénznemeket és devizákat. Teljesít befizetéseket
az összes bel- és külföldi bankhelyekre.
Betéteket 8% netto kamatozással
felmondás nélkül fogad el
és fizet vissza.

Hosszabb időre lekötött betétek után magasabb kamatot fizet.

SCHLAGER

HENRIK

böröndös

Subotica, Aleksandrova
ulica (Farkas-főle ház)

Nagy raktár saját ké-
szítményű uti- és kőzi

BÖRÖNDÖKBEN

kalap-dobozokban, piaci
tászlák, ridikülök, erszé-
nyek- és mindennemű
BŐRÁRUKBAN

Jó bornak
nem kell cégér!

A jó bort

Gálnál

9659 kapja!!

Zmaj Jovina ul. 6.
(volt Jókai-u.)

Bácsme gy ei Napló
fiókiadóhivatala

Veliki-Bečkereken
a főpostával szemben

LÉVAY NÁNDORNÉ

üzletében van.

A fiókiadóhivatal

felvesz hirdetéseket

előfizetéseket és minden
a lapra vonatkozó
reklamációkat.

Első Horgosi Paprikamalom R. T.

Horgos (Bácska)

Paprika készítményeiből

állandóan raktáron van

Különleges csemegeédes

Félédes rózsapaprika, I-a

Gulyás, II-a Gulyás stb.

Szétküldés vasutón és

postacsomagokban min-

den mennyiségben. Ga-

rantált vegytiszta minő-
ség. — Kedvező árak.
Körjen mintákat és árajánlatot

Telefonszám 8

Sürgöncim: Vasúti Horgos

Prva

Osječka Tvernica za Preradbu Drva d. d. Osijek
Első Osijek-i Fajmunkáló Gyárpar R. T. Osijek

Telefon 58. — Sürgöncim „Drvored Osijek“

Gyárt mindennemű butorokat

a legolcsóbbtól a legdrágább kivitelig. Iroda-
berendezések, amerikai íróasztalok és redő-
nyös szekrények, továbbá különféle eszközök
asztalosok és pintérek részére.

SÖRÖSHORDÓK

valamint hordók raktározáshoz és szállításhoz,
kádak a legprimább szlavonai tölgyfából,
továbbá különféle zsiros és olajshordók.

VESZ és ELAD

különféle keményfaanyagokat.

4181

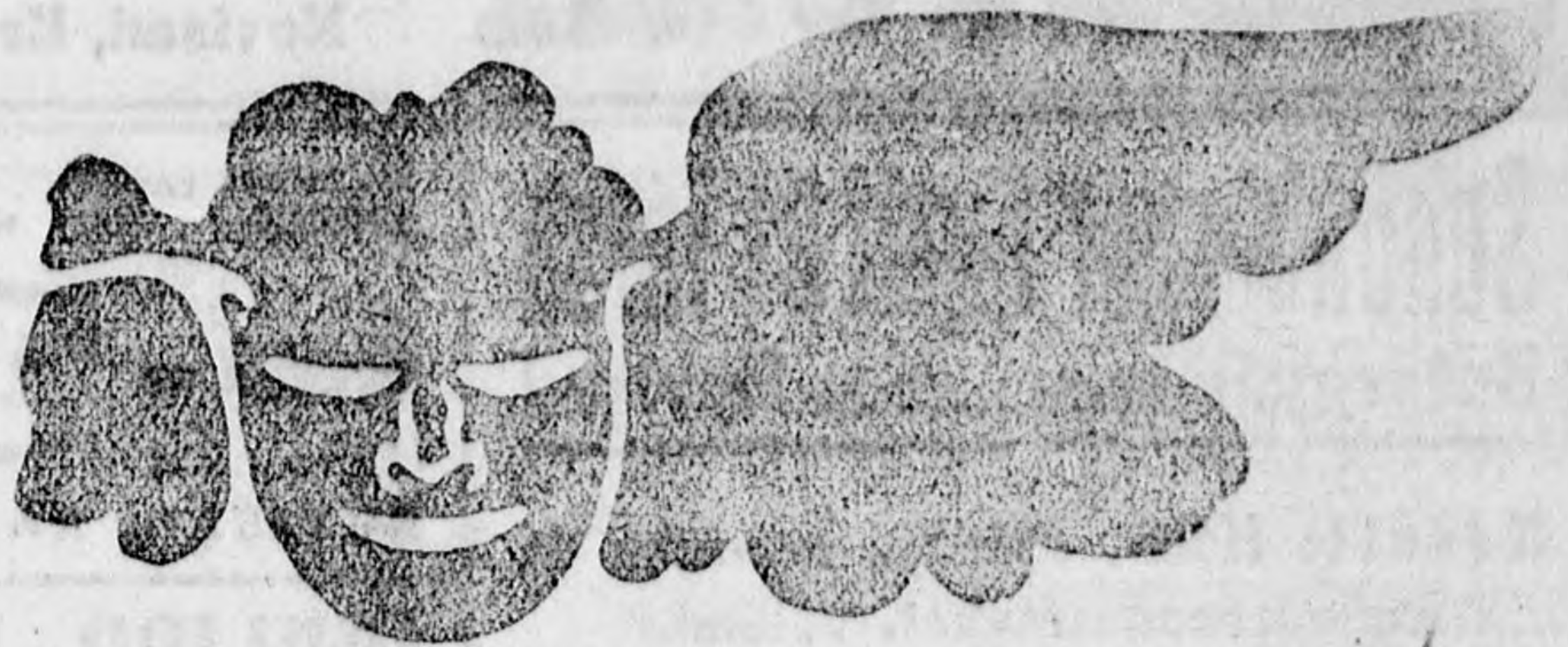
KRAMER ANTAL
ÉS TÁRSA
 EGYENRUHA ÉS URISZABÓSÁG
 SUBOTICA

Alapítási év 1868

Telefon Int. 95.

Készít legújabb angol divat után elsőrangú szövetekből mindennemű férfi ruhákat. — Egyenruhákat előírás szerint a leggyorsabban és a legjutányosabb áron. Pontos kiszolgálás! Saját sapkagyár! Elsőrendű munka!

Reményi művész-fényképező

Az egész Vajdaság eltközönsége által elismert világhírű művészeti műértékű fényképek kizárólagos készítője.
 Subotica, Rudičeva ulica 4.

9066

9501

Az összes legjobb gyártmányú
IRÓGÉPEK
 sokszorosító, másoló, számoló és számozó gépek
NAGYRAKTÁRA
 Jugoszlávia legnagyobb írógép javító műhelye.
 Visszatérítőknek 15 százalékos árengedmény.
 „JUST” írógép és kellekek szaküzlete
 Novisad, Kralja Petra ulica 30. — Telefonszám 95.

Rahmen-Industrie

Gemälde-Rahmen in allen Stilarten, in antiken sowie modernen Mustern. Einrahmungen unter Glas. Sondergrößen auf Wunsch. Verlangen Sie meine Preise in Altgold, Puder- und Restaurierung, Reinigung sowie Firnissen von Gemälden. Reinigung aller Arten Stiche.

Friedrich Bachinger, Vergolder
 Werkstätte für runde, ovale und sonstige Bilderrahmen.
 Erzeugnisse, Subotica (SHS)
 Bene Sudarovića ulica 34.

„VOLTA” MŰSZAKI ÉS VILLAMOS- SÁGI RT. VEL. BEČKEREK

Sürgöncim: Volta — Telefonszám: 137

Villamos szerelési anyagok és műszerek gyári raktára. Blau és Lukács elektrotechnikai gyár Budapest, Gärtner és Gnauck villamosági művek Dresden kizárólagos képviselője. — „Tungsram” izzólámpák gyári fölerakata.

981

Ut a boldogság felé
 Arabiai éjszakák
 Borja Lukrecia
 A régi fészkek
 Monna Vanna
 A két árva
 A bőregér

BALKÁN FILMJEI
 NOVISAD

9501

NŐI és FÉRFI
ALSÓRUHÁK
FEHÉRNE MŰ
KELLÉKEK
KÉSZÍTÉSE

CSILLAG
 fehérnemű varroda.
 Paja Kujundžić ulica 3.

8777

TELEFON 57. - SÜRGÖNYCIM: „LJUBLJANSKA BANKA” - TELEFON: 57.

LJUBLJANAI HITELBANK

RÉSZVÉNYTŐKE: NOVISADI FIÓKJA TARTALÉKOK:
 DIN. 50.000.000. JEVREJSKA ULICA 4. DIN. 20.000.000.

KÖZPONT: LJUBLJANA.

FIÓKOK: Brezice, Celje, Görz, Maribor, Kranj, Ptuj, Sarajevo, Split, Triest.

Folyósít kölcsönöket, vesz és elad értékpapírokat, idegen pénznemeket és devizákat. TELJESIT: fizetéseket az összes bel- és külföldi bankhelyekre.

Betéteket **8%** netto kamatozással, felmondás nélkül fogad el és fizet vissza.

Hosszabb időre lekötött betétek után magasabb kamatot fizet.

Neuhaus és Ralmár
 festékkereskedés

A legolcsóbb beszerzési forrás lakk, festék, firnis, faliminta és ecsetárukban.

IPAROSOKNAK
 ÁRKEDVEZMÉNYI

Nagyrabecsült vevőimnek, ismerőseimnek, jóbarátainak

boldog karácsonyi ünnepeket kívánok

Faragó Béla
 mészáros
 Subotica

Margot Likörgyár Sombor legkiválóbb rum, konyak és likőr különlegességek egyedüli beszerzési forrása.

Legolcsóbb árak

mellet vásárol, ha először az én különleges szövet és selyemkereskedésemet keresi fel s itt található a

Legjobb áru

SZILSKIN
 VELOUR-DE-LINE
 DUBLÉ-SZÖVET

BRAĆA H. GABAJ

Knez Mihajlova 33. BEOGRAD Telefonszám 23-22.
 A „KORONÁ”-HOZ

Velour-sifonbársony
 MOARE-SELYEM
 Szövetek fémzással

Ajánlja rendkívül nagy maradékraktárát

férfi- és női szövetekből, selyemből, bélésből és minden más cikkből rendkívül olcsó áron

3 méter angol férfiszövet	— — — — —	270 dinár	3 méter tiszta gyapju Gabardin, 130 cm. széles	300 dinár
3 méter angol férfiszövet	— — — — —	300 dinár	2 méter tiszta gyapju Gabardin, 130 cm. széles	200 dinár
3 méter angol férfiszövet	— — — — —	360 dinár	3 méter tiszta gyapju szerzs	— — — — — 240 dinár
3 méter angol férfiszövet	— — — — —	420 dinár	3 méter tiszta gyapju szerzs	— — — — — 180 dinár
3 méter angol férfiszövet	— — — — —	560 dinár	3 1/2 m. tiszta gyapju szerzs	— — — — — 210 dinár
3 méter angol férfiszövet	— — — — —	750 dinár	1 méter krepp-de-chine	— — — — — 100 dinár

„KULTURA“ HIRDETŐ IRODA HIRDETÉSEI

Novisad, Kr. Aleksandra 20

Schönberger Lipót és Társa

Butorgyár Kőcsesi u. 20-22. Novisad

Készít: Háló-, ebédlő-, ariszoba és Irodaberendezéseket, valamint mindennemű berendezéseket minden stílusban és elsőrendű kivitelben

Ha butort vásárol, követeljen **„ALBA“ TÜKRÖT!**Gyártja az **„ALBA“** tükörgyár

NOVISAD, KAMENIČKI ULICA 15

PHILIPP és BERGER ezelőtt: Gross Etelka
Novisad, Zrinyi u. 3 (a főpostával szemben)

Ajánlja gazdagon felszerelt fűszer-, gyarmat-, festék- és anyagraktárát a legolcsóbb napi árakon. — Elismerten jutányos és megbízható beszerzési forrás a környékbeli kereskedők részére. — Telefon szám 375. — Sürgőncim: Philippberger. — Frissen pörkölt kávé állandóan raktáron!

NEMZETKÖZI SZÁLLITMÁNYOZÁS

ULLMANN és SELIGMANN

NOVISAD, PETRA ZRINJSKOG U. 19 :: Telefon 437

WIEN I., Jadenplatz 6 — BUDAPEST VI., Teréz-körút 60 — BRATISLAVA, PASSAU

Mindennemű szállitmány leggyorsabb elintézésére ajánlja: Wien és Novisad közti gyorsjáratukat vasuton, vagy hajón.

Azonnali berakás. — Legrövidebb szállitási idő. — Legolcsóbb átvételi díjtételek wien-i háztól novisadi házig, összes költségekkel, incl. vám-költségek, excl. tiezta vám.

Fix átvételi díjtételek német és cseh rakodóállomásoktól novisadi házig vasuton és hajón.

Gyűjtőforgalom Triest- és Milanából — Gyors és szakszertű vámolás

A közönség figyelmébe!

Prima női harisnyák D. 28-tól feljebb	Női gypjubluzők . . . 148 D.-től feljebb
Prima tisztaselyem „ D. 78 „ „	Női divatmellények . . 280 D. „ „
Női divatkezttyük . . . D. 24 „ „	Női reform-nadrágok . . 32 D. „ „
Kötött női kezttyük . . . D. 18 „ „	Női gypju-nadrágok . 128 D. „ „

továbbá

Téli férfi soknik . . . 9— D.-től feljebb | Prima férfi Jäger-íngék 98 D.-től feljebb

Az összes jumper pamutokban és műselymekben minden minőségben és színben óriási választék:

KLEIN JENŐ-nél, Novisad, Jevrejska u. 13

LISZTES-, SZALMA-, TOLL-, KOMLÓ- és SÓ

ZSÁKOK

valamint

PONYVÁK, ZSINEGEK, TAKARÓK, JUTASZÖVETEK
legolcsóbban

SCHOSSBERGER és HERED CÉGNÉL

NOVISAD, Futoski put 13 (az udvarban) szereshetők be

TELEFON
531

Használt zsákok vétele és eladása!

Táviratcim:
HESSIAN

WEIZER Z.

ANGOL URI SZABÓ — NOVISAD
Kr. Aleksander u. 17 (az örmény templom mellett)

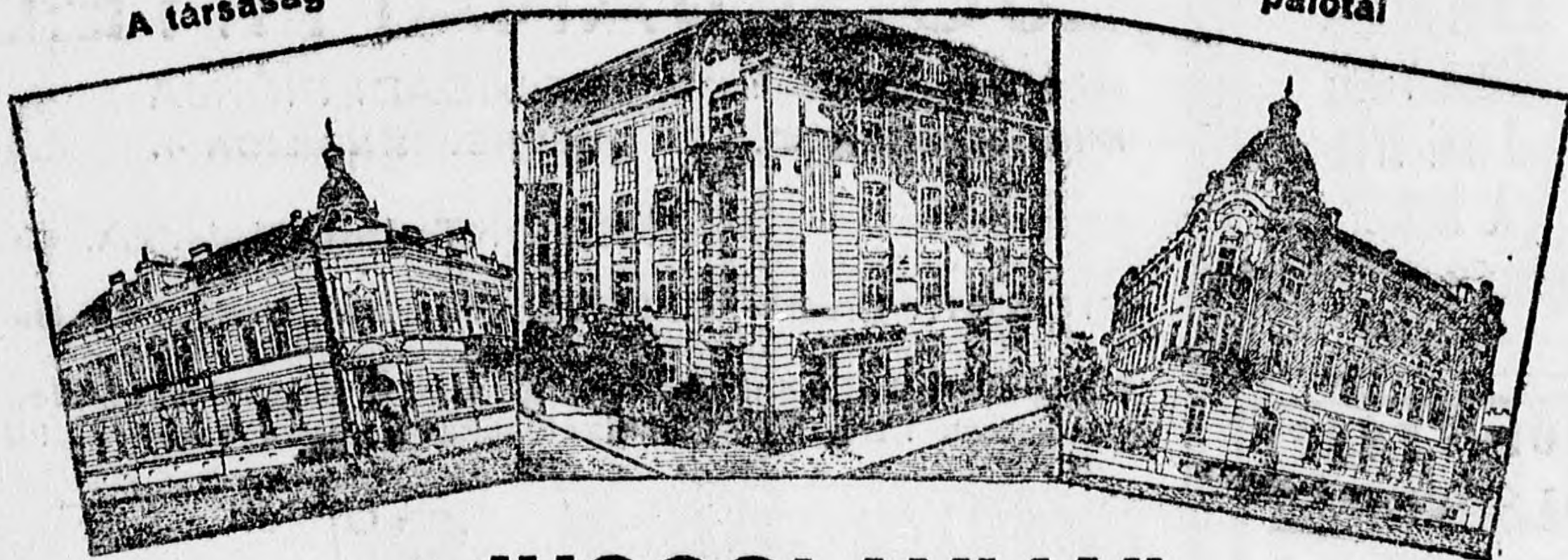
Dus választék
mindennemű
angol szövetekben

SÓSAV „KEMKALIJA”
KÉNSAV NOVISAD
NIGANY FUTOSKI
CSERZŐSAVAK PUT
KAMFOR 27
Kérjen speciális SALETROMSAV
árjajánlatot! VEGYSZEREK

A társaság

S. H. S. királyságbelli

Palotái

„JUGOSLAVIJA”

Általános Biztosító Társaság S. H. S. Királyságbelli Főtelepei:

Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Osijek, Novisad, V. Bečskerek, Subotica, Sombor, Split

ALAPTŐKE: 3.000.000— ARANYDINÁR Képvisele a világ minden kulturállamában

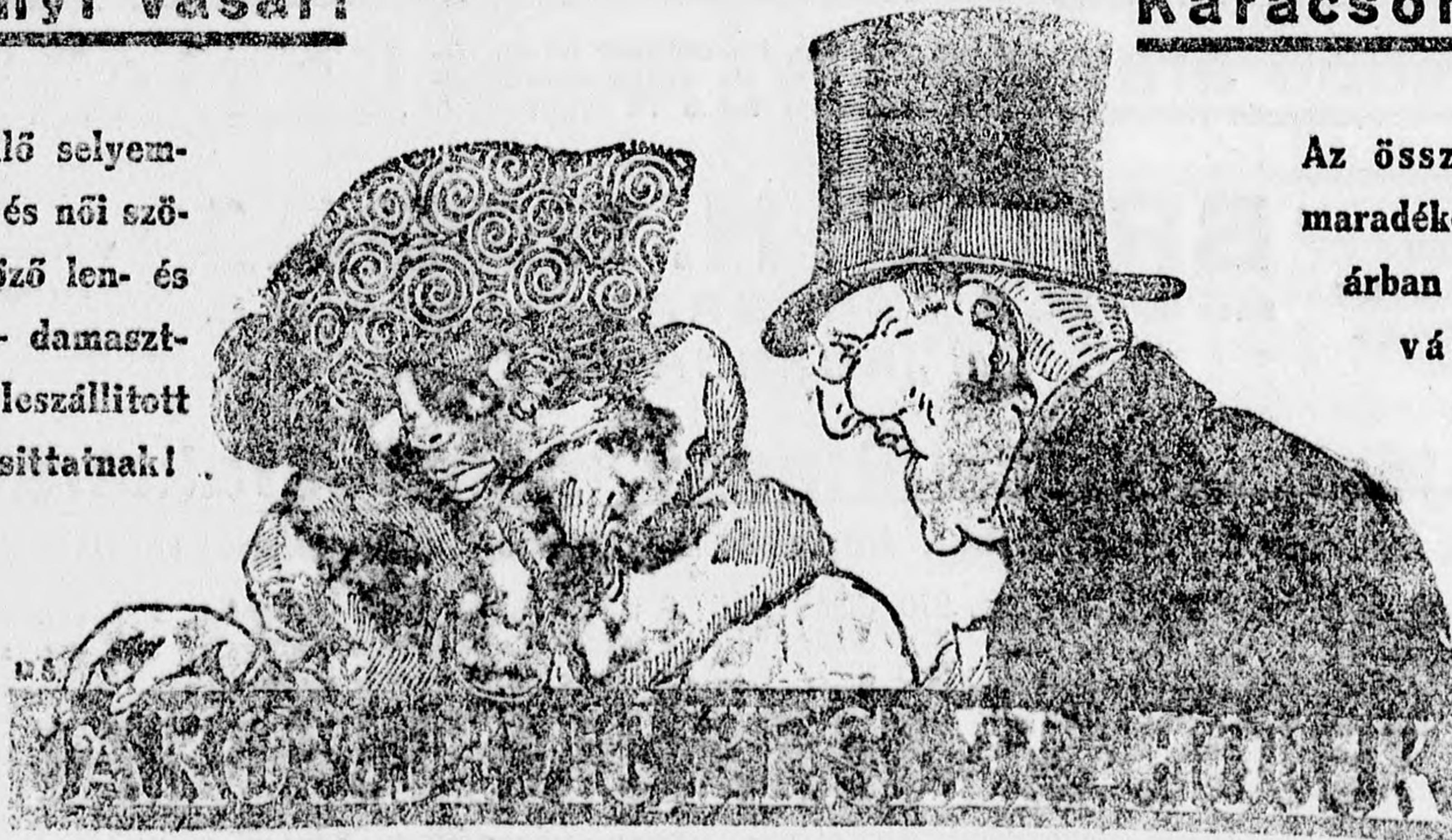
Győződjék meg, hogy karácsonyi szükségleteit olcsón csak nálunk szeresheti be!

ENGROS és DETAIL

Karácsonyi vásár!

Az eladásra kerülő selyem-árúk, u. m. férfi és női szövetek, — különböző len- és pamutvásznak, — damaszt-kellékek mélyen leszállított árak mellett árusítainak!

NOVISAD
Kr. Aleksandra
20
posta mellett.

Karácsonyi vásár!

Az összes nyári árúk és maradékok hihetetlen olcsó árban kaphatók. Az árúk vásárlási kötelezettség nélkül tekinthetők meg!

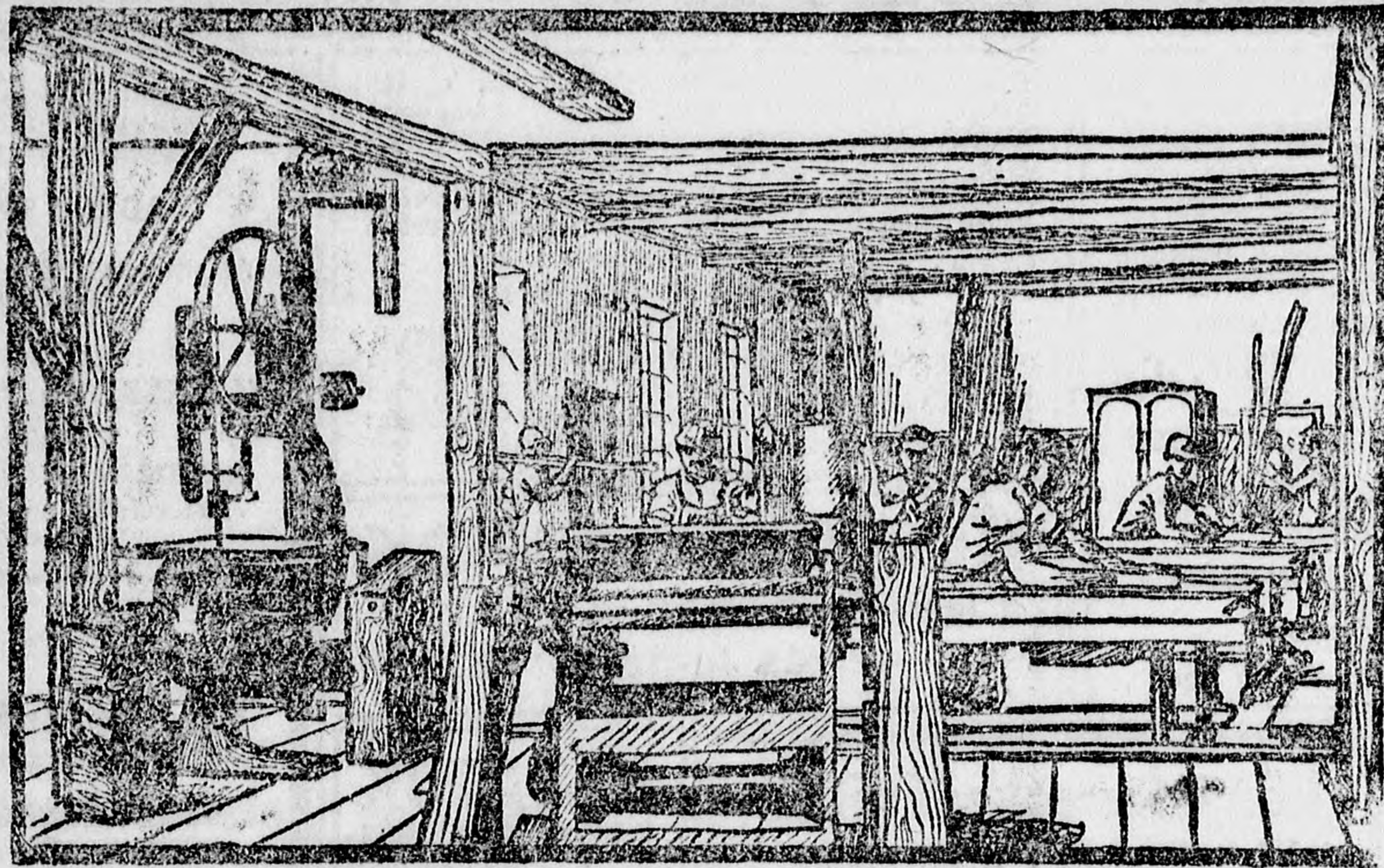
NOVISAD
Kr. Aleksandra
20
posta mellett.

FORTUNA

Ingusz és Mihalović hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Viator ulica 5. Telefon szám 712.

Szenti és Virágh

Modern villanyerőre berendezett asztalosáru telep

Subotica I. ker., Bene Sudarevićeva ulica 66 szám

Készítenek :

**elsőrendű épület, mübutor,
portál és boltberendezéseket.**

Parkettázási munkálatok a legolcsóbb és legjobb kivitelben jótállás mellett.

Munkát vállalunk az ország bármely részére.

Árajánlatot díjtalanul küldünk.

**Ebédlők, hálók, uriszobák
és konyhaberendezések,**
amelyek a legkényesebb izlést is kielégítik
állandóan raktáron vannak.

Ha pontos és megbízható munkát akar
kérjen árajánlatot.

Telep: Subotica, Bene Sudarevićeva ul. 66.

Telefon : 383.

FORTUNA

Ingusz és Mihalović hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Viator ulica 5. Telefon szám 712.

Nézze meg a vajdasági városok korzóit!

**Az elegáns
szőrmebunda és szőrme
GOLDSTEIN ANTAL
szőrmeárúházában készült!**

Subotica, Strosmajerova ulica 5.

FORTUNA

Ingusz és Mihalović hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Viator ulica 5. Telefon szám 712.

WEISZ JENŐ
KEFEÁRUGYÁRA

A ajánlja különös minőségű versenyen kívüli kefe ecset seprő malomkefe gyártmányait

FANNER JÁNOS
kárpitós és diszitő
Subotica, Wilsonova ulica 8. sz.

Készít

mindenféle kárpitós munkát
angol bőrgarnitúrákat

diszitéseket rendelés
szerint vagy saját
tervek után

9225

kényes izlését óhajtja kielégíteni, akkor rendelje
CIPŐIT
BOTKA SÁNDOR cipésznél
Subotica, Vilsonova ul. 16. (Illés gyógy-szertár során)
Legelegánsabb és legtartósabb cipők a legújabb
divat szerint készülnek.

MOLCZER KÁROLY UTÓDA
SZENES KÁLMÁN
VASKERESKEDÉSE
SUBOTICA
TELEFON 72

A legmodernebb
és a legizlésesebb

öltönyöket készít a legújabb angol
és francia divat szerint
a Szabómunkások Termelő Szö-
vetkezete Subotica, Jelašićeva-
ul.
Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván:
Ungár igazgató

Üveg, porcellán, táblaüveg
lámpa, díszműáru

Rosenthal porcellángyár kizárólagos
gyári lerakata

S. WEISZ SUBOTICA
Kr. Aleksandrova ulica 7.

Nagybanl

Kicsinybenl

MUCSY és TÁRSAI

bortermelők mintapincészete, bor, pálinka, likőr
cognac nagykereskedők.

Ajánljuk kiváló minőségű palack, cse-
mege borainkat, borpárlatainkat és
likőreinket.

Egyedül képviseljük S. H. S.-ben

J. Prunier & Co. világhírű cognac gyárat és
Pierre Carrouche francia pezsgőgyárat.

Központi iroda Paja Kujundžićeva ul. 34.
Telefon 289.

ROSSIJA-FONCIÈRE

BIZTOSÍTÓ és VIZONTBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG
ELVÁLLAL: Tűz-, baleset-, betörés-, szállítmány- és
életbiztosításokat.

Fiókigazgatóság Subotican, Aleksandrova ulica 4.
(Rossija-Foncière palota) 9198

Füzy és Weiner
Subotica

Knez Mihajlova-ulica 1.

b á d o g á r u
gyártmányai

a legtokéletesebbek és legjobbak

BRAČA KUNETZ

PORCELÁNOK, SZERVIZEK, ÜVEGEK, DISZTÁRGYAK
GLAVNI TRG 4.

FRANCISKOVICS GUSZTÁV

lakatos és vasbutorkészítő Subotica, Ivan Antunovićeva 5

Elvállalja új tűzhelyek, üstházak, ruganyos sodrony ágybetétek
és vasbutorok készítését, valamint autogén hegesztést,
továbbá minden e szakmába vágó munka javítását verseny-
képes árak mellett. — Vizvezetékek készítése és javítása!

Raktáron tart: új tűzhelyeket, üstházakat, sütő-
ket és egyéb lakatos árukat nagy választékban.

HÓNIG-FÉLE HENGERGŐZMALOM
HAVAS ÉS FORGÁCS

ALAPÍTOTT 1890-ben **TOPOLA** ALAPÍTOTT 1890-ben

A szegedi országos kiállításon 1892-ben ezüst éremmel kitüntetve!

GIRÓSZÁMLA:
NARODNA BANKA SUBOTICA

FOLYÓSZÁMLA:
JAGOSZLÁV-BANK SUBOTICA

TELEFON: 22 SÜRGÖNYCIM: HÓNIG-MALOM TELEFON: 22

VECO M. VIDAROUIC i SINCOI
SUBOTICA

DIVATÁRUHÁZA

9161

FORTUNA

Ingusz és Mihalović hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Viator ulica 5. Telefon szám 712.

Mikuska Félix

Lengyel-féle hengergőzmalom

Buzát, rozstot és minden gabona-
neműt azonnal kicserél örleményértElsőrendű lisztjeit és mindennemű
örleményt a legolcsóbb napi áron
mindenkor házhoz szállít

Telefon 157. Telefon 157.

BODROG IMRE

gőztégla- és műcserepgyára

Alapítotott 1883. **TOPOLA** Alapítotott 1883.

A Vojvodina

legrégibb gőzerőre

berendezett téglagyára.

A vasut közvetlen közelében.

Gyártmányai a Bácskában kitűnő
minőségüknél fogva közkedveltek és keresettek.

9612

Tóth Fakereskedelmi és Áruforgalmi R. T.
Bácska-Topola

Fiókok: Topola és MALL-IDJOŠ

Építési anyagok

legolcsóbb bevásárlási forrása

Eladás nagyban és kicsinyben

Bohn-féle cserepek Topola és vidékén
kizárólagos lerakata**POLYÁK KELEMEN és FIA**
KÁVÉHÁZ és ÉTTEREM TOPOLAFelső-Bácska uri közönségének talál-
kozó helye. Jó és olcsó konyha. Kitűnő
borok. Minden este elsőrangú cigány-
zenekar. Pontos és szolie kiszolgálás.**Reiter László**

dynamo és elektromotorgyára

Subotica

Alapítotott 1902.

Gyárt: dynamogépeket és
generátorokat világítási és
erőátviteli célokra.Egyen, váltakozó, forgóáramu 0000
motorokat, umformerokat az
összes áramfajtákhoz, kap-
csolótáblákat és műszereketSzakszerűen javít:
dynamokat
villanymotorokat
transformatorokatBerendez: villamostelege-
ket, közösségi világítást vill.
erőátviteli berendezéseketKülön javítási osztály végez
ujratekercselést, áttekercse-
lést, szakszerűen javít hibás
átégett villanymotorokat stb.

FORTUNA

Ingusz és Mihalović Irdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Piator ulica 5. Telefon szám 712.

MEIDER REZSŐ SUBOTICA

villanyfelszerelési cikkek gyári lerakata, Wilsonova ulica 16.

"ZORA" **VENDÉGLŐ**
ujjonan megnyit!

Konyhában a legkitünőbb ételek, zónapörkölt, csevac-sica, nyársonsi, valamint kitünő borok és egyéb italok kaphatók. — Elsőrendű zenekar szerb és idegen műsorral. Reggelig nyitva! — Tisztelettel
STEVAN PANIĆ
PASIČEVA ULICA 11. SZ.

9155

Ha olcsón és szépen akar öltözködni, úgy készítesse ruháit

Horváth és Wilhelm

uri-divat szabóknál Subotica, Frankopanska ulica, ahol a leg-elegánsabb, legdivatosabb férfi-öltönyöket, raglánokat, téli kabátokat stb. készíthetik. oooooooooo

CARO & JELINEK**NEMZETKÖZI SZÁLLITÁSI R. T.
SUBOTICA****A CÉG TELEPEI és TÁRHÁZAI:**

JUGOSZLÁVIA: Zagreb központtal, Beograd, Jesenice, Koprivnica, Maribor, Sarajevo, Sisak, Subotica és Susak fiókok.

CSEHSZLOVÁKIA: Prága, Bodenbach, Bratislava, Chodan, Eger i/B, Halbstadt, Karlsbad, Lundenburg, Moldau i/B, Teschen, Wildenschwert, Zwittau.

AUSZTRIA: Wien I, Deutschmeister-Platz 4. Fióküzletek: IV., Blech-turm-gasse 32., VII. Andreasgasse 10. és saját vasutálomással egybekötött vámhivatal XX., Treisengasse 27., (Tárházak) Braunau, Simbach és Salzburg.

NÉMETORSZÁG: Berlin, Dresden, Hamburg, Leipzig, Passau és Regensburg.

MAGYARORSZÁG: Budapest, V. ker. Arany János-utca 34.

OLASZORSZÁG: Triest. Via Trento 16.

Rendszeres gyűjtőkocsiforgalom Wien, Prága, Karlsbad, Berlin, Hamburg, Triest és Budapest állomásokról Subotica, Zagreb, Beograd, Maribor, Novisad és a többi nevezetesebb jugoszláviai állomásokra.

Mindennemű szárazföldi és tengerentúli szállítványok átvétele előnyös feltételek és szak-zerű kiszolgálás mellett. Szállítványozási biztosítás. Költözködés szabad butorkocsival. Részletes felvilágosítással szívesen szolgál a suboticei fióktelep vezetősége:

Strossmajerova ul. 9., Dr. Klein Mátyás-ház

9111

Női szalma és nemez kalapspecialista
* „VULKAN” *
* Subotica, Štrosmajerova 20. (Halpiac) *

BEINHAUER LAJOSNÉ

SZÁLLITÁSI ÉS BIZOMÁNYI CÉG

SUBOTICA

I. Cara Duzana ul.

Telefon:
Iroda 434.Telefon:
Telep 800.

Cégtulajdonosok: Beinbauer Károly és Müller Sándor

Elvállalja mindennemű áru helyi fuvarozását, berakítáozását, valamint butorok helyben és vidékre való szállítását fedelt butorkocsikban. Elfogad megbízásokat áru vételére és eladására.

CONFISERIE**RUFF****SUBOTICA**

FORTUNA

Ingusz és Mihalović hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Viator ulica 5. Telefon szám 712.

Ferrum Vasöntőde R. T.
 vas-, fém- és harangöntőde
 külön harangöntőde
 Táviratcim: Ferrum Subotica
 Telefon: 5-81.

Készít:
 templomharangokat, géprészeket öntöttvas-
 ból, fémből, alumíniumból, bronzból, keres-
 kedelmi öntvényeket, önt csapágyfémeket bár-
 mely ötvözetben.

Vesz:
 ócskavasat és hulladékfémeket.

„SEVER“
 VILLAMOSGÉPEK GYÁRA R. T.
 SUBOTICA
 Telefon: 5-84.

Készít:
 dinamókat, generátorokat, transzformátorokat,
 mindennemű és rendszerű motorokat.

Javit:
 generátorokat, dinamókat, transzformátorokat
 és mindennemű motort.

Gyártmányaiért teljes garanciát vállal.
 Kérjen árajánlatot.

Ferrum r. t. Subotica

vasuti kocsi- és mozdonygyár és javító műhely

Telefon 5-81.

„HRAST“
 Famegmunkáló és Butorgyár R. T.
 SUBOTICA
 Telefon: 5-83.

Készít:
 tervek alapján butorokat kemény
 és puhafából.

Megmunkál:
 rendelés szerint fát és deszkát
 bármely méretre.

Gyár: Párhuzamos ut
 a vasuti fülöház mellett.

„PERUN“
 forgalmi-, bánya- és mezőgazdasági
 felszerelések gyára r. t.
 SUBOTICA
 Telefon: 5-81.

Készít:
 kukoricamorzsolót, szecskaavágókat, szálló-
 préseket, fecskendőket, kazánokat, malom-
 és fűrészgépeket, transzmissziókat, csap-
 ágyakat stb.

Javit:
 mindennemű gépet.

FORTUNA

Ingusz és Mihalević hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus Viator ulica 5. Telefon szám 712.

Basch és Vig

épület- és tűzifakereskedők

Főüzlet

Somborski put

Subotica

Fióküzlet

Palički put

Telefon 751 és 839.

Állandó nagy raktár:

mindenméretű fűrészelt és faragott
épületfában, asztalosanyagokban
és minden építkezési áruban

**Tojás- és
húsládadeszka
vaggontételekben
kapható!**

KRAUSZ GÁBOR és FIA

EXPORT-HENGERMALOM

SUBOTICA**Lisztjei****bel- és külföldön****elismerten legjobbak!**

Napi teljesítmény 300 métermázsas.

Telefon 186.

Telefon 186.

9160

ESKONTNA i PUČKA BANKA D. D.
SUBOTICA

(A Horvát Leszámitolóbank Zagreb affilicója)
RÉSZVÉNYTŐKE
K 20,000.000

Telefon
Háziközpont: 19, 20, 179.

Telefon
Háziközpont: 19, 20, 179.

VESZ és ELAD valutát, devizát, csekkeket, valamint bel- és külföldi értékpapírt.

FINANSZIROZ

kereskedelmi és ipari vállalatokat.

ELFOGAD BETÉTEKET

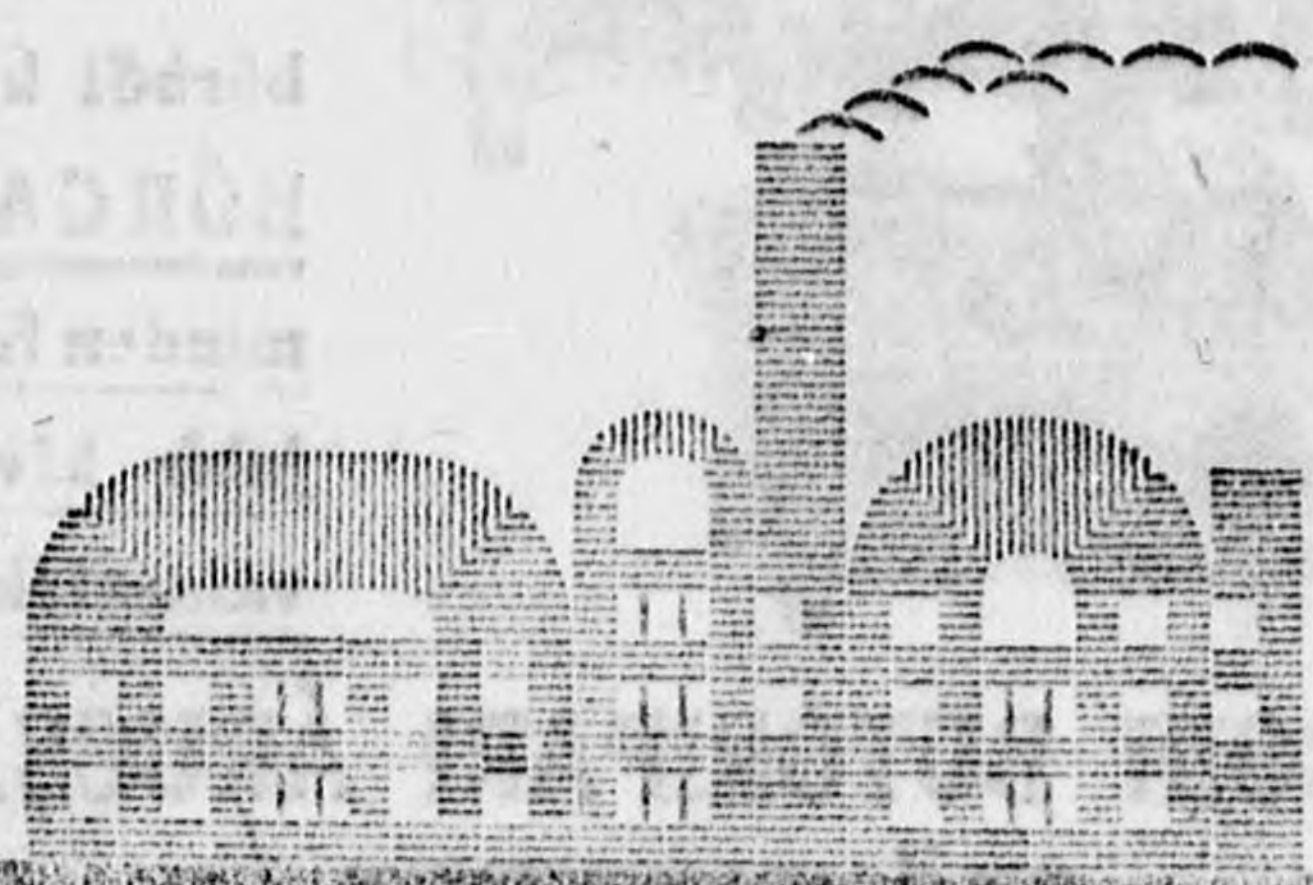
könyvecskére és folyószámlára és azokat legkedvezőbben kamatoztatja.

FORTUNA

Ingusz • Mihalović hirdetőiroda Subotica

KARÁCSONYI HIRDETÉSEI

Skotus • Viator ulica 5. Telefon szám 712.

"ZORKA"

ELSŐ JUGOSZLÁVIAI VEGYIPAR R. T. SUBOTICA
Telefon 318 Állomás: Subotica—Fabrika Telefon 318

Gyárt békebeli minőségben azonnali szállításra
a legolcsóbb árak mellett:

mütrágyát

kénsavat

accumulatorsavat

rézgálicot

vasgálicot

gläubersót

és egyéb vegyszereket.

Szállít: kálsót, kénsavas ammoniákat és chillsalétromsavat is. — A legpontosabb kiszolgálás.

Vadászok!

vadászfegyverüket és löszerszükségletüket legolcsóbban

V. Bata Sin

SUBOTICA

Kralja Aleksandra ulica 7.
vadászcikkek nagykereskedésében szerezhetik be
Nagy raktár: Fabrique Nationale, Bayard, Ferlachi és Suhil fegyverekben, világ-hírű Jannsen Fils & Co. belga fegyvergyár lerakata
Nagy raktár még: Vadásztöltényekben és vadászfelszerelésekben, valamint revolverekben és browninokban. Vojvodina legelső és legjobban felszerelt vadászati szaküzlete.

Raktáron minden kaliberben.
Óriási választék.
Nagyban és kicsinyben.
Lőpor eladás.
Arjegyék ingyen!
Arjegyék ingyen!
Tessék próbarendelést tenni!

Ifj. WEISZ JÁNOS

MŰSZAKI VÁLLALATA

TERVEZ és KÉSZIT:

Uzműveket, vízvezeték, központi, melegvíz, hevített levegő és gőztűtés berendezéseket. Szellőzés-berendezéseket. - Villamosvilágítási és erőátviteli, valamint gyárberendezéseket.

Subotica, Cara Dušana ulica 1. szám

TELEFON 422.

ENGLER JÓZSEF
FAKERESKEDŐ
SUBOTICA
Čestarski put
Telef. 111

T-Ü-Z-I-F-A

felvágott és
hasáb, pontosan
kimérve, kívánságra
hához szállítva kapható

Egész Vojvodinában tudják!

Papirárukat

Írószereket

Irodai felszereléseket

legjobban és legolcsóbb árban

JURICS GERŐ-nél

lehet beszerezni

SUBOTICA

Városi Kávéház mellett (Löwy trafik)

Tegyen próbavásárlást!

HÜTTER ÁRPÁD

RÖVIDÁRU NAGYKERESKEDÉSE SUBOTICA
Telefon 7-33 □ BENE SUDAREVIĆ UL. 4 □ Telefon 7-33

Állandó nagy raktár

férfi-, női- és gyermekharisnyákban, — továbbá mindenféle kötött-, rövid- és galanteri áruban
Kizárólag viszonteladóknak!!

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.
FIÓKJA SOMBOR

Elfogad betéteket

könyvecskékre és folyószámlára, melyeket legelőnyösebb feltételek mellett kamatoztat.

Finanszíroz kereskedelmi és ipari vállalatokat.

Hittelt nyújt. — Devizát és valutát a legelőnyösebben vesz és elad.

Foglalkozik mindennemű banküzlettel a legelőnyösebb feltételek mellett.

Alaptőke és tartalék: Dinár 15.000.000.—

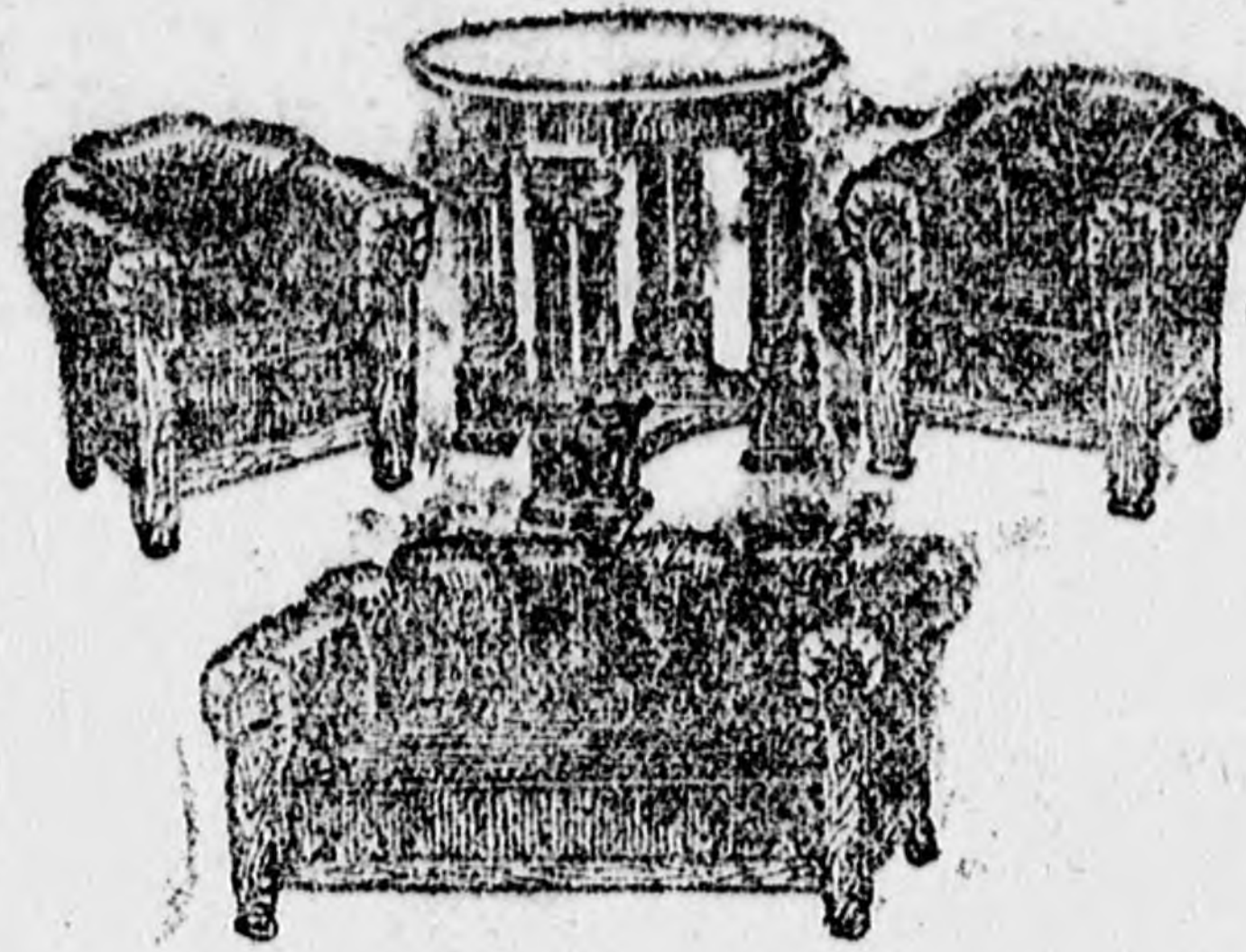
Betétek: 185.000.000.— felül

Központ: Ljubljana

Fiókok: Sombor, Maribor, Split, Sarajevo, Šibenik, Djakovo

Kirendeltség: Bled

9093

MARHA-

bőrből készített angol
BŐRGARNITURÁK
minden formában a legjobb kivitelben, nagy választékban kapható a

**SOMBORI BUTORIPARI ÁRUCSARNOK
SZÖVETKEZET-nél**

Telefonszám

50. Péter Király ut 24.

Saját ház.

8961

**KÖLCSÖN
PONYVÁK**
TELEFON:
133.

**ZSINEGÁRUK
LÓTAKARÓK
ZSÁK-PONYVA
KÁRPITOS KELLÉKEK
VIASZKOS VÁSZNAK
VALAMINT**

**MINDEN E SZAKMÁBA VÁGÓ
CIKKEK JUTÁNYOSAN
BESZEREZHEŐK**

REIN IZSÓ SOMBOR
WEIDINGER
PALOTA

KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!

„RELAIS“
ELEKTROMOSSÁGI GYÁR R. T.
NOVISAD

**ÖSSZES VILLAMOSSÁGI CIKKEK NAGYBANI RAKTÁRA
KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!**

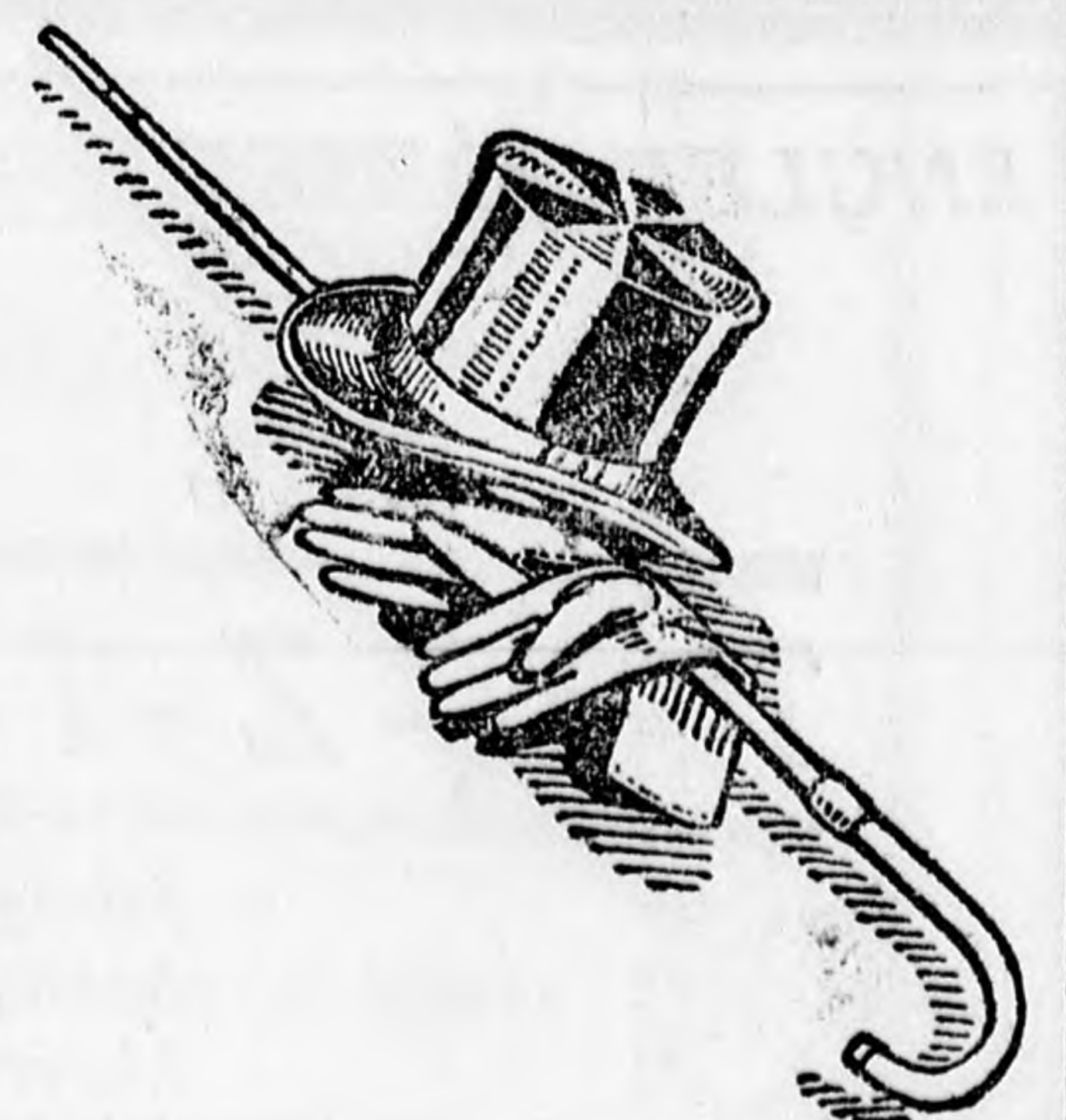
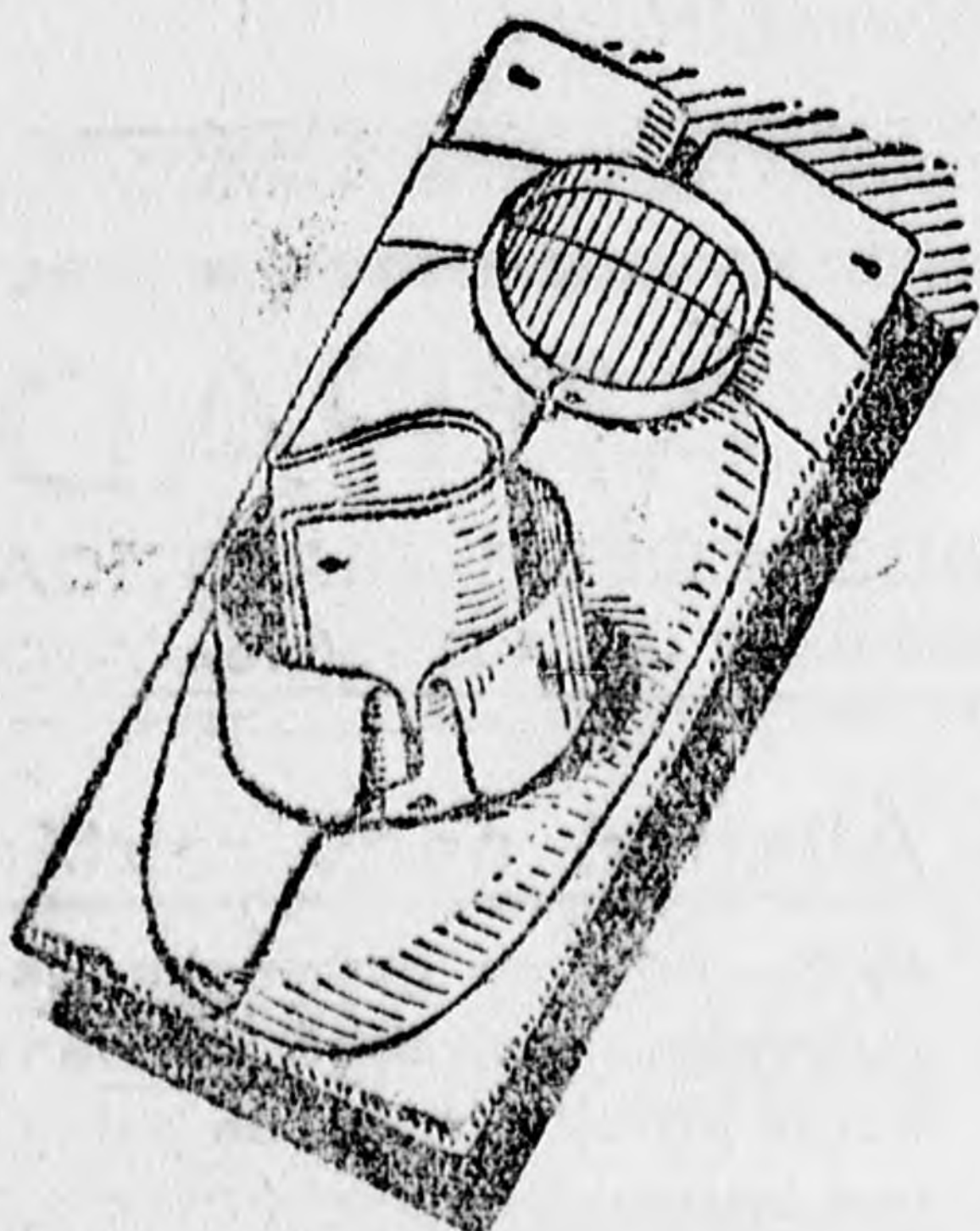
1036

**Férfi és női
DIVATÁRUK**

POPON és ARSZENIEVIC

**Párisi
UJDONSÁGOK**

SOMBOR

Telefonszám: 5-50, 5-53.

Sürgőnycim: Schenkercomp.

Prvo Jugoslavensko Transportno D. D.

SCHENKER & Co.

Suboticei Fiókja

Paja Dobanovački ul. 3. (Pietsch féle ház)

Nemzetközi szállítványozások!!

Sürgőnycim: Schenkercomp.

Telefonszám: 5-50, 5-53.

HAMBURGER

TELEFON: 566.

JÉGGYÁR SUBOTICA

HÜTŐHÁZ EXPORTRA

S. H. S. EGYIK LEGNAGYOBB GYÁRA

**EXPORTÖRÖKNEK
ÁRENGEDMÉNY!**

„JUTE“ GESELLSCHAFT PRAG II.

M. B. H.

STEPANSKA 32. — POSTAFIÓK 740.

A cseh szlovák jutagyárak: Arnau, Eipel, Jaromér, Königshof, Oberhohenelbe, Trautenau, Troppau, Würbenthal központi eladási irodája.

Jutazsákok, jutaszövetek, (csomagolóvászon) szalmazsákok, jutafonalak stb.

7996

nagyban való eladása.

LIEBMANN STEIN, ZAGREB Boškovičeva 29. a. (Sajmište)

Sürgőnycim: „BAGGING“ ZAGREB. — Telefon: 17-10 mellékállomás.

Gazdák Biztosító Szövetkezete Sombor

Zadruga Ekonomna za Obezbedjenje.

Telefon: 135.

Alapított: 1920.

Postafiók: 22.

Igazgatóság:

Sombor, Kralja Petra u. 43/a. sz. a. a Bácsodrog Vármegyei Gazdasági Egyesület palotájában.

Vezérképviselők:

Veliki-Becskerek, Subotica, Novisad, Osijek.

KARTELEN KIVÜLI

Elfogad biztosításokat tűz- és jégkár, betöréses-lopás, harangoknak törés és repedés ellen, valamint az ember életére.

Legelőnyösebb feltételek és legolcsóbb díjak!

Gazdaköri és Kulturbundtagok, valamint árvagygon biztosításánál a szokásos tartamengedményen felül 20% külön engedmény. — Biztosítási ajánlatok az igazgatósághoz vagy vezérképviselőkhez közvetlenül valamint helyképviselőink útján terjeszthetők be.

Nyomtatványokkal és felvilágosítással készséggel szolgál

9074

AZ IGAZGATÓSÁG.

S O M B O R

"MARIOLA" arckrém a legjobb arcápoló!
Igazi urinő csak ezt használja!

Palanački Radivoj

pamut-, rövid- és divatáru kereskedése

Alapítva 1850.

Sombor

Telefon 1-60.

Allandóan tart dusan felszerelt raktárt

pamutokban

harisnyákban

francia fonalakban

angol és olasz cérnákban

és egyéb férfi és női divatcikkekben

Árain minden versenyt kizárnak.

9575

BÁCSMEGYEI AGRÁR TAKARÉKPÉNZTÁR

A KÖZGAZDASÁGI BANK R.-T SOMBORI FŐINTÉZETE

Központ: SUBOTICA. Fiókok: APATIN, PAČIR, ST-MORAVICA.

Telefon 28

Foglalkozik minden bankszak-
 mába vágóüzlettel. Sombor egyik
 - legrégebb alapítású intézete -

Sürgőnycim: Agrár

Ha karácsonyra
 ajándékot akar
 venni, forduljon
 bizalommal

8836

KESZLER DEZSŐ

órák, ékszerész és vésnök, Kr. Aleksandra ul. (Fő-u.) 4

ahol a legnagyobb választékban és
 legolcsóbban vásárolhat briliáns
 ékszereket, arany és ezüst árut,
 zseb- és falórakat, valódi és kina-
 ezüst dísz tárgyakat, evőeszközöket.

Saját ékszerkészítő és javító műhely. — Sombor — Aranyat és briliánsot a napi áron felül veszek

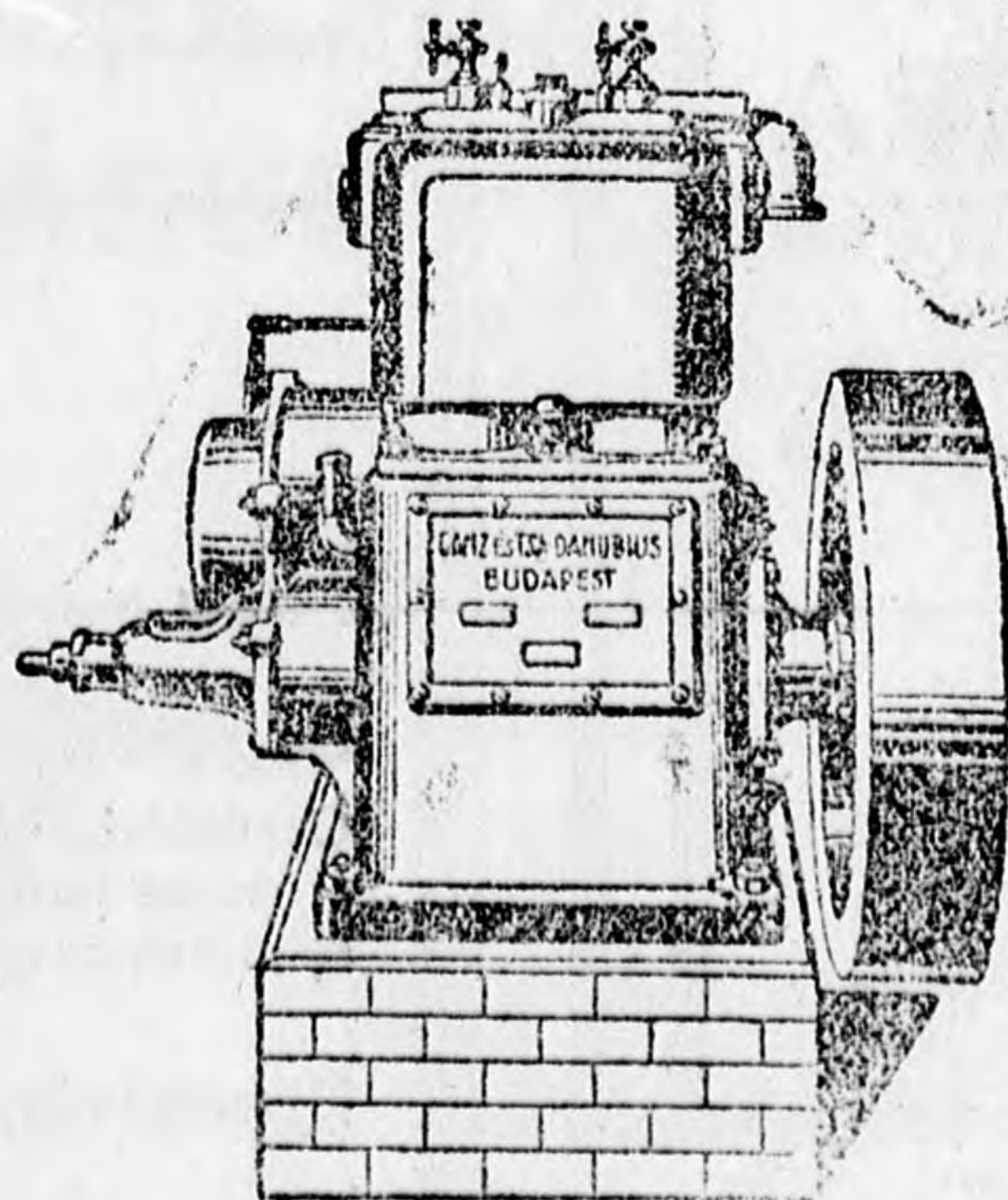
GANZ-DANUBIUS GYÁRTMÁNYU

Vojvodinában képviseli:
Zwirschitz Károly

Sombor

Pariska ulica 10 szám

Ganz féle
 elektromotorok,
 dynamok,
 generátorok,
 transzformátorok,
 árammérők,
 magasfeszültségű
 készülékek,
 benzinmotorok,
 petroleum- és
 szivógázmotorok

Allandó raktár!

kőfűrész-
 lokomobilok,
 Dieselmotorok,
 benzinmotorok,
 tüzfecske-
 motoraggregátok,
 centrifugál és
 turbinaszivattyúk,
 lokomobilok,
 gyújtófejes
 nyersolajmotorok

Gyári áron szállít!

S O M B O R

LICHT SALON SOMBOR

Nagy raktár a legkülönbözőbb választékban férfi és női kalapokban. — Bársony, cilinder, selyem, panett selyem, valódi párisi modellek. — Férfi és női kalap átalakítások!

9587

RAÁB KÁROLY

hangszerkészítő

Pariska ul. Sombor Pariska ul.

9583

Üzletátalakítás miatt

Wirth, Hamburger I., Produktiv, Skop, Hamburger új zongorák 17, 18, 20, 22 ezer dinárért részletre is eladók. Óriási nagy raktár 2—3 soros harmonikákban és mindennemű zeneeszközökben.

MŰHELY ÁTNEVEZÉS!

Tisztelettel értesítem a n. é. közönséget, hogy ASZTALOS-MŰHELYEMET aaját házamba Pavle Knjezević ulica 14. helyeztem át.

DÖRNER JÓZSEF
asztalosmester
SOMBOR 9581

Eladunk azonnali szállításra apatini telepünkről:

pilisvörösvári gránit törmelék.

I-a fichte és tanne fagyapotot,

fűz-, nyár- és jegenye deszkát és rönköket. Fenyő telefon- és villamos oszlopokat.

Kiss Pál és Tsai
Sombor 9075

Rex

szücs Sombor

Zmaj Jovan ulica 3.
Elefánt szállodával szemben

Raktáron tart mindennemű szőrmeárut. Gyors, pontos és jutányos kiszolgálás.

Ismeri már a világhírű
SZENT GYÖRGY
FLUIDOT?!!!

Mely sokkal jobb a sósborszesznél!

Próbálja meg utasítás szerint használni: megfázásnál, fejfájásnál, derékfájásnál, fogfájásnál, csuznál, rheumánál, kéz-, láb-, és inrandulásnál, ütődéseknél, zuzódásoknál, daganatoknál, étvágytalanságnál, gyomorgörcsöknél, hányingernél, hasmenésnél és bámolni fog a gyors és biztos eredményen. Küldjön be levélben ajánlva 20 dinárt és ingyen bérmentve kap egy próbaüveget.

Készíti: **ZETA R. T.** gyógyszer- és tápszergyár **SOMBOR**

Országos Hitelbank R.-T.
Sombor

Alaptőkéje: 10,000.000 K
Tartalékalapja: 2,100.000 K
Betétállománya: 33,000.000 K

Fiókjai:

Batina, Bezdán, Crvenka, Horgoš, Kula, Novi-Vrbas, Odžaci.

Financiroz ipari és kereskedelmi vállalatokat, nyújt kölcsönöket váltókra, folyószámlán és bekebelezés mellett, vesz és elad külföldi pénzt és devizát, teljesít átutalásokat úgy bel- mint külföldön.

9580

Telefon: 303 és 304

Bata **SOMBOR**
Kr. Aleksandra ulica 4.

Legjobb és legolcsóbb beszerzési forrás!

EHRlich JÓZSEF

VILLANYERŐRE BERENDEZETT
FAESZTERGÁLYOS MŰHELYE
KÉSZITI AZ ÖSSZES E SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKÁKAT
NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
A LEGJUTÁNYOSABB ÁRAKON
FA ÁLLÓLÁMPÁK ÉS FACSILLÁROK
A LEGSZEBB KIVITELBEN.

SOMBOR

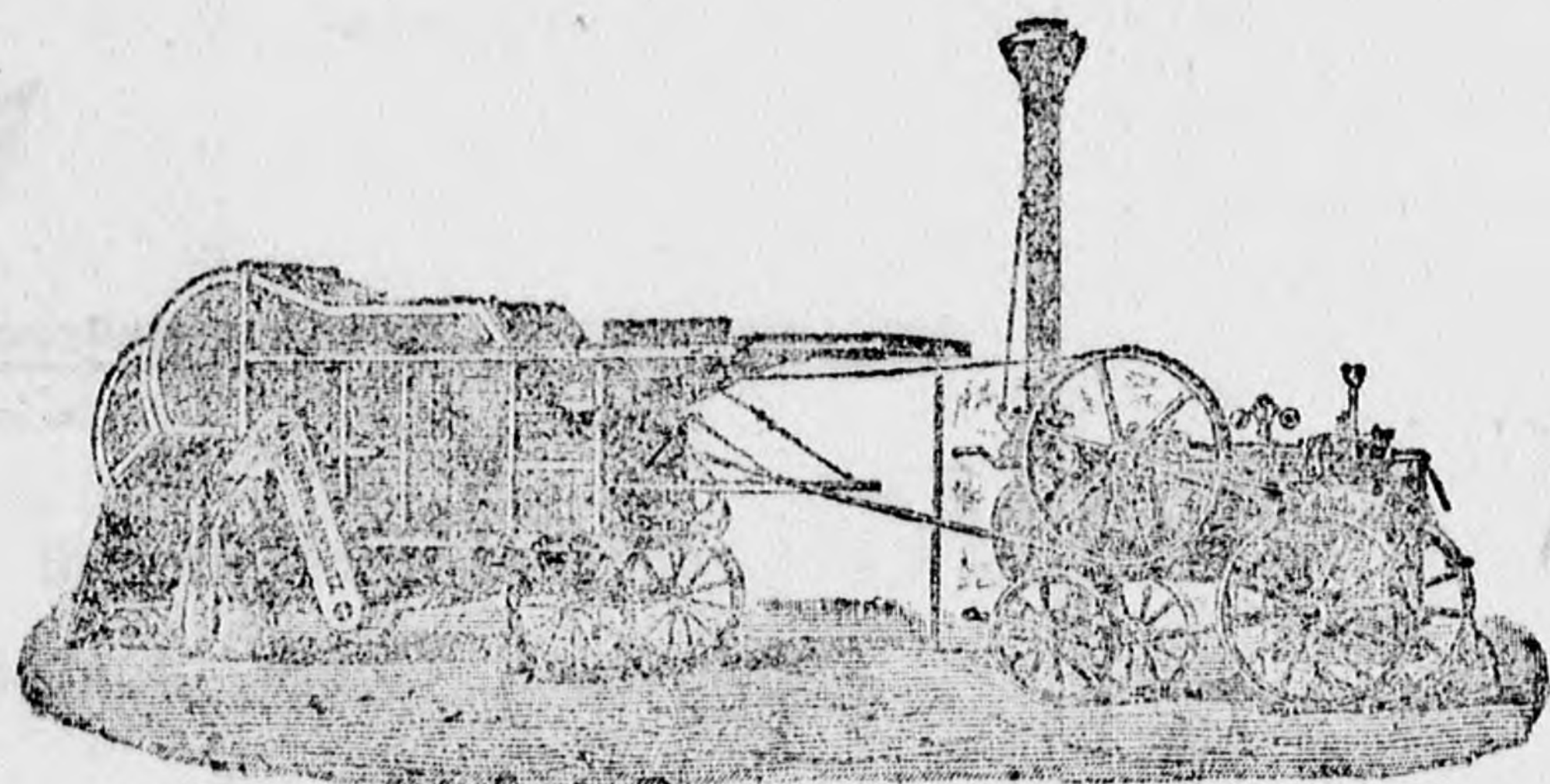
PARIŠKA ULICA 9.

Scheurer Gáspár
órák és ékszerész Sombor

9586

Ékszerek, órák, nászajándékok, disztárgyak olcsó és megbízható beszerzési forrása. Dus választék, mélyen leszállított árak. — Tört aranyat, drágakövet napi áron felül veszek. — Mielőtt bármit e szakmában vásárolna, kérjen árajánlatot!

S O M B O R

DEZIDER RÖDER
SOMBORHofherr-Schranz & Clayton-Shuttleworth R. T.
gépgyár vezérigazgatója.

Állandóan szállíthatok raktáramról 4-6-8-10-12-25-30 lóerős benzin-, gőz- és szilvógázmotoros cséplőgarnitúrákat, valamint 4-6-8 lóerős cséplőket és eievátorokat. Az összes Hofherr-Schranz & Clayton-Shuttleworth gépekhez alkatrészek is kaphatók raktáromon.

SLAVENSKA BANKA D.D.
BEOGRAD
ZAGREB
LJUBLJANA
SOMBORI FIÓKJA
Telefon: 108, 57
Távírc: Slavenska

RÉSZVÉNYTŐKE: 50,000.000 din. TARTALÉK: 12,000.000 din.

FIÓKOK: Beograd, Bjelovar, Brod n.S., Celje, Dubrovnik, Gornja-Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Subota, Osijek, Sarejevo, Sombor, Sušak, Šabac, Šibenik, Velikovec, Vršac.
KIRENDELTSÉGEK: Monoštor (Baranya), Rogatačka-Slatina (idény), Škoflja-Loka. ÜGYNÖKSÉG: Buenos-Aires (Argentina).
AFILIA CIÓK: Split: Jugosl. Industrijska Banka, Budapest: Balkan Bank r. t. — Wien: Bankhaus M. R. Aleksander.

ELFOGAD:

betéteket könyvecskére és folyószámlára és legelőnyösebben kamatoztatja.

FINANSZIROZ:

kereskedelmi és ipari vállalatokat.

KIÁLLIT:

cskekkeket és hitelleveleket, akreditív kifizetéseket eszközöl minden bel- és külföldi piacon.

A pénzügyminiszterium által devizavételre és eladásra, továbbá be- és kiviteli bizonylatok kiállítására jogosítva

SAVA KONJÓVIĆ

Kralj Aleksandrova ulica

divatárúkereskedés Sombor

Nagy karácsonyi és újévi raktár francia és angol divatújdonságokban!

BÁRSONYruhákra, női kalapokra,
gallérra minden színben**VÁSZON, SIFON**

ágyneműkre és női fehérneműkre

SZÖVETEK

női és férfiruhákra, gyermekruhákra, sapkákra

SELYEM, FÉLSELYEM, ATLASZ, SATIN, CHARMOZ, GABARDIN, KREPP-ZSORZSETT, ZSERZS, KASMIR A LEGMODERNEBB DIVATSZINEKBEN!

S O M B O R

BUTOROK
 minden kivitelben a leggyeszterübbtől a legfinomabb kivitelig ugymint
ebédlő, háló, uriszoba stb.
 berendezések óriási választékban találhatók a
Sombori Butoripari Árucsernok Szövetkezet-nél
 Telefon 50. Péter Király ut 24. Saját ház.

Vidékiek ha Somborba jönnek
GRÜNBERGER
 cukrászda hires süteményeit viszik haza ajándékba

A finom bőrárúnak aranyértéke van!
HAMBURGER és ŠIŠIĆ
 bőröndös és bőrdíszmüáru cég
 Sombor, Léderer-palota
 készítményei örökös darabok

Alapítva: 1824
Husvéth István
 kékfestőgyár
 Sombor
 Telefon 180

Tüzmentes
 pénz- és aktaszekrényeket készit a legujabb minta szerint, központi elzárással (Zentral-Verschluss)

Kirschner Mihály, Sombor
 Pénzszekrényekben állandó nagy raktár.

Telefon 15 Telefon 15

Szlávy Oszkár Sombor Fő utca
 vas-, szerszám- és konyhaberendezési üzlet

SOMBORI BŐRGYÁR R.-T.
 TELEFON: 345 TELEFON: 345

!!

Gyárt elsőrangú talpbőrt blank és húzó bőrt, fekete, barna tehén és borjubőrt

HÓDOSI BANK
 BUDAPEST
 BÉCSI-UTCA 5. SZ.

Elfogad megbizásokat budapesti és külföldi tőzsdékre. Referencia
HÓDOSI LAJOS CÉG, SOMBOR

„SAVA”

kiviteli és behozatali részvénytársaság sombri fiókindezete
 Sürgőnycim: Kelemen Sombor Telefon 134. szám,
 Képvisei:
KELEMEN JÓZSEF
 Vesz mindennemű gabonát, őrleményt és magvakat.

S O M B O R

DANILO GERGUROV i SIN

ALAPITVA 1821.

SOMBOR

TELEFON: 125.

Sürgőnycim: „GERGUROVSIN.

Épületfa fűrészfűrészanyag tűzifa
szén koksz faszén
bükkfából készített faáru eszközök

SHELL**SHELL**

Petroleum — Benzin — Nyersolaj

Gép-cilinder olajak

Különbéle motorolajak

Tovotte-kocsikenőcs

Parafin - Asphalt

Gyertya

Terpentin — Kékkő — Zinkweis.

GOMBOS LAJOS

textilipar és kereskedelmi vállalata

SOMBOR

Telefon 19.

Wilson tér (Huspiac)

Postafiók 41.

Zsákok

ujak és használtak, kenderből, lenből, jutából, állandóan raktáron, a legolcsóbb napi áron.

Vizmentes ponyvák

minden méretben, a legjobb minőségben.

Lópokrócok

nagy választékban, igen jutányos árban.

Kárpitoskellékek

afrik, kóc, butorrugók, gurtnik, federspárgák, matracgradlik, stb. stb., olcsó árban.

Kötélárak

zsinegek, zsinórok, spárgák (saját gyártmány) versenyképes árakban. Speciálitáson: Angel suszterfonál.

Kölcsönponyvák**Nagy linoleumraktár****!! Vizmentes prima gummikabátok !!**

Sombori gyertyagyáramból, ajánlok elsőrendű parafin-, stearin- és viasz- asztali- és templomgyertyákat versenyképes napi árakban. — Kérje ajánlatomat.

Ne mulassza el

el tekinteni Somborban

a világvárosi színvonalon álló

Weidinger cég fűszer- és csemegeüzletét

Hotel Sloboda**SOMBOR**

A vajdaság legnagyobb szállodája

70

kényelmes, ragyogóan tiszta és modern berendezésű szoba. — Az elsőrangú étteremben kiűnő meleg és hideg ételek, tisztán kezelt italok. — A hávéházban naponként FILHARMONIKUS ZENE játszik.

Keszler Dezső

órás és ékszerész

Sombor, Kralj Aleksandra (Fő) 4

Brilliánsok**Órák****Ezüstárak**

legnagyobb és legolcsóbb beszerzési forrása.

Tört aranyat a napi áron felül veszek.

PUBLIK — REKLAM

SUBOTICA, STROSSMAJEROVA ULICA 8. GYÜJTŐHIRDETÉSEI

JULIJO BRUMMER

ELSŐ SUBOTICAI CUKORKA ÉS CSOKOLÁDÉGYÁR

ALAPITTATOTT 1904-BEN

GYÁR: SOMBORSKI PUT. TELEFON 156.

VÁROSI ÜZLET: KRALJ ALEKSANDROVA UL. TELEFON 591.

Gyárt: elsőrendű SUPERIOR, FOURES, DRAGE, FONDANT és CSOKOLÁDÉÁRUKAT. Minőségben és árban versenyképes az összes bel- és külföldi gyárakkal. Legszolidabb és legfigyelmesebb kiszolgálás.

KRNAJSKI GYÖRGY
URI és KATONAI SZABÓSÁGA
SUBOTICA, ALEKSANDAR UL. 6

Készít mindenféle polgári és katonai öltönyöket, raglánokat, kabátokat a legegánsabb kivitelben a legolcsóbb árban!

S. KREKUS

órák és ékszerész Subotica

Aleksandrova ulica 2.

Órák, órarészek, furniturák és szerszámok állandó raktára. Ujévi ajándékok órák, ékszerek, ridikülok gyári áron

LONÁRT LAJOS

lakatos, villany, gáz- és vízvezeték berendezési vállalata

SUBOTICA

Strossmajerova u. 20 (huspiac)

ELVÁLLAL: Antogén hegesztést a legszakszerűbben. ooooooo

KÉSZIT: Megrendelésre elsőrendű takaréktűzhelyeket minden méretben és kivitelben. oooooooooo

VÉGEZ: Villany-, gáz- és vízvezeték berendezési munkálatokat a legmórsékeltebb áron. oooooooooo

„SZILVERIN“

fehér emallak, lenolaj, firnisz, lakkok
prompt vagy tavaszi szállításra

Klein Géza Subotica
lakk- és firniszgyár

HERCOG és GLASZ

FÉMÁRU RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
SUBOTICA, SAVA TEKELI UL. 79.

TELEFON 623

Készít:

préselt, zománczott utcai jelzőtáblákat, hárszámokat, reklám és cégtáblákat dombornyomással, zománczott irigátoredényeket és villanylámpacernyőket, takaréktűzhelyeket, sütőket, cylinder, tüzelő és hamuajtókat, dobkályhákat és üstházakat, préselt bádogganalakat, fűzőt rendszerű vasablakokat, vasrácsokat és vaskapukat.

Elvállal:

mindennemű épület vasszerkezetű és magas műdombormunkákat.
Költségvetést rajzokkal felszerelve bárkinek díjtalanul bemutatunk.
Gyártmányainkat kizárólag nagyban árusítjuk.

PUBLIK — REKLAM

SUBOTICA, ŠTROSMAJEROVA ULICA 8. GYŰJTŐHIRDETÉSEI

HARTMANN ÉS CONEN SUBOTICA EXPORTVÁLLALAT

Telefon
Iroda 12

Telefon
Telep 184

EXPORT-CIPELÁ-nál NOVI-PADEJ (BÁNÁT)

Cipők és harisnyák
rendkívül olcsó áron
továbbá babakelengye, férfi- és női ruhanemű
40%-kal olcsóbb, mint bárhol másutt.

KÉRJEN ÁRJEGYZÉKET.

FANNER JÁNOS

kárpitos és diszítő Subotica
Vilsonova ulica 8.

Készít: Elsőrendű kivitelben
angol bőrgarnitúrákat
és mindenféle más a kárpitos
szakmába végő munkálatokat
a legjutányosabb árak mellett

BÜKKHASÁB

vagontételen

I-a KÁLYHASZÉN

10 q felüli mennyiségben házhoz szállítunk.
Továbbá igen OLCSON APRITOTT FA 10 q felüli
mennyiségben míg a készlet tart „IGNIS” tüzelő-
anyag kereskedése Subotica, Agina ulica 13. szám.

OLCSÓ TŰZIFA

vegyes, gyertyán-, bükk-, szil- és akácfa

150 korona

aprítva, házhoz szállítva, — amíg a készlet tart.

Birkaš i Drug Subotica

Save Tekeli ul. (Halaški put) Telefon 5-24 és 88.

2-3-4 szobás lakást

konyhával és mellékhelyiségekkel

k e r e s e k

lehetőleg a beltéren. Közvetítőt díjazok
Cím a kiadóban. 8980

Uj zongorák megérkeztek. Angol és bécsi szer-
kezettel, remek hanggal. Wirth, Arszte, Produktiv,
Stingl, Dör Lira, Laubinger gyártmányok kapha-
tók. Olcsóbban, mint bárhol. Részletezésre is.
KAIN HANGSZERÉSZ városi székbnz.

„JU-GO” proizvod cipela JULIJE GONDA — SUBOTICA

Gyárt elsőrendű férfi-, női-, luxus-,
galanterie- és gyermekcipőket a leg-
finomabb livittelig jutányos árak mel-
lett. Szállít az ország minden részébe.

Eredeti

perzsaszőnyegek

néhány gyönyörű példány
olcsó áron eladó.

Legalkalmasabb és legértékesebb
karácsonyi ajándék

Megtekinthet5

Weitzenfeld és Társa cégnél
Subotica, Városi-bérpalota.

*A subotica i közönség
legkedveltebb
bevásárlási
helye*

Worth

mészáros
és finom hentes-
árakban.

Telefon: üzlet 728., Gár 729.

Viszontelárusítóknak nagy árengedmény

FARAGÓ ISTVÁN
kizárólagos szegedi
PAPRIKANAGYKERESKEDÉS
SUBOTICA
Kérjen árajánlatot.

Vas- és fémöntvényeket

gyárt, nikkelez
és galvanizál:

KRAUSZ

VELIKI-BECSKEREK,
a törvénytészi palota mellett.
TELEFON SZÁM 329.

Gyenge férfiak-

nak 10 dinár bektüldése esetén
bérmentve küldöm szabadalma-
zott szenzációs találmányomat
ismertető könyvemet. — Cím
„Patent 608”
Cluj (Kolozsvár)
1.sz. postahókbérl. 9022

NARANCS CITROM, MARONI, FÜGE

és mindenféle déllgyümölcs
legolcsóbban

Weisz József
déllgyümölcs nagykereske-
désnél Subotica, Kudáćova u.
1. szám.

Közvetlen behozatal
Cattaróból.

Vasbutor és Fémárnygyár R. T. Subotica SEGEDINSKI PUT.
TELEFONSZÁM 43.

PUBLIK — REKLAM

SUBOTICA, ŠTROSMAJEROVA ULICA 8. GYÜJTŐHIRDETÉSEI

ROHÁN VINCE ÉS TÁRSA

GŐZHENGERMALOM SUBOTICA

SENČANSKI PUT

TELEFON 31.

Elfogad vámörzéseket legkedvezőbb feltételek mellett.
Kereskedelmi örlemények szállítása bel- és külföldre.

PEČERICÍ DÁNIEL
DIVATÁRUHÁZ A
SUBOTICA, GLAVNI TRG

DUS VÁLASZTÉK ELSŐRENDÜ NŐI, FÉRFI

SZÖVETEKBŐL

BÁRSONY, SILSKIN,

PLÜSCH, SZŐNYEGEK,

BUTORSZÖVETEK, ÁGY

és ASZTALGARNITURÁK

FÜGGÖNYÖKés **PAPLANOK**

A LEGJOBB MINŐSÉGBEN ÉS

A LEGJUTÁNYOSABB ÁRON.

HALBROHR ÉS TÁRSA**NEMZETKÖZI SZÁLLITÁSI ÉS BERAKTÁROZÁSI VÁLLALAT**

SUBOTICA

Fiók: KELEBIA

Telefonok:

Iroda: 10. Telep: 5—70.

Vasuti kirendeltség: 71.

Sürgőnycim:HALBROHR SZÁLLITÓ,
SUBOTICA

Elfogad: mindennemű bel- és külföldi szállítást-

Végez: elvámolásokat.

Beraktároz: mindennemű árut és butorokat saját száraz raktáraiban.

Butorszállítás: saját párnázott butorkocsikban.

GYORS-, PONTOS ÉS LELKIISMERETES KISZOLGÁLÁS!

Vám- és szállítási ügyekben díjmentes felvilágosítás!

PUBLIK — REKLAM

SUBOTICA, ŠTROSMAJEROVA ULICA 8. GYÜJTŐHIRDETÉSEI

LÖWENTHAL HENRIK

SELYEMÁRUK NAGYKERESKEDÉSE

TRUMBIČEVA UL. SUBOTICA TRUMBIČEVA UL.

Mindennemü selyemárúk**SELYEMKENDŐK****SÁLOK****Nagyválasztéku raktára!**

9408

M. de Brousse

Központ: PARIS.

NEMZETKÖZI SZÁLLITMÁNYOZÁS

VOJVODINAI FIÓKOK:

Novisadon: Laze Kostića ul. 32. Telefon 233.
Vel.-Bečkereken: Kralja Petra trg 4. Tel. 4.

VOJVODINAI IGAZGATÓSÁG:

Subotica, Park Kralja Petra 2. Személypályaudvar mellett
Telefon 330. Fiókok Európa minden nagyobb városában.

Speciális gyűjtőforgalom

Bécs-Budapest és a vojvodinai városok közöttBécsi fiók címe: Wien IV. Favoritenstrasse 7.
Budapesti fiók címe: Budapest V., Hold-u. 25.**Gabona-, liszt- és élőállatszallítványozás a világ minden részére**Felvilágosításokkal külföldi piaci árakról és kiviteli
lehetőségekről díjmentesen és legkészségesebben szolgál.**FISCHER ERNŐ GRAFIKAI MŰINTÉZETE SUBOTICA**Karadžićeva ulica 26 szám (Saját ház) Telefon 341. — Pašićeva ulica 9 szám. — Interurban telefon 62.
Dombornyomó és vésnöki műintézet, Üzleti könyv- és dobozgyár, Lithographia, Vonalzóintézet, Könyvnyomda, Könyvkötészet

T. C. — Van szerencsém tudomására hozni, hogy vállalatomat dombornyomda és vésnöki műintézettel kibővítettem. — Ezen legmodernebbül berendezett műintézet teljesítőképessége a modern kor oly magas szintjén áll, hogy ezáltal teljesen szükségtelessé teszi az ezen szakmába vágó munkáknak — mint eddig — külföldről való behozatalát. — Egyben van szerencsém t. c. figyelmét felhívni az 1907 óta fennálló és a legjobb hírnévnek örvendő lithographia és könyvnyomdai műintézetemre, üzleti könyv- és dobozgyáramra és a legmodernebbül berendezett vonalzóintézetemre és könyvkötészetemre, mely üzemem az összes vállalt munkákat a modern kor igényeinek megfelelő izléses kivitelben és lehető legjutányosabb áron szállítja. — Cégemet a n. é. közönségnek a következő munkák szállítására ajánlom:

Dombornyomda és vésnöki műintézetCimkék, névjegyek, levél-
papirok, védjegyek, lera-
gasztó cimkék, pecsétnyo-
mók, domborsajtók hiva-
talok és bankok részére.
Minden vésnöki munka.**Lithographia**Egy- és többszínű cimkék,
védjegyek, levélpapirok,
részvények, betétkönyvec-
kék, chequek, plakátok,
céglapok és minden mo-
dern reklám**Üzleti könyvgyár és vonalzóintézet**Mindennemü üzletikönyvek
bankok, biztosítótársasá-
gok, nagyvállalatok stb.
részére a legjobb bekötés-
ben. Mindennemü raszterek
készítése a legjobb papirból**Könyvnyomda**alegszebb és legmodernebb
nyomatványok**Dobozgyár**Szögletes és gömbölyű do-
bozokat minden nagyság-
ban a legegyszerűbbtől a
legfinomabb kivitelig**Könyvkötészet**Mindennemü könyvköte-
szeti munkák készítése

Kérem egy próbarendeléssel meggyőződni munkáim elsőrendű kiviteléről és árainak jutányosságáról.

Teljes tisztelettel

FISCHER ERNŐ

Szerkesztői üzenetek

Svilolevo. Károlyi Miklós emlékiratainak jogszámvai terjesztője Farkas József novisadi lapterjesztő vállalata.

Józsa. Írását érdeklődéssel olvastuk, de azt hisszük, a nagyközönség kevés megértéssel fogadná.

G. S. Más lap állandó munkatársától nem szívesen fogadunk el szépirodalmi közleményt.

K. I. Ami használható volt, felhasználjuk.

Sz. A. Novisad. Írása nagyon kedves, de, sajnos, nekünk nincs terünk a közlésére.

N. S., St. Moravica. Verse nagyon naiv, nem közölhetjük.

K. S., Zemun. Már szerkesztőségbe beküldeni is csak jobb verset szabad. Hát még közölni!

L. S., Novisad. A verse próza, annak sem jó.

I. F., Ilonka Versei verssorokba tördelt, vezérokikkek. S a formájuk sem menti a versek tartalmi hiányosságait.

Dr. R.-né. Érdekes közleményét kénytelenek vagyunk félretenni, mivel nem akarunk a kérdés felett hosszú vitát megindítani. A közreadással pedig ez a vita elkerülhetetlen lenne.

A katonafiúk karácsonyi üdvözléte

A délszerbiai kaszárnyák magyar katonafiú lakói, akik karácsonyt a hatalmas bácskai-bánáti síkságtól; szülőföldtől ezer kilométerekre, Délszerbia hólepte sziklafalai között, hó vágyódással az otthon után, bánattal, jövőbe vetett reményekkel készülnek megünnepelni, a krisztusi ünnep előestéjén küldik üdvözlésüket az itthon lévő hozzátartozóinak, ismerőseinek. Sajnos csak meleghangú írott sorok fogják őket helyettesíteni a szentünnepen a katonafiút hazaváró családtagokban, ahol az idei ünnep ismét nem lesz örömteljes, valaki hiányzik, valakinek helye üresen marad az ünnepi asztalnál. 1923 karácsonya még nem hasonlít a békeévek ünnepéhez. A »Bácsmegyei Napló« szerkesztőségébe naponként hozza posta katonaleveleket, karácsonyi, újévi üdvözléseket, üdvözléseket, hogy juttassuk el azokat messziútról jött jókívánságokat az itthonlevőkhöz. A katonaleveleket a következők irták alá:

Kiss András, Kocsis Mátyás, Tóth Lajos, Kurin Károly moholiak, Hallgató Lajos, Banár János, Fecsar József, Dozsa József, Tóth Sándor, Győre Lajos, Király Sándor, Kecskeméti Ferenc, Lakatos Sándor, Roncsák János, Galambos András, Csepela György, Vankó Mihály, Molnár Lajos staramoravicaiak, Sulyok József Subotica, Ádám Gyula, Hoffmann Miklós somboriak, Horváth István Bezdán, Ginder Antal, Rauk Ferenc monostoriak, Tallosy Gábor, Balh Mihály, Haudek János, Paitz Ferencz apatiniak, Schéfer Márton, Krsztin Máté sontaik, Schéffer Imre, Karavukovo, Kohleberger Ernő, Glasner János szivaciak, Bilek Ferenc, Szütter Bálint hadzsakiak, Febel István Crvenka, Tili Károly Kula, Heilig Péter Gajdobra, Mectger György Novo-Selo, Lang Mátyás Duna-Csób, Lohrer Bálint Karagygyevo, Darabos János Vajszka, Rozsi Sándor, Kltsh Heinrich novivrbásziak, Sebők István, Sebők György, Cseszák József, Heffter Ernő, Herher Richárd noviszádiak, Smidt Károly, Roth Antal, Sardubicki Ádám, Reith Rudolf futtakiak, Hám Pál Bogojevo és Keller András Knyaja.

Sipos András, Pollák Mihály, Kis Pál János, Varga Sándor, Baja Károly Béla, Szabó Mátyás, Mészáros István, Horti Sándor, Safrány Péter, Posa Miklós, Sággy Sándor, Rác Szabó János, Major Dezső, Varnyu Ferencz, Pelle János, Vincze Mihály, Gömöri Mihály, Lösch Károly, Sárközi István, Maluska István, Grünberger ferenc, Kopasz Bandi, Mészáros János, Kolompár Péter, Birkás János, Löfincz Sándor, Kovács Dávid, Gyurcsik Antal, Fehér Pál, Fehér Károly, Fehér Kálmán, Janacsek András, Varga Ferenc, Kis Imre Károly, Kovács József, Agócs Ferenc, Agócs Mihály, Tizoczi József, Cserepes József, Linder Péter, Kovács Sándor,

Bieber Dávid, Pintér Péter, Kovács Antal, Kis Pál, Balogh Mihály, Boros Sándor, Fedor János, Körösi Péter, Tóbyás József, Hagymási Péter, Gladics József, Ruszovics Lajos, Uras József, Bernát Mihály, Csuzdi Sándor, Misinszki Péter, Deli Nándor, Szabó József, Balaska Ferenc, Roinoda Imre, Szloboda János, Bálinád István, Juhász János, Boka József, Topolcsányi János, Nagy Pál Antal, Pajzer Pál, Novák János, Heder Lajos, Cseri Pál, Török András, Terék Pál, Szőke Sándor, Csabragi Ferenc, Borsódi Ferenc, Galus István, Burány Pál, Juhász János, Sággy Péter, Cserepes Mátyás, Cserepes Mátyás, Varga Lajos, Kiss Ferenc, Hajtman Bálinád, Sziveli Péter, Puskás András, Mérei Ferenc, Lipkovic Lipót, Ördög Ignác, Kozorus Lajos, Fabián Ferenc, Fischer Albert kishegyesiek.

Pály József, Gólya András, Gubás Ferenc, Kis József, Bodó István novakani-zsaiak, König Péter, Szendef, Nikolausz, Stein Josif, Oberdin Josif, Sveti-Hubert, Varga János, Teimel István, Dobó Illés

Gyári rektár:

Wertheim-pénztárak

NATIONAL ellenőrző-pénztárak

Tróképek és minden kellék

V. Kucera Zagreb **ilica 21**

SZENZÁCIÓS UJDONSÁGOK:

Erdélyi-Patat: Süvit a szél
Kalmán Andor: Sárga rózsá
Madaras: Azi beszéltek a faluba
Vajda: Hinta-pajinta
Bánócy: Ne bánatsatok, ne bánatsatok

MORAVETZ kiadás, mindenütt kapható

Mindennemű férfi- és nőikalap át-
alakítás és vasalás a legújabb
divat szerint készül

SILD KALAPIPAR

Subotica, Csirke-piac. 9284

REJTVÉNY

December 15-iki számunkban közölt rejt-
vény helyes megfejtése:

HÁZALÓ

A helyes megfejtők közül könyvjutalmat nyertek: 1. Huszár Mihály gépész, Csantavir; 2. Heiser Lajos kéményseprő, Bácska-Topola; 3. Hubai Rezső Senta; 4. Sztankó József Subotica, Zrinjski-trg 7.; 5. Grosz Jolán Subotica; 6. Reich László Subotica, Ivana Antunovics-u. 11.; 7. Ziegberger Józseféné Pasicevo (Bácska); 8. Szigeti Győző Bezdán; 9. N. Prodanovics sr. nacebnik, Bácska-Palánka; 10. Gellér Lajosné Subotica, Save Tekelije-u. 29.; 11. Gerő Sándor Veliki-Becske-
rek, II. ker. a. 4.; 12. Beer Irén Subotica, Obilics Milos-u. 19.; 13. Majoros Magda Temerin; 14. Kovács K. Vince Ada, 560.; 15. Milinszky Illés Sz.-Miletics; 16. Brados Sándor Vel.-Kikinda; Hajdu Sándor Novisad, Musić Beg 8.; 18. Grün Istvánné Prigl.-Sv.-Iván; 19. Szobonya Péter vas. hlv., Zednik; 20. Adler Dezső Vel.-Kikinda, Nemanjina-ul. 8.; 21. Erdős Jenő Vel.-Becske-
rek, Pupuszova-u. 22.; 22. Schattlesz Endre Beocsin; 23. Kohn Ella Bajmok, 24. ifj. Baranyai István St.-Moravica; 25. Dorozsmay Rózsika Brod a/S., Gunduličeva-u. 12.; 26. Kungl Aranka Bajmok, Kr. Aleksandra-u.; 27. Hercl Annus

Sombor, Gólya u. 4; 28. Adler Piroška Bácsko-Petrovoselo; 29. Altmann Sándor Dzsombolj; 30. Kalmár Sándor, Vilsonova-ul. 16.

Rejtvények gyermeknek

MULÁTTATÓ

A »félegyházi levélhordó«, ez a rejt-
vény egyik őse, amelyen a kis gyerek megtanul talányokat fejteni. Amilyen egyszerű rejtvényez, amit csak le kell olvasni, olyan komplikált rejtvényeket is kitaláltak. Vannak rejtvények, amiket ki lehet ugyan találni, de nem lehet megfejteni.

Az egyszerűbbek közül való ez:

o l g a

A kockában bent, felül egy magános »s« betű. Megfejtése: *Bententes.* Még nehezebben lehetne kitalálni ezt a zugynevezett rejtvényt:

Ennek a megfejtése: *esztelen szolga.* Modern hieroglifának tekinthető ez a rejtvény:

sok perc a 1

A megfejtés: *Egy perc alatt megette a felette sok velőt.* Egy hosszú mondatot ilyen kevés betűvel leírni valóban sok. Ki tud még ilyeneket csinálni?

Miért használja mindenki Szent György fluidot?

Mert sokkal jobb mint a vizes sóbor-szeszek, mert nem svindli és hatása biztos. Próbálja meg: megfázásnál, fejfájásnál, derékfájásnál, fogfájásnál. Dörzsölje be: csuznál, rheumánál, kéz-, láb- és inarándulásnál, ütődésnél, zúródásnál. Vegye be: ótvágytalanságúál, gyomorgörcsöknél, hányinger-nél, hasmenésnél, mindig utasítás szer-int és hámulni fog a gyors hatásón.

Készíti:
Zeta d. d. gyógyszer- és tápszergyár Sombor.

Ára 1 üvegnél 10 dinár egy speciális nagy üvegnél 20 dinár. Viszonteladók-nak nagy engedmény. A pénz elő-re kell beküldeni. 7082

Hat üvegnél kevesebbet nem küldünk.

Zadrúžna Gospodarska Banka D. D.

sombori fiókja

legkülansabban végez minden bankügyletet 9062

VÁROSI JODÓS GYÓGYFÜRDŐ NOVISAD

NOVISAD
PENZIÓ RENDSZER

KITŰNŐ ELLÁTÁS ÉS SZOBÁK
ISZAPKEZELÉSEK, SÓSFÜRDŐK, HYDRO-THERAPIA, RÖNTGEN-LABORATORIUM, KVARC-LÁMPA, DIATHERMA ÉS VILLAMOS KEZELÉSEK, - ALLANDÓ FÜRDŐORVOS NYITVA EGÉSZ ÉVBEN - TÉLIKURA

FOLTMENTES, TISZTA TÜKÖR „ALBA”

csak 9024

tükörgyárban NOVISAD Kamenička ul. 15. szám.

Az idei táncslágerek:

Zsávnánál nincs szebb tánc (Le Java), Blues Fox, Sámson és Delila Shimny, Thutenkhamen Tango Opium Valse erotique

Moravetz kiadás, mindenütt kapható.

Győződjék meg,

hogy legmegbízhatóbban és legolcsóbban vásárolhat

Spitzer Lajos szüics

szőrmeáruházában Subotica

Sokolska alica.

Nagy karácsonyi és újévi kiárusítás!

A suboticaai ipar és kereskedelem

V. Bata Sin. vadászati cikkek nagykereskedése. Szubotica. Kralja Alexandra ul. 7. Cégtulajdonos Bata Fábián.

Vojvodina legnagyobb és legjobban felszerelt vadászati szaküzlete, alapítva 1916. évben Stara-Kanizsan, honnan 1922. év tavaszán helyezte át üzletét Szubotica-ra. A cégnek közvetlen behozatala van a leghíresebb német és belga fegyver és löszergyárból úgy, hogy árak tekintetében, mint minőségben a cég teljesen versenyen kívül áll.

A cég a közeljövőben nagyszabású villanyerőre berendezett fegyverjavító műhelyt rendez be egy németországi fegyvermester vezetésével.

Sportcikkekben is óriási raktárt tart a cég úgy, hogy futball, tennis, atletikai stb. csapatokat, illetve társaságokat komplett felszerelhet. Nagy raktár van téli sportcikkekben.

M. de Brousse nemzetközi szállítmányozó cég.

E hatalmas vállalat mindaddig egyéni cég, melynek élén Maurice de Brousse Charneval (Chevalier de la Légion d'Honneur) áll, azonban jövő évi január 1-vel a vállalat óriási fejlődése következtében az társaséggé alakul át.

M. de Brousse, mielőtt a forgalom Magyarországgal megindult, a Vajdaságban is szállítmányozási vállalatot létesített suboticaai központtal, Noviszadon és Vel-Beckereken fiókokkal.

Brummer Gyula cukorkagyára

Szombori ut 24. szám. 1903-ban alapította Brummer Gyula és jóminőségű gyártmányai csakhamar elterjedtek Bácskában és Bánáiban. A gyár angró és detail üzletet tart fenn. A gyár előállít mindennemű csokoládé és cukorkagyártmányokat. Csokoládé gyártását most szándékozik tökéletesíteni és fejleszteni s ebből a célból új gépeket szerelnek fel az üzemben. A cukorkagyár főeljárásító helye Brummer Gyula cukorkaüzlete (Aleksandrova ul.)

Fanner János. kárpitos és díszítő. Szubotica.

Köztudomású, hogy Fannernél csak elsőrangú kárpitos és díszítő munkák készülnek s izlését és kiváló szaktudását dicsérik a bankok, irodák, klubok berendezése, melyek legnagyobb részt az ő műhelyéből kerültek ki.

A Ferrumgyár és vállalat

»Ferrum« öntöde rt.
Akát dolga a suboticaai majsai szőlők közé visz ki, az csodálkozással látja, hogy ott, ahol még a közelmultban a földműves kapája termelte ki a sovány homokból az emberi munka gyér eredményét, ott egy modern gyártelep nagyarányú körvonalai bontakoznak ki.

A szinte máról-holnapra megszületett gyár a *Livnica Ferrum A. D. vas-, acél-, harang- és fémtöredé*, amelynek arányai és korszerű berendezése a gyár megalakítójának, *Steiner Kálmán Károly* vezérigazgatójának közgazdasági zsenialitását dicsérik.

A gyártelep a 35 m széles és 80 m hosszú főépületből és további hat épületből áll. A főépület a vas-, acél- és temperöntödé foglaltja magába. A vas olvasztása két kuplakemencében történik, amelyek óránként 4000 kg nyersvasat képesek megolvasztani, ami öntési naponként 20-25.000 kg vasöntvény előállítását teszi lehetővé.

A főépülettel párhuzamosan halad a csaknem ugyanolyan hosszú harang-, fém- és csapágyöntöde, amely fel van szerelve két drb 3000, ill. 6000 kg befogadóképességű harangbronzo-olvasztó-kemencével és több kisebb olvasztó-kemencével, amelyek a bronz, sárgaréz, alumínium és egyéb öntvények előállítására szükségesek.

A harangöntöde eredményes munkájának ékesen szóló hirdetői a már leszállított *suboticai, topolai, st.-moravici, sekiesi, kucurai, st.-sovei, lareki, jermenovici, martonosi, sečani, sanadi, pačiri, prigl. sv. ivani, dobricevo, gornibregi, branjin vrh-i* stb zengőszavú harangok. A gyártelep munkáltszáma rövidesen eléri az 500 embert.

Gyártási árak:
A) Vas-, acél- és nagyvasöntöde.
Készít közlöműveket, gépöntvényeket, mezőgazdasági gépek és gépjavitások részére, kereskedelmi öntvényeket: szilvokat, tüzhelylapokat, vasbutor-öntvényeket.

B) Fém- és harangöntöde.
Bronz, sárgaréz, alumínium és horgany (zink) öntvények.
Csapágytémek, a legkülönbözőbb célokra és a legnagyobb igénybevételekre.

Templomi bronzharangok elsőrendű fémbl.

A gyárhoz tartozó fémmezmunkáló-műhely készít *mezőgazdasági gépeket és borászati eszközöket, épületlakatos munkát és végez mindennemű gépjavitást.*

»Hrast« R. T., Subotica
A »Ferrum« D. D. vagonjavító és építővállalatnak faérdekeltsége.

A legintenzívebben folytatja úgy az épületasztalos, mint butorgyártást.

Készít luxus butorokat s olcsó normál butort.

A gyár újabbban *gyermekjátékszerek és egyéb fontos közszükségleti cikkek tömeggyártására rendezkedik be.*

»Ferrum« D. D. Szubotica vagonjavító és építő gyár

Jugoszláviának nincs még egy vállalata, mely rövid alig két éves fennállása óta oly gyorsan fejlődött, kiépült és aránylag oly nagy eredményeket ért el.

A fejlesztés legközelebbi fázisa a forgalmi eszközök javítása mellett újabb, a modernbb igényeknek megfelelőbb vasuti járművek építése, mely a vállalat egyik legközelebbi programja.

»Sever« villamosági rt.
d. d. Szubotica.

alakult 1923. évben, március hó 4-én részvénytőkée 1.000.000 dinár, a gyár megalakulása napjától dolgozik ideiglenesen Ferrum d. d. telepén, új épülete azonban a Szegedi-uton már tető alatt van.

A gyár belső berendezéséből egyet-mást megemlítve látjuk külön a próbatermét laboratóriummal kapcsolva, ahol a gépek pontos lemérése és kipróbálása történik. A villamos emelő darut, a villamos felvonót, speciális marógépeket stb. A gyárnak vízvezetőke van, mosdója és fürdője a munkásság részére.

Gyárt jóállás mellett mindenféle nagyságu, feszültségű, fordulatu villamos generátorokat, dinamókat, motorokat, transzformátorokat és ventilátorokat.

Külön javítási osztály, amely a legtöbb esetben szintén jóállás mellett kiavítja az elromlott, átütött, megsértett gépeket.

Fischer Ernő litográfiai és dombornyomdai műintézet és dobozgyár. Szubotica.

A dobozgyár 25-30 emberrel dolgozik. A legaprólékosabb gyógyszeresdoboztól a leghatalmasabb kalapdobozig, mindenféle alakú és nagyságu dobozokat gyárt, elsőrendű kiviteiben.

Dombornyomdája az országban csaknem egyedüli. Elsőrendű művész vésnökök készítik a formákat és a modern gyorsajtó öntő az apróbb nyomatványokat és címkeket ezreket.

Vonaloztatásában bonyolult szerkezetű üzleti könyveket és irkákat gyárt. Litográfiai műintézetében kiváló művészek rajzolják köre a művészi kivitelű, több színen pompázó plakátokat, csekk-könyveket, bankbetét-könyveket, részvényeket.

Goldner testvérek légszekerénygyára. Szubotica

A gyár a legnagyobb a S. H. S. királyságban, a legnagyobb üzem ebben a szakmában. Főterméke a légszekerény, kávéházi és éttermi berendezés, melyek minden más versenyen felül állanak. Saját részöntödéje van, melyben saját szükségletén kívül az eddig külföldről importált gőz és vízvezeték berendezéseket, armaturákat állít elő.

A gyár a legmodernebb berendezésű, vezetői maguk a tulajdonosok. Goldner Ede, Béla és Mihály, kik kiváló szakemberek.

Halbrohr és Társa nemzetközi szállítási és heraktározási telepe. Szubotica

Jugoszlávia egyik legnagyobb szállítási vállalata. Telepe 3000 négyzetméter s rajta több mint 300 folyóméter nagyságu tárház áll. Ebben a tárházban van elhelyezve a Standard Oil Company olajraktára, a Barzel d. d. raktára, Stantic és Lassner koporsó gyára, Török bóraktára, Bihari kovács és kocsi-gyártóüzeme, a Hauser-féle luxus mintalovak istállója és Heuduschka Mátyás fatelene. A cégnek saját beraktározási helyiségei tiszták és szárazok, melyekben a cég felelősségére rengeteg árut raktároznak el. A helyi fuvarozást 12 pár kúti fogat, 2 drb. modern teherautó bonyolítja le, huforszállításra 5 darab párnázott butorszállítókosci áll a közönség rendelkezésére.

Hercog és Glasz Fémáruvagyár R. T., Szubotica

A gyárat Hercog Sándor, Glasz Lipót és Ede alapították. Kiváló szaktudásuk-

kal sikerült gyártmányukat olyan közismertté tenni, hogy rövid időn belül a régi kis keretekben nem tudtak eleget tenni a tömeges megrendeléseknek és ez a körülmény arra készítette az alapítókat, hogy üzemüket kibővíve részvénytársasággá alakuljanak át. Gyártmányai közül a legkiválóbbak a lemezárak, melyekkel egyedül áll egész Jugoszláviában. A gyár kiválóságait dicsérik az ucca és házzszám jelző táblák, melyeket az ország ma minden városában láthatunk, s melyek az ő gyárukból kerültek ki.

Klein Géza fűszer és gyarmatáru nagykereskedés

Szubotica egyik legnagyobb fűszer angróüzlete. Klein Géza a cégtulajdonosa 1891-ben alapította és nagy hozzáértésének és kitartó munkájának tulajdonítható, hogy 32 évi fennállása alatt nem csak Szubotica, hanem a Vajdaság egyik legnagyobb importüzletévé fejlődött. A cég angró és detail üzlettel foglalkozik és áruival ellátja Felsőbácska, Bánát és a Szerémséget is. A cég tulajdona a *Kopalit* lakk és fűrniszgyár. A gyár a háború kitöréséig dolgozott, azonban a háború alatt bekövetkezett munkáshiány miatt egészen 1918-ig szünetelt. Most ismét működik az üzem és gyártmányai az egész országban előnyösen ismertek. Különös specialitása a gyárnak a *Ferosit* olajfesték, amelyet fa és vasanyag konzerválására használnak fel. Gépek és hadihajók festésére használják és ennek folytán a cég állandó szállítója a haditengerészetnek is.

Kohán Vince és Társa gőzhengermalma. Szubotica.

A malom 1921-ben kezdte meg működését, de már 1923-ban annak nagyarányú átalakítása és kibővítése vált szükségessé, amely alkalommal a malmot a tulajdonosok a legmodernebb gépekkel szerelték fel. Kozma Dezső volt földbirtokossal történt társulás folytán a malom technikai és adminisztratív vezetése a legkiválóbb szakemberek kezébe került s ma ez a malom nemcsak Szubotica és a környékén, hanem az egész Vajdaságban a legjobb hírnévnek örvend és külföldi szállítással révén a legtöbb világvárosban a vajdasági malomipar méltó reprezentánsa.

Korhec Gyula hentesáru gyára Szubotica

A gazdasági adottság azt parancsolná, hogy Bácska és Subotica az élelmiszer ipar terén legyen reprezentatív vezetője, ennek ellenére alig találunk igazán világvárosias élelmiszer üzletet. Örvendés kivételként kell elfelejteni, hogy amióta a suboticai főtéren a Hitelbank épületében levő mészáros és hentesáru üzletet Korhec Gyula vette át, azóta ez a killesiny és berendezés előkelősége által is fényesen reprezentálja a tejjel és mézzel folyó Kanadát. Azonban Korhec Gyula nem elégszik meg azzal, hogy csak látványosságot nyújt a nézőnek, bent az üzletben ott van minden, ami szem-szájnak ingere. Gyártmányai ma már az egész városban ismertek és a Jugovicova ulica 6. szám alatt levő modern felszerelésű hentesáruvagyár, ahol 15-20 szakmunkás dolgozik a legmodernebb hentesipari gépekkel.

Krnjanski György polgári és katonai egyenruha szabóság. Szubotica.

Igazi világvárosi nagyüzem. Maga az üzlet kiállítás benyomását teszi a szemlélőre. Az állványok roskadásig tele szövetekkel, a fogásokon a szabóművészet remekei. Kirakata a suboticai korzó látványossága.

Lonart Lajos. lakatos, villany, gáz és vízvezeték berendezési vállalata. Szubotica.

A vállalat tulajdonosa, ki kiváló szakember, csak 1921-ben alapította vállalatát, de már is nagyszerű eredményeket ért el. Az általa készített takaréktüzhelyek minőség és praktikusság tekintetében ugyszólván verseny nélkül állnak. Lonart Lajos főelőnye az, hogy a vállalat munkát pontosan, gyorsan és szakszerűen készíti el. Munkatársai egytől-egyik kiváló szakemberek.

Löwenthal Henrik selyemáru nagykereskedése Szubotica.

Az 1900-ban alapított áruház ma már olyan nivón áll, hogy ugyszólván egyedülálló a maga nemében.

Az üzletben az ezérféle színben pompáznak a drága brokátok, szatinkelmek, selymekendők, egy képiállítás benyomását adják. A Löwenthal-áruház bármely fővárosi selyemáruházzal felveheti a versenyt.

Mikuska Félix. Lengyel-féle gőzhengermalma. Szubotica.

Egyike a legrégebb suboticaai mal-

moknak, több mint 70 éve áll fenn. Talán az egyetlen malom, amely a fősúlyt a vasművelésre fordítja. Megindulása óta főteherkévése volt a közönség előzekény és gyors kiszolgálása. Gabonát azonnal becserél isztre. Lisztjei elsőrendűek, a legolcsóbb napi áron kaphatók és azt házhoz is szállítja. A malom állandóan üzemben van.

Pećerić Daniel divatüzlete. Szubotica

A régi, boldog és olcsó világra emlékeztető üzlet. A tulajdonos 14 évig működött a legnagyobb suboticaai cégnél, ahol nemcsak a szakma csínjával-bínlával volt alkalma megismerkedni, hanem megtanulta azt is, hogy az üzletvezetés legfontosabb elve a szoliditással párosult szaktudás. Az üzletben első pillanatra meglátszik mindez. Izléses, finom és szép árakat tart raktáron s a mellett igyekszik olcsó áraival is vevőközönségét megtartani. Az üzletben a legolcsóbb mosókélműtől a legdrágább szövetekig és a legértékesebb menyasszonyi kelegyve, gyönyörű finom szőnyvegig minden divatáru fellelhető.

Reitter László elektromotor, dínamo, generator és transzformátorgyár Subotica.

25 éve áll fenn s gyárt a szakmába vágó minden cikket. A gyár mellett egy kitűnő javítóműhely működik.

Gyártmányai minőségben mindenképpen megállják a versenyt a külföldi áruval.

Spitzer Lajos szücs és szőrmeáru üzletéről nem először esik szó e hasábon. A cég páratlan szaktudásával, izléses jó munkájával és megbízhatóságával ugyszólván az egész Jugoszlávia közönségének legnagyobb megbecsülését vívta ki magának.

Az idei szezonban óriási szerepet játszik a szőrme, alig látni egyebet az öltözködni szerető hölgyeken és urakon, mint különféle szőrmeekkel díszített kabátokat és egyéb szőrmeiket.

A szőrmevásárlás *bizalmi* kérdés és Spitzer Lajos méltán megérdemli azt a nagyméretű bizalmat és ragaszkodást, amelyet egész Jugoszláviában levő angró és detail vevői iránta tanúsítanak.

Szenti és Virágh asztalosáruvagyára Subotica

1920 elején alapította Szent József és Virágh Nándor ezt a nagy, modern, villanyerőre berendezett asztalosáru-telepet és fejlesztette vasszorgalommal és kitartással az ország egyik legjobb ipartelepévé. A suboticai és a környékbeli portálék legnagyobb része erről az ipartelepről került ki és a megrendelők a legnagyobb elismeréssel vannak a cég iránt és a kiszolgálás pontosságá miatt. Az újabb épült és jelenleg is épülőben lévő épületekben az asztalosmunkát és a parkettázásokat ez a gyár készítette és így ez a nemrég még kis műhely a város egyik legnagyobb ipartelepévé lett. — A cég készít mindennemű épület- és műbutort, portált, boltberendezéseket és parkettázásokat. Az általa készített tömör ebédő-, háló- uriszobá és konyhaberendezések a legkényesebb izlést is kielégítik. Székely és Vuikovic kézmű és divatáru üzlete.

A társaság 1919-ben alakult és rövid idő alatt Szubotica egyik legjobb és legmegbízhatóbb üzletévé fejlődött. Tulajdonosai a legnagyobb áldozatkészséggel igyekeznek közönségüknek a legjobbat, a legfinomabbat nyújtani és ezért csak a legjobb gyártmányokat tartják raktáron, amit Angliából, Svájcól, Franciaországból és Németországból szereznek be. A szállítási viszonyok javulásával módjában van a cégnek, hogy állandóan legújabb divatcikkekkel tartson raktáron és az árak megválogatásában nagy súlyt helyeznek arra, hogy a közönségük igényét a legteljesebb mértékben kielégítsék.

»Zorka« Prvo jugoslavensko društvo za kemičku industriju na donice Szubotica

A Zorka Jugoszláviának legrégebb mütrágya és vegyigyára és egyúttal az ország legnagyobb gyártelepeinek egyike. Üzemben van 1906. óta és modern önműködő gépekkel van felszerelve. Gyártási eljárásában is a vegyi iparnak és szaktudományoknak legújabb és legjobban bevált eredményei érvényesülnek.

A gyár körülbelül 200 személyt foglalkoztat. Főcikkei a mütrágya, talkoztat. Főcikkei a mütrágya, tömény (angol) kén-sav, akkumulátor-sav, rézgálic, vasgálic, só-sav, glaubersó, földfestékek és egyéb vegyi cikkek.

Gyárt azonban még földfestékeket és egyéb vegyi cikkek.

SCHMOLKA

HIRDETŐ IRODA HIRDETELSÉGI
NOVISAD FUTOSKI PUTJA TELEFON 276

Tőkepénzesek Vigyelmébe! Tömegcikknek Jugoszláviában való elváltatásához 200.000 dinár keresteti. Konkurencia nélküli főszalon januárto-április elejéig. Netto kezeset a befizetett tőke 50 (ötven) százaléka. Forgalom három hónap alatt cca 800.000 dinár. Sajon vezette az investált tőke visszafizettetik. Ajánlatok „KULTURA“ hirdető iroda Novisad, Kralj Aleksandra ulica 20. szám továbbit.

KANADÁBA,

vagy más tehengerenteli államba utazni óhajtoknak pontos és bő felvilágosítással szolgál

BÜRO „AMERIKA“

Novi-Sad, Kralja Petra ul. 11. — Telefonszám 52.

Komplet SCHAFWOLSPINNEREI

bestehend aus Reisswolf- Pelzmaschine- Fiorteller, Sealfaktor mit 200 Spindeln in gutem Zustande billig zu verkaufen

ALEX EGER, OSIJEK I.,
Štrosmajer Gasse 3.

NAGYBANI

KICSINYBENI

„Orno“ Első Jánoszláv-Csehszlovák Szénformelő és Kereskedelmi R. T.

I-a felsőszilóziai (porosz Max) és osztrau-karvini kőszenek és kőszek. Elsőrendű belföldi barnaszének. Angol kőszének. Kovácsszének. Brikett. Legolcsóbb napi árak.

KÖZPONTI IRODA: BEOGRAD, VASINA 8. I.

SZÉNTELEP: CARINSKA UL. 31. TELEFON 2982.

A jó üzletmenet

mindig az áru minőségétől függ. Azért tartson üzletében elsőrendű italokat. Kérjen ajánlatot tea-rum, törköly, szilvórium, borovicska, barack-pálinka gyártmányaimról. Egy kls (25 literes) rendelés elegendő, hogy nálam állandó vevő legyen.

KOHN IGNÁCZ

bor- és szeszárú nagykereskedése, cognac, törköly és szilvóriumfőzde, Veliki-Beckerek.

Rum és Likör

essenciák (Schinnyei, Fantl és Fick gyártmányok) legolcsóbban

Landauer (Lackner) drogeria
Subotica 7310

Uj családi
PENSIO Novi Sad-on,
Futoski put 97. szám alatt
Főtétlen tisztá vendégszobák,
Központi melegvízfűtés, vízvezeték,
fürdőszoba, előszobák, ellátás, mérsékelt árak. Villamos megálló: ORBAN-villa.
Telefon 536.

FORMAN-UATTA
legjobb nátha elleni szer.
Kapható minden gyógyszerárterületen és gyógyszerkereskedésben. Főszalonat Jugoszlávia részére:
„FARMAGENOMA“ NOVI-SAD.

JÓ JÖVEDELMEZŐ KÉPVISELETEKKEL

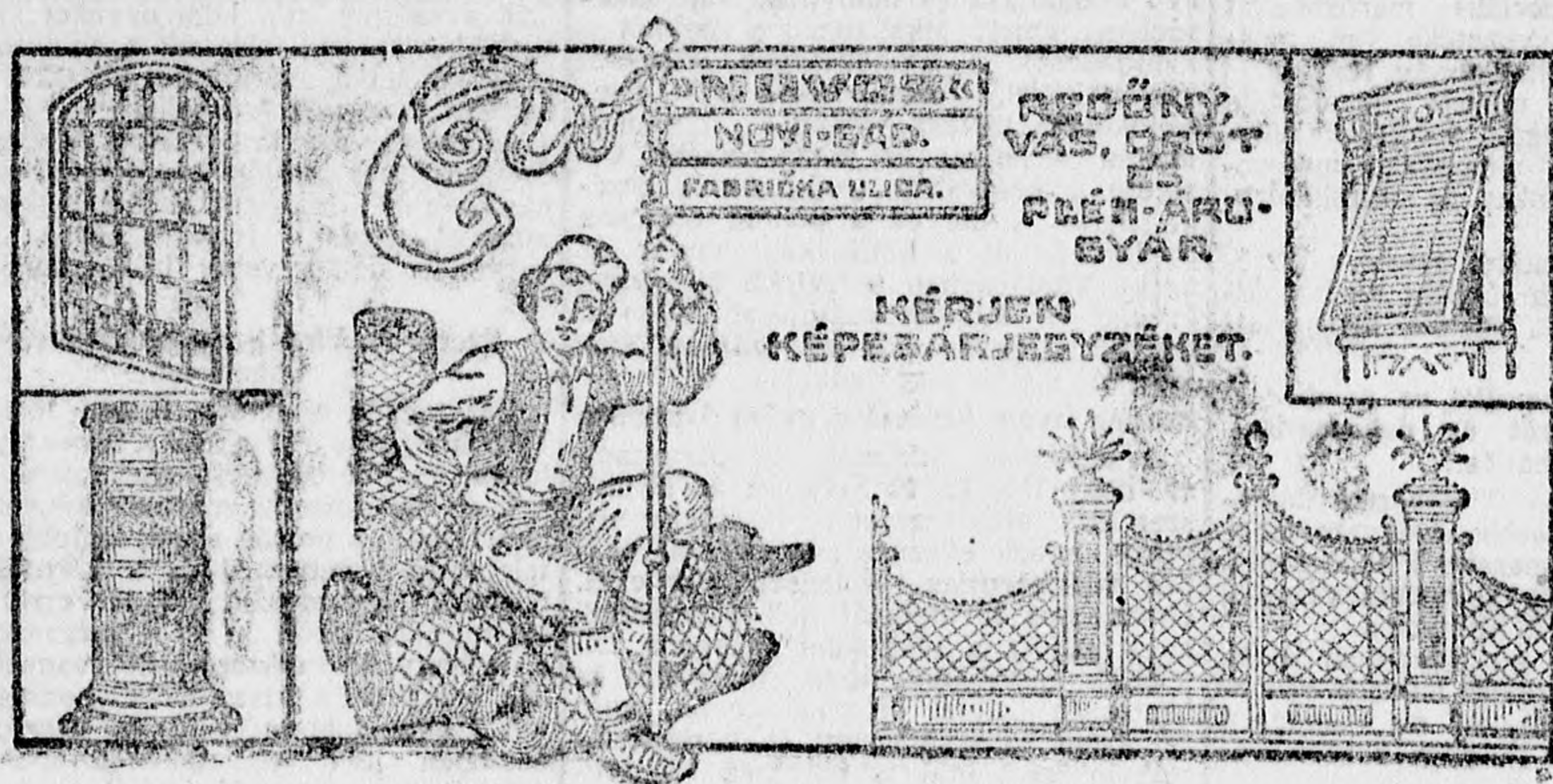
(a Vajdaság, Szerémség és Szerbia területekre) rendelkező utazó, keres agilis utazót társai, aki 200.000 dinárral rendelkezik, a mag ar és szerb nyelvet tökéletesen bírja. Tőkéjét 3 hónapon belül visszakapja. Ajánlatok „Utazó társ“ le íge, alatt Schmolka hirdető irodájába Novisad Futoski ulic 2. sz m kére nek. 9837

UGALJ R. T.

Novisad, Danavska ulica 2.

A Trifajti Szénbányák r. t. szénternekének egyedárusítása Szerbia, Szerémség és a Vojvodina területére.

Központi szén- és kokszfajták árusítása. 9814

1. Redőny-osztály. Faredőny ablaknak és tizethelyiségeknek, farsalugater automatikus vászonredőny készülékek részére, detektívraok, napellenzők stb. és az ezen iparba vágó összes cikkek.

2. Vaskonstruáció- és vasáruosztály. Masszív vasablakok, felvilágító ablakok, felvonók teher- és személyszállításra, körlepcsők, lépcsőtartók, masszív vaságak minden kivitelben, vasmatracok, vask-puk és vasracsok és az építkezésbe vágó összes vas- és tömegmunkák, kioszok, vastaligák és ezen iparba vágó összes vasmunkák és préselt vasárak.

3. Drótáruosztály. Összes drótfonatok, lyukbőség 3 m/m-től 120 m/m-ig, összes kerítés minták, famadracok, madracfonatok, lábtörők, ipari célokat szolgáló drótszjak, munkasszekrények stb. és ezen iparba vágó összes cikkek.

4. Pléháruosztály. Dobozok, skatulyák, pléhjátékszerek, pléh- és vaskályhák, fűrészporkályhák, takarektűzhelyek, sütők, badogkürtök, vödrök, rezervoárok, és ezen iparba vágó összes cikkek.

LICHTSCHEIN MÁRTON és TÁRSAI

Központ: Kralja Aleksandra ul. 17. **NOVISAD** Fióküzlet: Futoski put 6. szám.
Telefon: 128 szám. Telefon: 296 szám.

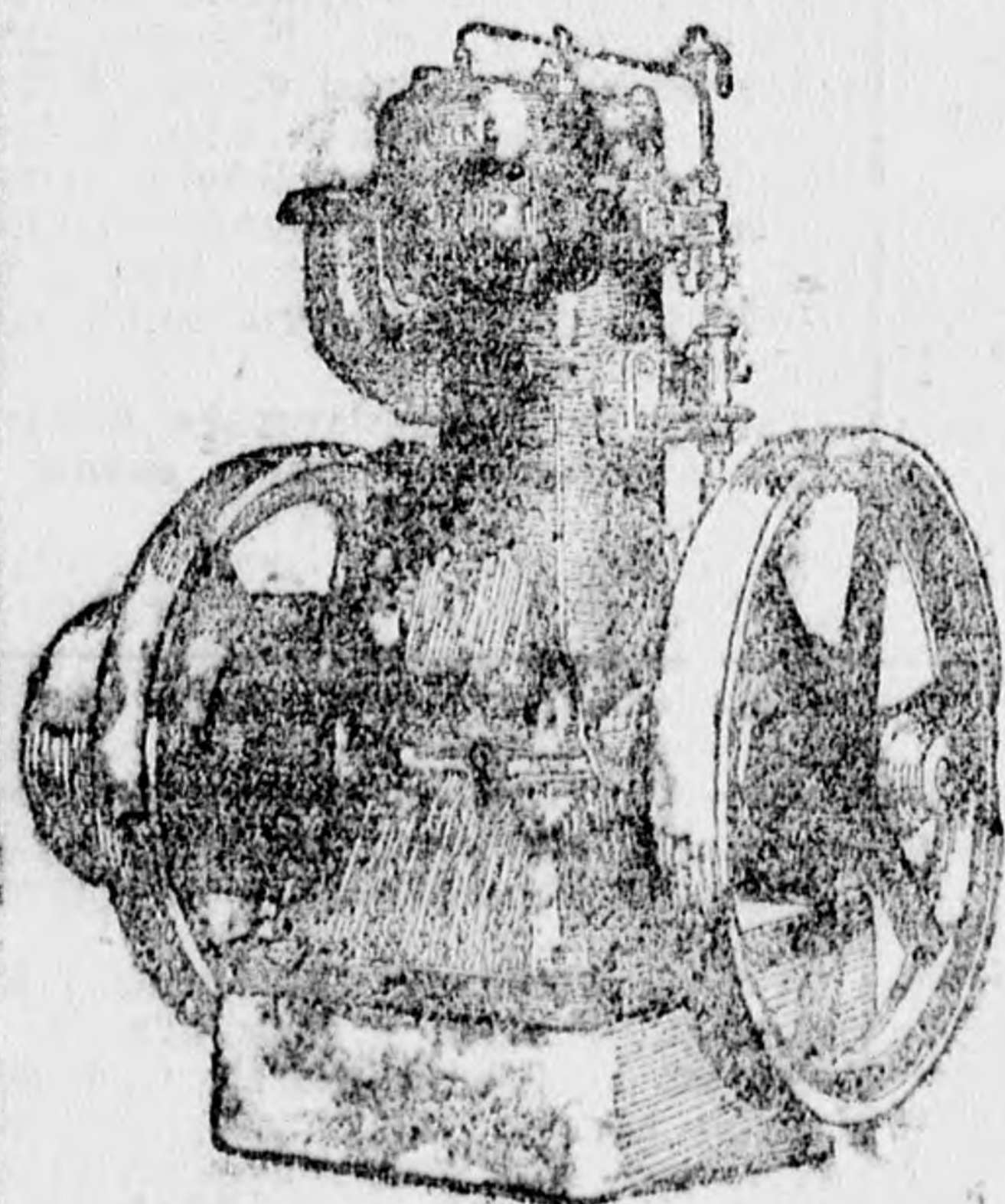
Sürgőnyeim: LICHTSCHEIN NOVISAD.

Teljes malomberendezések. Szerszámok és szerszámgépek az összes iparágak részére. — Daruk és emelők. Sellers csapágyak és tengelyek. Műszaki cikkek az összes iparágak

Községi tűzifecskendők és légénységi felszerelések.

részére.

Teljes fürdő és csatornázási berendezések. Mindennemű csövek.

SCHMOLKA

HIRDETO IRODA HIRDETESI
2178. UT - TELEFON 276

Gépeszek figyelmébe!

Cséplőgéptalplemezek meghajlítva minden szélességben.

Lemezek 0.5 mm.-től 20 mm.-ig.

Bessemerék (gömbvas) 30 mm.-től 150 mm.-ig méret szerint vágva.

Bordalemezek 4 és 5 mm.

Továbbá az összes szeglet, lapos és kovács vasak jutányos árban

Stein és Schreiber, vasudvar
Novisad, Magyarska u. 39. Telefon 400. Sürgőnyeim: Ferrum

9519

"E-L-I-N"

JUGOSL. DRUŠTVO ZA
ELEKTRIČNU INDUSTRIJU

BEOGRAD

SREMSKA U. 14 :: TELEFON: 30-14

Dinamo-gépek

Motorok

Transformátorok

Aparatusok

Szivattyuk

Fölvonók

Villamossági cikkek

Készítünk tervezeteket
községek és ipartelepek
villamos berendezéseihez

9115

BALCAN INTERNATIONAL

Prije: R. Wiesler & Co.

COMMERCE COMPANY

Srpska Zadrzna
Banka palata

NOVISAD

Srpska Zadrzna
Banka palata

Sürgőnycim! „BICO“ Novisad

Telefonszám: 542

Jugoszlavia legnagyobb e szakmabeli vállalata a következő cikkek forgalomba hozatalára:

VATTA és KÖTSZEREK

SEBÉSZETI GUMMI és ÜVEGÁRUK

MŰSZEREK

GYÓGYSZERÉSZETI LABORATÓRIUM

és kórházi berendezések

Sebészeti puha és kemény gummiáruk hygienia és betegápolási célokra

SÉRVKÖTŐK

BANDÁZSOK

GUMMIHARISNYA etc.

EGÉSZSÉGÜGYI CIKKEK

KÉRJEN AJÁNLATOT!

RICOWERKE A. G.

BRÜX

FILIALE: NOVISAD

Srpska Zadrzna Banka palata

Sürgőnycim: „BICO“ Novisad

Telefonszám: 542.

MINDENFÉLE FLSŐOSZTÁLYU

**VATTA és KÖTSZER
ÜZEM**

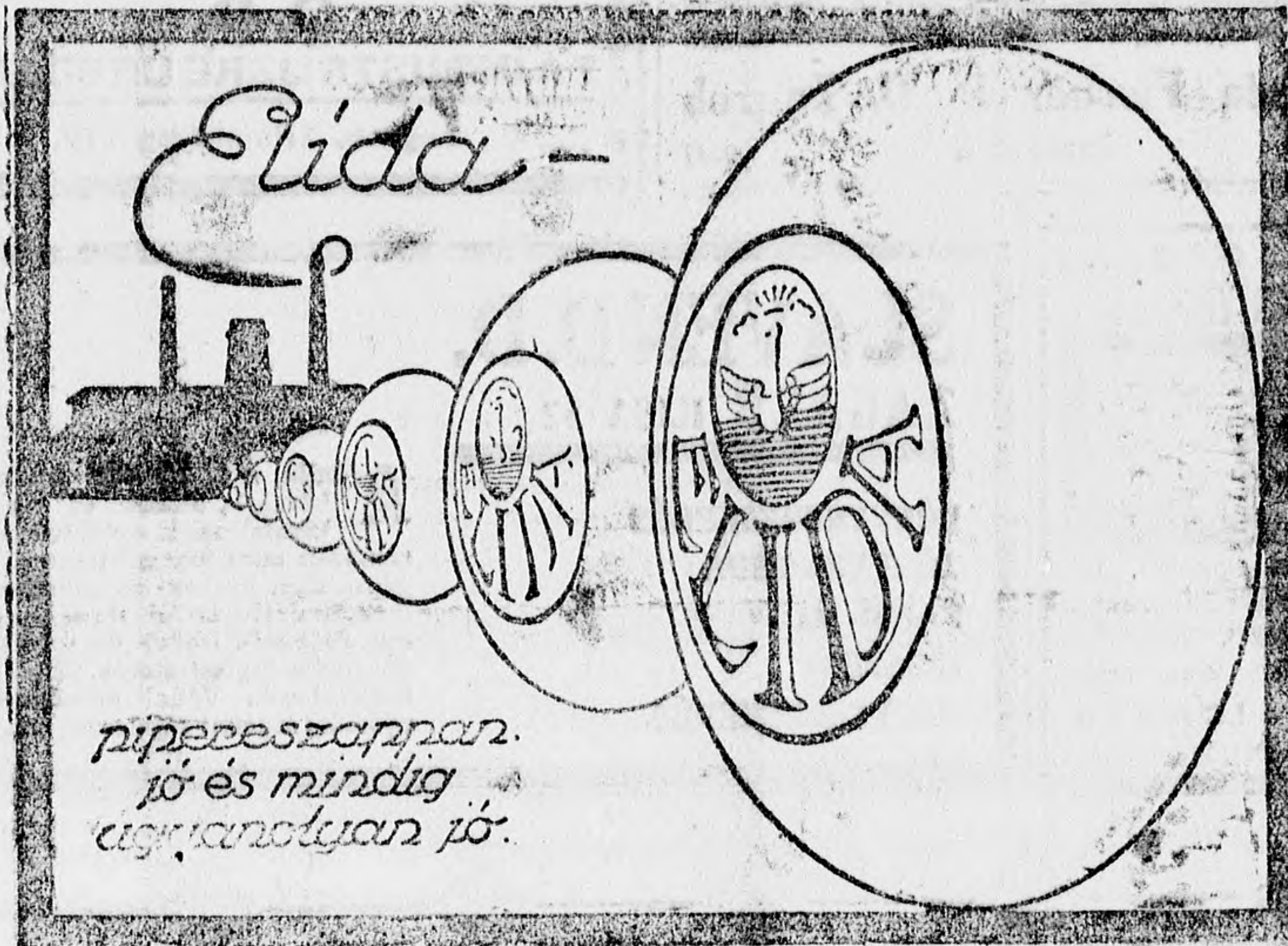
KÉRJEN AJÁNLATOT!

KOLEKTIV Interreklam R. T. RUDOLF MOSSE
 HIRDETŐ ES J. BLOCKNER.
 KÉPVISELETEK A VILÁG MINDEN NAGYOBB VÁROSÁBAN PALMOTICEVA UL. 18. ZAGREB TELEFON 21-65 HIRDETŐ IRODÁK VEZÉRKÉPVISELETE

Főképviseletek: SUBOTICA: (Interreklam, Zrinjski trg 2.) és OSIJEK: (Interreklam, Lončarska ulica 7.)

Transport-, tojás-, baromfi-, postai- és mindennemű
ipari ládák nagyraktára
 A legjobb anyagból, a legtartósabban és legkitűnőbb
 kivitelben, minden mennyiségben és
 nagyságban azonnali
 szállításra
Glied Gyula fakeskedőnél
 Subotica, Bajski put 83. — Telefon 2-99. — Kérjen árajánlatot.

PAPÍR ÉS IRÓSZER **"JADRAN"** PAPÍR ÉS IRÓSZER
DANE SINGER I DRUG ZAGREB
 FRANKOPANSKA 8. ES PRILAZ 31.
 Papír és írószerek nagyban. Saját gyári-
 mányu üzleti könyvek, noteszok, átiró-
 könyvek, iskolafüzetek, számlaköny-
 vek, rajztömbök, korlandelek, ser-
 pentin, regisztrátor és lerakó-
 fascikulusok. Karácsonyfa-
 dísz nagy választékban.

Lida

 pipeesszappan.
 jó és mindig
 egészségesen jó.

Szebb, értékesebb, praktikusabb
 karácsonyi és újévi ajándékot
 vehet-e, mint egy
Kaiser — Neumann — Vesta
 Central Bobbin vagy bármilyen rendszerű
 elismerten legjobb, elsőrendű német
VARRÓGÉPET?
 Kapható legolcsóbb gyári áron
EM. FISCHER ZAGREB
 Zrinjska ulica 6. vezérképviseleténél, de a legtöbb bácska
 varrógépkereskedőnél is, aki szívesen helyezze arra, hogy vevőjét
 valóban a legjobb minőségű áruval lássa el. Nagy választék
 mindenféle varrógépalkatrészben, Seidl és Neumann „Germá-
 nia”, Puch és egyéb kiváló német kerékpárokból.
 Nem szorul reklámra, de kipróbáltan legjobb
 pneumatik a „GOTHANIA” — Footballabdák és
 footballkellekek nagy raktára.
NAGYBAN és KICSINYBENI
 9624

Nemzetközi **UJSÁG** és hirdetés-
 forgalmi r. t.
 ZAGREB Samostanka ul. 1. Telefon 26-53
 BEOGRAD Kolarčeca 7.
 SUBOTICA Zrinjski trg 2.
 ELŐFIZETÉSEKET

napilapra	képeslapra
folyóíratra	divátlapra
könyvre	szaklapra

 Külön expresszgyorsszolgálat Prágából, Bécsből, Berlinből stb. Leggyorsabb
 továbbítás Jugoszlávia bármely részébe. Az összes jelentős külföldi lap és
 folyóirat kiadóhivatalok egyedüli és kizárólagos képviselői Jugoszláviára.
 Jugoszlávia bármely helységében könyvkereskedőknek, trafikosoknak és keres-
 kedőknek bizományi árusításra küldünk.
 Saját kicsinybeni eladási iroda.

Tyukszemeket
 eltávozt négy nap alatt
 szavatosság mellett a
Burgit
 16 év óta milliónszor
 bevált. Kapható
 gyógyszer-
 tárházakban
 drogériák-
 ban és
 szak-
 üzletek-
 ben.
 Burgit G. m. b. H. Freilassing (Bayern)

Dugógyár
 jól bevezetve, beteg-
 ség miatt **berbeadó**
 esetleg eladó.
 Cim a kiadóhivatalban

VIKTOR FISCHER
 EZELŐTT
FISCHER I POLLÁK ZAGREB, ILICA 8.
 KÉZMŰÁRUNAGEKERESKEDÉS
 Ajánlja dusan felszerelt kézműáruraktárát
 kütönösen
CRETONOKAT:
 Enderlin, Goldberger, M. B. Neumann,
 G. Deutch, Bartou.
Zefireket és kanavászokat:
 Abeles, Lederer, Bodnár, Bondy,
 Hernyeh.

MIDER CÉRNA
 mindennemű harisnya, kötött- és gyapjúáru
KAPHATÓ
ALBERT POLLÁK
 nagykereskedése Zagreb, Gajeva ulica 1.
 (az udvarban)

FAKERESKEDŐK
 VÁSÁROLJANAK faragott és fűrészelt fát: gerendát, I-a fiktadeszkát, léceket, stáflit minden mérethez továbbá mindennemű keményfát
BRAĆA MILETIĆ, ZAGREB
 Ilica 199. — Fiók: CELJE. — Tojánládagyár.

KIVITEL ANGLIÁBA
 AJÁNLATOK KISIPAROSOKTÓL ÉS KISTERMELŐKTŐL, TOVÁBBÁ HAZAI IPARCIKKEK BESZERZŐITŐL A KÖVETKEZŐ CIMRE KÉRETNEK:
FINANZIERUNG II-647
 AZ INTERREKLAM R. T. CIMÉRE
 ZAGREB, PALMOTICEVA UL. 18.

KOLEKTIV Interreklam r.t.KÉPVISELÉTEK A VILÁG MINDEN
NAGYOBB VÁROSÁBAN

PALMOTIČEVA UL. 18. ZAGREB TELEFON- 21-65

RUDOLF MOSSE**J. BLOCKNER.**

HIRDETŐ IRODÁK VEZÉRKÉPVISELETE.

Főképviseletek: SUBOTICA: (Interreklam, Zrinjski trg 2.) és OSIJEK: (Interreklam, Lončarska ulica 7)

CIPÉSZEK FIGYELEMI

Az iparosoknak és munkásoknak van szerencsém tudomásul adni, hogy sikerült a háromszöget tökéletesíteni, úgy hogy bárki szakiskola látogatása nélkül a legrövidebb idő alatt a legbiztosabb mintákat állíthatja elő. Biztosítok minden szakembert, hogy ezzel a háromszöggel nagyon meg lesz elégedve és ennek használata munkáját nagyban megkönnyíti. — Ára részletes használati utasítással együtt utánvét mellett 15— dinár. 9697

MIO LEVAK BJELOVAR**Varrógépek****Kerékpárok****Kismotorok**

és az összes e szakmába vágó cikkek elismerten

legolcsóbb beszerzési forrása

kereskedők részére

S. AD. ENGL SUBOTICA

Petrogradska ul. 3

Detailizet: Jelačićeva ulica 2 — Telefon: 8—15

FELELŐSSÉGGEL ÁTJAVITOTT**LOKOMOBILOK****LANZ-WOLF** — építési év 1914-22.

HP	HP	HP	Ujak	HP
10-15	60-70	170-230	40-65	HP
15-20	70-85	200-300	50-80	"
20-25	80-100	300-400	70-100	"
20-30	90-120	400-500	100-140	"
30-40	100-130	500-600	120-170	"
40-50	120-170	ujak	130-190	"
50-60	130-190	26-42	170-210	"
55-65	150-200	30-50	200-300	"

Elsőrendűen átjavítva. Kipróbálva. Egyévi gyári jótállás. Komplet szerelés. Tekintse meg állandó raktárunkat. Nyersolaj-benzin-motorok 5—50 PS-ig Transzmissziók. — Komplet szerelések.

Braća Fischer D. D. Zagreb

Pantovčak 5.

9247

Brüder Wurm, Prag VII**Gőzkazán berendezések
ekonomizálása.****Elszigetelés****patent Wurm rendszer
szerint.**

Nagy megtakarítás fűtőanyagban, csekély beszerzési költség. Tervezetek és mérnöki látogatás díjtalan. — S.H.S. képviselője

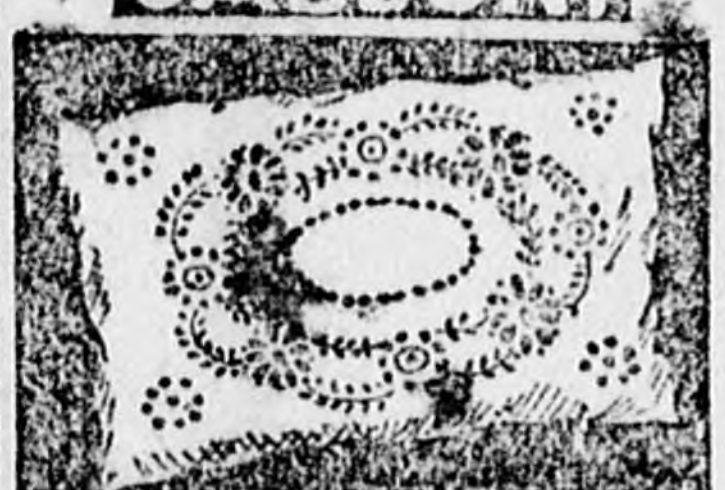
Ingenieur Rind, Freund & Dresner**D. D.****ZA INDUSTRIJSKE UREDJAJE**

Zagreb, Zrinjski trg 1/IV.

9469

SZÁLLITUNKprompt napi árakon ab zagrebi raktárunkról
mindenfélé**GÉPET és SZERSZÁMOT**

asztalosok, butorgyarak, bognárok és fűrésztelepek részére lakatosok, műszeresek és javítóműhelyek részére, bádógosok, bádóg- és fémárugyarak részére. Gazdag raktár transzmissziókban, nyersolajban és benzomotorokban, forrasztókészülékek és csapágyfémek.

SZERSZÁM és GÉP. R. T.**KARL JETZBACHER****ZAGREB, VLAŠKA ULICA 25.****SABLONOKAT****SABLONOKAT**

elői kézimunkákra, előnyomtatáshoz hozzávalókat, festéket, kenőt stb. legolcsóbb áron szállít.

M. TEICHNER

Zagreb, Petrova ul. br. 2.

SLAVEN D. D.**ZAGREB ILICA 52.****KÖNYVKERESKEDÉS****KÖNYVNYOMDA****PAPIR- és****IRÓSZER-****NAGYKERESKEDÉS.**

Ajánlja a t. ügyvéd uraknak, községi-, állami- és magán-hivataloknak rendkívül nagy raktárát: mindennemű írószér, írógépszallag, karbon- és indigópapír, schapirográf-készülékek és hengerek, fogalmi-, irodai- és gépipapír, itatók, regisztrátorok, tömbök és fascikulosok. Vállal mindennemű nyomdai munkát legolcsóbb áron

JUGOSLAUENSKA INDUSTRIJA KOVINA D. D.**JUGOSLAV FEMIPARI R. T.****ZAGREB, SUDNIČKA ULICA 1. SZÁM****SZÁLLIT AZONNAL RAKTÁRRÓL:**

ÓLMOG, ANGOL CINT, cinket, rezet, anti-mont, aluminiumot.

CSAPÁGYFÉMET minden ötvözetben.

FÉMEKET A GRAFIKAI IPAR RÉSZÉRE

Linotypefémet, tömöntőfémet.

SÁRGAKEZET, BRONZOKAT, foszforre-zet, foszforbronzot, harangbronzot stb.

FORRASZTÓÓNT minden összetételben „TINOL” forrasztót.

Ólomcsöveket, ólombáeogot, cinnecsöveket.

GÉPEKET gépműhelyek, lakatosok, kovácsok puszkaművesek, mechanikusok, villanyszerelők és garázsok részére.

GÉPEKET asztalosműhelyek, butorgyarak, famegmunkáló üzemek, bognárok és pintérek részére.

GÉPEKET bádógosműhelyek, szerelők és bádógárugyarak részére.

SCITÓKAT minden rendszerben.

AUTOGÉNHEGESZTŐKÉSZÜLÉKEKET
TRANZMISSZIÓKAT és azok alkatrészeit